

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ
ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990 - 1999

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΝΑΣΚΑΡΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΜΑΛΕΦΑΚΗ

ΠΑΤΡΑ. 2001

18

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - Εισαγωγή

1.1 Γενικά.....	1
1.2 Φορείς οργάνωσης και ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού.....	3
1.3 Στόχοι της τουριστικής πολιτικής.....	4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

2.1 Επαγγελματικός τουρισμός.....	6
2.2 Συνεδριακός τουρισμός.....	7
2.3 Τουρισμός κινήτρων.....	8
2.4 Εκθεσιακός τουρισμός.....	10
2.5 Αγροτουρισμός.....	12
2.6 Θαλάσσιος τουρισμός.....	13
2.7 Οικοτουρισμός.....	15
2.8 Τουρισμός στην ύπαιθρο.....	16
2.9 Τουρισμός παραχείμασης.....	16
2.10 Εκδρομικός τουρισμός.....	18
2.11 Κυνηγετικός τουρισμός.....	19
2.12 Σπηλαιολογικός τουρισμός.....	21
2.13 Βοτανολογικός τουρισμός.....	22
2.14 Θρησκευτικός τουρισμός.....	24
2.15 Αθλητικός τουρισμός.....	24
2.16 Ιαματικός τουρισμός.....	25
2.17 Τουρισμός περιπέτειας.....	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – Παράρτημα πινάκων

Ενότητα 1^η

1. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά μέσο και χώρα προέλευσης.....	27
2. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά μέσο και σταθμό εισόδου.....	42
3. Αφίξεις με πτήσεις Charter ανά μήνα και σταθμό εισόδου.....	53
4. Διανυκτερεύσεις στο σύνολο των καταλυμάτων πλην camping.....	66

Ενότητα 2^η

1. Πρόβλεψη της πληρότητας του συνόλου των τουριστικών περιφερειών.....	80
---	----

2. Συμπεράσματα – Προτάσεις.....	120
----------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – Ανάλυση των προβλημάτων του ελληνικού τουρισμού

4.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού.....	124
4.2 Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού.....	
4.2.1 Αφίξεις τουριστών.....	125
4.2.2 Κατά κεφαλήν δαπάνη.....	127
4.2.3 Προέλευση της τουριστικής ζήτησης.....	128
4.2.4 Χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης.....	129
4.2.5 Οργάνωση της διεθνούς αγοράς.....	131
4.2.6 Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία.....	131
4.2.7 Εξερχόμενος τουρισμός.....	131
4.3 Η προσφορά των παρεχόμενων υπηρεσιών.....	
4.3.1 Τουριστικά καταλύματα.....	132
4.3.2 Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής.....	132
4.3.3 Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις.....	133
4.3.4 Διάρθρωση τουριστικών επιχειρήσεων.....	134
4.3.5 Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων – «καθεστώς κορεσμού».....	135
4.4 Πολιτική ενίσχυσης της ζήτησης.....	
4.4.1 Πελατοκεντρικός τουρισμός.....	138
4.4.2 Αστικός τουρισμός.....	139
4.4.3 Ολυμπιακοί Αγώνες 2004.....	139
4.4.4 Διαφήμιση – Προβολή.....	140
4.5 Πολιτική ενίσχυσης της προσφοράς.....	
4.5.1 Βελτίωση και έλεγχος υπηρεσιών.....	141
4.5.2 Εναλλακτικός τουρισμός.....	142
4.5.3 Ασφάλιση τουριστικών επιχειρήσεων έναντι εξωγενών κινδύνων.....	143
4.6 Vision 2020 – Έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.....	144
Μέρος Α.....	145
Μέρος Β.....	145
Μέρος Γ.....	147

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – Ο ελληνικός τουρισμός στη νέα χιλιετία

5.1 Νέες τεχνολογίες στον τουρισμό.....	
---	--

5.1.1 Τουριστικά software.....	151
5.1.2 Ο ελληνικός τουρισμός στο δίκτυο.....	154
5.1.3 Συστήματα ηλεκτρονικών κρατήσεων (CRS).....	155
5.2 Η οικονομική σημασία του τουρισμού για τη χώρα μας.....	
5.2.1 Η τουριστική ανάπτυξη ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης.....	158
5.2.2 Κριτήρια αξιολόγησης της οικονομικής σημασίας του τουρισμού.....	162
5.2.3 Η σημασία του τουρισμού σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας.....	164
5.3 Επισημάνσεις για τη διάρθρωση του ελληνικού τουρισμού.....	
5.3.1 Προβλήματα και προοπτικές του τουριστικού προϊόντος στην Ελλάδα.....	167
5.3.2 Η τουριστική αγορά και οι τάσεις προέλευσης των τουριστών.....	168
5.3.3 Προτεραιότητες για την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.....	169
Βιβλιογραφία.....	173

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά

Ο τουρισμός ως φαινόμενο, χρονολογείται από πολλές χιλιετίες, ενώ ίχνη του μπορούμε να βρούμε σε όλες τις ιστορικές περιόδους του ανθρώπινου βίου. Υπό τη σημερινή του όμως έννοια και μορφή, άρχισε να εμφανίζεται μετά το τέλος του Α΄ παγκοσμίου πολέμου, ενώ η ραγδαία εξέλιξή του άρχισε να σημειώνεται με την λήξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου και την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης. Πράγματι, από την περίοδο αυτή μέχρι και σήμερα, ο τουρισμός έπαψε να αποτελεί προνόμιο των ανώτερων κοινωνικών και οικονομικών τάξεων, αλλά εκδημοκρατικοποιείται και επεκτείνεται και στα κατώτερα οικονομικά στρώματα. Οι ευνοϊκές επιπτώσεις που παρατηρούνται από αυτό το φαινόμενο, είναι η δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού τουριστικών οικονομικών μονάδων, η απασχόληση σημαντικού αριθμού εργαζομένων, η αξιοποίηση των τουριστικά εκμεταλλεύσιμων πλουτοπαραγωγικών πηγών, η αύξηση του εθνικού εισοδήματος αλλά και των ατομικών εισοδημάτων, κάτι που οδήγησε στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Η ραγδαία ανάπτυξη και επέκταση του τουρισμού σε όλο τον πλανήτη έφερε στο φως νέα στοιχεία και δεδομένα, ενώ παράλληλα αποκάλυψε μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα, ότι δηλαδή ο τουρισμός σαν κοινωνικό, οικονομικό και ταυτόχρονα πολιτικό φαινόμενο, άρχισε να επηρεάζει το σύνολο της σύγχρονης κοινωνικής ζωής. Σήμερα ο τουρισμός είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται σε διεθνή κλίμακα και η συχνότητα των τουριστικών μετακινήσεων ολοένα και αυξάνει. Επιπλέον οι εξελίξεις που σημειώνονται δεν αναφέρονται μόνο στην αύξηση του όγκου του τουριστικού πλήθους και των τουριστικών μετακινήσεων, αλλά και στην ανάπτυξη κάθε είδους τουριστικής δραστηριότητας.

Ο τουρισμός σαν κλάδος παραγωγικής δραστηριότητας, αποτελεί σημαντικότερο παράγοντα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και συμβάλλει θετικά στην προσέγγιση των λαών και την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης. Πέρα όμως από σημαντικός κλάδος παραγωγικής δραστηριότητας, ο τουρισμός είναι ταυτόχρονα και σημαντικός εργοδότης. Η ανάπτυξή του είναι στενά συνυφασμένη και με τη δημιουργία ικανοποιητικού αριθμού νέων θέσεων εργασίας, έστω κι αν αυτές τις περισσότερες φορές έχουν εποχιακό - κατά κύριο λόγο - χαρακτήρα. Χάρη σ' αυτή βρίσκουν απασχόληση πολλοί άνεργοι και κυρίως υποαπασχολούμενοι σε αγροτικές περιοχές της περιφέρειας.

Το σημαντικότερο ίσως απ' όλα, είναι ότι ο τουρισμός μπορεί και δημιουργεί θέσεις εργασίας εκεί που συνήθως άλλοι κλάδοι παραγωγής (βιομηχανία, γεωργία κλπ.), για λόγους που έχουν σχέση με τις εξωτερικές οικονομίες του τόπου στον οποίο επιχειρείται η ανάπτυξη, αδυνατούν να δημιουργήσουν. Έτσι λοιπόν, με την ανάπτυξη του τουρισμού σε περιοχές ενός κράτους (Ελλάδα), όπου άλλοι κλάδοι παραγωγής έχουν ελάχιστες ή και μηδενικές πιθανότητες να αναπτυχθούν, δεν επιτυγχάνονται μόνον οικονομικά οφέλη, αλλά και κοινωνικά που απορρέουν από τον περιορισμό της μετανάστευσης και της μαζικής μετατόπισης πληθυσμού τους, στα μεγάλα, κυρίως, αστικά κέντρα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης. Πέρα από θέσεις εργασίας ο τουρισμός δημιουργεί και έσοδα για τους πληθυσμούς των περιοχών όπου αναπτύσσεται και εξασφαλίζει πρόσθετα εισοδήματα για πολλές οικογένειες μικρομεσαίων.

Ο τουρισμός αποτελεί, όπως είναι γνωστό, τμήμα του παραγωγικού μηχανισμού μιας οικονομίας και σαν τέτοιο θα πρέπει η αποδοτικότητά του να ερευνάται όχι μόνο με κριτήρια επίτευξης στόχων σε βραχυχρόνιο ορίζοντα, μέσα στα στενά πλαίσια του κλάδου της τουριστικής οικονομίας, αλλά και με μακροχρόνιες προοπτικές ουσιαστικής συμβολής του στην επίτευξη των γενικότερων οικονομικών και κοινωνικών στόχων του αναπτυξιακού προγράμματος ενός κράτους.

Μεγάλη σημασία στη διαδικασία επιλογής ενός τόπου προορισμού για διακοπές, παίζουν τα διαμορφωμένα, σε κλίμακα ατόμου ή κοινωνικής ομάδας, επίπεδα πληροφόρησης και σχήματα περιβαλλοντικής αντίληψης, ως προς τα χαρακτηριστικά διαφόρων εναλλακτικών τόπων διακοπών - επίπεδα πληροφόρησης που επηρεάζουν και διαμορφώνουν είτε τα ατομικά κίνητρα είτε την κοινωνική συμπεριφορά. Σημαντικό ρόλο στην παροχή της σχετικής πληροφόρησης παίζουν οι ταξιδιωτικές επιχειρήσεις, που δρώντας σαν «μεσάζοντες» μεταξύ του τουρίστα και του «προϊόντος» που προσφέρεται στην τουριστική αγορά, επηρεάζουν, μέσω των διαμορφωμένων από τις επιχειρήσεις προγραμμάτων και πακέτων διακοπών (holiday packages), τις αποφάσεις του τουρίστα. Ταξιδιωτικές ή άλλες επιχειρήσεις επηρεάζουν αποφασιστικά τη συμπεριφορά του καταναλωτή - τουρίστα, κατευθύνοντάς τον σε περιοχές που οι ίδιες επιλέγουν με δικά τους επιχειρηματικά κριτήρια (ανταγωνιστικότητα τιμών, ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών, καθιέρωση και φήμη των τουριστικών τόπων, μόδα και προτιμήσεις του κοινού κλπ.). Ο τόπος, η περιφέρεια, ή ακόμα και η χώρα υποδοχής, φαίνεται να διαθέτουν μικρές δυνατότητες να επηρεάσουν τη διεθνή ζήτηση, αφενός λόγω του τρόπου εσωτερικής

οργάνωσης και διάθεσης του «τουριστικού προϊόντος», αφετέρου λόγω του τρόπου σύνδεσής τους με τα διεθνή ολιγοπώλια, που είναι σε θέση να διαμορφώνουν τις τιμές πώλησης του προϊόντος αυτού στη χώρα υποδοχής και να προωθούν στον καταναλωτή – τουρίστα τα πιο συμφέροντα γι' αυτά συστήματα διανομής ταξιδιών (package tours).

1.2 Φορείς οργάνωσης και ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού.

Ο κυριότερος φορέας ανάπτυξης, οργάνωσης και ελέγχου του τουρισμού στην Ελλάδα είναι το υπουργείο Ανάπτυξης, στο οποίο υπάγεται και το υφυπουργείο Τουρισμού. Εδώ και χρόνια στην Ελλάδα έχει συστηθεί ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), ένας φορέας που ασχολείται με όλο το φάσμα των προβλημάτων ανάπτυξης και οργάνωσης του τουρισμού, καθώς και με τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής και τον σχεδιασμό προώθησης του τουριστικού μας προϊόντος στο εξωτερικό.

Κύριος σκοπός του ΕΟΤ (άρθρο 1, παρ.3, Ν 2160/93) είναι η οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του Τουρισμού στην Ελλάδα, με την αξιοποίηση όλων των υφιστάμενων δυνατοτήτων της χώρας. Σύμφωνα με αυτή την διάταξη, ο ΕΟΤ καθίσταται ο σπουδαιότερος φορέας εισήγησης της τουριστικής πολιτικής και υλοποίησης της, με τις ακόλουθες «σφαίρες» δραστηριοτήτων – αρμοδιοτήτων :

1. Υποβάλλει προτάσεις στην κυβέρνηση για τη χάραξη τουριστικής πολιτικής.
2. Υλοποιεί την τουριστική πολιτική που χαράσσει η κυβέρνηση.
3. Μελετά, εκτελεί και εποπτεύει έργα τουριστικής υποδομής και ανάπτυξης και καταρτίζει σχετικά προγράμματα περιλαμβανομένης της αξιοποίησης λουτροπόλεων και ιαματικών πηγών.
4. Συντονίζει τις ενέργειες των συναρμόδιων φορέων για την επίτευξη των κοινών τους στόχων.
5. Σχεδιάζει και εκτελεί το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της χώρας στο εξωτερικό.
6. Κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται κάθε κατηγορίας τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλες εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής.
7. Εποπτεύει και ελέγχει τις τουριστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες οποιασδήποτε κατηγορίας.

8. Ενισχύει δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων οι ενέργειες αποβλέπουν στην προώθηση των στόχων του Ε.Ο.Τ.
9. Αναλαμβάνει κάθε άλλη δραστηριότητα και ενέργεια που αφορά την οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Άλλοι συλλογικοί φορείς που σε συνεργασία με τον ΕΟΤ ασχολούνται με την οργάνωση του τουρισμού στην Ελλάδα στους διάφορους επιμέρους τομείς του τουριστικού κλάδου, καθώς και την επίτευξη των στόχων, είναι οι ακόλουθοι :

- ✓ Ένωση ελληνικών γραφείων εισερχομένου τουρισμού
- ✓ Ένωση εφοπλιστών ακτοπλοΐας
- ✓ Ένωση εφοπλιστών επιβατηγών πλοίων
- ✓ Ένωση πλοιοκτητών ελληνικών σκαφών τουρισμού
- ✓ ΙΑΤΑ (Διεθνής Ένωση Αερομεταφορών)
- ✓ Ξενοδοχειακό επιμελητήριο Ελλάδος
- ✓ Πανελλήνια ένωση ιδιοκτητών Campings
- ✓ Πανελλήνια ένωση ταξιδιωτικών γραφείων αερομεταφορών
- ✓ Πανελλήνια ομοσπονδία επιχειρήσεων τουρισμού (ΠΟΕΤ)
- ✓ Πανελλήνια ομοσπονδία ξενοδόχων (ΠΟΞ)
- ✓ Πανελλήνια ομοσπονδία ξεναγών (ΠΟΞΕΝ)
- ✓ Σύνδεσμος αντιπροσώπων αεροπορικών εταιρειών
- ✓ Σύνδεσμος ελληνικών τουριστικών επιχειρηματιών (ΣΕΤΕ)
- ✓ Σύνδεσμος ελλήνων επαγγελματιών οργανωτών συνεδρίων (ΣΕΠΟΣ)
- ✓ Σύνδεσμος ελλήνων οργανωτών εκθέσεων και συνεδρίων (ΣΕΟΕΣ)
- ✓ Σύνδεσμος τουριστικών επιχειρήσεων ενοικιάσεως αυτοκινήτων
- ✓ Συνομοσπονδία επιχειρηματιών ενοικιαζομένων δωματίων / διαμερισμάτων Ελλάδος
- ✓ Σύνδεσμος τουριστικών και ταξιδιωτικών γραφείων Ελλάδος (ΗΑΤΤΑ)

1.3 Στόχοι της Τουριστικής Πολιτικής.

Στη διάρκεια των περασμένων δεκαετιών ο τουρισμός στην Ελλάδα, από μία περιορισμένη εμβέλειας δραστηριότητα που προσέλκυε λίγους και με ειδικά ενδιαφέροντα περιηγητές, εξελίχθηκε σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει ουσιαστικά στην οικονομία, την απασχόληση και την ευημερία, αλλά

επίσης και στην προβολή της χώρας μας προς τα έξω, και την διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης για αυτήν.

Όμως, η σύγχρονη εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων, ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών έχουν αυξηθεί, ενώ μαζί τους έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες.

Όλα αυτά καθιστούν απαραίτητα για την ανάπτυξη και την προώθηση του τουρισμού σε κάθε σύγχρονη χώρα, την χάραξη μιας ευέλικτης τουριστικής πολιτικής που να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με ένα τρόπο βιώσιμο, ο οποίος να αντέχει στον ανταγωνισμό και στον χρόνο. Κάθε πολιτική πρέπει να χαρακτηρίζεται από πολυμορφία, ποιότητα, ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα και να έχει σαν βασικούς στόχους :

- ✓ Ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση των γενικών και τουριστικών υποδομών.
- ✓ Αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις τουριστικές περιφέρειες.
- ✓ Ανάπτυξη νέων, σύγχρονων τουριστικών προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών
- ✓ Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στα νέα επαγγέλματα.
- ✓ Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις και φορείς .

2. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εισαγωγή

Έλληνες και ξένοι εμπειρογνώμονες εκτιμούν πως οι ειδικές ή νέες ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι εκείνες που θα ανανεώσουν και θα αναμορφώσουν το τουριστικό πακέτο του 2001 και θεωρούν πως η περαιτέρω εξέλιξη της βιομηχανίας του κλάδου περνά αναγκαστικά από την εξειδίκευση. Οι ειδικές μορφές τουρισμού δεν αποτελούν καινούριο φαινόμενο. Ορισμένες μάλιστα από αυτές, όπως ο επαγγελματικός, ο αθλητικός ή ο ιαματικός, αναπτύχθηκαν σχεδόν παράλληλα με το γενικό τουρισμό. Τα τελευταία χρόνια όμως, λόγω της διεθνοποίησης της οικονομίας, της ανάπτυξης των μεταφορών και της τεχνολογίας, της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου αλλά και της διαφοροποίησης των αναγκών του πληθυσμού, κερδίζουν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στη διεθνή μετακίνηση και παρουσιάζουν ρυθμούς αύξησης υπερπολλαπλάσιους του κλασσικού τουρισμού της αναψυχής και των διακοπών. Παρακάτω θα εξετάσουμε τις κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

2.1 Επαγγελματικός τουρισμός

Ο επαγγελματικός τουρισμός αποτελεί μία από τις κυριότερες μορφές του τουρισμού. Τα επαγγελματικά ταξίδια των στελεχών επιχειρήσεων αποτελούν σήμερα μια δραστηριότητα συνδεδεμένη με τη γενικότερη επιχειρησιακή στρατηγική και την πρόοδο των εργασιών των επιχειρήσεων. Έτσι ένα στέλεχος συχνά αποφασίζει ότι για κάποιους λόγους είναι προτιμότερο να ταξιδέψει “επί τόπου” και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, παρά να βασιστεί στη γραπτή επικοινωνία με τους συνεργάτες του. Είναι πολλοί οι πιθανοί λόγοι που οδηγούν στη συγκεκριμένη απόφαση, αναφέρουμε δε ενδεικτικά:

- Για να συνεργαστεί με τοπικά ή περιφερειακά στελέχη υποκαταστημάτων, θυγατρικών εταιριών με τους αντιπροσώπους ή πελάτες.
- Για να συμμετέχει σε συνέδρια, σε σεμινάρια, σε διασκέψεις, ή για να γνωρίσει τη νέα τεχνολογία μέσω των ανάλογων κλαδικών εκθέσεων.
- Για να προωθήσουν προϊόντα, εφόσον είναι στελέχη επιχειρήσεων, ή για να περάσουν ευχάριστα εφόσον το ταξίδι τους αποτελεί επιβράβευση για επίτευξη κάποιου υψηλού επιχειρησιακού στόχου.

Η διεθνοποίηση της επιχειρησιακής δραστηριότητας μεταξύ άλλων προκάλεσε τη γιγάντωση του επαγγελματικού τουρισμού, γεγονός που είχε σαν συνέπεια να αφυπνιστεί το ενδιαφέρον των κρατικών φορέων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Στις μέρες μας έχει αρχίσει ένας αγώνας δρόμου και ανταγωνισμού, εθνικών κυβερνήσεων, ταξιδιωτικών γραφείων, αεροπορικών εταιριών, ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, όπως και γραφείων ενοικιάσεως αυτοκινήτων, τεχνολογικού εξοπλισμού και άλλων επιχειρησιακών δραστηριοτήτων ειδικότερου ενδιαφέροντος, για την απόσπαση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου ποσοστού της επαγγελματικής τουριστικής αγοράς.

2.2 Συνεδριακός τουρισμός

Η ανάγκη ενημέρωσης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων αυξάνει ολοένα και περισσότερο. Άτομα που συνδέονται με κοινά ενδιαφέροντα και στόχους συναντιούνται, συνεδριάζουν, συσκέπτονται, συναποφασίζουν. Επειδή δεν είναι δυνατόν πάντα τα άτομα αυτά όταν συνεδριάζουν να προέρχονται από τον ίδιο γεωγραφικό χώρο, για αυτό καθορίζουν με κάποια κριτήρια έναν κοινό τόπο για τη συνάντησή τους.

Η μετακίνηση προς τον τόπο συνάντησης είναι τουριστική μετακίνηση, που σε συνάρτηση με τον ταξιδιωτικό σκοπό αποτελεί συνεδριακό τουρισμό. Η μορφή αυτή του τουρισμού παρουσιάζεται την τελευταία δεκαετία με σταθερή ετήσια αυξητική τάση του 8-10%.

Συνεδριακός τουρισμός στη "δική μας" γλώσσα σημαίνει επέκταση των τουριστικών δραστηριοτήτων, προσαρμογή στις νέες μορφές τουριστικής διακίνησης, περισσότερο συνάλλαγμα, τουρίστες μορφωμένοι με απαιτήσεις και μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα, επιμήκυνση της τουριστικής σαιζόν. Πιο τυπικά, αποτελεί το 40% του επιχειρηματικού τουρισμού -υπό την ευρύτερη έννοιά του- που με τη σειρά του είναι το 40% της διεθνούς τουριστικής διακίνησης. Για την Ελλάδα το ποσοστό αυτό ανέρχεται μόλις στο 7% έως 8%, ποσοστό μικρό, που αποδεικνύει τα μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού αλλά και τις ελπίδες για την παραπέρα ανάπτυξη ότι συνεδριακού τουρισμού, αφού φανερώνει τις δυνατότητες που ανοίγονται για τη φιλοξενία στη χώρα μας μεγάλων διεθνών συνεδρίων.

Οι ομάδες των συνεδριακών τουριστών, εκτός του ότι προσφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη, παράλληλα προβάλλουν και τον τόπο διεξαγωγής των συνεδρίων, πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα μεγάλο ανταγωνιστικό πεδίο:

μεταξύ κρατών, που μέσω των αρμόδιων φορέων τους προσπαθούν να πάρουν το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι από την ολοένα αυξανόμενη συνεδριακή “πίτα”, μεταξύ των πόλεων που προσπαθούν να καθιερωθούν σαν πόλεις συνεδρίων, μεταξύ των ξενοδοχειακών μονάδων, που στοχεύουν όχι μόνο στην υψηλή εισοδηματική στάθμη των τουριστών αυτής της μορφής αλλά και στην τόνωση της πληρότητάς τους κατά τη διάρκεια της χαμηλής τους περιόδου και τέλος μεταξύ των αεροπορικών εταιριών που συνειδητοποίησαν την απόλυτη ταύτιση, μιας κενής ξενοδοχειακής κλίνης και μιας κενής θέσης στο αεροσκάφος.

Όλοι όσοι ασχολούνται με τα τουριστικά πράγματα διαπιστώνουν, συμφωνούν και τονίζουν πως ο συνεδριακός τουρισμός έχει δυνατότητες και περιθώρια να αναπτυχθεί στη χώρα μας. Το κλίμα, η φύση, η φήμη και η ιστορία της Ελλάδας επιτρέπουν να διατηρούμε ελπίδες και η ζήτηση -κατά εποχές και αναλόγως της διαφήμισης ή της δραστηριοποίησης που έχει προηγηθεί- επιβεβαιώνει το βάσιμο αυτών των ελπίδων.

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε πως ο συνεδριακός τουρίστας είναι ένας πελάτης ξεχωριστός, δύσκολο; και σημαντικός τόσο για τον διοργανωτή συνεδρίων όσο και για τον ξενοδόχο, τον ιδιοκτήτη επιχείρησης ενοικιαζόμενων αυτοκινήτων, τον μεταφραστή, τον ξεναγό κ.λ.π. αλλά και τον εθνικό αερομεταφορέα, όλους όσους άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται, και κατ'επέκτασιν και για την εθνική οικονομία.

2.3 Τουρισμός κινήτρων

Ο τουρισμός κινήτρων είναι η δεύτερη, από άποψη διάδοσης, μορφή του μαζικού-ομαδικού επαγγελματικού τουρισμού. Ενώ ο όρος είναι έντονα σαφής, έχει σχεδόν επικρατήσει η ερμηνευτική του παράφραση: “τουρισμός κινήτρων πωλήσεων”. Ίσως γιατί αφορά κυρίως συμμετέχοντες που προέρχονται από τον χώρο των πωλήσεων. Ίσως γιατί υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά σαν επιβράβευση πωλητών. Στη συνέχεια όμως δεν περιορίστηκε και οπωσδήποτε δεν αφορά μόνο αυτούς.

Το ταξίδι: πετυχημένο κίνητρο για υψηλούς επιχειρησιακούς στόχους.

Το ταξίδι-κίνητρο είναι ένα ταξίδι “δωρο” που παρέχεται σαν επιβράβευση στους εργαζόμενους εκείνους, που κατέβαλαν ιδιαίτερες και πετυχημένες προσπάθειες στο να υπερβούν τους προκαθορισμένους επιχειρησιακούς στόχους. Είναι ένα από τα κίνητρα που έχουν υιοθετήσει πολλές επιχειρήσεις τον τελευταίο

καιρό στην προσπάθειά τους να συνδυάσουν την ηθική και υλική επιβράβευση. Οι συνηθέστερες μορφές των κινήτρων είναι:

-Ηθική επιβράβευση με μορφή εγκωμίου. Καλύπτει ψυχογενετικές ανάγκες. Είναι λάθος να χρησιμοποιείται σαν μοναδικό κίνητρο από την επιχείρηση, όχι μόνο γιατί οι ανθρώπινες ανάγκες, όπως παρατήρησε ο A.Maslow με το “Motivation and personality”, βρίσκονται μέσα σε ένα κύκλο συνεχούς αναπλήρωσης, αλλά και γιατί, ακριβώς για το λόγο αυτό είναι αποτελεσματικό. Δίχως καμιά αμφιβολία, ο εργαζόμενος που δέχεται από το διευθυντή του επαναλαμβανόμενες επιβραβεύσεις φραστικού μόνο χαρακτήρα -χωρίς αυτές να συνοδεύονται και με κάποια υλική ανταμοιβή- δεν μπορεί ασφαλώς να νοιώθει ιδιαίτερα και μάλιστα για πολύ, ικανοποιημένος.

-Επιβράβευση με χρηματικά έπαθλα. Έχουν το προτέρημα να αποτελούν “παγκόσμια αποδεκτό τίμημα” όπως σημειώνεται σε σχετικό άρθρο της εφημερίδας “Κέρδος”. Έχουν όμως και τα παρακάτω μειονεκτήματα:

- α. Προκαλούν φθόνο στους μη βραβευθέντες περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη μορφή κινήτρου.
- β. Τα χρηματικά έπαθλα υπόκεινται σε φορολογία.
- γ. Η συγκεκριμένη αξία που αντιπροσωπεύουν, μπορεί να είναι σημαντική ή όχι, κάτω από το πρίσμα των διαφορετικών αναγκών (οικονομικού επιπέδου) των επιβραβευμένων.
- δ. Συχνά ξοδεύονται για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής, και έτσι ξεχνιούνται γρήγορα.
- ε. Με την επανάληψη προκαλούν συνήθεια, ίσως και την άποψη ότι αποτελούν “κεκτημένο δικαίωμα” και φυσικά μειώνουν την αποτελεσματικότητά τους σαν κινήτρων.

-Επιβράβευση με συγκεκριμένο υλικό αγαθό. Έχει το μειονέκτημα, όπως όλα τα δώρα φυσικά, να μην αρέσει ή ακόμα ο βραβευθής να έχει το ίδιο ή παρόμοιο. Επίσης, υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο να καταστραφεί ή να καταναλωθεί σύντομα, με συνέπεια να ξεχαστεί εντελώς.

-Επιβράβευση με προσφορά ταξιδιού. Υπάρχουν πολλοί και σοβαροί λόγοι που οδηγούν μεγάλες επιχειρήσεις, τα τελευταία χρόνια, στο να υιοθετούν την προσφορά ταξιδιού σαν κίνητρο με τα σημαντικότερα θέλγητρα για τους βραβευθέντες.

Αναλυτικότερα:

α. Συνιστά μια διέξοδο από την ρουτίνα και προπαντός από την εργασία. Ταξιδεύοντας με συναδέλφους η ατμόσφαιρα είναι εντελώς διαφορετική από ότι συνήθως, περισσότερο οικεία, περισσότερο ζεστή, ιδιαίτερα όταν το βραβείο επεκτείνεται και σε ένα δεύτερο άτομο που μπορεί να συνοδεύει το συμμετέχοντα.

β. Αποτελεί μια ευκαιρία διασκέδασης αλλά και μέσω του ταξιδιού ευκαιρία εμπλουτισμού των γνώσεων.

γ. Δημιουργεί αλλά και διατηρεί έναν ενθουσιασμό που παρατείνεται χρονικά και ικανοποιεί περιέργειες, επιθυμίες, φιλοδοξίες, ακόμη και ματαιοδοξίες. Ένα ταξίδι, ειδικά με εξωτερικό προορισμό και σε ξενοδοχείο πολυτελείας με ιδιαίτερη ψυχαγωγία, υπολογίζεται σαν ένα κίνητρο γοήτρου μέσα στον κοινωνικό περίγυρο των συμμετεχόντων.

δ. Αποτελεί ευκαιρία για επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων με όλους τους συναδέλφους, αλλά και με τους εκπροσώπους της διοίκησης της επιχείρησης που τους συνοδεύουν στο ταξίδι.

ε. Τέλος, είναι μια εμπειρία που δεν είναι εύκολο να τη ζήσει κάποιος στηριζόμενος στις δικές τους οικονομικές δυνατότητες.

Υπάρχουν σημαντικοί λόγοι παράλληλα με αυτούς που αναφέρθηκαν, που καθιστούν τα ταξίδια κινήτρων δημοφιλή και στις επιχειρήσεις που τα προσφέρουν. Μερικοί από αυτούς είναι:

α. Αυξάνει το ηθικό των εργαζομένων και συσφίγγει τις σχέσεις, τόσο μεταξύ αυτών και της επιχείρησης.

β. Μεταφέρει το υψηλό αυτό επίπεδο σχέσης και στην οικογένεια του βραβευθέντος, όταν μάλιστα κάποιο μέλος της συμμετέχει, δημιουργώντας έτσι ένα νέο σημαντικό σύμμαχο της επιχείρησης.

γ. Δύσκολα, αλλά και με σημαντική πιθανή απόκλιση μπορεί να κοστολογηθεί η προσφορά αυτή, διότι υπεισέρχονται πολλές μεταβλητές. Έτσι ο βραβευθείς δεν μπορεί να συγκεκριμενοποιήσει την αξία του επάθλου του.

δ. Στις περισσότερες χώρες τα έξοδα του ταξιδιού εκπίπτουν από τη φορολογητέα ύλη μειώνοντας έτσι το φόρο.

2.4 Εκθεσιακός τουρισμός

Κρίνουμε σκόπιμο να τονίσουμε πως αναφερόμαστε στον τουρισμό εκείνο που αφορά εκθέσεις τομέων ή κλάδων της οικονομίας. Αυτές οι εμπορικές εκθέσεις

μπορεί να είναι είτε γενικές, είτε κλαδικές. Πολλές κλαδικές εκθέσεις έχουν γενικότερο ενδιαφέρον ενώ άλλες κλαδικές πιο περιορισμένο, πιο ειδικό.

Δεν αναφερόμαστε σε εκθέσεις που ο εκθέτης είναι ένας και μοναδικός και τούτο γιατί τέτοιου είδους εκθέσεις συνήθως συνυπάρχουν με συνεδριακές εκδηλώσεις μέσα στο πλαίσιο των παράλληλων εκδηλώσεων. Με την έννοια αυτή αποτελούν εκδηλώσεις “δευτερεύουσας” ή “συμπληρωματικής” σημασίας για τους συνέδρους, δεδομένου ότι το κύριο βάρος της όλης δραστηριότητας αποτελεί αυτή καθεαυτή η συνεδριακή εκδήλωση.

Οι εκθέσεις στις οποίες αναφερόμαστε είναι γνωστές με τους αγγλικούς, σχεδόν συνώνυμων μεταξύ τους όρους, “trade trans”, “trade shows”, ή “expositions”. Μέσα στα πλαίσια των εμπορικών εκθέσεων, φυσικά, είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν συνεδριακές εκδηλώσεις παράλληλες, συμπληρωματικές της κύριας δραστηριότητας που είναι η έκθεση.

Σκοπός όλων των εκθέσεων, εμπορικών και μη, είναι να προκαλέσουν ή να ενεργοποιήσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών τους, για τα συγκεκριμένα προϊόντα που εκθέτονται ή υπηρεσίες που παρουσιάζονται. Αυτός ο σκοπός ενώνει τις προσπάθειες οργανωτών και εκθετών, με στόχο όχι μόνο περισσότερους πελάτες-επισκέπτες αλλά και πιο ευχαριστημένους επισκέπτες, οι οποίοι αφού ενημερωθούν θα καταλήξουν σε παραγγελία συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσίας.

Διακρίσεις εκθέσεων

Οι εκθέσεις συνήθως παίρνουν την ονομασία τους από την κοινή ιδιότητα των εκθετών, σπανιότερα δε από το φορέα που τις οργανώνει. Οι εκθέσεις, ανάλογα με τον τόπο προέλευσης των επισκεπτών που επιδιώκουν να τις επισκεφθούν, διακρίνονται σε τοπικές, περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς. Κάτω από το πρίσμα αυτής τους της διάκρισης, είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με μετακίνηση σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Είναι δηλαδή συνδεδεμένες με τον επαγγελματικό τουρισμό, εσωτερικό ή εξωτερικό. Επίσης, διακρίνονται ως εξής:

-Ανάλογα με τον σκοπό στον οποίο αποβλέπουν, σε εμπορικές με στόχο την προβολή των προϊόντων και την αύξηση των πωλήσεων-εξαγωγών τους και σε εκθέσεις γοήτρου-κύρους με στόχο τον εντυπωσιασμό, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

-Ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε γενικές, που περιλαμβάνουν εκθέματα γενικού ενδιαφέροντος και ειδικές, που αφορούν σε συγκεκριμένους τομείς της τέχνης, της επιστήμης ή της οικονομίας.

-Ανάλογα με το χρόνο λειτουργίας τους σε διαρκείς (αυτές που λειτουργούν συνεχώς) σε περιοδικές (αυτές που επαναλαμβάνονται σε ετήσια βάση σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο) και σε έκτακτες.

-Ανάλογα με την ευρύτητα του γεωγραφικού χώρου προέλευσης των συμμετεχόντων, σε τοπικές στις οποίες συμμετέχουν εκθέτες του συγκεκριμένου τόπου (πόλη-νομός), σε εθνικές με συμμετοχή οργανισμών, επιχειρήσεων, ιδιωτών από όλη τη χώρα και σε διεθνείς με συμμετοχή φορέων, επιχειρήσεων, ιδιωτών από όλη τη χώρα.

-Ανάλογα με το χώρο, δηλαδή τις εγκαταστάσεις όπου λειτουργούν.

2.5 Αγροτουρισμός

Ανάμεσα στις νέες μορφές τουρισμού, μια τέτοια μορφή τουριστικής ανάπτυξης που παρουσιάζει μάλιστα εξαιρετικό ενδιαφέρον, είναι και ο αγροτουρισμός ή αλλιώς ονομαζόμενος αγροτικός τουρισμός.

Η νέα αυτή μορφή τουριστικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από το ότι δημιουργείται και αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο και ότι αποτελεί δραστηριότητα κυρίως εκείνων, που ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα της παραγωγής. Ικανοποιεί τις ανάγκες ατόμων που θέλουν να περάσουν το χρόνο διακοπών τους ή μέρος αυτού, μέσα σε ένα αγροτικό, οικογενειακό περιβάλλον.

Ο αγροτικός τουρισμός είναι μια ευρεία έννοια που δεν καλύπτει μόνο τον τουρισμό της υπαίθρου, δηλαδή το κατάλυμα που προσφέρει ένας γεωργός, αλλά κάθε τουριστική δραστηριότητα στις αγροτικές περιοχές. Οι τουριστικές αυτές δραστηριότητες είναι συμπληρωματικές και δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες οικονομικές και κοινωνικές που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο. Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους, οι οποίοι είναι:

α. Αφενός για τον τουρίστα στη δυνατότητα να περάσει ήρεμες, απλές και ήσυχες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του αναπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποι της.

β. Και αφετέρου για τον επαγγελματία η ενίσχυση του αγροτικού του εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και με την τροφοδοσία των επισκεπτών των καταλυμάτων του, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία, ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης, που, στοχεύει ανάμεσα στα άλλα:

1. Στον συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (δηλαδή πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς).
2. Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και αναδόμησης, που πιθανά να καθυστερούσαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα.
3. Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
4. Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων τους από τον τουρισμό.
5. Στην ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά.
6. Στη γνωριμία και διάδοση προϊόντων προερχομένων από τη χειροτεχνία και τη βιοτεχνία.
7. Στην ψυχολογική ικανοποίηση του τουρίστα αφού αποφεύγει το συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια κ.λ.π. των αναπτυγμένων και γη κορεσμένων τουριστικών περιοχών.
8. Τέλος, στη δυνατότητα του τουρίστα να παίζει διαφορετικούς καθημερινούς ρόλους από τους συνηθισμένους της καθημερινής του ζωής.

Οι τουριστικές δραστηριότητες στην ύπαιθρο έχουν ιστορία συχνά αιώνων αφού υπήρξαν από παλιά ο κλασικότερος τύπος οικογενειακών διακοπών για τους κάτοικους της κεντρικής Ευρώπης ιδίως. Οι αλλαγές στη μεταπολεμική περίοδο και η άνοδος του εμπορικού τουρισμού οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές στην έννοια, στο περιεχόμενο και τις μορφές οργάνωσης και λειτουργίας των διαφόρων τύπων τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στην ύπαιθρο. Δύο είναι οι διαφορετικοί τύποι που κυριαρχούν πλέον σε αυτές τις μορφές: ο ένας είναι ο κλασσικός “τουρισμός στην ύπαιθρο”, ενώ ο άλλος είναι μια ειδικότερη μορφή αυτού, με μεγάλη ανάπτυξη μεταπολεμικά, ο “αγροτουρισμός”.

2.6 Θαλάσσιος τουρισμός

Θαλάσσιος τουρισμός με την ευρύτερη έννοια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε δραστηριότητα τουριστική που έχει σχέση με τη θάλασσα (και τις ακτές).

Συνήθως ως θαλάσσιος τουρισμός νοούνται οι θαλάσσιες περιηγήσεις-κρουαζιέρες με κρουαζιερόπλοια ή άλλα σκάφη αναψυχής καθώς και ναυταθλητικές δραστηριότητες (όπως ιστιοπλοΐα-yachting με σκάφη αναψυχής, yachts, θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη κ.λ.π.). Ανάλογες δραστηριότητες σε υδάτινες επιφάνειες της

ενδοχώρας (λίμνες, ποτάμια), δεν συμπεριλαμβάνονται στο θαλάσσιο τουρισμό αλλά στις δραστηριότητες της αναψυχής.

Ο θαλάσσιος τουρισμός, κύρια αναφέρεται στο yachting και στην κρουαζιέρα. Το σκάφος, ως πλοίο αναψυχής, αποτελεί καίριο συστατικό του θαλάσσιου τουρισμού. Η θαλάσσια διαδρομή, οι ακτές (ως ειδικοί τόποι προορισμού), οι όρμοι, οι μαρίνες, τα αγκυροβόλια, οι σκάλες, τα καταφύγια θυέλλης, τα εμπορικής, εθνικής και τοπικής σημασίας, ή κοινά λιμάνια καθώς και οι διάφορες συμπληρωματικές υπηρεσίες-εγκαταστάσεις συμπληρώνουν το πλέγμα των δραστηριοτήτων του θαλάσσιου τουρισμού.

Τουριστικό πλοίο ή πλοiάριο, νοείται κάθε σκάφος αυτοκινούμενο στη θάλασσα, μεταφορικής ικανότητας μέχρι σαράντα εννέα (49) επιβατών, με θαλάμους ή χωρίς θαλάμους ενδιαιτήσης, πέρα από το πλήρωμα, το οποίο μπορεί από τη γενική κατασκευή του, να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την εκτέλεση ταξιδιών θαλάσσιας αναψυχής, ή περιήγησης, ή ερασιτεχνικής αλιείας, ή θαλάσσιου αθλητισμού, με ναύλο ή χωρίς ναύλο. Ως αναψυχή ή περιήγηση λογίζονται επίσης και οι διάφορες καλλιτεχνικές, επιστημονικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, σε πλοίο ή πλοiάριο.

Τα τουριστικά πλοία ή πλοiάρια, που χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση ταξιδιών θαλάσσιας αναψυχής ή περιήγησης, χωρίς ναύλο, χαρακτηρίζονται ως ιδιωτικής χρήσης, ενώ εκείνα, που ναυλώνονται χαρακτηρίζονται ως επαγγελματικά. Στην έννοια του τουριστικού πλοίου ή πλοiαρίου, χωρίς μόνιμο πλήρωμα (bare-boat) υπάγονται:

- α. Τα ιστιοφόρα ειδικής κατασκευής, με βοηθητικό κινητήρα, μήκους καταμέτρησης μέχρι δεκαπέντε (15) μέτρων.
- β. Μηχανοκίνητα με μήκος καταμέτρησης μέχρι δεκαπέντε (15) μέτρων, με δύο (2) πετρελαιοκινητήρες.

Ο χαρακτηρισμός πλοίου ή πλοiαρίου ως επαγγελματικού τουριστικού γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, η οποία εκδίδεται εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α. Είναι γραμμένο στα ελληνικά νηολόγια, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις νηολόγησης.
- β. Έχει κριθεί κατάλληλο για την εκτέλεση του προορισμού του, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις επιθεώρησης των πλοίων της κατηγορίας αυτής.

γ. Ο πλοιοκτήτης αναλαμβάνει, με υπεύθυνη δήλωσή του, την ευθύνη να εισάγει στη χώρα το συνάλλαγμα, που προέρχεται από τις ναυλώσεις του πλοίου ή πλοιαρίου.

Μαρίνα είναι λιμάνι για σκάφη αναψυχής, που μπορεί να δεχτεί ένα σημαντικό αριθμό σκαφών (500-1500) σε συγκεκριμένες θέσεις με πλήρη εξυπηρέτηση (θέσεις πρόσδεσης ή παραμονής). Οι θέσεις δημιουργούνται κατά μήκος κρηπιδωμάτων ή γεφυρωμάτων (σταθερών ή πλωτών) και συνήθως έχουν όλες παροχή νερού, ηλεκτρικού κ.λ.π.

2.7 Οικοτουρισμός

Η προστασία του περιβάλλοντος όχι μόνο δεν αντιτίθεται στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, αλλά αποτελεί και αναγκαία προϋπόθεσή της. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια ανάπτυξης και προστασίας, υφίσταται ο οικοτουρισμός.

Ο οικοτουρισμός είναι μια καινούρια έννοια, μια νέα μορφή τουρισμού, που άρχισε να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια. Οι διχογνωμίες γύρω από τον ορισμό και την υφή του είναι αρκετά σημαντικές, τόσο μεταξύ των οικολόγων, όσο και μεταξύ του Ε.Ο.Τ. και των οικολόγων. Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια ειδική μορφή τουρισμού, κατά τον οποίο, κύριο αντικείμενο ενδιαφέροντος του επισκέπτη-περιηγητή είναι το φυσικό περιβάλλον και ιδιαίτερα το ζωντανό περιεχόμενό του, ιδίως τα διάφορα ήδη ζώων και φυτών.

Αυτή η νέα μορφή τουρισμού αποτελεί, εδώ και χρόνια, αντικείμενο αναψυχής για πολλά εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Συστηματικά, άρχισε με την οργάνωση επισκέψεων στην Αφρικανική σαβάννα, για την παρατήρηση και φωτογράφιση των εντοπισιακών και πολλές φορές επικίνδυνων θηλαστικών που ζουν εκεί, καθώς και με την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία εθνικών πάρκων, με ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον, σε αρκετές χώρες του κόσμου.

Τέτοιοι οργανωμένοι χώροι, που αποτελούν μνημεία της φύσης, και περικλείουν στην αγκαλιά τους σπάνια είδη ζώων και φυτών, προσελκύουν το ενδιαφέρον χιλιάδων επισκεπτών, πολλοί από τους οποίους είναι ειδικοί επιστήμονες. Βέβαια, η προσέγγιση των αντικειμένων ενδιαφέροντος (πανίδας-χλωρίδας) γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και σεβασμό, και με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπάρχουν καταστροφές ή αρνητικές επιδράσεις στο οικοσύστημα.

Οι υδροβιότοποι (λιμνοθάλασσες, εκβολές ποταμών και γενικά τα ρηχά νερά), αποτελούν κατεξοχήν χώρους που προσελκύουν το ενδιαφέρον του οικοτουρίστα. Η πλούσια εναλλαγή βλάστησης τους και τα σπάνια και πολλές φορές μοναδικά είδη

πουλιών, εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη. Οι σπουδαιότεροι υδροβιότοποι στη χώρα μας είναι η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, οι εκβολές του Αχελώου, ο Αμβρακικός, οι Πρέσπες, καθώς και οι υγρότοποι της Θράκης και του Σπερχειού.

2.8 Τουρισμός στην ύπαιθρο

Αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια κι έχει σαν κύριο αντικείμενο την περισσότερη παραμονή του επισκέπτη στο φυσικό περιβάλλον κοντά στη φύση, για αυτό συνδυάζεται με τον οικολογικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό κ.λπ. Ο τουρισμός στην ύπαιθρο αποτελεί αντικείμενο αναψυχής για πολλά εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο και πολλές φορές πραγματοποιείται και για λόγους υγείας.

Όσοι επιθυμούν τη νέα αυτή μορφή τουρισμού θα πρέπει να σέβονται και να διαφυλάσσουν το περιβάλλον και να μην το καταστρέφουν. Οι διακοπές στην ύπαιθρο δεν συνεπάγονται πάντοτε και πολυτελή ξενοδοχεία και εγκαταστάσεις, αλλά τον απλό και φυσικό τρόπο ζωής σε παραδοσιακά κτίσματα, ξενώνες, δίπλα στη φύση, στη θάλασσα, στο βουνό, στον καθαρό αέρα. Ο τουρισμός στην ύπαιθρο συνδέεται άμεσα με τον αγροτουρισμό και ισχύει για αυτή την μορφή ό,τι ισχύει και για τον αγροτουρισμό στα περισσότερα στοιχεία.

2.9 Τουρισμός παραχείμασης

Ο τουρισμός παραχείμασης είναι η τουριστική διαμονή μακράς διάρκειας (τουλάχιστον 4 εβδομάδων) κατά τη χειμερινή περίοδο. Επειδή ευχέρεια διακοπών το χειμώνα έχουν κυρίως οι συνταξιούχοι, ο τουρισμός παραχείμασης γίνεται από άτομα γ' ηλικίας. Οι ιδιομορφίες του σε σχέση με άλλες μορφές τουρισμού αφορούν την επιλογή των προορισμών, την διάρκεια παραμονής και τις κοινωνικές τάξεις των τουριστών παραχείμασης.

Ο τουρισμός γ' ηλικίας, για λόγους που είναι συνδυασμός της ελευθερίας χρόνου, της διάθεσης για άνεση και της αναζήτησης προσιτών τιμών, ρέπει προς χώρους και εποχές απαλλαγμένες από τουριστική συμφόρηση.

Επομένως, ο τουρισμός γ' ηλικίας είναι από τη φύση του αντιεποχικός και αποκεντρωτικός. Για τους μεσογειακούς τουριστικούς προορισμούς που πάσχουν από εποχικότητα της ζήτησης και υπερσυγκέντρωση της προσφοράς, ο τουρισμός γ' ηλικίας και ειδικότερα ο τουρισμός παραχείμασης, είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτοι. Υπάρχει επίσης οργανική σχέση μεταξύ πολιτικής για άμβλυνση της εποχικότητας

και για επέκταση της τουριστικής περιόδου και του τουρισμού παραχείμασης, ως ειδικής μορφής του τουρισμού γ' ηλικίας.

Ο τουρισμός παραχείμασης γίνεται σε ήπια κλίματα, με κύριους προορισμούς τις ακτές και τα νησιά της Ιαπωνίας και Πορτογαλίας. Αντίθετα η γαλλική Ριβιέρα και η Μαδέρα είναι περισσότερο περιοχές β' κατοικίας των πλούσιων βορειοευρωπαίων. Η διάρκεια παραμονής, όταν πρόκειται για ένα ταξίδι το έτος, είναι άνω των 4 εβδομάδων, ενώ όταν πρόκειται για περισσότερα είναι 2-3 εβδομάδες κατά ταξίδι. Εκτός από τις κλιματολογικές συνθήκες, παράγοντες που επηρεάζουν την διάρκεια παραμονής είναι το κόστος διαβίωσης στον τόπο παραχείμασης και το διαθέσιμο εισόδημα του τουρίστα. Τέλος, η κοινωνική τάξη, προσδιορίζει, τόσο την συμπεριφορά του τουρίστα, όσο και το καταναλωτικό του πρότυπο. Πάντως οικονομικά, οι τουρίστες παραχείμασης ανήκουν στα δύο άκρα της ομάδας των μεσαίων εισοδημάτων.

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης μπορεί να είναι είτε εξωγενείς, όπως το κλίμα, η πρόωρη συνταξιοδότηση ή η διαφορά του κόστους ζωής μεταξύ της χώρας-πηγής και της χώρας - δέκτης τουριστών, είτε καθαρά τουριστικοί. Τέτοιοι παράγοντες επιρροής είναι η υπερπροσφορά κλινών σε ορισμένες μεσογειακές χώρες και η ύπαρξη τεχνικής υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού.

Δραστηριότητες και επιπτώσεις

Ο τουρισμός παραχείμασης δεν είναι τίποτε περισσότερο από χειμερινή διαβίωση σε έναν τουριστικό τόπο. Ουσιαστικά πρόκειται για έναν τύπο ενδημικού τουρισμού, για μια ειδική κατηγορία της γ' ηλικίας. Δεύτερη μορφή κατάλληλη για τη γ' ηλικία είναι ο τουρισμός χειμερινών διακοπών και ειδικότερα ο τουρισμός πόλεως. Οι διαφορές μεταξύ των δύο μορφών είναι ότι ο τουρισμός παραχείμασης είναι οργανωμένος, στατικός για τουρίστες χαμηλού εισοδήματος και για ηλικίες άνω των 65 ετών. Αντίθετα, ο τουρισμός χειμερινών διακοπών μπορεί να είναι άρτια οργανωμένος, είναι όμως κινητικός για τουρίστες υψηλότερων εισοδημάτων και για ηλικίες κάτω των 65 ετών.

Το όφελος από τον τουρισμό παραχείμασης για τις τοπικές κοινωνίες είναι ασήμαντο. Το μικρό κέρδος που αποφέρει οφείλεται στο μέτριο εισοδηματικό επίπεδο των τουριστών και στο καταναλωτικό τους πρότυπο, που βασίζεται στα τουριστικά καταλύματα αυτοεξυπηρέτησης. Υπενθυμίζεται ότι το κυριότερο κίνητρο

για τον τουρισμό παραχείμασης είναι οι χαμηλές χειμερινές τιμές. Αλλά ακόμα και όταν η παραχείμαση γίνεται σε ξενοδοχεία η οικονομική επίπτωση είναι αρνητική στο βαθμό που ο τουρισμός παραχείμασης, επειδή συμπύπτει χρονικά, μπορεί να εκτοπίσει κερδοφόρες μορφές όπως ο επαγγελματικός και ο συνεδριακός τουρισμός. Οι μορφές αυτές συνήθως πραγματοποιούνται επίσης εκτός περιόδου αιχμής.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της διαμονής μακράς διάρκειας επάνω στις τοπικές κοινωνίες, είτε πρόκειται για β' κατοικία, είτε για τουρισμό παραχείμασης δεν είναι αρνητικές, καθώς οι ξένοι τελικά αφομοιώνονται από το περιβάλλον επειδή προσαρμόζονται στον τρόπο ζωής.

2.10 Εκδρομικός τουρισμός

Ανάμεσα στις ακραίες μορφές δράσεως του τουριστικού κυκλώματος, της ιδιωτικής δηλαδή πρωτοβουλίας και του κρατικού φορέα παρεμβαίνει ένας τρίτος φορέας, "ιδεαλιστικός", που κινείται από ελατήρια ιδανικά και δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Ο τελευταίος αυτός φορέας περικλείει ένα ολόκληρο φάσμα οργανωμένων ομάδων, που τα μέλη τους έχουν ένα κοινό γνώρισμα, την αγάπη προς τη φύση, αυτό που αποκαλούμε "φυσιολατρία" σε όλες τις μορφές της. Οι ομάδες αυτές εμφανίζονται υπό μορφή σωματείων, των οποίων η πιο χαρακτηριστική έκφραση είναι τα εκδρομικά σωματεία, αυτά που η νομοθεσία χαρακτηρίζει "τουριστικά" και η πρακτική τα έχει καθιερώσει σαν τα πιο αντιπροσωπευτικά όργανα προώθησης του τουρισμού στις άγνωστες και απομακρυσμένες περιοχές της χώρας μας.

Η ιστορία του Ελληνικού τουρισμού αρχίζει από τα εκδρομικά σωματεία, που κατόρθωσαν να πείσουν και να μετακινήσουν τους ανθρώπους από τα αστικά κέντρα στην ύπαιθρο και προπάντων στο χωριό, στο νησί, στους αρχαιολογικούς μας χώρους. Ήταν οι πρόδρομοι του εσωτερικού τουρισμού. Αλλά ο ρόλος τους δεν σταμάτησε εκεί, προχώρησε παραπέρα. Τα εκδρομικά σωματεία, όταν η Ελλάδα μπήκε στην διεθνή τουριστική αγορά, πρόσφεραν σημαντικές υπηρεσίες στους ξένους επισκέπτες μας και με την οργάνωση εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου και με τη δημιουργία διαφόρων τουριστικών εγκαταστάσεων σε περιοχές ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος. Ακόμα πρέπει να τονισθεί και ο ρόλος τους σαν τοπικά γνωμοδοτικά όργανα, ουδέτερα και ανεπηρέαστα από τα συμφέροντα του τουριστικού κυκλώματος. Έτσι σε τελική ανάλυση διακρίνουμε δύο βασικές επιδιώξεις στα εκδρομικά σωματεία: να προωθήσουν τον εσωτερικό τουρισμό

οργανώνοντας τη μετακίνησή του με ημερήσιες και πολυήμερες εκδρομές και να προσφέρουν στην περιφέρεια που έχουν την έδρα τους, υπηρεσίες τόσο σε επίπεδο υποδοχής και εξυπηρέτησης των τουριστών, όσο και σε επίπεδο μελέτης των τουριστικών ζητημάτων της περιοχής τους. Τον τελευταίο καιρό και οι δύο αυτές λειτουργίες τους φαίνονται να περιορίζονται. Ίσως γιατί η «εκλαΐκευση» του ιδιωτικού αυτοκινήτου μας απομάκρυνε από την ομαδική μετακίνηση, απαραίτητο στοιχείο του εκδρομισμού, ίσως γιατί, και σαν συνέπεια του περιορισμού της δράσης τους, ο κρατικός φορέας έπαυσε να τα συμβουλευέται στο βαθμό τουλάχιστον που το έκανε. Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί ότι ο κρατικός φορέας σε περιφερειακό επίπεδο και ιδιαίτερα σε τοπικό, δεν είναι τόσο καλά οργανωμένος, ώστε να μη χρειάζεται τις ανιδιοτελείς υπηρεσίες τους.

Σήμερα που ο τουρισμός με τη “μαζικοποίησή” του, έχει ισοπεδώσει τις διάφορες εξειδικευμένες μορφές του, αυτές που έδιναν στο φαινόμενο ένα χαρακτήρα περισσότερο “ανθρώπινο” και από την άλλη μεριά η καταναλωτική κοινωνία, με την “τυποποίηση” που επιβάλλει στη ζωή μας, έχει προκαλέσει την επανάσταση που αποκαλούμε “επιστροφή στο πράσινο”, τα εκδρομικά σωματεία, σαν φορείς με καταστατική και εφαρμοσμένη ιδεολογία την αγάπη προς τη φύση, πρέπει να δραστηριοποιηθούν προς αυτήν την κατεύθυνση, να βοηθήσουν τον κουρασμένο σύγχρονο άνθρωπο να ξαναπλησιάσει στη φύση, τις ρίζες του, αναζωπυρώνοντας τον εκδρομικό τουρισμό, στις “ανθρώπινες” μορφές του.

2.11 Κυνηγετικός τουρισμός

Στα βαλτοτόπια, στα παραποτάμια και παραλίμνια χωράφια, στα δάση, στα βουνά, παντού οι κυνηγοί αναζητάνε την τέρψη, την απόλαυση, την περιπέτεια και τη γαλήνη της φύσης. Από τις κοιλάδες ως τις πλαγιές και τις κορφές των βουνών, μέσα από αχάρακτους δρόμους και ακαθόριστες διόδους, αναζητάνε το φυσικό περιβάλλον. Αυτό που δεν έχει καταστραφεί από την αλόγιστη επέμβαση του ανθρώπου επάνω του. Οι κυνηγοί γνωρίζουν τι σημαίνει δάσος, πουλιά, θηλαστικά, ποτάμια κ.λ.π. Αυτοί που ευσυνείδητα κυνηγούν, κάτω από αντίξοες τις περισσότερες φορές συνθήκες, είναι οι καλύτεροι “πρεσβευτές” και φύλακες της φύσης. Δεν μιλάμε για αυτούς που παρανομούν βέβαια, γιατί αυτοί δεν είναι κυνηγοί κι ούτε πρέπει να συγχέονται με τους πραγματικούς κυνηγούς.

Όλοι οι σωστοί κυνηγοί έχουν ενστερνιστεί πλήρως τη σημασία του φυσικού περιβάλλοντος. Βλέπουν το κυνήγι σαν άθλημα και συγχρόνως αγαπάνε υπέρμετρα

την ύπαιθρο. Πολλές φορές ανεβοκατεβαίνουν ρεματιές και γκρεμούς, πλαγιές και δύσβατα μονοπάτια, σε μια συνεχή περιπλάνηση και αναζήτηση του θηράματος που μπορεί και να μην βρεθεί. Ωστόσο για τον κυνηγό υπάρχει η ανταμοιβή της απόλαυσης του φυσικού τοπίου. Ο ανοιχτός ορίζοντας, η κορυφή του βουνού, η ανατολή και το ηλιοβασίλεμα, ο ήχος του νερού, η ομορφιά των αγριολούλουδων, το μεγαλείο του δάσους. Υπάρχει ολόκληρη η φύση με τη χαρά και τη μελαγχολία της, με τις πολλές και πολύχρωμες εναλλαγές της που είναι για τον κάθε κυνηγό η ζωοδότρα δύναμη.

Το κυνήγι είναι μια δραστηριότητα, που άρχισε παράλληλα με την ιστορία του ανθρώπινου γένους. Ο άνθρωπος δέθηκε αναπόσπαστα, από την πρώτη στιγμή με το κυνήγι, που ήταν η ζωή του, το πάθος του, η απασχόλησή του, η χαρά του και η περιπέτειά του. Πρόκειται για μια απασχόληση που η αφετηρία της βρίσκεται σε χιλιάδες χρόνια πίσω, όταν ο άνθρωπος δημιούργησε το πρώτο όπλο ρίψης. Όχι για να το στρέψει στο συνάνθρωπό του, αλλά για να εξασφαλίσει την τροφή του. Ωστόσο δεν μπορεί ο καθένας να θεωρηθεί κυνηγός, ή να κατέχει κυνηγετική άδεια, σύμφωνα με το νόμο, αν δεν πληρεί ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες είναι:

1. Πρέπει να είναι αρτιμελείς στο σώμα και διανοητικά υγιείς.
2. Να μην τους έχουν στερήσει τα πολιτικά τους δικαιώματα.
3. Να μην έχουν καταδικαστεί για ανθρωποκτονία από αμέλεια, για σκόπιμο εμπρησμό, για καταστροφή ξένης ιδιοκτησίας και γενικά για αδικήματα, που έχουν σχέση με την προστασία του δάσους και του κυνηγιού.
4. Αν τελικά έχουν καταδικαστεί για μια από τις περιπτώσεις 2 ή 3, έχουν δικαίωμα να βγάλουν άδεια κυνηγιού 5 χρόνια μετά την έκτιση της ποινής τους με την προϋπόθεση όμως ότι θα το εγκρίνει η Διεύθυνση Δασών ή το Δημαρχείο της περιοχής κατοικίας τους.

Αν δεν συντρέχει λόγος για μια από τις πιο πάνω περιπτώσεις, η απόκτηση της άδειας επιτρέπεται μόλις συμπληρωθεί το 21ο έτος της ηλικίας. Χορηγείται επίσης και σε ηλικία 18 ετών, αλλά με την έγγραφη συγκατάθεση και απόλυτη ευθύνη των κηδεμόνων του. Όποιος κυνηγήσει χωρίς άδεια κυνηγιού, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή ή και με τις δύο αυτές ποινές.

Με άξονα τις κυνηγετικές περιφέρειες οργανώνονται εκδρομές με συμμετοχή 20 ατόμων και άνω, που έχουν διάρκεια συνήθως 3 έως 5 ημερών. Οι εκδρομείς εκτός από τον κυνηγετικό τους εξοπλισμό πρέπει να έχουν τρόφιμα, είδη πρώτων βοηθειών

και ρουχισμό. Η διαμονή ή διανυκτέρευση, γίνεται τις περισσότερες φορές σε καταφύγια, κοντά σε Εθνικούς Δρυμούς, και λιγότερο σε ξενοδοχεία και πανσιόν.

2.12 Σπηλαιολογικός τουρισμός

Σε όλους τους τομείς η περιέργεια του ανθρώπου υπήρξε αποφασιστική για την πρόοδό του. Το άγνωστο και το δύσκολο ήταν πάντα μεγάλος μαγνήτης για τους τολμηρούς και πρωτοπόρους, καθώς και η δίψα για περιπέτειες πολύ ελκυστική. Τα σπήλαια του πρόσφεραν την περιπέτεια μαζί με το μυστήριο. Έτσι γεννήθηκε ένα σπορ, η «Σπηλαιοβασία», για να εξελιχθεί σε επιστήμη, τη «Σπηλαιολογία», που έχει ηλικία μόλις 150 χρόνων.

Αφορμή για τη δημιουργία της ήταν τα πολλά και ποικίλα ίχνη ανθρώπων και ζώων, που ανακαλύφθηκαν μέσα στα σπήλαια και τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν, σχετικά με τη γένεσή τους, στους ερευνητές και στους επιστήμονες. Η σπηλαιολογία, παρά τη νεαρή της ηλικία, έχει εξελιχθεί σε επιστήμη με πολλούς κλάδους. Άπειρα είναι τα προβλήματα που λύθηκαν από τη συστηματική έρευνα και μελέτη των σπηλαίων και πολλά ακόμη θα λυθούν, καθώς η μελέτη και η έρευνα συνεχίζονται και εξελίσσονται.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μεγάλο αριθμό σπηλαίων. Η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία, που ιδρύθηκε το 1950 και ασχολείται με τη συστηματική έρευνα και μελέτη των σπηλαίων, είχε καταγράψει στο Μητρώο της μέχρι το 1980, 7000 περίπου μορφές σπηλαίων σε όλη την Ελλάδα, από τις οποίες αρκετές χιλιάδες έχει εξερευνήσει, χαρτογραφήσει και μελετήσει τουριστικά και επιστημονικά. Περισσότερα από 100 σπήλαια χαρακτηρίστηκαν τουριστικά διεθνούς προβολής.

Ο σπηλαιολογικός τουρισμός ανήκει στον τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων όπου και υποδηλώνεται ο επιστημονικός του χαρακτήρας. Τον συναντάμε να διοργανώνεται από ομάδες επιστημόνων και ανθρώπων της Σπηλαιολογικής Εταιρείας. Συνδέεται με τον εκπαιδευτικό τουρισμό, αφού το κάθε σπήλαιο έχει τη δική του ιστορία, το δικό του τρόπο δημιουργίας. Πέρα όμως από επιστήμονες, χιλιάδες είναι οι επισκέπτες-τουρίστες που κάνουν την είσοδό τους σε σπήλαια σε όλη την ελληνική επικράτεια. Κι αυτό γιατί όλους μας ελκύει το παράξενο και το μαγευτικό, κυρίως όσον αφορά το διάκοσμο των σπηλαίων με τις διάφορες μορφές σταλακτιτών και σταλαγμιτών, που δημιουργούνται από το ασβέστιο των νερών της βροχής και του εδάφους.

Η ανακάλυψη των σπηλαίων στην Ελλάδα βοήθησε στη λύση ορισμένων επιστημονικών προβλημάτων:

1. Από τα ευρήματα που ανακαλύφθηκαν μέσα σε ελληνικά σπήλαια (εργαλεία, βραχογραφίες, κοσμήματα, αγγεία, οστά, ίχνη φωτιάς κ.λ.π.) διαπιστώθηκε ότι ο άνθρωπος κατοίκησε σε αυτά. Τρέφονταν από κρέας, ψάρια, πουλιά, ρίζες, χόρτα, φρούτα, σπόρους κ.λ.π.
2. Έγινε γνωστό ποια ζώα έζησαν στον ελλαδικό χώρο.
3. Γεφυρώθηκε το χάσμα μεταξύ Ευρώπης και Ασίας με την ανακάλυψη όμοιων εργαλείων και στις δύο ηπείρους.
4. Ενισχύθηκαν οι μέχρι σήμερα γνώσεις μας για το Μινωικό πολιτισμό.
5. Διαπιστώθηκαν διαδρομές υπόγειων νερών.
6. Διαπιστώθηκε η θεραπευτική ιδιότητα του μικροκλίματος ορισμένων σπηλαίων.
7. Αποδείχθηκε ότι η τουριστική αξιοποίησή τους συμβάλλει υπολογίσιμα στην Εθνική Οικονομία.

Αυτοί και μόνο οι λόγοι είναι ικανοί να συνδράμουν στην ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού στη χώρα μας. Η ειδική αυτή μορφή τουρισμού, μπορεί να συνδυαστεί με όλες τις άλλες μορφές τουρισμού, αφού η Ελλάδα διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό σπηλαίων από άκρη σε άκρη. Πολλά από τα σπήλαια αυτά διαχειρίζεται ο Ε.Ο.Τ. και άλλα οι Δήμοι των περιοχών που βρίσκονται.

2.13 Βοτανολογικός τουρισμός

Πόλοι έλξεως των τουριστών στην Ελλάδα, είναι τα αρχαία, οι ανεπανάληπτες θάλασσες, ο γαλάζιος ουρανός της και γενικά το Ηπειρωτικό της κλίμα. Τελευταία αποκτά μεγάλη τουριστική αξία και η χλωρίδα της χώρας μας, με αποτέλεσμα την τουριστική αξιοποίηση των δασών μας (π.χ. Τουριστικά μονοπάτια κ.λ.π.). Τα δάση της Ελλάδας έχουν σπάνια φυτά (θάμνους και δέντρα) και με την τουριστική αξιοποίησή τους θα γίνουν θέρετρα τουριστών όλο το χρόνο. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένα δασικά φυτά που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, όπως:

- Τα δένδρα: Βελανιδιά, καστανιά, ευκάλυπτος, κρυνιά, οξιά, έλατο, φιλύρα κ.λ.π.
- Οι θάμνοι: Μυρτιά, σφάκα, κουμαριά, σκίνος, φύκια, κισσός κ.λ.π.
- Οι αρωματικοί θάμνοι: Εκτός της αρωματικής τους αξίας έχουν και καλλωπιστική αξία. Τα αρωματικά φυτά βρίσκονται στα βουνά της τουριστικής Κρήτης. Τα δασικά φυτά που κοσμούν τα δάση μας είναι σπάνιας καλλωπιστικής αξίας και θα πρέπει στο μέλλον να αξιοποιηθούν και να γίνουν πόλος έλξεως των τουριστών.

- Ένα δένδρο που θα πρέπει να αναφερθεί ιδιαίτερα και μεμονωμένα είναι η Πεύκη. Τα διάφορα είδη της Πεύκης όπως η Κανάριος, η Χαλέπια, η Δασική, η Κουκουναριά κ.λ.π., βρίσκονται σχεδόν σε όλη την Ελλάδα -Ηπειρωτική και θαλάσσια- με ανεκτίμητη προσφορά. Πολλά τουριστικά διαμερίσματα της χώρας οφείλουν κατά μεγάλο ποσοστό την προσέλευση των τουριστών στα πευκοδάση. Οι Κουκουναριές στη Σκιάθο, τα πευκοδάση της Θάσου, η Παράλιος Πεύκη της περιοχής Καϊάφα Ν. Ηλείας κ.λ.π. είναι ορισμένα διαμερίσματα της χώρας μας ανεκτίμητης ομορφιάς.
- Η μεγάλη ηλιοφάνεια και το Ηπειρωτικό κλίμα που έχουν τα περισσότερα διαμερίσματα της χώρας μας έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της τουριστικής περιόδου, αλλά και την μεγάλη γκάμα καλλωπιστικών φυτών (δένδρων και θάμνων). Τα καλλωπιστικά φυτά έχουν και τουριστική αξία για τη μεγάλη ποικιλία χρωμάτων που παρουσιάζουν τα άνθη τους, αυτά της θερινής περιόδου κυρίως αλλά και τον υπόλοιπο χρόνο. Μεγάλη αξία έχουν ορισμένα φυτά και για το φύλλωμά τους.
- Τα Ιόνια Νησιά και ιδίως η Κέρκυρα με την πλούσια χλωρίδα της λόγω των υψηλών βροχοπτώσεων ανεβάζουν τον δείκτη της τουριστικής κίνησης, αλλά και την αύξηση του τουρισμού.
- Τα διάφορα είδη Φοινικοειδών που έχει η χώρα μας και ιδίως η τουριστική Κρήτη, όπως το Φοινικόδασος στο Βάι, πρέπει να τύχει μεγαλύτερης τουριστικής αξιοποίησης.
- Στα Δυτικά διαμερίσματα της χώρας και στα Ιόνια νησιά υπάρχουν πολλά φυτά και ιδίως η Αρωκάρια, που ομορφαίνουν τον περιβάλλοντα χώρο.

Στη χώρα μας υπάρχει μεγάλος αριθμός ανθών και εποχιακών φυτών που καλλιεργούνται από τις νοικοκυρές στις αυλές τους για τη μεγάλη ποικιλία χρωμάτων που έχουν τα άνθη τους. Με την συστηματική καλλιέργεια των εποχιακών φυτών σε όλα τα διαμερίσματα της χώρας, μπορούν σε όλη τη διάρκεια του έτους να υπάρχουν διάφορα χρώματα και να δημιουργείται μια πανδαισία από διάφορα χρώματα και διάφορα σχήματα. Η καλλιέργεια εποχιακών φυτών τα τελευταία χρόνια έχει προοδεύσει με αποτέλεσμα την καλλιέργεια από τους Δήμους και τα τουριστικά ξενοδοχεία. Η παραπάνω καλλιέργεια έχει μεγάλη τουριστική αξία για την πανδαισία που προσφέρουν τα διάφορα χρώματα (Αχίλλειο Κέρκυρας).

Συμπερασματικά, είναι συνειδηση όλων η καλύτερη αξιοποίηση της Ελληνικής χλωρίδας (δασικής και μη) από ωφέλεια της τουριστικής ανάπτυξης, ιδίως σε μη αξιοποιήσιμες περιοχές όπως είναι πολλά δάση μας, με την ίδρυση τουριστικών μονοπατιών για περιπάτους από τους τουρίστες, για την απόλαυση του ωραιότατου

φυσικού περιβάλλοντος. Αλλά απαραίτητη είναι και η συστηματική καλλιέργεια καλλωπιστικών φυτών για φύτευση και κηποτεχνική διαμόρφωση τουριστικών περιοχών που θα αξιοποιήσουν τον υψηλό τουρισμό.

2.14 Θρησκευτικός τουρισμός

Αργή, αλλά σταθερή ανάπτυξη παρουσιάζει ο θρησκευτικός τουρισμός. Με κέντρο τις μητροπόλεις των μεγάλων επαρχιακών πόλεων, τις μεγάλες ενορίες της περιοχής της πρωτεύουσας, αλλά και τις διάφορες θρησκευτικές οργανώσεις, οργανώνονται επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, είτε με αφορμή κάποια θρησκευτική εορτή, εκδήλωση ή τελετή, είτε όχι. Οι συμμετέχοντες στις επισκέψεις αυτές ανήκουν συνήθως στην τρίτη ηλικία. Τόσο ο θρησκευτικός χαρακτήρας των επισκέψεων, όσο και η μεγάλη ηλικία των συμμετεχόντων, προσδιορίζουν τη διάρκεια αλλά και το επίπεδο των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Οι θρησκευτικού χαρακτήρα εκδρομές δεν διαρκούν πάνω από τρεις ημέρες, ενώ στη μεγάλη τους πλειονότητα είναι μονοήμερες. Στο σύνολό τους πραγματοποιούνται εντός της χώρας οδικώς, με κύριο συγκοινωνιακό μέσο το πούλμαν. Από την άποψη της οργάνωσής τους, όσα ταξιδιωτικά γραφεία -συνήθως γραφεία ενοικιάσεως πούλμαν- προσφέρουν σταθερά πακέτα, αυτά είναι φθηνότερα από άλλες, αντίστοιχης διάρκειας και επιπέδου προσφερομένων υπηρεσιών, μορφές τουρισμού. Τα γραφεία που ειδικεύονται σε αυτή τη μορφή τουρισμού είναι λίγα. Στα μεγάλα γραφεία ενοικιάσεως πούλμαν ο θρησκευτικός τουρισμός αντιπροσωπεύει το 10% έως 15% του συνολικού τους τζίρου.

Τελευταία παρουσιάζουν τάσεις ελαφριάς ανάκαμψης οι εβδομαδιαίες συνήθως εκδρομές στους Άγιους Τόπους. Το κόστος και αυτών των εκδρομών είναι αρκετά μικρότερο από άλλες ανάλογες εκδρομές. Άνοδο του εισαγόμενου θρησκευτικού τουρισμού αναμένεται να προκαλέσει η ραγδαία ανάπτυξη της θρησκευτικότητας στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

2.15 Αθλητικός τουρισμός

Η μορφή αυτή του τουρισμού αφορά σε πάσης φύσεως και μορφής αθλήματα. Σε αυτήν την περίπτωση οι τουρίστες μπορούν να ψυχαγωγηθούν κατά δύο τρόπους: είτε παρακολουθώντας τους διάφορους αθλητικούς αγώνες είτε συμμετέχοντας σε αυτούς. Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν όλα τα θεαματικά αγωνίσματα, εκ των οποίων το ποδόσφαιρο συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των επισκεπτών-

τουριστών και πρέπει να δοθεί σε αυτό ιδιαίτερη προσοχή. Στη δεύτερη περίπτωση, της συμμετοχής δηλαδή των τουριστών σε διάφορους αγώνες, ανήκουν αθλήματα όπως το τένις, το γκολφ, το πινγκ-πονγκ, το σκάκι και το μπριτζ, όπως επίσης και η ιππασία, η σκοποβολή και η ξιφασκία. Η συμμετοχή των τουριστών στους αγώνες αυτούς, γίνεται δυνατή με την οργάνωση συλλόγων πρωταθλήματος κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου.

Ο αθλητικός τουρισμός είχε αναπτυχθεί πρωταρχικά στην Αρχαία Ελλάδα, όπου σε μια ορισμένη εποχή του έτους μετέβαιναν από όλες σχεδόν τις πόλεις π.χ. στην περιοχή της Ολυμπίας για να παρακολουθήσουν τα εκεί εκτελούμενα αγωνίσματα.

2.16 Ιαματικός τουρισμός

Ο ιαματικός τουρισμός, ή αλλιώς θερμαλισμός, είναι λίαν διαδεδομένος, μια και έχει άμεση σχέση με την υγεία. Πρόκειται για τη διακίνηση μερικών τουριστικών ρευμάτων προς τα τουριστικά κέντρα όπου υπάρχουν ιαματικές πηγές ή ιαματικά λουτρά. Τα ιαματικά αυτά κέντρα βασικά συντελούν στη βελτίωση ή ακόμα και τη θεραπεία ορισμένων ασθενειών.

Ο θερμαλισμός ή ιαματικός τουρισμός υπήρξε από τις παλαιότερες μορφές τουρισμού σε όλη την εξελικτική πορεία του στο χρόνο. Οι αρχαίοι Έλληνες, οι Ρωμαίοι και οι άνθρωποι του Μεσαίωνα, καθώς και των νεωτέρων χρόνων μέχρι σήμερα, γνώριζαν αυτό το είδος τουρισμού. Η Κασταλία πηγή, τα Λουτρά της Αιδηψού, αλλά και πολλές γραπτές πηγές μαρτυρούν την ύπαρξη ιαματικού τουρισμού κατά την αρχαιότητα, τη Ρωμαϊκή εποχή και το Μεσαίωνα.

2.17 Τουρισμός περιπέτειας

Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου, της έκπληξης και της προσωπικής πρόκλησης. Στο είδος αυτό του τουρισμού εμπεριέχεται σε κάποιο βαθμό και το στοιχείο της επικινδυνότητας, ενώ απαραίτητα χαρακτηριστικά που πρέπει να διέπουν τον υποψήφιο ταξιδιώτη, είναι η τόλμη, η αντοχή και φυσική κατάσταση, καθώς και η αίσθηση για κάτι το συναρπαστικό.

Η μορφή αυτή τουριστικής δραστηριότητας λαμβάνει συνήθως χώρα σε κάποιο άγριο και απροσπέλαστο περιβάλλον. Σαν χαρακτηριστικά παραδείγματα τουρισμού περιπέτειας μπορούν να θεωρηθούν η ορειβασία, το σαφάρι, το

παραποτάμιο rafting. Συνηθισμένες δραστηριότητες αποτελούν οι περιπλανήσεις σε άγνωστες και παρθένες περιοχές, τα φωτογραφικά σαφάρι, πεζοπορικές διαδρομές σε δάση, υπαίθριες κατασκηνώσεις καθώς και κωπηλασία σε ορμητικά νερά. Τα άτομα που συμμετέχουν σ' αυτής της μορφής τις τουριστικές εκδηλώσεις είναι κατά βάση νέοι άνθρωποι, με πολλά ενδιαφέροντα και όχι απαραίτητα μεγάλη οικονομική άνεση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας θα παρουσιάσει μεγάλη έξαρση διεθνώς, αφού έρχεται να καλύψει μια σπουδαία ανάγκη του ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση από το άγχος του σύγχρονου τρόπου ζωής και τους εξαντλητικούς ρυθμούς της πόλης. Ο ελλαδικός χώρος προσφέρεται για τέτοιου είδους τουριστική ανάπτυξη, που θα αποτελούσε και μέτρο άμβλυνσης της εποχικότητας, αφού θα μπορούσε να προσελκύσει περισσότερους ταξιδιώτες ακόμα και από το εξωτερικό, προβάλλοντας τη χώρα μας και ως προορισμό χειμερινών διακοπών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^η

1. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά μέσο και χώρα προέλευσης (1989-1999)
2. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά μέσο μεταφοράς και σταθμό εισόδου στη χώρα μας (1989-1998)
  - Ποσοστά αφίξεων ανά μέσο για κάθε έτος της εξεταζόμενης περιόδου
  - Ραβδογράμματα αφίξεων ανά μήνα για κάθε έτος
3. Αφίξεις με πτήσεις Charter ανά μήνα και κυριότερο σταθμό εισόδου (1989-1998)
4. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών ανά τουριστική περιφέρεια στο σύνολο των καταλυμάτων πλην των camping κατά την περίοδο 1990-1999
  - Πίνακας πληρότητας στο σύνολο των καταλυμάτων πλην των camping, ανά τουριστική περιφέρεια και έτος για την περίοδο 1990-1999
  - Διάγραμμα πληρότητας

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1989				ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΕΡ/ΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	96.630	5.110	23.231	37.930	162901
ΓΑΛΛΙΑ	309.240	9.500	78.511	80.780	478.031
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.164.384	37.030	184.453	269.410	1.655.277
ΔΑΝΙΑ	249.720	14.840	29.540	21.560	315.660
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	38.050	2.680	13.085	8.870	62.685
ΙΣΠΑΝΙΑ	55.290	4.010	22.835	21.300	103.435
ΙΤΑΛΙΑ	207.057	10.730	259.052	92.506	569.345
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.456.627	19.210	98.585	58.180	1.632.582
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	313.590	14.550	35.122	65.311	428.573
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	16.620	1.311	8.449	10.800	37.180
ΑΥΣΤΡΙΑ	212.415	10.829	16.517	28.178	267.939
ΠΡΩΗΝ ΓιΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	9.246	48.260	1.349	310.306	369.161
ΕΛΒΕΤΙΑ	120.089	1.401	16.924	1.088	139.502
ΚΥΠΡΟΣ	94.498	329	15.406	2.180	112.413
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	61.455	2.394	5.184	399	69.432
ΣΟΥΗΔΙΑ	242.145	6.605	10.319	2.730	261.799
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	237.868	2.129	13.495	1.879	255.371
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.705	4.383	476	65.058	73.622
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	6.947	3.862	998	42.360	54.167
ΠΟΛΩΝΙΑ	29.019	6.312	1.665	30.774	67.770
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2.104	879	395	3.475	6.853
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	8.624	3.023	617	6.181	18.445
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	4.397	807	456	5.334	10.994
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	4.939.720	210.184	836.664	1.166.569	7.153.137
Η.Π.Α.	228.845	5.375	35.807	8.829	278.856
ΚΑΝΑΔΑΣ	61.936	1.966	11.425	3.606	78.933
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	4.231	196	1.488	190	6.105
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	12.821	380	1.947	200	15.348
ΜΕΞΙΚΟ	5.935	252	1.882	413	8.482
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	9.542	285	1.823	428	12.078
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	323.310	8.454	54.372	13.666	399.802
ΙΑΠΩΝΙΑ	98.636	1.260	2.947	1.083	103.926
ΤΟΥΡΚΙΑ	12.805	1.117	6.766	22.995	43.683
ΙΣΡΑΗΛ	27.832	395	6.545	1.566	36.338
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	28.037	377	4.607	910	33.931
ΙΡΑΝ	4.441	115	272	179	5.007
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	12.097	203	501	490	13.291
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	49.597	1.133	9.134	1.102	60.966
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	233.445	4.600	30.772	28.325	297.142
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	80.974	3.015	18.316	10.943	113.248
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	6.823	641	5.315	1.216	13.995
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	87.797	3.856	23.631	12.159	127.243
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	27.678	396	1.850	495	30.419
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	15.316	177	4.494	287	20.274
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	24.019	1.025	1.873	2.921	29.838
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	67.013	1.598	8.217	3.703	80.531
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	8.187	11.199	1.668	2.942	23.996
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	5.659.472	239.691	955.324	1.227.364	8.081.851
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					459.111
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					8.540.962

ΑΦΕΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1990				
	ΑΕΡΙΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	145.547	7.770	26.070	22.420	201807
ΓΑΛΛΙΑ	408.910	21.220	85.440	49.837	565.407
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.517.153	41.282	193.971	169.623	1.922.029
ΔΑΝΙΑ	219.506	23.600	22.920	15.572	281.598
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	48.688	4.290	11.774	3.083	67.835
ΙΣΠΑΝΙΑ	83.470	9.600	21.950	12.496	127.516
ΙΤΑΛΙΑ	241.770	16.740	291.706	70.550	620.766
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.498.333	24.900	81.397	42.731	1.647.361
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	387.151	23.610	39.745	45.193	495.699
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12.740	3.093	6.235	5.340	27.408
ΑΥΣΤΡΙΑ	234.818	8.594	16.199	26.914	286.525
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	18.683	28.531	2.777	530.742	580.733
ΕΛΒΕΤΙΑ	131.852	1.141	17.565	1.137	151.695
ΚΥΠΡΟΣ	88.240	399	11.690	2.155	102.484
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	83.878	2.136	5.349	392	91.755
ΣΟΥΗΔΙΑ	240.741	5.228	10.134	3.566	259.669
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	218.401	1.700	15.734	2.185	238.020
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	4.246	7.202	710	121.609	133.767
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	7.379	4.167	994	48.152	60.692
ΠΟΛΩΝΙΑ	15.114	3.962	1.560	40.437	61.073
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2.831	1.577	288	6.562	11.258
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	6.671	6.520	662	14.913	28.766
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	8.817	2.051	1.265	16.719	28.852
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	5.624.939	249.313	866.135	1.252.328	7.992.715
Η.Π.Α.	226.569	4.773	33.990	8.517	273.849
ΚΑΝΑΔΑΣ	59.316	1.958	9.965	2.979	74.218
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3.037	164	1.203	102	4.506
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	9.303	298	1.538	174	11.313
ΜΕΞΙΚΟ	4.458	198	1.362	246	6.264
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	9.795	313	1.983	382	12.473
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	312.478	7.704	50.041	12.400	382.623
ΙΑΠΩΝΙΑ	103.058	1.456	2.155	1.015	107.694
ΤΟΥΡΚΙΑ	12.136	826	9.991	20.453	43.406
ΙΣΡΑΗΛ	25.961	280	5.299	1.232	32.772
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	22.082	246	908	600	23.836
ΙΡΑΝ	3.900	48	270	233	4.451
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	9.889	161	192	321	10.563
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	41.542	1.065	9.612	929	53.148
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	218.568	4.082	28.437	24.783	275.870
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	72.130	2.398	14.760	11.854	101.142
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	6.289	570	4.641	1.448	12.948
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	78.419	2.968	19.401	13.302	114.090
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	21.280	138	1.422	216	23.056
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	15.108	123	4.461	290	19.982
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	20.209	581	1.317	1.911	24.018
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	56.597	842	7.200	2.417	67.056
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	13.863	14.901	1.926	10.266	40.956
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	6.304.864	279.810	973.140	1.315.496	8.873.310
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					437.182
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					9.310.492

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	199†				
	ΑΕΡΙΚΩΣ	ΣΙΔ/ΚΩΣ	ΘΑΛΣΙΩΣ	ΟΔΙΚΩΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	141.590	3.080	27.214	7.870	179.754
ΓΑΛΛΙΑ	368.930	9.310	74.295	18.410	470.945
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.280.834	22.570	194.239	63.470	1.561.113
ΔΑΝΙΑ	174.280	7.120	23.443	6.840	211.683
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	30.420	1.610	10.345	1.710	44.085
ΙΣΠΑΝΙΑ	75.140	2.490	22.385	4.640	104.655
ΙΤΑΛΙΑ	241.060	8.460	243.175	24.450	517.145
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.571.737	10.990	76.487	15.661	1.674.875
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	373.540	9.170	49.115	18.240	450.065
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	9.660	930	4.726	1.270	16.586
ΑΥΣΤΡΙΑ	252.349	3.264	18.266	14.438	288.317
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	16.176	15.612	5.135	481.721	518.644
ΕΛΒΕΤΙΑ	110.693	332	14.481	935	126.441
ΚΥΠΡΟΣ	90.711	128	10.736	2.466	104.041
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	62.704	412	4.871	409	68.396
ΣΟΥΗΔΙΑ	248.724	1.266	9.839	2.117	261.946
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	197.951	372	16.811	997	216.131
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2.495	4.142	1.528	149.745	157.910
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	7.193	3.283	751	96.458	107.685
ΠΟΛΩΝΙΑ	11.280	1.498	2.119	32.638	47.535
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3.286	947	1.218	12.468	17.919
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	8.874	4.954	865	115.436	130.129
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	5.370	245	639	74.741	80.995
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	5.284.997	112.185	812.683	1.147.130	7.356.995
Η.Π.Α.	156.816	1.839	15.623	6.151	180.429
ΚΑΝΑΔΑΣ	39.364	610	5.419	1.708	47.101
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3.879	92	1.000	121	5.092
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	7.160	160	1.049	154	8.523
ΜΕΞΙΚΟ	2.818	54	697	73	3.642
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	8.590	128	1.552	713	10.983
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	218.627	2.883	25.340	8.920	255.770
ΙΑΠΩΝΙΑ	54.959	542	1.643	758	57.902
ΤΟΥΡΚΙΑ	10.471	423	19.851	22.786	53.531
ΙΣΡΑΗΛ	29.819	158	6.220	792	36.989
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	13.953	312	745	627	15.637
ΙΡΑΝ	3.362	31	275	558	4.226
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	5.194	22	129	129	5.474
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	33.490	734	9.688	947	44.859
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	151.248	2.222	38.551	26.597	218.618
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	45.038	939	9.783	10.806	66.566
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	4.151	237	3.019	1.082	8.489
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	49.189	1.176	12.802	11.888	75.055
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	18.382	90	1.279	269	20.020
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	10.554	147	2.548	278	13.527
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	15.382	192	1.150	1.224	17.948
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	44.318	429	4.977	1.771	51.495
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	24.178	26.074	3.402	24.540	78.194
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	5.772.557	144.969	897.755	1.220.846	8.036.127
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					235.131
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					8.271.258

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1992				
	ΑΕΡ/ΚΩΣ	ΣΙΔ/ΚΩΣ	ΘΑΛ/ΣΙΔΩΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	190.736	1.820	28.093	4.450	225.099
ΓΑΛΛΙΑ	424.280	3.390	104.772	9.780	542.222
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.644.585	11.890	256.189	32.040	1.944.704
ΔΑΝΙΑ	243.274	2.290	32.541	3.130	281.235
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	39.560	580	16.765	980	57.885
ΙΣΠΑΝΙΑ	89.797	1.400	25.537	3.230	119.964
ΙΤΑΛΙΑ	313.835	2.860	285.734	20.190	622.619
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.037.548	6.350	102.792	8.160	2.154.850
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	479.683	4.540	53.824	8.140	546.187
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12.790	820	11.775	860	26.245
ΑΥΣΤΡΙΑ	312.987	2.501	22.209	7.562	345.259
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	11.296	10.437	5.322	66.358	93.413
ΕΛΒΕΤΙΑ	146.016	262	16.198	650	163.126
ΚΥΠΡΟΣ	95.828	118	9.373	1.710	107.029
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	86.519	276	8.686	417	95.898
ΣΟΥΗΔΙΑ	298.734	514	12.600	2.403	314.251
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	159.209	190	11.824	876	172.099
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2.963	3.842	3.450	130.470	140.725
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	18.625	2.844	1.996	83.938	107.403
ΠΟΛΩΝΙΑ	12.283	1.411	3.052	27.042	43.788
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3.538	400	1.159	14.586	19.683
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	11.500	6.820	1.236	172.029	191.585
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	9.219	182	1.551	93.442	104.394
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	6.644.805	65.737	1.016.678	692.443	8.419.663
Η.Π.Α.	239.069	1.515	31.264	7.093	278.941
ΚΑΝΑΔΑΣ	50.764	423	6.863	1.757	59.807
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	6.872	98	1.455	230	8.655
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	7.832	44	980	143	8.999
ΜΕΞΙΚΟ	5.056	70	1.283	126	6.535
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	11.275	86	3.478	415	15.254
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	320.868	2.236	45.323	9.764	378.191
ΙΑΠΩΝΙΑ	106.218	366	2.104	992	109.680
ΤΟΥΡΚΙΑ	10.390	308	32.796	30.156	73.650
ΙΣΡΑΗΛ	28.054	79	6.281	651	35.065
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	13.725	295	1.276	626	15.922
ΙΡΑΝ	4.907	15	498	1.374	6.794
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.460	44	335	209	8.048
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	41.699	478	11.971	1.319	55.467
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	212.453	1.585	55.261	35.327	304.626
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	52.625	622	11.206	5.205	69.658
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	4.335	97	2.812	791	8.035
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	56.960	719	14.018	5.996	77.693
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	18.009	92	1.123	301	19.525
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	13.655	91	2.919	279	16.944
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	11.475	99	2.662	424	14.660
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	43.139	282	6.704	1.004	51.129
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	27.087	6.149	5.050	61.772	100.058
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	7.305.312	76.708	1.143.034	806.306	9.331.360
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					424.652
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					9.756.012

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1993				
	ΑΕΡ/ΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	189.336	310	30.700	3.690	224.036
ΓΑΛΛΙΑ	461.220	1.680	83.374	8.370	554.644
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.827.961	5.950	216.278	19.190	2.069.379
ΔΑΝΙΑ	225.706	580	25.606	1.730	253.622
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	47.440	180	14.420	740	62.780
ΙΣΠΑΝΙΑ	95.800	890	20.957	1.320	118.967
ΙΤΑΛΙΑ	365.595	1.680	241.824	16.410	625.509
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.084.390	2.710	96.627	7.620	2.191.347
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	466.307	1.930	36.525	6.110	510.872
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	13.700	360	6.499	360	20.919
ΑΥΣΤΡΙΑ	269.111	1.198	16.583	1.744	288.636
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	13.395	18.264	4.777	155.356	191.792
ΕΛΒΕΤΙΑ	153.317	184	9.384	2.114	164.999
ΚΥΠΡΟΣ	78.365	58	10.356	1.633	90.412
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	96.184	325	4.816	1.127	102.452
ΣΟΥΗΔΙΑ	307.024	782	6.702	2.522	317.030
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	110.520	276	5.139	583	116.518
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.423	2.195	7.106	131.810	144.534
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	18.069	2.589	1.590	51.751	73.999
ΠΟΛΩΝΙΑ	9.482	895	3.684	20.231	34.292
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3.806	424	1.042	13.590	18.862
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	24.844	6.765	2.957	55.076	89.642
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	5.728	80	460	199.105	205.373
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	6.870.723	50.305	847.406	702.182	8.470.616
Η.Π.Α.	211.569	1.149	36.751	7.250	256.719
ΚΑΝΑΔΑΣ	42.826	295	6.270	2.081	51.472
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	7.295	169	1.124	206	8.794
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	7.459	34	873	189	8.555
ΜΕΞΙΚΟ	4.135	25	1.044	132	5.336
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	10.253	63	1.456	696	12.468
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	283.537	1.735	47.518	10.554	343.344
ΙΑΠΩΝΙΑ	86.964	328	1.635	980	89.907
ΤΟΥΡΚΙΑ	10.737	285	36.536	101.832	149.390
ΙΣΡΑΗΛ	35.510	142	9.590	573	45.815
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	13.480	189	746	509	14.924
ΙΡΑΝ	5.293	27	1.007	1.288	7.615
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.573	26	226	189	8.014
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	42.121	311	10.890	1.184	54.506
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	201.678	1.308	60.630	106.555	370.171
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	42.144	554	8.562	4.804	56.064
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	3.804	112	2.450	564	6.930
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	45.948	666	11.012	5.368	62.994
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	18.299	60	1.060	190	19.609
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	10.794	71	3.485	337	14.687
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	10.269	91	2.534	1.348	14.242
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	39.362	222	7.079	1.875	48.538
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	55.187	2.578	4.613	54.782	117.160
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	7.496.435	56.814	978.258	881.316	9.412.823
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					500.444
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					9.913.267

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1994				
	ΑΕΡΙΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΩΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	234.293	220	24.807	4.340	263.660
ΓΑΛΛΙΑ	537.737	1.190	74.808	7.770	621.505
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.209.896	5.060	200.133	17.699	2.432.788
ΔΑΝΙΑ	288.169	340	16.369	1.980	306.858
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	60.986	290	8.358	750	70.384
ΙΣΠΑΝΙΑ	103.982	500	16.061	1.670	122.213
ΙΤΑΛΙΑ	424.600	2.140	285.072	12.950	724.762
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.346.974	3.330	83.737	5.680	2.439.721
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	555.236	1.900	28.838	5.250	591.224
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	15.115	60	6.006	400	21.581
ΑΥΣΤΡΙΑ	327.069	1.314	24.445	2.207	355.035
ΠΡΩΗΝ ΓιΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	17.622	9.378	4.819	245.547	277.366
ΕΛΒΕΤΙΑ	169.034	99	5.614	406	175.153
ΚΥΠΡΟΣ	82.716	31	8.037	1.388	92.172
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	133.339	343	9.130	1.627	144.439
ΣΟΥΗΔΙΑ	383.526	1.205	12.831	3.537	401.099
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	133.405	385	8.103	1.155	143.048
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	4.006	2.321	8.040	119.397	133.764
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	36.229	3.666	2.865	62.242	105.002
ΠΟΛΩΝΙΑ	10.749	1.072	3.978	15.219	31.018
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	4.501	500	1.279	19.194	25.474
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	52.125	2.568	6.655	30.590	91.938
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	4.809	26	1.482	236.189	242.506
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	8.136.118	37.938	841.467	797.187	9.812.710
Η.Π.Α.	227.303	1.103	31.166	7.205	266.777
ΚΑΝΑΔΑΣ	49.639	237	5.021	1.753	56.650
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	10.495	73	770	192	11.530
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	9.974	39	630	101	10.744
ΜΕΞΙΚΟ	4.333	32	686	267	5.318
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	7.751	32	943	317	9.043
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	309.495	1.516	39.216	9.835	360.062
ΙΑΠΩΝΙΑ	92.596	297	1.427	747	95.067
ΤΟΥΡΚΙΑ	7.774	113	9.317	56.317	73.521
ΙΣΡΑΗΛ	30.018	73	7.063	694	37.848
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	12.298	242	772	398	13.710
ΙΡΑΝ	4.381	34	1.047	996	6.458
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	5.049	15	305	254	5.623
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	49.776	277	10.427	1.186	61.666
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	201.892	1.051	30.358	60.592	293.893
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	49.537	425	7.603	3.991	61.556
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	4.380	47	2.183	658	7.268
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	53.917	472	9.786	4.649	68.824
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΙΟΥΔΑΝ	17.522	41	821	156	18.540
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	10.471	32	1.904	152	12.559
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	9.309	73	1.289	1.364	12.035
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	37.302	146	4.014	1.672	43.134
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	84.050	1.813	5.243	43.081	134.187
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	8.822.774	42.936	930.084	917.016	10.712.810
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					588.912
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					11.301.722

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1995				
	ΑΕΡ/ΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	218.306	260	23.691	3.315	245.572
ΓΑΛΛΙΑ	469.243	1.207	72.940	8.408	551.798
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.056.320	4.337	193.201	19.053	2.272.911
ΔΑΝΙΑ	303.472	303	19.248	1.346	324.369
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	53.845	64	7.655	688	62.252
ΙΣΠΑΝΙΑ	77.431	341	15.894	1.254	94.920
ΙΤΑΛΙΑ	419.696	1.997	208.545	13.235	643.473
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.136.638	2.896	78.519	6.832	2.224.885
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	463.483	1.730	34.268	6.135	505.616
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12.479	40	7.797	542	20.858
ΑΥΣΤΡΙΑ	319.734	637	24.209	2.721	347.301
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	31.282	13.104	4.041	221.920	270.347
ΕΛΒΕΤΙΑ	254.265	50	4.239	518	259.072
ΚΥΠΡΟΣ	88.362	17	8.698	982	98.059
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	130.284	268	10.422	1.039	142.013
ΣΟΥΗΔΙΑ	439.590	539	14.465	4.682	459.276
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	92.199	106	8.835	1.413	102.553
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	9.187	1.642	6.324	119.351	136.504
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	43.297	1.285	1.739	44.849	91.170
ΠΟΛΩΝΙΑ	17.351	690	5.824	25.800	49.665
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	9.506	327	2.049	26.986	38.868
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	78.600	1.228	8.299	33.291	121.418
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	6.130	24	3.280	125.962	135.396
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	7.730.700	33.092	764.182	670.322	9.198.296
Η.Π.Α.	213.585	737	18.078	7.284	239.684
ΚΑΝΑΔΑΣ	45.219	231	3.169	1.690	50.309
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	9.184	74	345	100	9.703
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	10.208	26	475	142	10.851
ΜΕΞΙΚΟ	4.216	26	228	69	4.539
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	7.288	30	1.150	226	8.694
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	289.700	1.124	23.445	9.511	323.780
ΙΑΠΩΝΙΑ	87.270	183	1.315	689	89.457
ΤΟΥΡΚΙΑ	15.812	214	7.651	25.341	49.018
ΙΣΡΑΗΛ	47.061	57	6.384	762	54.264
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	13.101	270	1.732	548	15.651
ΙΡΑΝ	4.481	13	706	760	5.960
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.402	10	266	241	7.919
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	53.797	238	11.642	963	66.640
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	228.924	985	29.696	29.304	288.909
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	45.594	379	4.648	3.832	54.453
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	3.937	51	1.310	315	5.613
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	49.531	430	5.958	4.147	60.066
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	18.934	105	2.079	331	21.449
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	10.810	26	1.141	85	12.062
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	12.646	37	1.337	1.155	15.175
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	42.390	168	4.557	1.571	48.686
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	137.987	940	12.409	59.104	210.440
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	8.479.232	36.739	840.247	773.959	10.130.177
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					581.968
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					10.712.145

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1996				ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΕΡΙΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	190.667	102	17.345	5.453	213.567
ΓΑΛΛΙΑ	412.343	729	41.220	8.440	462.732
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.788.956	1.603	101.217	16.087	1.907.863
ΔΑΝΙΑ	278.548	292	18.378	1.741	298.959
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	45.741	38	7.421	850	54.050
ΙΣΠΑΝΙΑ	59.945	263	17.868	1.641	79.717
ΙΤΑΛΙΑ	348.738	585	130.270	11.488	491.081
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.616.975	1.146	64.402	5.476	1.687.999
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	409.977	371	27.711	14.120	452.179
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	9.817	80	5.760	199	15.856
ΑΥΣΤΡΙΑ	341.437	363	14.127	3.677	359.604
ΠΡΩΗΝ ΓιΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	41.064	9.561	3.235	193.311	247.171
ΕΛΒΕΤΙΑ	251.841	91	3.729	764	256.425
ΚΥΠΡΟΣ	79.538	28	5.266	1.061	85.893
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	149.776	647	5.924	1.375	157.722
ΣΟΥΗΔΙΑ	433.044	708	8.694	5.811	448.257
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	112.107	160	7.493	1.077	120.837
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7.058	1.085	3.799	142.823	154.765
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	62.409	2.579	362	48.307	113.657
ΠΟΛΩΝΙΑ	31.435	2.167	6.044	49.301	88.947
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	8.317	213	3.183	39.299	51.012
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	146.763	1.506	4.632	52.617	205.518
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	14.490	73	4.850	220.200	239.613
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	6.840.986	24.390	502.930	825.118	8.193.424
Η.Π.Α.	202.639	1.061	11.548	6.882	222.130
ΚΑΝΑΔΑΣ	39.522	273	2.160	2.011	43.966
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	7.830	39	247	60	8.176
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	9.230	47	255	129	9.661
ΜΕΞΙΚΟ	3.156	28	132	69	3.385
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	9.512	79	977	258	10.826
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	271.889	1.527	15.319	9.409	298.144
ΙΑΠΩΝΙΑ	84.005	272	1.035	1.823	87.135
ΤΟΥΡΚΙΑ	9.164	295	11.124	26.833	47.416
ΙΣΡΑΗΛ	69.335	68	4.624	953	74.980
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	15.221	288	2.310	538	18.357
ΙΡΑΝ	3.984	15	182	1.138	5.319
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	11.826	23	268	293	12.410
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	43.937	297	9.836	1.173	55.243
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	237.472	1.258	29.379	32.751	300.860
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	42.773	440	4.946	6.152	54.311
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	3.459	76	1.333	344	5.212
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	46.232	516	6.279	6.496	59.523
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	18.007	72	1.577	209	19.865
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	7.887	18	928	76	8.909
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	13.069	58	1.157	513	14.797
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	38.963	148	3.662	798	43.571
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	248.117	544	20.475	68.637	337.773
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	7.683.659	28.383	578.044	943.209	9.233.295
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					548.766
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					9.782.061

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1997				
	ΑΕΡ/ΚΩΣ	ΣΙΔ/ΚΩΣ	ΘΑΛ/ΣΙΩΣ	ΟΔΙ/ΚΩΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	208.481	147	18.287	2.395	229.310
ΓΑΛΛΙΑ	390.442	451	31.015	4.770	426.678
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.877.426	1.616	102.705	12.923	1.994.670
ΔΑΝΙΑ	329.206	343	13.538	1.174	344.261
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	38.881	111	6.090	327	45.409
ΙΣΠΑΝΙΑ	59.240	319	10.490	1.265	71.314
ΙΤΑΛΙΑ	382.457	231	140.105	10.510	533.303
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.647.300	1.861	58.548	4.233	1.711.942
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	431.283	475	28.671	3.715	464.144
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	9.018	64	3.891	152	13.125
ΑΥΣΤΡΙΑ	374.242	417	11.608	1.851	388.118
ΠΡΩΗΝ ΓιΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	33.242	17.138	534	526.180	577.094
ΕΛΒΕΤΙΑ	294.356	79	664	632	295.731
ΚΥΠΡΟΣ	127.178	32	2.785	1.446	131.441
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	150.742	555	8.405	755	160.457
ΣΟΥΗΔΙΑ	456.481	410	12.295	3.295	472.481
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	138.418	117	9.228	698	148.461
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6.929	837	2.210	172.362	182.338
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	83.863	2.763	281	58.285	145.192
ΠΟΛΩΝΙΑ	40.651	1.951	5.887	53.304	101.793
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	9.153	146	2.915	39.640	51.854
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	147.250	2.196	677	54.328	204.451
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	69.855	582	22.809	290.155	410.812
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	7.306.094	32.841	493.638	1.244.395	9.076.968
Η.Π.Α.	216.780	946	16.422	6.407	240.555
ΚΑΝΑΔΑΣ	44.119	201	1.575	1.827	47.722
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3.974	47	227	160	4.408
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	7.701	32	223	108	8.062
ΜΕΞΙΚΟ	2.012	25	169	52	2.258
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	10.038	70	767	177	11.052
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	284.624	1.321	19.383	8.729	314.057
ΙΑΠΩΝΙΑ	82.894	333	1.097	705	85.029
ΤΟΥΡΚΙΑ	10.793	315	13.143	20.490	44.741
ΙΣΡΑΗΛ	79.661	52	2.066	607	82.386
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	13.349	74	2.306	436	16.165
ΙΡΑΝ	3.234	10	129	357	3.730
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.939	33	80	248	8.300
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	103.206	637	14.514	27.158	145.515
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	301.076	1.454	33.335	50.001	385.866
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	35.793	406	4.119	6.374	46.692
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	2.092	90	1.059	272	3.513
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	37.885	496	5.178	6.646	50.205
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	17.181	54	1.801	327	19.363
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	7.944	18	707	79	8.748
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	11.666	48	1.263	1.347	14.324
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	36.791	120	3.771	1.753	42.435
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	181.451	520	10.401	8.422	200.794
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	8.147.921	36.752	565.706	1.319.946	10.070.325
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					518.164
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					10.588.489

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1998				
	ΑΕΡΙΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	242.608	131	25.421	5.514	273.674
ΓΑΛΛΙΑ	416.448	450	58.874	10.429	486.201
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.959.974	1.789	149.680	25.072	2.136.515
ΔΑΝΙΑ	262.705	178	27.455	2.194	292.532
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	37.260	51	6.354	859	44.524
ΙΣΠΑΝΙΑ	74.737	465	19.951	1.752	96.905
ΙΤΑΛΙΑ	475.659	538	172.442	11.049	659.688
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.943.818	1.304	86.389	12.732	2.044.243
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	488.129	569	50.656	8.985	548.339
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	8.270	125	4.908	410	13.713
ΑΥΣΤΡΙΑ	420.562	518	25.725	3.390	450.195
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	39.195	9.207	7.498	232.644	288.544
ΕΛΒΕΤΙΑ	287.900	49	574	864	289.387
ΚΥΠΡΟΣ	121.462	21	3.954	1.555	126.992
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	211.440	256	12.859	1.727	226.282
ΣΟΥΗΔΙΑ	429.144	534	32.647	5.292	467.617
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	137.409	119	10.223	1.586	149.337
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	8.100	647	3.380	185.220	197.347
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	84.557	2.338	1.426	97.826	186.147
ΠΟΛΩΝΙΑ	69.386	1.879	5.313	46.069	122.647
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	9.807	60	3.771	49.801	63.439
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	165.761	7.087	877	59.660	233.385
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	60.530	1.123	43.919	543.661	649.233
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	7.954.861	29.438	754.298	1.308.291	10.046.886
Η.Π.Α.	203.006	588	8.679	7.089	219.362
ΚΑΝΑΔΑΣ	46.789	110	1.535	2.078	50.512
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3.670	37	319	212	4.238
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	5.816	23	316	144	6.299
ΜΕΞΙΚΟ	1.722	18	124	188	2.052
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	7.833	32	942	237	9.044
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	268.836	808	11.915	9.948	291.507
ΙΑΠΩΝΙΑ	84.398	239	1.270	1.223	87.130
ΤΟΥΡΚΙΑ	9.003	23	21.534	39.315	69.875
ΙΣΡΑΗΛ	85.923	44	2.719	716	89.402
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	14.236	18	2.917	627	17.798
ΙΡΑΝ	2.375	16	286	1.171	3.848
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	5.922	11	264	185	6.382
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	48.228	336	19.020	16.555	84.139
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	250.085	687	48.010	59.792	358.574
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	31.806	224	4.445	6.321	42.796
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	6.043	49	2.424	1.612	10.128
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	37.849	273	6.869	7.933	52.924
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	15.314	12	2.169	109	17.604
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	6.303	7	908	121	7.339
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	11.888	23	1.043	841	13.795
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	33.505	42	4.120	1.071	38.738
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	100.705	458	9.306	16.948	127.417
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	8.645.841	31.706	834.516	1.403.983	10.916.046
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					447.776
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					11.363.822

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ					
ΚΡΑΤΗ	1999				
	ΑΕΡΙΚΟΣ	ΣΙΔ/ΚΟΣ	ΘΑΛ/ΣΙΟΣ	ΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	297.153	66	25.002	10.692	332.913
ΓΑΛΛΙΑ	456.875	273	75.296	13.537	545.981
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.259.677	933	159.389	30.138	2.450.137
ΔΑΝΙΑ	319.140	230	12.707	4.171	336.248
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	41.534	48	6.406	661	48.649
ΙΣΠΑΝΙΑ	81.225	293	14.493	3.277	99.288
ΙΤΑΛΙΑ	561.448	704	175.106	8.657	745.915
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.346.544	663	76.342	9.484	2.433.033
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	571.632	268	23.244	21.663	616.807
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	11.173	81	6.967	2.813	21.034
ΑΥΣΤΡΙΑ	474.050	90	23.884	3.578	501.602
ΠΡΩΗΝ Γιουγκοσλαβία	20.892	3.458	17.779	188.999	231.128
ΕΛΒΕΤΙΑ	306.593	20	519	1.006	308.138
ΚΥΠΡΟΣ	134.627	120	3.195	1.444	139.386
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	257.248	283	8.632	3.256	269.419
ΣΟΥΗΔΙΑ	447.169	255	14.561	6.808	468.793
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	178.518	87	7.265	3.101	188.971
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6.128	15.087	4.333	177.300	202.848
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	89.527	1.514	670	31.569	123.280
ΠΟΛΩΝΙΑ	80.323	2.468	3.375	28.986	115.152
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13.749	4.572	3.899	50.469	72.689
ΤΣΕΧΙΑ - ΣΛΟΒΑΚΙΑ	182.684	3.426	849	33.766	220.725
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	44.783	827	50.125	614.389	710.124
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	9.182.692	35.768	714.038	1.249.764	11.182.260
Η.Π.Α.	212.645	320	8.208	8.141	229.314
ΚΑΝΑΔΑΣ	47.225	97	1.234	3.124	51.680
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	4.813	7	148	121	5.089
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	4.249	3	183	96	4.531
ΜΕΞΙΚΟ	3.845	11	138	206	4.200
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	8.862	23	1.144	418	10.447
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	281.639	461	11.055	12.108	305.261
ΙΑΠΩΝΙΑ	82.068	45	885	973	83.971
ΤΟΥΡΚΙΑ	9.777	54	15.210	55.461	80.502
ΙΣΡΑΗΛ	151.407	41	2.806	733	154.987
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	15.161	8	2.678	500	18.347
ΙΡΑΝ	2.274	1	271	1.263	3.809
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.202	4	372	276	7.854
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	53.539	146	18.639	12.482	84.806
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	321.428	299	40.861	71.688	434.276
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	41.457	127	3.215	5.717	50.516
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	4.799	10	808	365	5.982
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	46.256	137	4.023	6.082	56.498
ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΟΥΔΑΝ	16.481	4	7.450	110	24.045
ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	9.629	3	512	52	10.196
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	12.127	47	1.033	592	13.799
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	38.237	54	8.995	754	48.040
ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	91.584	2.091	18.134	25.944	137.753
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	9.961.836	38.808	797.106	1.366.338	12.164.088
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ					441.840
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					12.605.928

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ

Οι αερομεταφορές σήμερα αποτελούν το βασικό ρυθμιστή στις τουριστικές μετακινήσεις. Η συμμετοχή του αεροπλάνου στις τουριστικές μεταφορές παρουσιάζει παγκοσμίως αυξητικές τάσεις, και οφείλεται κυρίως στην ανάγκη του τουρίστα να αυξήσει το χρόνο διακοπών, μειώνοντας ταυτόχρονα το χρόνο που απαιτείται για τη μετακίνησή του παρά την αύξηση του χρόνου μεταφοράς.

Αντίθετα, η συμμετοχή του σιδηρόδρομου στις τουριστικές μεταφορές είναι χαμηλή, πράγμα που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην έλλειψη υποδομής. Το ποσοστό των αφικνούμενων στην Ελλάδα με το σιδηρόδρομο παρουσιάζεται μειωμένο, πράγμα που σημαίνει ότι ο σιδηρόδρομος χάνει την ανταγωνιστικότητά του σαν μέσο μαζικής μεταφοράς, παρότι θα μπορούσε να αποτελέσει, δεδομένης ενεργειακής κρίσης, υποκατάστατο μέσο του αυτοκινήτου. Η αντικατάσταση όμως του αυτοκινήτου ή και του αεροπλάνου με το τρένο θεωρείται ρεαλιστική, μόνο όταν πρόκειται για μικτές αποστάσεις και για ταξίδια που θα φέρουν τον τουρίστα στον προορισμό του, μόνο σε μια μέρα.

Η θαλάσσια κίνηση από την άλλη μεριά, παρουσιάζει ένα ικανοποιητικό ποσοστό συμμετοχής που ακολουθεί ανοδική πορεία με την πάροδο του χρόνου. Τέλος, η μετακίνηση με το αυτοκίνητο ακολουθεί μια εξίσου ανοδική πορεία και συμμετέχει με ένα εξίσου ικανοποιητικό ποσοστό στην μεταφορά αλλοδαπών τουριστών προς την χώρα μας. Ας εξετάσουμε τα παραπάνω στοιχεία αναλυτικότερα:

α) **Αεροπορική κίνηση** : Οι αφίξεις με το αεροπλάνο κατέχουν την πρώτη θέση στο σύνολο των αφίξεων της εξεταζόμενης περιόδου, από άποψη συμμετοχής. Το μικρότερο ποσοστό ήταν στις αφίξεις του 1989 (5.659.472 αφίξεις), ποσοστό της τάξεως του 66,3%. Οι αεροπορικές αφίξεις αυξάνονταν σταδιακά για να φτάσουν μέχρι το 79,2% της τουριστικής κίνησης το 1995 (8.479.232 αφίξεις). Έπειτα πραγματοποιήθηκε μικρή μείωση στο ποσοστό μέχρι το 1998, που έφτασε το 76,1% της συνολικής τουριστικής κίνησης με 8.645.841 αφίξεις.

Το σπουδαιότερο αεροδρόμιο της χώρας είναι στην εξεταζόμενη περίοδο αυτό του Ελληνικού (σήμερα αντικαταστάθηκε από αυτό του Ελ. Βενιζέλου) στην Αθήνα, από όπου διέρχεται κάθε χρονιά το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών αφίξεων. Τον υψηλό δείκτη συμμετοχής του τον οφείλει στην ευνοϊκή

γεωγραφική θέση που βρίσκεται, αποτελώντας βασικό συγκοινωνιακό κόμβο, που συνδέεται άμεσα με τα μητροπολιτικά κέντρα - πηγές τουριστικής προέλευσης. Την καθοδική πορεία που παρουσιάζει ορισμένες στιγμές, την οφείλει στην μετατόπιση της τουριστικής κίνησης προς τα περιφερειακά αεροδρόμια. Τα αμέσως επόμενα από άποψη αφίξεων αεροδρόμια είναι του Ηρακλείου, της Ρόδου και της Κέρκυρας, που αυξάνουν σταδιακά το ποσοστό συμμετοχής τους στις αφίξεις τουριστών. Χαμηλότερης δυναμικότητας είναι τα αεροδρόμια της Αλεξανδρούπολης, των Ιωαννίνων και της Ανδραβίδας.

β) Σιδηροδρομική κίνηση: Η συμμετοχή του σιδηροδρόμου στις μεταφορές τουριστικού πλήθους προς την Ελλάδα είναι αρκετά μικρή. Στην περίοδο που εξετάζουμε, παρουσιάστηκε μια άνοδος στο ποσοστό των αφίξεων με τρένο στην Ελλάδα το 1990, που έφτασε το 3% από 2,8% που ήταν το 1989, για να ακολουθήσει κατακόρυφη κάθοδος που θα καταλήξει στο 0,3% του 1995 και να διατηρηθεί εκεί μέχρι και το 1998. Η πτώση αυτή στα ποσοστά των αφίξεων μεταφράζεται σε μια ραγδαία μείωση του αριθμού των τουριστών που μετακινούνται με αυτόν. Χαρακτηριστικά, το 1989 αφίχθησαν με τρένο στην Ελλάδα 239.691 τουρίστες, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός το 1998 έπεσε στις 31.706.

Ο κυριότερος σταθμός εισόδου των αφίξεων με σιδηρόδρομο είναι ο σταθμός της Ειδομένης, ο οποίος συγκεντρώνει ποσοστό που ξεπερνά το 80% των συνολικών αφίξεων, καθ' όλη τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου. Αναφορικά, άλλοι σταθμοί εισόδου είναι αυτοί του Πυθίου, των Δικαίων, του Καυκάσου, που όμως αντιπροσωπεύουν ένα ελάχιστο ποσοστό της συνολικής σιδηροδρομικής κίνησης.

Η μικρή συμμετοχή του σιδηροδρόμου στο σύνολο της τουριστικής μετακίνησης, οφείλεται κατά κύριο λόγο, στην έλλειψη υποδομής. Σημαντικό ρόλο στην παρακμή του σιδηροδρόμου τα τελευταία χρόνια παίζει το γεγονός ότι δεν είναι καθόλου ανταγωνιστικός σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μέσα μεταφοράς. Αποδίδεται όμως, και στο γεγονός ότι δεν γίνεται καμία ουσιαστική προσπάθεια για εκσυγχρονισμό του δικτύου και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το τρένο λοιπόν, έχει καταλήξει να θεωρείται ξεπερασμένο ως έσχατη λύση μεταφοράς.

γ) Θαλάσσια κίνηση : Οι αφίξεις με πλοία στην Ελλάδα φτάνουν κάθε χρόνο σε ποσοστό περίπου το 10% του συνόλου των αφίξεων. Πιο αναλυτικά, ξεκινώντας από το 1989 έχουμε ποσοστό αφίξεων θαλασσίως 11,2%, ποσοστό το οποίο

ακολουθεί πολύ μικρές αυξομειώσεις, μέχρι το 1997, όπου παρατηρείται η μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού που φτάνει το 5,3%, για να ακολουθήσει νέα ανοδική πορεία το 1998 στο 7,3%. Τον τίτλο του σπουδαιότερου σταθμού εισόδου στις θαλάσσιες αφίξεις μοιράζονται το λιμάνι τη Πάτρας και το λιμάνι της Κέρκυρας. Συγκεκριμένα το λιμάνι της Κέρκυρας προηγείται στις αφίξεις από το 1989 μέχρι και το 1991. Από το 1992 όμως παρατηρείται προβάδισμα στις αφίξεις στο λιμάνι της Πάτρας που συνεχίζεται μέχρι και το τέλος της περιόδου που εξετάζουμε, δηλαδή το 1998. Ενδεικτικά, το 1989 σημειώθηκαν στο λιμάνι της Κέρκυρας 351.983 αφίξεις, ενώ στο λιμάνι της Πάτρας 257.868 αφίξεις, από ένα σύνολο 955.324 αφίξεων. Άλλα αξιόλογα από πλευράς αφίξεων, λιμάνια, είναι αυτά του Πειραιά, της Ρόδου, της Ηγουμενίτσας αλλά και της Θεσσαλονίκης και του Ηρακλείου Κρήτης, που συμμετέχουν με πολύ μικρό ποσοστό βέβαια, στο σύνολο των θαλασσιών αφίξεων.

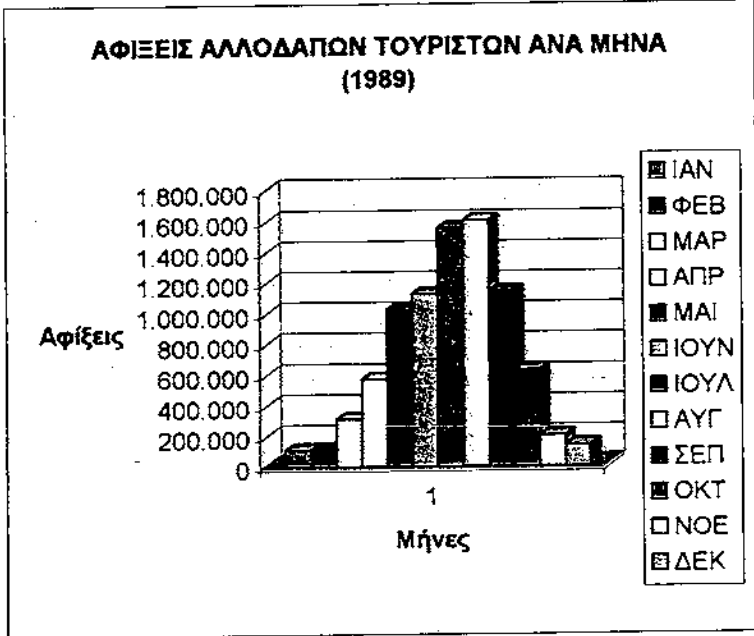
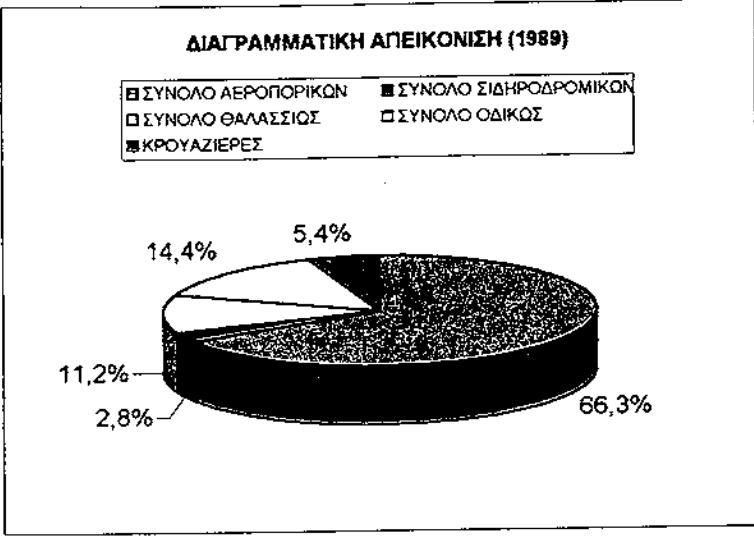
δ) **Οδική κίνηση** : Στις οδικές αφίξεις παρατηρούνται, κατά την περίοδο που εξετάζουμε, αυξομειώσεις. Το 1989 παρατηρήθηκαν 1.227.364 αφίξεις, που αντιπροσωπεύουν το 14,4% των συνολικών αφίξεων, ενώ το 1998 σημειώθηκαν 1.403.983 αφίξεις με αυτοκίνητο, ποσοστό 12,4% του συνόλου των αφίξεων της χρονιάς εκείνης. Κυριώτερος σταθμός εισόδου είναι αυτός των Ευζώνων παρουσιάζοντας όμως πτωτικές τάσεις από έτος σε έτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι από 53,4%, ποσοστό που αντιπροσώπευε το 1989, έπεσε στο 23,4% επί του συνόλου των οδικών αφίξεων το 1998. Άλλοι, δευτερεύοντες σταθμοί εισόδου είναι αυτοί του Προμαχώνα, της Νίκης, της Κακκαβιάς, της Δοϊράνης, του Ορμενίου και της Κρυσταλλοπηγής.

Σύμφωνα με μελέτες, το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των οδικών αφίξεων στο σύνολο των αφίξεων, οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη απόσταση από τις παραδοσιακές χώρες - πηγές τουριστικής κίνησης στη χώρα μας (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σκανδιναβικές Χώρες, Γαλλία), απόσταση που καθιστά την μετακίνηση με αυτοκίνητο εξαιρετικά κουραστική, αλλά και οικονομικά ασύμφορη.

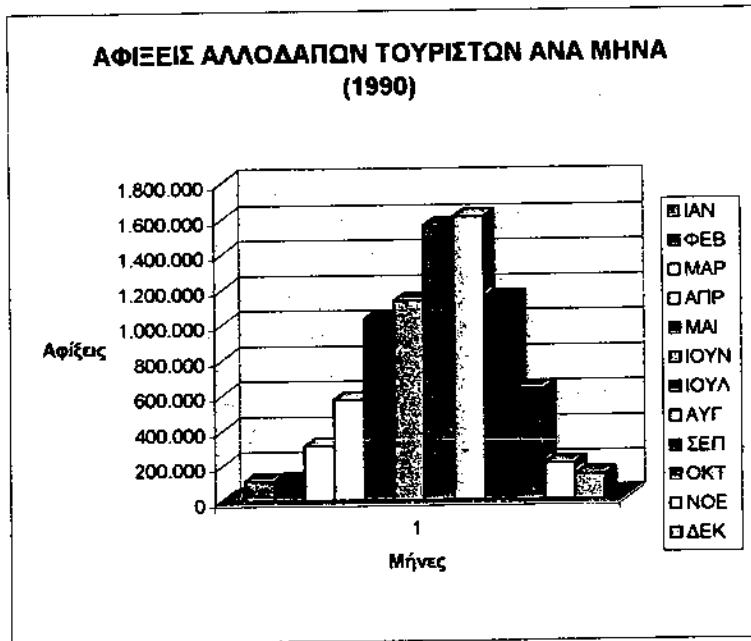
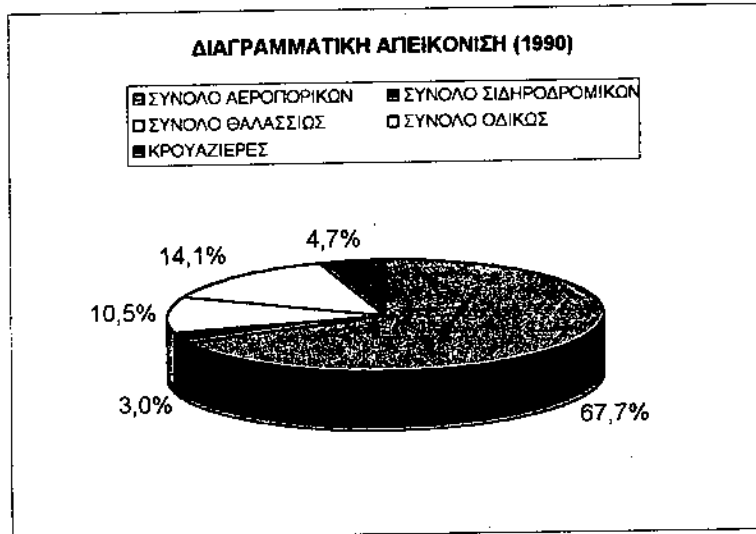
ε) **Κρουαζιέρες** : Οι κρουαζιέρες κατέχουν το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας. Το 1989 σημειώθηκαν 459.111 αφίξεις, μέγεθος που ανταποκρίνεται στο 2,8% της συνολικής τουριστικής κίνησης. Το ποσοστό αυτό ακολούθησε σταδιακή μείωση μέχρι το 1995 που έφτασε το 0,3% και από τότε παραμένει σταθερό. Η μείωση αυτή του ποσοστού

όμως, δεν μεταφράζεται και σε μείωση του πραγματικού αριθμού αφίξεων. Αντίθετα, από το 1991 που παρουσιάστηκε ο χαμηλότερος αριθμός αφίξεων (235.131), μέχρι και το 1998 ο αντίστοιχος αριθμός έχει σταθεροποιηθεί στις 450.000 περίπου ανά έτος. Τα χαμηλά αυτά ποσοστά αποδίδονται στο γεγονός ότι οι κρουαζιέρες αποτελούν ένα απρόσιτο, από οικονομικής πλευράς τρόπο διακοπών. Άλλωστε, οι περισσότεροι ταξιδιώτες επιθυμούν να δουν και να ζήσουν από κοντά τους τόπους που επισκέπτονται και να αποκομίσουν πληθώρα εμπειριών από ένα τουριστικό προορισμό.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	41.581
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	6
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	1.829.628
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	113.566
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.408.390
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	168.727
ΘΗΡΑΣ	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	408
ΚΑΒΑΛΑΣ	6.643
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2.667
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	570.123
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	50.338
ΚΩ	290.576
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	14.604
ΜΥΚΟΝΟΥ	18.762
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΑΗΜΝΟΥ)	620
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	40.237
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	27.140
ΡΟΔΟΥ	753.078
ΣΑΜΟΥ	122.038
ΣΚΙΑΘΟΥ	13.100
ΧΑΝΙΩΝ	107.480
ΧΙΟΥ	79.752
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	5.658.472
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	1.038
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	212.432
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	10.540
ΠΥΘΙΟΥ	15.578
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	103
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	239.691
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	1.591
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	47.314
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	2.266
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	561
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	351.953
ΠΑΤΡΩΝ	257.868
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	82.458
ΡΟΔΟΥ	52.555
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	158.758
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	955.324
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	86.186
ΕΥΖΩΝΩΝ	728.336
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	2.997
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	3.676
ΚΗΠΩΝ	179.816
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	1.889
ΝΙΚΗΣ	78.994
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	9.721
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	135.749
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	1.227.364
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	8.081.851
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	459.111
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	8.540.962

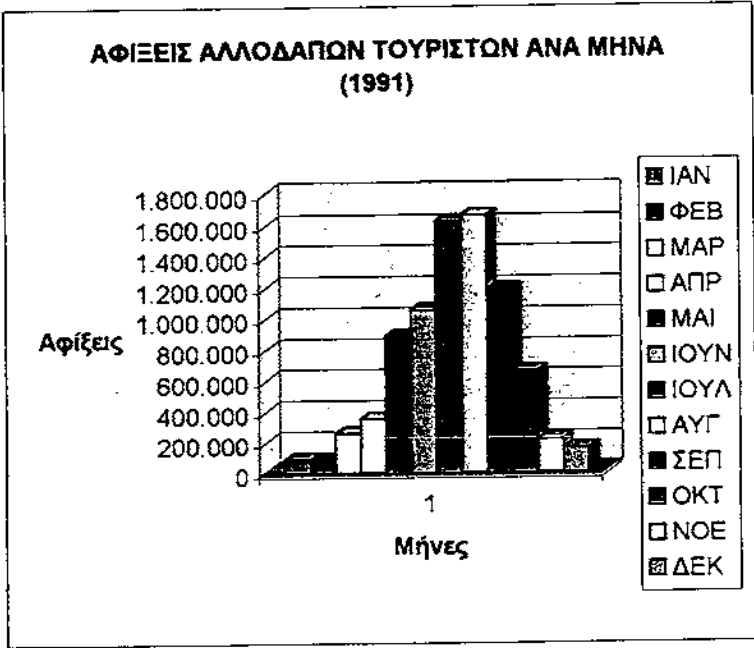
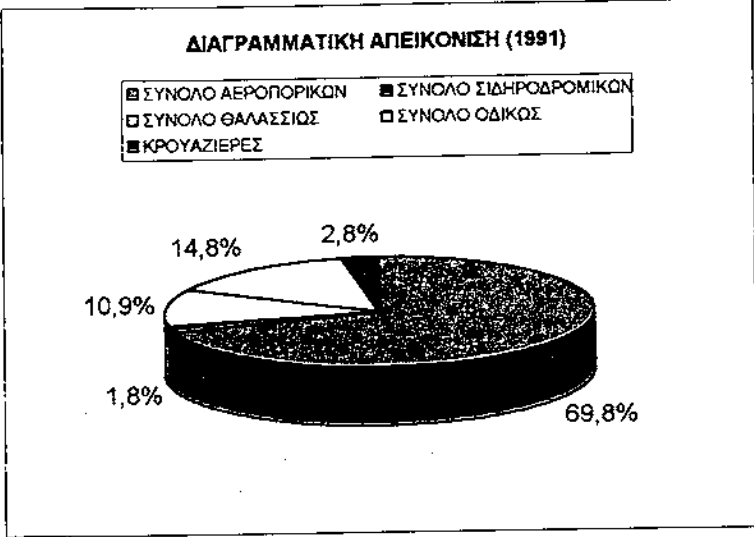

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	1990 ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	41.549
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	124
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.112.954
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	139.513
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.343.158
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	228.124
ΘΗΡΑΣ	12.818
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	920
ΚΑΒΑΛΑΣ	15.236
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	8.888
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	712.608
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	56.065
ΚΩ	309.351
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	9.002
ΜΥΚΟΝΟΥ	29.154
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΝΟΥ)	196
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	44.368
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	51.467
ΡΟΔΟΥ	841.089
ΣΑΜΟΥ	95.223
ΣΚΙΑΘΟΥ	53.991
ΧΑΝΙΩΝ	151.293
ΧΙΟΥ	47.773
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	6.304.864
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	7.828
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	239.476
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	16.664
ΠΥΘΙΟΥ	15.805
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	37
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	279.810
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	1.482
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	108.098
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	5.492
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	435
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	315.470
ΠΑΤΡΩΝ	260.887
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	51.093
ΡΟΔΟΥ	65.440
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	164.743
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	973.140
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	107.716
ΕΥΖΩΝΩΝ	725.938
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	7.913
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	3.753
ΚΗΠΩΝ	148.166
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	4.632
ΝΙΚΗΣ	117.245
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	29.020
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	171.113
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	1.315.496
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	8.873.310
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	437.182
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	9.310.492

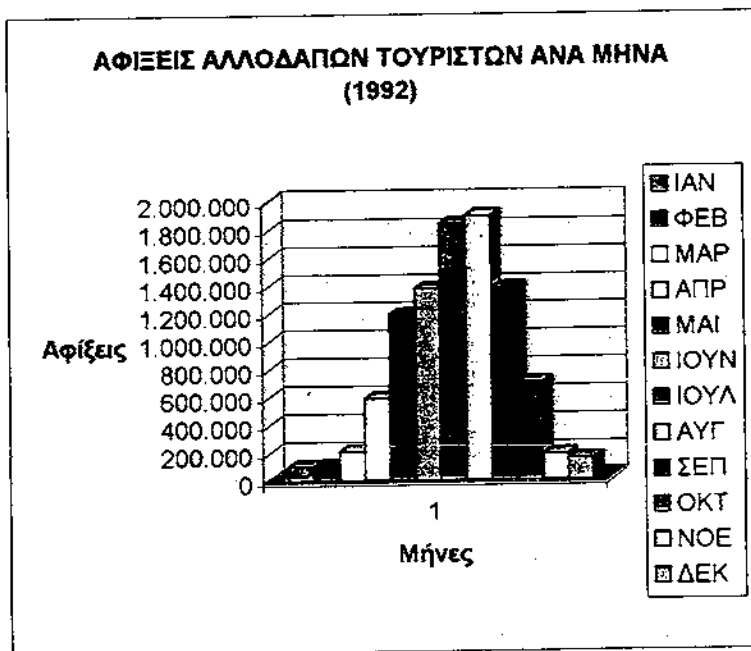
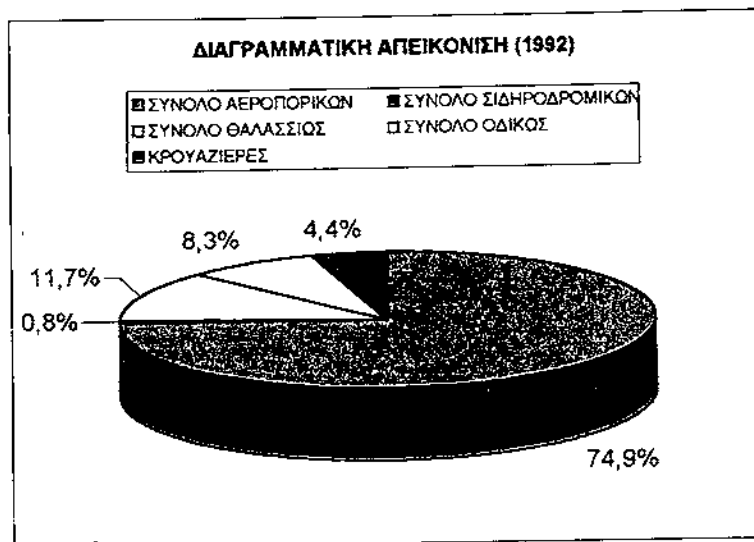

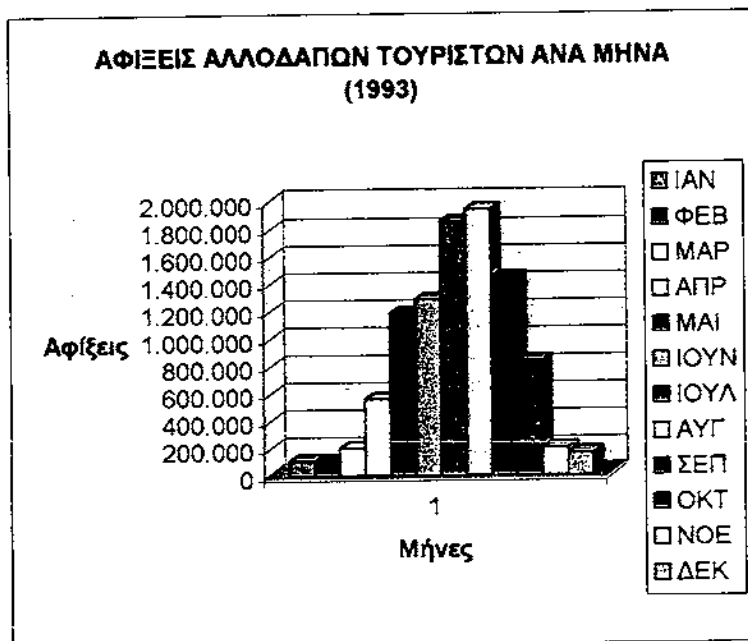
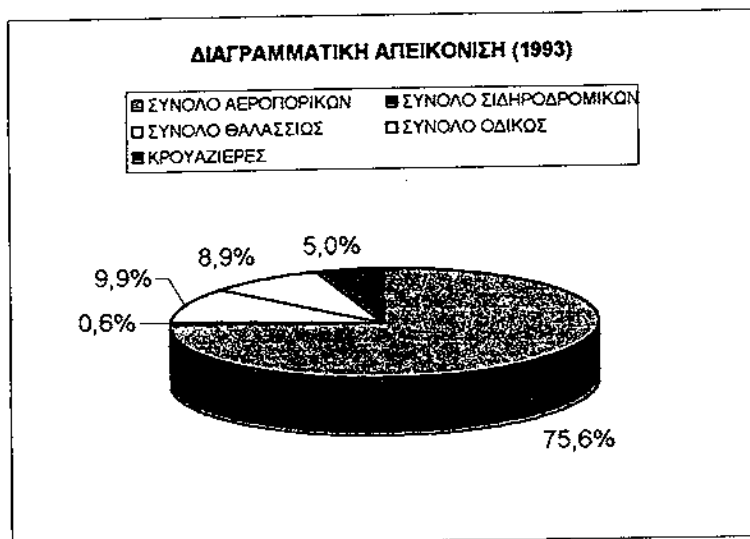
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	3
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	23.966
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	110
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	1.847.493
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	165.147
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.138.036
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	229.924
ΘΗΡΑΣ	47.648
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	675
ΚΑΒΑΛΑΣ	22.446
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	14.713
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	640.763
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	51.771
ΚΩ	338.787
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	10.152
ΜΥΚΟΝΟΥ	44.655
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΟΥ)	815
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	56.083
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	45.543
ΡΟΔΟΥ	714.879
ΣΑΜΟΥ	87.077
ΣΚΙΑΘΟΥ	80.026
ΧΑΝΙΩΝ	200.468
ΧΙΟΥ	11.377
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	5.772.557
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	1.830
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	116.945
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	18.007
ΠΥΘΙΟΥ	8.187
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	144.969
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	1.840
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	175.720
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	5.076
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	465
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	270.520
ΠΑΤΡΩΝ	187.471
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	31.315
ΡΟΔΟΥ	75.098
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	150.250
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	897.755
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	49.557
ΕΥΖΩΝΩΝ	709.103
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	53.421
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	3.033
ΚΗΠΩΝ	108.310
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	23.723
ΝΙΚΗΣ	67.170
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	37.258
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	169.271
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	1.220.846
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	8.036.127
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	235.131
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	8.271.258

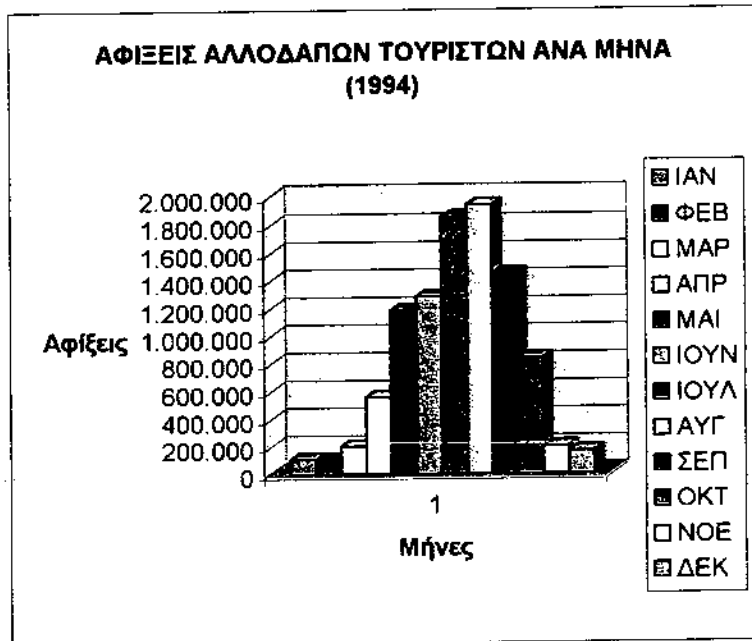
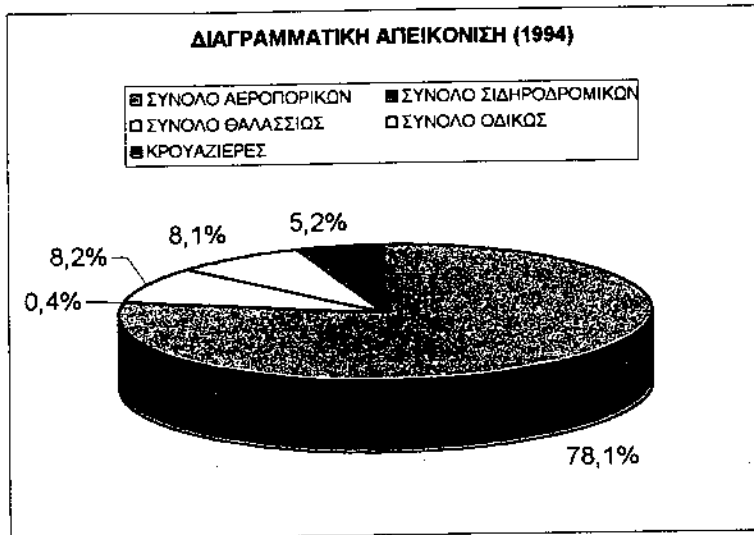
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	591
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	29.102
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	606
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.241.009
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	206.777
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.472.310
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	345.684
ΘΗΡΑΣ	65.796
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	17
ΚΑΒΑΛΑΣ	37.869
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	19.645
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	735.145
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	70.711
ΚΩ	461.135
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	14.475
ΜΥΚΟΝΟΥ	45.627
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΝΟΥ)	3.043
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	63.866
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	74.519
ΡΟΔΟΥ	922.931
ΣΑΜΟΥ	122.504
ΣΚΙΑΘΟΥ	105.014
ΧΑΝΙΩΝ	258.212
ΧΙΟΥ	8.730
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	7.305.312
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	1.103
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	54.896
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	12.003
ΠΥΘΙΟΥ	8.706
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	76.708
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	4.383
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	219.953
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	4.147
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	634
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	247.372
ΠΑΤΡΩΝ	370.703
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	48.917
ΡΟΔΟΥ	75.819
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	171.106
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	1.143.034
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	8.531
ΕΥΖΟΝΩΝ	350.584
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	74.263
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	2.337
ΚΗΠΩΝ	101.620
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	21.574
ΝΙΚΗΣ	12.374
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	29.716
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	205.307
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	806.306
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	9.331.360
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	424.652
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	9.756.012

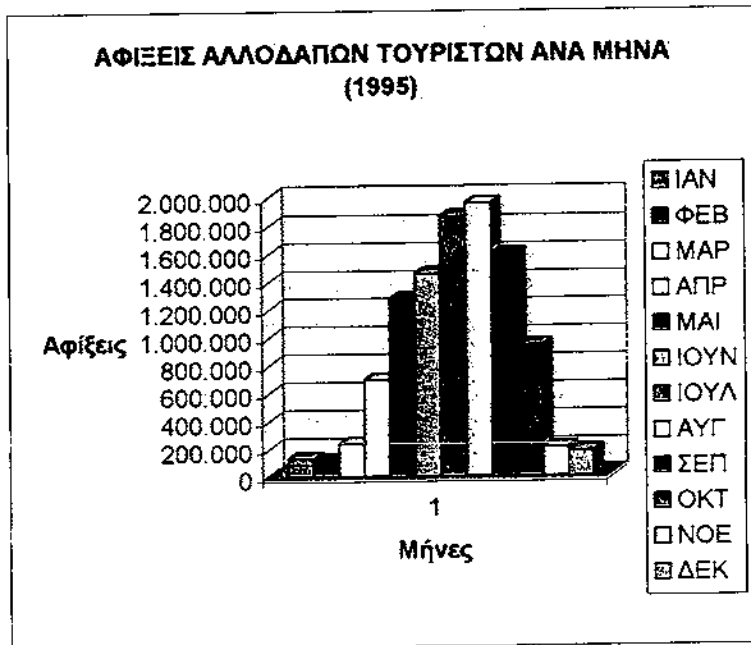
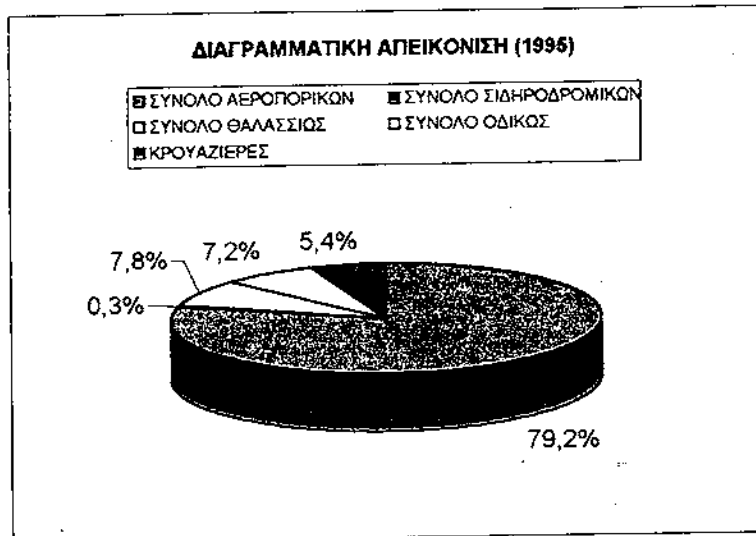
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
	1993
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	6
ΑΝΑΡΑΒΙΔΑΣ	3
ΑΡΑΞΟΥ	28.971
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	26
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.280.357
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	190.942
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.506.088
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	419.607
ΘΗΡΑΣ	78.780
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	49
ΚΑΒΑΛΑΣ	56.319
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	28.103
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	733.220
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	84.003
ΚΩ	463.933
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	19.758
ΜΥΚΟΝΟΥ	46.771
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΟΥ)	3.941
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	69.942
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	70.164
ΡΟΔΟΥ	923.883
ΣΑΜΟΥ	140.904
ΣΚΙΑΘΟΥ	108.199
ΧΑΝΙΩΝ	230.803
ΧΙΟΥ	11.693
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	7.496.435
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	737
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	45.520
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	5.397
ΠΥΘΙΟΥ	5.180
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	56.814
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	2.707
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	246.737
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	9.538
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.981
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	214.356
ΠΑΤΡΩΝ	229.818
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	44.139
ΡΟΔΟΥ	79.424
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	149.558
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	978.258
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	3.718
ΕΥΖΩΝΩΝ	250.639
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	152.243
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	1.743
ΚΗΠΩΝ	160.115
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	52.114
ΝΙΚΗΣ	11.965
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	34.029
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	214.750
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	881.316
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	9.412.823
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	500.444
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	9.913.267

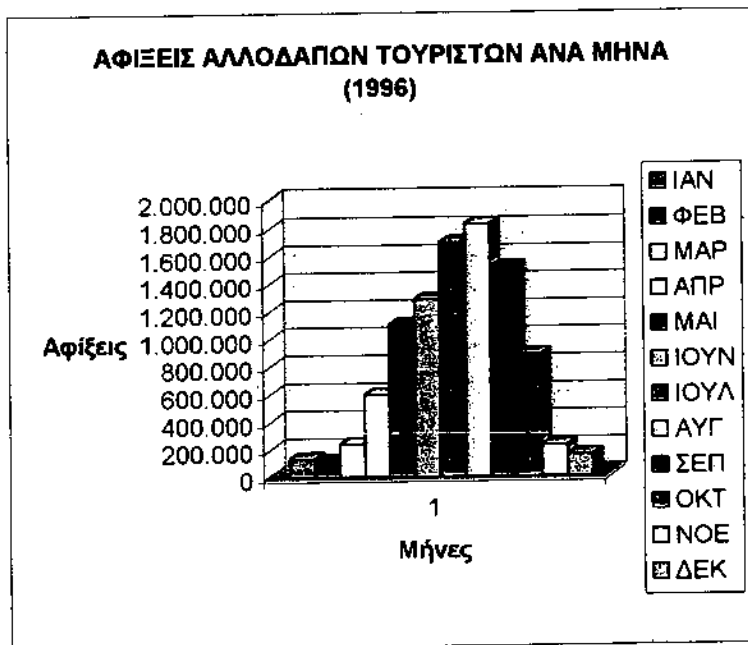
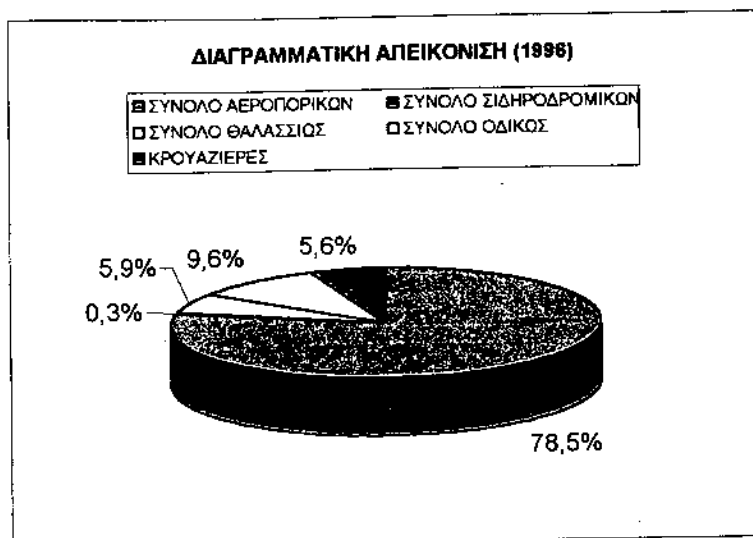
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	31.709
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	184
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.577.656
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	241.846
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.791.650
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	537.190
ΘΗΡΑΣ	103.360
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	12
ΚΑΒΑΛΑΣ	68.233
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	30.837
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	816.375
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	103.782
ΚΩ	535.315
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	28.915
ΜΥΚΟΝΟΥ	51.185
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΑΗΜΝΟΥ)	6.019
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	82.706
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	84.421
ΡΟΔΟΥ	1.081.370
ΣΑΜΟΥ	184.245
ΣΚΙΑΘΟΥ	128.083
ΧΑΝΙΩΝ	320.618
ΧΙΟΥ	17.063
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	8.822.774
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	1.359
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	28.547
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	7.929
ΠΥΘΙΟΥ	5.101
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	42.938
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	1.539
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	182.287
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	5.896
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	556
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	159.908
ΠΑΤΡΩΝ	308.061
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	46.784
ΡΟΔΟΥ	84.718
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	140.335
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	930.084
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	3.128
ΕΥΖΩΝΩΝ	318.031
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	196.868
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	2.134
ΚΗΠΩΝ	109.274
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	50.992
ΝΙΚΗΣ	8.472
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	21.669
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	206.448
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	917.016
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	10.712.810
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	588.912
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	11.301.722

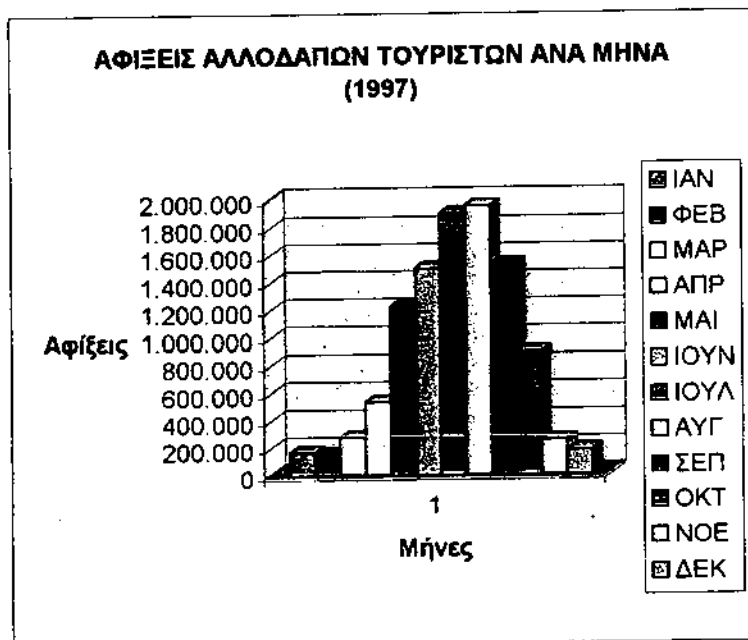
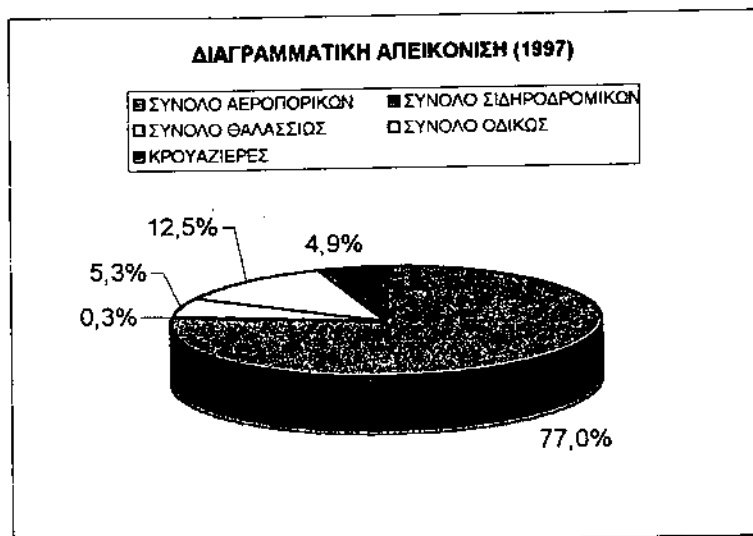
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	17
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	28.433
ΑΡΑΞΟΥ	501
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	2.494.682
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	278.731
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	1.634.376
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	566.564
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	132.482
ΘΗΡΑΣ	3
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	68.980
ΚΑΒΑΛΑΣ	24.610
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	791.741
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	107.030
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	518.039
ΚΩ	31.712
ΜΕΣΣΙΝΗΣ	52.907
ΜΥΚΟΝΟΥ	4.881
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΝΟΥ)	79.518
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	112.016
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	957.157
ΡΟΔΟΥ	140.977
ΣΑΜΟΥ	119.531
ΣΚΙΑΘΟΥ	316.567
ΧΑΝΙΩΝ	17.777
ΧΙΟΥ	8.479.232
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	36.739
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	24.410
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	6.012
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	5.259
ΠΥΘΙΟΥ	0
ΚΑΥΚΑΣΙΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	36.739
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΣ	839
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	215.697
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	8.322
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	11.257
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	66.747
ΠΑΤΡΩΝ	266.986
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	37.384
ΡΟΔΟΥ	88.510
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	144.515
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	840.247
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	4.538
ΕΥΖΩΝΩΝ	273.002
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	97.657
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	2.249
ΚΗΠΩΝ	86.035
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	30.806
ΝΙΚΗΣ	10.704
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	16.922
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	252.046
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	773.959
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	10.130.177
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΙΣ	581.968
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	10.712.145

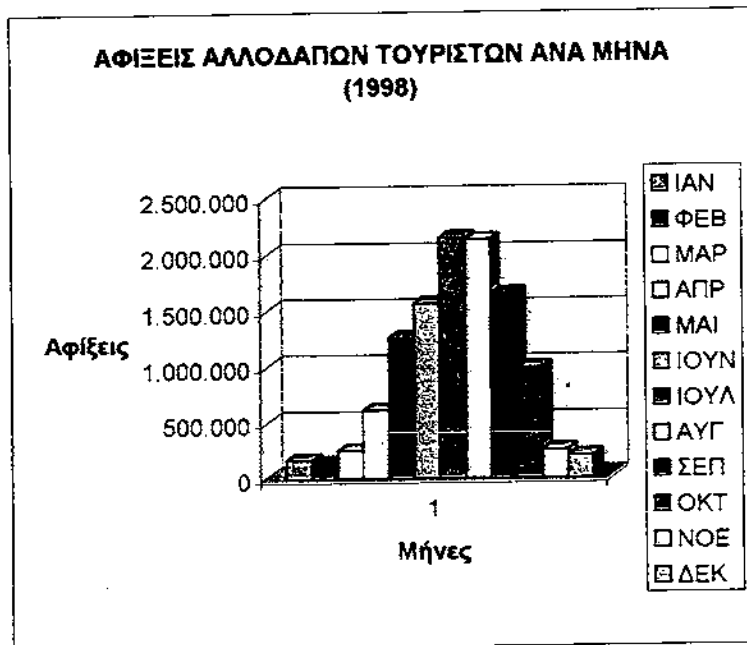
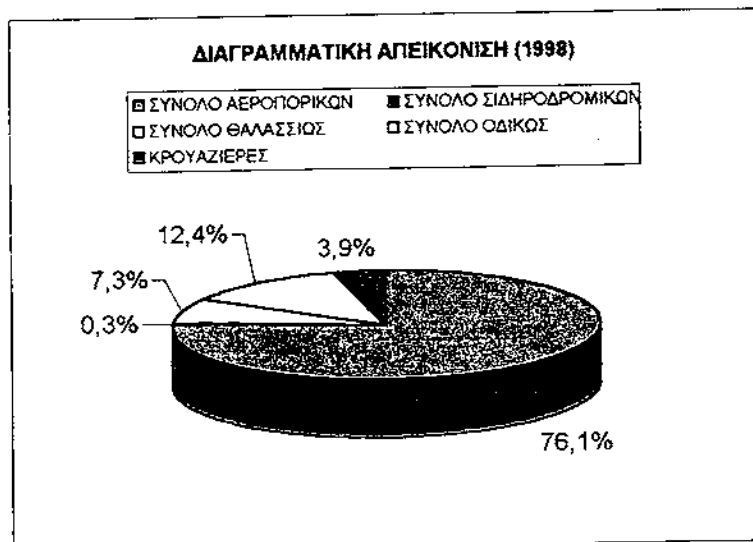
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	840
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	27.546
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	172
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.119.583
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	245.367
ΗΡΑΚΛΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.542.489
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	566.809
ΘΗΡΑΣ	122.522
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	122
ΚΑΒΑΛΑΣ	73.413
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	38.798
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	640.274
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	86.176
ΚΩ	473.914
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	32.042
ΜΥΚΟΝΟΥ	56.879
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΝΟΥ)	9.487
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	63.702
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	99.007
ΡΟΔΟΥ	931.560
ΣΑΜΟΥ	140.561
ΣΚΙΑΘΟΥ	97.220
ΧΑΝΙΩΝ	299.902
ΧΙΟΥ	15.294
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	7.683.659
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	1.127
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	19.809
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	1.252
ΠΥΘΙΟΥ	6.195
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	28.383
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	204
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	50.258
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	5.384
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	21.952
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	31.420
ΠΑΤΡΩΝ	221.070
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	24.567
ΡΟΔΟΥ	82.522
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	140.667
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	578.044
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	45.169
ΕΥΖΩΝΩΝ	250.548
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	144.394
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	- 2.149
ΚΗΠΩΝ	97.815
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	40.076
ΝΙΚΗΣ	15.799
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	19.823
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	327.336
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	943.209
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	9.233.295
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	548.766
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	9.782.061

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
	1997
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	2.868
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	15.554
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	15
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.178.320
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	275.203
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.694.913
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	580.656
ΘΗΡΑΣ	129.534
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	9
ΚΑΒΑΛΑΣ	80.702
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	39.851
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	685.525
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	71.448
ΚΩ	530.294
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	34.047
ΜΥΚΟΝΟΥ	47.454
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΑΙΜΙΝΟΥ)	8.265
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	58.195
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	107.035
ΡΟΔΟΥ	1.033.026
ΣΑΜΟΥ	137.458
ΣΚΙΑΘΟΥ	94.850
ΧΑΝΙΩΝ	331.311
ΧΙΟΥ	11.388
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	8.147.921
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	2.180
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	29.593
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	1.186
ΠΥΘΙΟΥ	3.793
ΚΑΥΚΑΣΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	36.752
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	152
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	110.258
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.061
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	20.436
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	39.781
ΠΑΤΡΩΝ	172.439
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	40.699
ΡΟΔΟΥ	62.245
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	118.635
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	565.706
ΟΔΙΚΩΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	59.844
ΕΥΖΟΝΩΝ	510.334
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	204.057
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	1.562
ΚΗΠΩΝ	65.752
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	63.874
ΝΙΚΗΣ	92.119
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	25.261
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	297.143
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	1.319.948
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	10.070.325
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	518.164
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	10.588.489

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ	
	1998
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	80
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	0
ΑΡΑΞΟΥ	22.840
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	570
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	2.123.794
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	325.009
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	1.829.587
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	558.005
ΘΗΡΑΣ	144.882
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	10
ΚΑΒΑΛΑΣ	76.673
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	37.849
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	796.489
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	88.814
ΚΩ	585.907
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	37.508
ΜΥΚΟΝΟΥ	82.249
ΜΥΡΙΝΗΣ (ΔΗΜΝΟΥ)	8.757
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	41.195
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	127.054
ΡΟΔΟΥ	1.128.945
ΣΑΜΟΥ	147.489
ΣΚΙΑΘΟΥ	111.943
ΧΑΝΙΩΝ	357.044
ΧΙΟΥ	13.148
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ	8.645.841
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΣ	
ΔΙΚΑΙΩΝ	899
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	25.490
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	690
ΠΥΘΙΟΥ	4.627
ΚΑΥΚΑΣΙΟΥ	0
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ	31.706
ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ	
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	0
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	119.407
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	10.636
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	23.513
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	104.634
ΠΑΤΡΩΝ	209.903
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	27.326
ΡΟΔΟΥ	48.295
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	290.802
ΣΥΝΟΛΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	834.516
ΟΔΙΚΟΣ	
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	18.841
ΕΥΖΩΝΩΝ	339.664
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	386.658
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	7.088
ΚΗΠΩΝ	98.022
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	144.692
ΝΙΚΗΣ	55.410
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	21.532
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	332.076
ΣΥΝΟΛΟ ΟΔΙΚΩΣ	1.403.983
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	10.916.048
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	447.776
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	11.363.822

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΜΗΝΑ

Η κατανομή της τουριστικής κίνησης μέσα στο χρόνο χαρακτηρίζεται από μια έντονη εποχικότητα. Συγκεκριμένα, παρατηρείται μια αύξηση των αφίξεων στο πεντάμηνο Μαΐου - Σεπτεμβρίου, με “επίκεντρο” τους τρεις θερινούς μήνες, οπότε και υπάρχει μια έξαρση των αφίξεων κάθε έτους. Αυτή η εποχικότητα που χαρακτηρίζει τις αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα, έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία δυσμενών επιπτώσεων σε ολόκληρο το φάσμα του τουριστικού κλάδου, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι:

- Ο χαρακτηρισμός της Ελλάδας ως χώρας αποκλειστικά “καλοκαιρινού τουρισμού”, χωρίς περαιτέρω τουριστικές δυνατότητες.
- Η ένταση της εποχιακής ανεργίας, μια και ο τουριστικός κλάδος υποαπασχολείται το υπόλοιπο διάστημα του έτους.
- Η υπέρμετρη αύξηση της πληρότητας των καταλυμάτων τους μήνες αιχμής, σε ορισμένες περιοχές, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα κοινωνικοοικονομικής φύσεως, όπως :

α) Η απορρόφηση εργατικού δυναμικού από άλλους παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας, πιθανότατα την εποχή που θα χρειαζόταν περισσότερο.

β) Αυξημένο ποσοστό περιβαλλοντικής ρύπανσης, λόγω υψηλής συγκέντρωσης.

γ) Προβλήματα στο κυκλοφοριακό (για τα αστικά κέντρα) και στην υγειονομική περίθαλψη, που βέβαια ήδη υπάρχουν, αλλά τους μήνες αιχμής εντείνονται και σε ορισμένες περιοχές λαμβάνουν τεράστιες διαστάσεις.

δ) Δημιουργία πληθωριστικών τάσεων της τοπικής οικονομίας, σε περιοχές που παρουσιάζουν έντονη, πλην όμως εποχιακού χαρακτήρα, τουριστική προσφορά και ζήτηση.

CHARTER ANA STAΘMO EISOΔΟΥ & MHNA

ΕΤΟΣ	1989										
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	1.623	0		241	0	447	0			0	2.311
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	3.423	0		0	0	64	104			283	3.874
ΜΑΡΤΙΟΣ	27.793	838		29.007	15.837	188	0			2.779	76.442
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	58.439	11.107		92.970	57.046	0	16.563			16.273	250.398
ΜΑΪΟΣ	87.389	87.755		150.964	110.563	25.827	48.580			117.938	629.016
ΙΟΥΝΙΟΣ	99.789	97.274		144.062	115.187	29.639	54.150			125.438	665.539
ΙΟΥΛΙΟΣ	144.623	115.646		172.771	100.542	32.444	58.632			139.141	763.799
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	136.225	109.627		169.118	131.414	32.067	60.230			131.505	770.186
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	113.865	96.465		160.889	93.211	28.131	52.093			130.533	675.187
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	38.225	36.363		95.017	72.429	5.816	23.624			27.805	299.279
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	4.850	2		5.141	3.591	429	4			2	14.019
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	4.948	0		223	24.826	2.749	2.418			27.666	62.830
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	719.192	555.077		1.020.403	724.646	157.801	316.398			719.363	4.212.880

CHARTER ANA STAΘMO EΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1990										
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	1.830	0		284	60	246	0			0	2.420
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	4.564	0		327	82	489	0			0	5.462
ΜΑΡΤΙΟΣ	12.625	136		9.769	3.379	0	184			0	26.093
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	73.386	12.926		113.080	67.388	4.499	20.002			27.269	318.550
ΜΑΙΟΣ	85.930	89.681		154.436	113.923	20.994	51.886			110.559	627.411
ΙΟΥΝΙΟΣ	111.270	109.962		173.072	116.521	29.423	55.200			149.372	744.820
ΙΟΥΛΙΟΣ	145.431	129.585		205.048	140.885	31.671	63.052			173.534	889.406
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	150.822	119.424		203.250	142.392	31.001	68.105			170.325	885.319
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	119.539	111.132		155.685	127.836	25.803	57.628			143.440	741.063
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	45.297	38.710		106.791	72.129	6.304	24.417			32.700	326.348
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	3.671	165		3.638	1.943	0	6			0	9.423
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	6.554	0		970	579	1.275	0			19.511	28.889
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	760.919	611.721		1.126.350	787.117	151.905	340.482			826.710	4.605.204

CHARTER ANA STAΘMO EISOΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1991										
	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ											
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	5.882	0	0	147	3	1.233	0	0	0	0	7.265
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	2.038	0	0	0	0	83	0	0	0	0	2.121
ΜΑΡΤΙΟΣ	11.063	718	1.116	17.660	7.809	279	657	79	0	146	39.527
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	33.782	7.048	9.623	59.129	30.810	2.545	7.812	1.058	288	4.394	156.489
ΜΑΙΟΣ	62.689	80.417	24.771	141.021	93.262	22.231	45.103	6.947	27.872	61.214	565.527
ΙΟΥΝΙΟΣ	85.142	116.608	28.759	157.205	108.856	30.256	57.029	9.235	21.570	82.269	696.929
ΙΟΥΛΙΟΣ	114.492	137.592	33.181	207.962	136.560	36.710	68.821	11.586	37.106	94.094	878.104
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	146.020	138.668	31.895	203.878	126.119	26.614	72.848	11.564	36.932	93.314	887.852
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	109.240	124.046	30.711	193.769	129.467	30.086	63.204	9.767	33.549	81.931	805.770
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	34.530	36.103	16.103	116.322	75.683	9.023	30.301	2.192	9.671	14.990	344.918
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	5.578	0	548	1.983	2.446	91	0	0	0	2.702	13.348
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	9.993	0	281	86	46	1.547	0	0	0	0	11.953
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	620.449	641.200	176.988	1.099.162	711.061	160.698	345.775	52.428	166.988	435.054	4.409.803

CHARTER ANA STAΘMO EISOΔΟΥ & MHNA

1992											
ΕΤΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ											
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7.087	0	68	0	0	1.827	0	0	0	0	8.982
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	6.251	0	149	744	0	0	0	0	0	0	7.144
ΜΑΡΤΙΟΣ	12.937	0	567	7.525	2.571	585	0	0	0	0	24.185
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	61.037	9.965	24.277	138.820	71.162	3.079	18.756	1.189	694	7.837	336.816
ΜΑΙΟΣ	87.271	112.400	38.297	211.409	117.258	33.229	67.528	8.765	32.257	81.924	790.338
ΙΟΥΝΙΟΣ	90.533	144.522	40.022	213.390	144.482	43.787	75.229	12.725	40.597	112.259	917.546
ΙΟΥΛΙΟΣ	110.402	150.108	41.948	232.302	174.455	58.712	92.371	14.308	44.025	129.929	1.048.560
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	172.774	152.125	42.748	250.035	170.702	50.906	85.202	15.887	42.925	133.494	1.116.798
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	103.629	128.719	41.231	226.145	153.181	40.878	78.521	11.413	37.773	104.913	926.203
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	44.126	39.301	19.738	92.766	85.624	12.613	36.509	2.487	7.860	18.466	359.490
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	6.652	0	401	2.873	2.018	1.231	0	0	0	25	13.200
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	8.970	0	293	1.745	1	1.513	0	0	0	0	12.522
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	711.669	737.140	249.739	1.377.754	921.454	248.160	454.116	66.774	206.131	588.847	5.561.784

CHARTER ANA STAΘMO EΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1993										
	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΙΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ											
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7.346	0	0	1.117	0	1.414	0	0	0	0	9.877
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	7.842	0	145	959	0	139	0	0	0	0	9.085
ΜΑΡΤΙΟΣ	17.762	100	1.594	11.428	5.431	954	548	0	0	400	38.217
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	68.467	6.387	21.744	124.917	58.778	3.891	13.245	789	0	6.991	303.309
ΜΑΙΟΣ	83.602	112.687	32.994	182.055	120.674	34.751	66.110	10.931	32.033	95.997	771.834
ΙΟΥΝΙΟΣ	96.153	122.201	15.105	186.153	125.168	43.684	76.277	13.191	35.018	117.457	840.407
ΙΟΥΛΙΟΣ	133.942	151.711	41.369	274.796	169.763	74.935	82.464	16.553	37.404	146.525	1.129.462
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	155.615	153.510	38.458	274.251	171.814	59.804	90.881	18.819	39.078	144.523	1.146.753
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	115.211	128.629	29.110	226.406	162.563	50.611	83.401	14.330	36.340	120.432	967.033
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	55.326	53.318	26.481	156.568	91.551	14.024	42.647	3.483	9.618	30.653	483.669
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	11.876	137	2.704	2.751	1.923	910	0	0	0	0	20.301
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	9.146	89	41	2.398	0	3.055	0	0	0	0	14.729
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	760.288	728.769	209.745	1.453.799	907.665	288.272	455.573	78.096	189.491	662.978	5.734.676

CHARTER ANA STAΘMO EΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1994											
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	15.134	235	0	1.584	0	3.366	0	0	0	0	0	20.319
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14.835	0	130	1.537	0	532	0	0	0	0	0	17.034
ΜΑΡΤΙΟΣ	30.809	468	4.478	37.927	18.628	687	2.612	0	0	0	760	96.369
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	59.535	10.461	21.251	133.895	55.004	3.088	13.410	267	779	7.984	7.984	305.674
ΜΑΙΟΣ	110.688	122.183	47.949	260.183	152.141	48.266	82.131	15.091	38.693	113.988	113.988	991.313
ΙΟΥΝΙΟΣ	105.357	125.178	47.703	236.030	167.936	65.741	100.460	20.728	42.509	139.582	139.582	1.051.224
ΙΟΥΛΙΟΣ	157.371	162.329	55.803	315.248	189.602	85.200	117.258	24.662	45.218	165.938	165.938	1.318.629
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	140.973	155.471	50.617	295.871	179.890	76.325	102.423	25.938	44.536	161.369	161.369	1.233.413
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	101.361	137.030	46.821	265.046	172.870	60.960	99.703	19.707	42.884	109.200	109.200	1.055.582
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	42.145	60.165	30.107	174.306	106.654	24.293	50.143	4.936	17.453	33.591	33.591	543.793
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	31.021	24	211	3.324	939	4.226	0	0	0	0	273	40.018
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	18.356	0	0	2.702	0	6.160	0	0	0	0	0	27.218
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	827.585	773.544	305.070	1.727.853	1.043.664	378.844	568.140	111.329	232.072	732.685	732.685	6.700.586

CHARTER ANA STAΘMO EISOΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1995											
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	10.523	244	0	1.743	0	4.621	0	0	0	0	196	17.327
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	11.160	0	0	973	0	1.301	0	0	0	0	0	13.434
ΜΑΡΤΙΟΣ	15.872	149	451	7.434	3.275	1.303	0	0	0	0	61	28.545
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	62.698	11.696	28.472	160.257	70.710	3.530	17.728	1.410	2.115	9.965	9.965	368.581
ΜΑΙΟΣ	69.059	120.802	51.520	221.310	128.305	47.962	74.071	17.341	47.601	121.654	121.654	899.625
ΙΟΥΝΙΟΣ	87.593	131.339	47.613	222.576	145.901	68.448	87.898	23.542	51.773	142.842	142.842	1.007.525
ΙΟΥΛΙΟΣ	132.144	162.810	57.326	255.097	162.660	85.622	106.401	28.923	54.115	154.487	154.487	1.199.585
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	121.293	138.265	49.062	254.672	162.073	80.386	90.792	28.893	56.449	160.387	160.387	1.142.272
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	89.719	132.802	50.203	242.004	142.207	62.144	86.823	21.930	46.225	134.100	134.100	1.007.957
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	34.434	52.261	23.672	134.359	87.003	21.894	42.250	6.459	17.890	35.954	35.954	456.176
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	7.683	641	112	1.588	863	5.450	35	0	0	0	0	16.372
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	17.970	247	0	864	9	8.231	0	0	0	174	174	27.495
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	660.148	751.056	308.431	1.502.877	903.006	388.892	505.998	128.498	276.168	759.820	759.820	6.184.894

CHARTER ANA STAΘMO EISOΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1996											
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	13.122	0	0	655	0	6.395	0	0	0	0	0	20.172
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	10.434	0	0	634	0	1.558	0	0	0	0	0	12.626
ΜΑΡΤΙΟΣ	23.514	401	0	24.179	8.326	3.203	1.269	0	0	0	356	61.248
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	52.295	5.152	9.812	122.337	48.532	4.463	12.452	755	1.200	0	8.160	265.158
ΜΑΙΟΣ	59.853	68.960	32.078	210.043	119.634	42.723	65.518	13.140	37.435	0	102.319	751.703
ΙΟΥΝΙΟΣ	71.208	110.396	52.083	193.500	135.864	60.713	74.662	20.700	42.592	0	132.975	894.693
ΙΟΥΛΙΟΣ	99.154	128.960	54.768	244.522	147.871	76.690	90.259	28.212	47.423	0	145.930	1.063.789
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	125.166	133.172	59.489	264.659	169.668	126.295	89.297	29.831	44.305	0	151.591	1.193.473
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	64.204	115.159	53.709	236.562	156.281	53.800	81.976	26.714	42.052	0	123.612	954.069
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	29.382	39.252	27.563	130.262	86.717	39.133	40.327	3.301	16.751	0	34.669	447.357
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	23.792	90	86	1.349	256	15.876	0	0	0	0	0	41.449
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	17.037	162	0	1.402	448	10.755	0	0	30	0	89	29.923
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	589.161	601.704	289.588	1.430.104	873.597	441.604	455.760	122.653	231.788	0	699.701	5.735.660

CHARTER ANA ΣΤΑΘΜΟ ΕΙΣΟΔΟΥ & ΜΗΝΑ

ΕΤΟΣ	1997										
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.522	496	0	961	186	5.878	0	0	106	634	20.783
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	7.806	27	0	719	0	2.435	0	0	0	0	10.987
ΜΑΡΤΙΟΣ	18.590	0	3.229	32.538	8.663	3.684	444	0	0	198	67.346
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	41.266	13.214	19.100	102.107	43.134	3.463	9.621	914	943	6.991	240.753
ΜΑΙΟΣ	55.260	92.340	51.084	235.589	144.273	53.918	78.556	15.983	45.329	101.488	873.820
ΙΟΥΝΙΟΣ	61.028	117.525	54.149	242.406	160.592	63.303	89.450	24.016	51.003	139.111	1.002.583
ΙΟΥΛΙΟΣ	98.071	142.744	61.513	296.202	191.916	91.119	109.427	30.012	53.689	157.623	1.232.316
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	94.522	151.040	61.673	321.736	205.736	80.881	106.239	28.812	55.595	160.674	1.266.908
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	53.945	121.781	51.736	259.733	164.480	62.804	88.914	25.519	48.204	132.307	1.009.423
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	24.440	37.810	27.486	148.660	95.722	26.087	45.246	4.233	19.179	30.950	459.813
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	7.335	0	1.079	1.349	1.088	11.784	2	0	0	372	23.009
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	15.736	217	0	1.118	1.262	16.495	0	0	51	550	35.429
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	490.521	677.194	331.049	1.643.118	1.017.052	421.851	527.899	129.489	274.099	730.898	6.243.170

CHARTER ANA STATHMO EISOΔΟΥ & MHNA

ΕΤΟΣ	1998										
	ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΧΑΝΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΡΟΔΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΩΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	9.003	436	0	1.232	255	10.607	0	0	117	614	22.264
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	5.689	0	48	333	279	7.259	0	0	0	539	14.147
ΜΑΡΤΙΟΣ	8.686	0	202	4.498	2.456	10.829	0	0	0	767	27.438
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	39.365	12.198	4.994	118.728	54.758	14.942	5.967	367	784	7.081	259.184
ΜΑΙΟΣ	53.458	112.022	44.601	252.599	150.121	53.190	72.985	11.134	49.844	98.064	898.018
ΙΟΥΝΙΟΣ	32.869	138.269	59.092	261.358	168.873	71.108	89.890	25.488	60.530	153.581	1.061.058
ΙΟΥΛΙΟΣ	91.694	155.837	68.970	321.966	216.298	100.760	116.702	35.039	65.453	172.800	1.345.519
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	50.687	176.695	67.291	347.430	231.004	94.287	114.343	41.771	65.111	177.220	1.365.839
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	28.055	139.345	59.066	268.128	176.911	56.851	95.325	22.712	56.278	139.058	1.041.729
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	35.213	49.264	30.086	165.381	109.618	20.604	47.315	3.586	21.999	30.233	513.299
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	11.242	96	0	1.757	2.243	6.895	1	0	0	0	22.234
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	17.210	224	0	427	632	12.382	0	0	0	130	31.005
ΣΥΝ. ΕΤΟΥΣ	383.171	784.386	334.350	1.743.837	1.113.448	459.714	542.528	140.097	320.116	780.087	6.601.734

ΠΤΗΣΕΙΣ CHARTER

α) Γενικά για τις πτήσεις charter.

Η μεταφορά τουριστών με πτήσεις charter, παίζει βαρύνοντα ρόλο στον τομέα της ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού. Ο θεσμός των πτήσεων charter καθιερώθηκε από ταξιδιωτικούς πράκτορες του εξωτερικού, για την εξυπηρέτηση της τουριστικής τους πελατείας. Η εφαρμογή του θεσμού αυτού επεδίωκε τη μείωση του ναύλου καθώς και την ανταπόκριση των αεροσκαφών αυτών στην τουριστική ζήτηση, που συνεχώς μεγάλωνε και δεν ήταν δυνατόν να ικανοποιηθεί με τα τακτικά δρομολόγια των αεροπορικών εταιριών.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα των πτήσεων charter είναι, πράγματι, το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς, αλλά και η απευθείας σύνδεση ξένων, κατά κύριο λόγο ευρωπαϊκών χωρών, με ελληνικούς προορισμούς τόσο του κέντρου, όσο και της περιφέρειας. Το βασικότερο μειονέκτημα είναι η εξάρτηση των εταιριών charter από τους μεγάλους tour operators του εξωτερικού, που καθοδηγούν την τουριστική κίνηση σε καθιερωμένους τόπους διακοπών και τους εξασφαλίζουν εμπορικά κέρδη, σε βάρος της ανάπτυξης νέων και τουριστικά υποβαθμισμένων περιοχών.

Από διάφορες έρευνες, που έχουν γίνει κατά καιρούς, έχει διαπιστωθεί ότι οι αφικνούμενοι ταξιδιώτες με πτήσεις charter, έχοντας επιλέξει από πριν τον τόπο διακοπών τους, μετακινούνται σχεδόν σπάνια, παρουσιάζοντας έτσι πολύ χαμηλή κινητικότητα. Αντίθετα, οι τουρίστες που ταξιδεύουν ατομικά, επισκέπτονται περισσότερες από μία περιοχές, παρουσιάζοντας έτσι μεγάλη κινητικότητα.

Σε σχετική έρευνα, υπολογίστηκε ότι οι μεμονωμένοι τουρίστες επισκέπτονται δυο με τρεις περιοχές, περίπου, κατ' άτομο. Επισκέπτονται δε περιοχές για τις οποίες είτε έχουν πληροφορίες, είτε τις έχουν επισκεφθεί στο παρελθόν. Από την άλλη μεριά, οι τουρίστες που έρχονται με πτήσεις charter, κατευθύνονται στον τόπο που έχουν επιλέξει για αυτούς οι ταξιδιωτικοί πράκτορες. Έτσι, όπως εύκολα καταλαβαίνουμε, η ίδια η φύση της σχέσης τουριστική προσφορά - τουριστική ζήτηση, δίνει το δικαίωμα στους ταξιδιωτικούς πράκτορες για τον απόλυτο έλεγχο της κατάστασης, σε ότι αφορά βέβαια, τον τομέα των charters. Με αυτόν τον τρόπο οι tour operators, επιβάλλουν σχεδόν πάντα τη δική τους πολιτική πάνω στις χώρες προορισμού ή προωθούν νέους προορισμούς, ανάλογα με τα συμφέροντα που έχουν οι ίδιοι.

Στην Ελλάδα, οι αφίξεις με πτήσεις charter συστηματοποιήθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια και απέκτησαν εξαιρετική σημασία για τον τουρισμό της χώρας. Οι επιβάτες των πτήσεων charter περιλαμβάνονται στα συνολικά μεγέθη της τουριστικής κίνησης της χώρας και είναι, κατά το μεγαλύτερο μέρος υπήκοοι της χώρας αναχωρήσεως του αεροσκάφους.

β) Σχολιασμός στοιχείων.

Ας εξετάσουμε τις αφίξεις των τουριστών με πτήσεις charter στην περίοδο 1989-1998. Το 1989 αφίχθησαν στην Ελλάδα με πτήσεις charter 4.212.880 επιβάτες - τουρίστες, το 1990 αυξήθηκαν σε 4.605.204, ενώ το 1991 μειώθηκαν στους 4.409.803. Το 1992 είχαν μια αλματώδη αύξηση, φτάνοντας τους 5.561.784, ενώ το 1993 έφτασαν τους 5.734.676. Η αύξηση αυτή συνεχίστηκε το 1994 με 6.700.586 να φτάνουν στη χώρα μας με πτήσεις charter. Το 1995 παρατηρήθηκε μια μικρή μείωση με 6.184.894 επιβάτες, ενώ το 1996 μειώθηκαν κι άλλο φτάνοντας τους 5.735.660. Το 1997 ακολουθώντας ξανά ανοδική πορεία έφτασαν τους 6.243.170 και τέλος, το 1998 τους 6.601.734.

Από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι παρατηρείται συνολικά, μεγάλη αύξηση στους επιβάτες - τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα μας με πτήσεις charter. Οι πτήσεις αυτές πραγματοποιούνται, κατά κύριο λόγο στα αεροδρόμια Αθηνών, Κερκύρας, Ηρακλείου, Ρόδου, Θεσσαλονίκης, Κω κτλ. Βλέπουμε λοιπόν ότι για το 1989, πρώτος αερολιμένας από πλευράς αφίξεων είναι αυτός του Ηρακλείου με 1.020.403 αφίξεις. Ο αερολιμένας του Ηρακλείου συνεχίζει να έχει την πρώτη θέση στις αφίξεις charter σε όλη την περίοδο, μέχρι και το 1998 που έφτασε τις 1.743.837 αφίξεις. Επίσης διαπιστώνουμε ότι πραγματοποιούνται πτήσεις charter προς νέους σταθμούς εισόδου, όπως είναι οι αερολιμένες των Χανίων, της Σαντορίνης και της Ζακύνθου, που δέχτηκαν πτήσεις charter για πρώτη φορά το 1991.

Εξετάζοντας τις μηνιαίες αφίξεις επιβατών - τουριστών με πτήσεις charter, διαπιστώνουμε ότι στο σύνολό τους οι περισσότερες αφίξεις πραγματοποιούνται τον Αύγουστο, ενώ οι αφίξεις του Ιουλίου ακολουθούν, με σχετικά μικρή διαφορά, παρ' ότι το 1990, το 1994 και το 1995, ο Ιούλιος προηγείται σε αφίξεις αντί του Αυγούστου. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αφίξεων αυτού του τύπου στη χώρα μας, παρουσιάζεται στο δίμηνο Ιουλίου - Αυγούστου, για κάθε

χρονιά της εξεταζόμενης περιόδου. Αν προσθέσουμε και τις αφίξεις που παρουσιάζονται στους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Σεπτέμβριο βλέπουμε ότι το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των αφίξεων κάθε χρονιάς παρουσιάζεται στο πεντάμηνο Μαΐου - Σεπτεμβρίου. Η συμβολή των ακραίων μηνών του έτους, των χειμερινών Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου και Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου, είναι εξαιρετικά χαμηλή στις αφίξεις charter, με πολύ μικρά ποσοστά.

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1990, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	54.765	59.908	62.000	73.027	93.317	111.583	140.438	170.611	119.542	85.546	86.238	63.186	1.120.159
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	107.597	122.304	139.479	150.444	309.748	372.778	500.309	601.843	465.979	227.685	153.416	119.032	3.270.614
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	19.988	23.140	22.485	27.205	27.331	25.424	24.329	33.240	29.210	25.381	24.110	31.157	313.000
ΗΒΕΡΟΣ	34.626	33.438	36.559	52.835	66.321	79.252	101.457	138.274	78.941	47.262	37.729	40.490	747.182
ΘΡΕΣΣΑΛΙΑ	61.315	63.435	65.626	76.762	109.034	156.641	204.885	255.295	163.272	81.320	58.069	69.553	1.385.207
ΙΟΝΙΟΙΝΣΟΙ	16.077	17.354	24.456	118.328	434.476	675.866	806.614	1.013.674	695.962	259.384	18.793	15.166	4.096.171
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	52.021	58.827	60.992	99.498	126.319	165.313	208.058	276.131	168.448	88.380	58.924	54.348	1.417.258
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	39.746	41.936	44.355	92.848	124.351	179.625	290.544	365.307	269.924	80.232	37.423	53.448	1.619.737
ΑΤΤΙΚΗ	429.641	419.587	560.227	770.880	810.740	855.075	935.521	1.125.554	924.344	677.631	476.338	415.090	8.400.628
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	49.056	54.001	67.004	190.831	246.186	280.194	412.353	547.433	300.808	121.589	39.314	53.996	2.362.765
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6.961	7.277	11.217	29.649	105.685	149.279	192.536	217.757	146.256	37.459	9.511	6.788	920.374
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	23.554	24.975	115.417	681.622	1.411.685	1.790.484	2.237.988	2.467.395	1.879.259	1.039.282	51.848	23.128	11.746.636
ΚΡΗΤΗ	39.702	36.554	87.876	678.772	1.270.759	1.476.302	1.693.216	1.830.976	1.498.776	928.229	87.084	39.040	9.657.286
ΣΥΝΟΛΟ	935.049	962.734	1.297.693	3.042.701	5.135.953	6.317.835	7.736.246	9.043.490	6.740.720	3.699.380	1.138.797	984.419	47.037.017

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ
Έτος: 1991, Υπηρεότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	52.550	57.126	60.362	66.844	93.216	96.484	133.172	164.963	107.568	74.671	66.226	55.713	1.028.895
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	97.205	112.828	120.235	116.210	274.978	309.788	486.338	488.345	377.004	186.683	122.259	100.893	2.792.766
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	24.490	21.650	25.840	28.890	29.068	28.231	28.004	35.736	28.845	31.522	26.995	30.333	339.604
ΗΜΕΡΙΔΕΣ	33.334	28.459	42.530	45.926	59.938	64.396	90.720	127.253	74.457	52.859	40.810	43.796	704.480
ΒΕΤΣΑΛΙΑ	50.395	46.362	60.113	74.767	105.007	129.763	186.745	236.082	133.195	94.609	63.405	65.971	1.246.414
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	17.368	17.576	61.402	125.658	401.030	612.761	824.286	1.020.754	710.953	252.671	18.649	14.317	4.077.425
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	44.952	55.788	56.741	73.657	108.232	123.967	190.802	247.962	154.225	87.171	49.316	45.713	1.238.526
ΣΥΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	42.428	44.661	53.885	73.479	107.655	127.861	254.528	334.376	226.211	69.202	37.404	47.287	1.418.977
ΑΤΤΙΚΑ	362.970	282.633	378.675	458.269	604.280	599.583	770.350	954.151	818.914	637.567	442.574	387.437	6.897.403
ΠΕΛΑΓΟΝΗΣΟΣ	40.179	47.548	64.532	107.494	167.588	194.615	323.093	448.924	235.452	118.638	46.513	44.308	1.838.884
ΕΠΕΙΔΕ ΑΡΓΟ	4.500	6.533	9.377	12.093	92.634	125.840	193.141	238.789	163.214	57.376	12.463	8.767	924.727
ΝΟΤΙΟ ΑΡΓΟ	17.856	16.813	66.516	332.403	1.152.778	1.578.123	2.205.350	2.486.688	1.934.049	1.143.969	49.954	19.856	11.004.355
ΚΡΗΤΗ	37.992	34.126	83.938	352.843	995.193	1.160.987	1.405.002	1.632.606	1.464.109	841.041	65.596	36.341	8.309.774
ΣΥΝΟΛΟ	826.219	772.103	1.084.146	1.868.533	4.191.597	5.152.399	7.091.531	8.616.629	6.428.196	3.647.979	1.042.164	900.734	41.622.230

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1992, Υπηρεσία: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	55.990	58.269	76.375	73.035	89.213	182.535	187.228	206.148	126.305	82.773	79.705	74.774	1.292.350
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	103.157	115.375	113.099	123.751	237.872	431.151	527.935	544.865	496.020	280.336	152.822	112.961	3.219.344
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	26.518	24.330	27.283	25.440	35.081	31.141	27.327	32.697	32.313	29.622	24.241	27.921	343.914
ΗΠΕΙΡΟΣ	41.416	39.398	37.167	56.559	88.478	75.309	97.729	126.366	78.363	44.721	35.403	44.629	745.528
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	61.645	58.808	87.035	79.333	143.553	181.544	201.431	284.434	178.085	99.842	84.838	72.192	1.470.640
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΑ	16.743	17.485	24.719	139.427	478.801	766.663	937.804	1.069.092	766.704	268.008	16.846	21.175	4.523.267
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	45.414	54.461	59.864	103.830	123.843	130.172	216.100	231.045	158.362	88.526	60.435	55.486	1.327.538
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	43.779	43.949	58.447	83.590	124.130	145.452	269.018	387.876	228.382	84.236	40.730	49.751	1.555.140
ΑΤΤΙΚΗ	396.987	426.211	460.892	625.028	649.462	703.071	802.569	930.143	866.471	683.448	422.758	378.440	7.345.380
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	46.250	48.907	65.368	146.724	201.755	245.686	370.621	468.277	238.304	103.479	46.522	51.140	2.033.051
ΗΠΕΙΡΟ ΑΡΓΟΛ	9.889	10.830	13.418	21.576	130.959	183.491	264.401	314.043	205.797	68.938	12.953	11.250	1.247.345
ΝΟΤΙΟ ΑΡΓΟΛ	17.999	18.545	59.313	766.218	1.666.864	2.159.870	2.628.396	2.876.289	2.105.687	1.152.162	41.014	16.849	13.509.316
ΚΡΗΤΗ	36.390	42.604	74.367	731.223	1.232.704	1.296.399	1.722.144	1.728.049	1.553.912	1.055.070	72.522	45.249	9.590.633
ΣΥΝΟΛΟ	901.977	956.972	1.135.365	2.975.734	5.182.815	6.512.484	8.252.703	9.199.124	7.032.705	4.021.161	1.070.589	961.817	48.203.446

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1993, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	72.134	74.506	83.396	80.188	120.401	141.252	206.751	214.578	142.315	62.477	54.063	44.598	1.296.659
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	101.535	121.025	114.968	144.614	302.761	426.802	583.904	667.476	474.625	255.094	141.477	119.820	3.454.099
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21.122	19.679	22.931	27.369	36.073	26.160	31.213	37.930	30.853	31.445	27.089	29.648	340.512
ΗΠΕΙΡΟΣ	32.236	30.771	36.294	62.661	60.191	70.194	111.776	120.452	78.484	51.482	38.001	42.017	724.559
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	66.652	61.373	68.070	72.983	120.767	149.224	222.652	253.401	175.862	81.798	64.355	75.701	1.402.738
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	27.535	15.809	25.118	119.054	452.681	614.051	867.874	1.061.546	755.722	258.938	21.681	17.350	4.237.358
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	52.990	59.183	56.118	112.722	127.178	127.940	192.648	224.807	153.478	94.561	54.484	51.719	1.307.828
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	47.246	49.663	54.095	94.335	102.219	135.746	244.119	337.342	224.483	76.057	42.941	40.999	1.449.247
ΑΤΤΙΚΗ	412.746	407.187	552.621	710.216	724.928	718.606	829.080	957.048	860.200	669.565	458.689	387.674	7.688.539
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	41.327	46.234	53.021	162.299	185.334	214.865	335.285	478.692	261.361	134.191	48.776	55.799	2.007.204
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9.933	11.445	13.625	22.964	145.441	205.952	314.169	377.519	281.940	94.664	13.309	10.875	1.481.736
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	18.783	21.059	77.112	628.004	1.459.323	1.895.298	2.538.903	2.985.768	2.241.536	1.353.742	53.830	20.258	13.293.606
ΚΡΗΤΗ	50.079	38.279	77.620	779.959	1.151.952	1.307.014	1.786.817	1.869.085	1.590.044	1.023.350	135.263	50.724	9.860.186
ΣΥΝΟΛΟ	944.316	956.213	1.234.887	2.997.368	4.988.249	6.033.095	8.265.071	9.585.643	7.250.923	4.187.364	1.153.958	947.182	48.544.271

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1994, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΑΝΑΤΟΑΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	46.804	48.282	59.128	55.932	99.742	115.474	175.874	232.592	136.357	62.088	57.324	51.442	1.140.819
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	115.801	109.241	129.091	150.930	402.282	527.873	681.725	772.022	590.809	276.677	145.584	120.448	4.021.881
ΑΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	26.804	22.330	29.922	25.801	32.730	26.736	28.097	34.552	29.309	25.237	24.845	23.644	330.008
ΗΠΕΙΡΟΣ	37.181	29.349	42.808	49.920	73.327	79.836	111.730	143.890	84.410	47.815	41.764	40.978	782.788
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	68.225	65.473	80.333	80.228	136.787	170.573	256.454	332.721	205.890	93.258	86.328	79.418	1.634.888
ΙΟΝΙΟ ΝΗΣΟΣ	16.499	16.760	27.617	113.695	543.944	738.466	953.778	1.071.573	766.687	310.980	20.850	14.770	4.595.599
ΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	46.807	48.387	68.301	97.002	135.919	148.860	221.194	259.306	177.851	97.474	57.223	51.885	1.410.009
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	50.833	46.811	65.828	90.352	111.424	138.605	265.885	350.212	227.880	80.984	42.163	58.167	1.528.944
ΑΤΤΙΚΗ	425.496	428.302	549.891	719.844	744.212	837.234	841.900	980.291	974.878	669.565	457.312	391.061	7.919.984
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	50.721	42.797	86.202	151.725	228.301	244.080	361.919	510.218	279.343	147.177	54.064	60.059	2.218.806
ΒΟΡΕΙΟ ΑΕΓΑΙΟ	11.320	8.910	12.448	23.072	191.182	237.448	299.771	349.429	284.183	86.308	10.649	11.820	1.506.320
ΝΟΤΙΟ ΑΕΓΑΙΟ	19.717	18.298	121.556	722.851	1.807.986	2.355.188	2.947.171	3.200.547	2.403.799	1.521.828	41.873	17.051	15.176.665
ΚΡΗΤΗ	51.936	42.947	175.881	743.910	1.398.876	1.538.596	1.785.584	1.900.893	1.598.504	1.270.490	92.178	50.044	10.627.809
ΣΥΝΟΛΟ	966.724	927.887	1.448.786	3.026.262	5.904.712	7.158.558	8.911.082	10.138.048	7.839.458	4.689.881	1.111.157	970.585	52.891.918

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1995, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	48.161	48.227	56.179	59.434	68.888	139.396	200.269	249.775	156.148	81.074	59.809	56.094	1.243.454
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	104.743	130.349	113.489	164.452	374.748	488.209	656.952	698.630	674.809	277.783	134.958	121.842	3.838.984
ΑΥΤΟΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	22.225	20.405	25.726	26.812	24.911	22.340	23.410	23.839	29.265	31.180	27.024	30.793	307.910
ΗΠΕΙΡΟΣ	36.031	30.406	36.901	56.301	63.172	81.974	109.707	133.663	80.864	51.958	39.349	43.985	764.141
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	70.861	61.697	66.443	93.317	133.766	178.906	257.429	282.583	192.617	91.817	68.121	87.453	1.565.009
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	14.398	17.278	21.018	160.281	681.262	788.292	969.081	1.023.150	797.651	301.537	21.744	14.686	4.710.388
ΑΥΤΟΚΗ ΕΒΡΟΣ	48.111	51.483	70.377	117.711	117.916	122.140	170.982	210.290	144.354	91.366	47.528	73.780	1.285.888
ΕΥΡΕΑ ΕΒΡΟΣ	55.183	45.803	51.644	95.500	102.752	155.342	255.463	327.006	212.823	77.041	38.535	57.883	1.474.775
ΑΤΤΙΚΗ	422.076	424.866	551.952	711.746	740.165	838.416	844.589	983.412	876.130	666.116	476.636	391.683	7.928.766
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	62.389	42.576	74.556	174.914	190.747	230.069	328.198	465.818	271.855	133.889	45.213	64.623	2.074.647
ΒΟΡΕΙΟ ΑΓΑΙΟ	11.236	11.417	16.987	26.514	177.840	270.027	325.256	381.669	290.847	96.170	17.272	13.091	1.638.326
ΝΟΤΙΟ ΑΓΑΙΟ	16.458	18.569	40.571	782.145	1.759.614	2.240.152	2.681.954	2.910.439	2.360.183	1.347.012	34.893	20.380	14.212.350
ΚΡΗΤΗ	45.329	51.522	93.457	849.931	1.368.734	1.493.566	1.694.583	1.840.637	1.629.719	1.074.532	69.097	38.471	10.248.576
ΣΥΝΟΛΟ	947.201	954.378	1.219.300	3.319.058	5.724.514	7.047.829	8.517.753	9.530.931	7.617.045	4.321.244	1.080.179	1.014.764	51.294.196

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1996, Υπηρεσία: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	52.210	58.086	58.207	62.902	110.440	151.151	218.654	247.687	156.821	94.940	72.205	53.355	1.336.638
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	97.247	124.096	129.876	170.447	351.918	487.298	581.712	737.669	530.292	308.278	118.878	86.483	3.723.994
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	25.914	23.988	27.461	30.780	36.119	31.461	31.813	35.566	29.049	36.436	35.040	28.066	371.593
ΗΠΕΙΡΟΣ	34.162	33.479	36.190	54.019	61.940	74.637	101.469	127.548	79.378	54.123	40.667	31.519	729.121
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	66.190	67.659	78.160	90.502	118.659	159.461	250.879	312.562	196.293	98.205	74.086	58.874	1.571.320
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	13.430	16.158	18.799	140.062	474.872	608.569	749.083	999.817	838.822	261.848	14.085	12.444	3.945.989
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	47.114	55.161	66.984	97.062	109.967	134.232	163.070	200.515	128.915	89.663	51.581	44.367	1.188.631
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	48.761	46.089	49.810	80.550	96.370	134.197	252.895	326.909	214.491	77.156	37.851	42.143	1.406.802
ΑΤΤΙΚΗ	363.882	370.073	526.707	530.833	602.824	664.134	872.070	759.356	710.629	618.445	421.126	337.677	6.576.756
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	49.120	55.857	73.061	167.309	198.993	285.876	362.433	485.864	242.048	120.300	55.210	48.984	2.125.075
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	11.771	11.744	14.184	26.064	167.295	248.975	317.166	397.106	321.334	104.295	14.839	15.484	1.650.277
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	18.030	19.693	43.310	552.854	1.581.295	1.974.258	2.802.506	2.989.922	2.174.747	1.248.220	27.578	17.027	13.249.440
ΚΡΗΤΗ	39.807	46.362	128.477	762.732	1.348.018	1.473.256	1.661.819	1.930.898	1.570.867	1.001.756	69.604	36.274	10.069.870
ΣΥΝΟΛΟ	867.638	928.305	1.250.226	2.766.116	5.258.710	6.405.495	7.965.179	9.551.439	6.993.686	4.113.665	1.032.350	812.697	47.945.506

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1997, Υπηρεσία: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΑΝΤΑΔΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	83.459	59.835	73.387	75.630	122.483	155.865	231.018	269.653	174.847	90.408	70.939	81.176	1.448.486
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	123.871	118.673	143.410	170.788	495.927	512.067	781.091	814.997	668.799	351.895	181.490	151.900	4.514.708
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	32.421	26.316	30.369	29.882	36.842	32.611	30.150	36.311	34.743	40.172	35.678	36.139	401.634
ΗΠΕΙΡΟΣ	42.061	35.825	41.103	54.071	79.148	92.302	103.668	130.106	101.867	58.156	41.798	44.894	824.999
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	77.547	57.589	76.383	92.521	130.773	169.500	264.682	336.130	197.893	94.643	70.610	81.538	1.649.769
ΙΩΝΙΑ ΝΗΣΟΣ	13.224	18.041	22.791	153.016	468.988	661.901	943.203	1.181.303	798.192	280.028	20.967	17.885	4.559.537
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	50.065	47.465	61.896	85.977	108.431	110.865	169.801	196.803	142.681	86.806	54.397	52.275	1.157.260
ΕΙΡΩΝ ΕΜΜΑΡΑ	56.896	46.514	59.451	89.014	108.730	135.604	251.345	325.053	202.801	77.802	41.481	82.286	1.454.577
ΑΤΤΙΚΗ	369.823	394.588	542.164	645.379	749.067	724.597	780.084	937.016	791.318	687.969	421.126	402.439	7.425.570
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	50.323	46.539	79.372	143.568	178.621	256.385	372.300	464.203	251.055	122.137	53.353	81.514	2.079.360
ΝΟΤΙΟ ΑΕΓΑΙΟ	14.184	13.981	18.078	26.618	177.966	268.759	350.869	440.815	313.972	89.395	16.189	14.146	1.744.771
ΝΟΤΙΟ ΑΕΓΑΙΟ	15.121	20.362	64.838	556.549	1.783.150	2.261.407	2.736.584	3.353.969	2.379.445	1.378.502	35.749	23.302	14.607.958
ΚΡΗΤΗ	38.003	47.884	156.510	699.240	1.484.970	1.694.166	2.019.311	2.392.668	1.765.116	1.082.151	89.565	46.284	11.495.868
ΣΥΝΟΛΟ	946.798	933.592	1.369.751	2.822.243	5.923.093	7.075.829	9.003.064	10.878.827	7.822.329	4.419.861	1.113.342	1.056.778	53.364.507

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1998, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	62.178	60.851	69.019	70.052	113.343	148.130	203.827	278.823	163.035	77.782	68.546	62.656	1.376.342
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	125.019	125.007	146.415	201.813	425.545	489.642	769.520	870.186	580.883	288.563	135.945	121.827	4.238.365
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30.801	26.884	28.954	32.000	41.389	35.157	31.854	33.524	35.017	34.028	36.348	36.436	402.392
ΙΠΠΕΙΟΣ	36.417	32.854	35.953	54.177	84.970	90.081	119.887	149.462	96.894	82.378	43.716	44.988	831.573
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	63.361	62.924	70.052	83.048	144.753	194.741	283.468	361.640	203.193	100.228	78.424	80.824	1.738.856
ΘΡΑΚΙΑ	15.958	20.234	19.830	160.442	651.932	938.579	1.204.908	1.486.080	1.008.929	377.633	25.048	18.641	5.918.214
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	48.677	50.793	58.512	96.956	136.790	145.903	188.436	236.307	152.948	88.727	51.174	58.969	1.314.192
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	56.150	49.116	51.258	90.434	120.914	138.976	292.535	338.601	223.889	86.380	45.116	62.947	1.554.316
ΑΤΤΙΚΗ	428.007	425.296	546.854	891.986	780.673	750.945	820.094	925.824	831.066	721.430	508.053	402.811	7.833.039
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	54.915	55.705	72.685	168.308	197.760	255.272	379.828	503.403	247.687	123.571	59.131	61.885	2.179.948
ΠΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13.647	12.240	15.781	28.133	175.371	255.430	331.224	445.246	300.102	91.549	16.981	15.227	1.700.911
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	20.091	22.043	53.909	603.133	1.829.070	2.362.717	3.103.580	3.539.940	2.613.962	1.418.137	39.944	28.261	15.632.787
ΚΡΗΤΗ	50.498	55.130	104.088	625.068	1.548.808	1.746.770	2.143.786	2.494.754	1.766.762	1.192.215	67.544	37.478	11.830.707
ΣΥΝΟΛΟ	1.005.719	998.977	1.273.310	2.905.548	6.229.116	7.530.343	9.872.757	11.661.790	8.224.367	4.640.619	1.175.950	1.030.948	56.549.442

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Έτος: 1999, Υπηκοότητα: ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ, Είδος Καταλύματος: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΛΗΝ CAMPING

	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	60.129	60.458	70.339	67.998	123.243	155.161	239.098	279.527	178.887	89.883	72.361	67.033	1.463.115
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	128.898	119.866	140.448	240.396	407.361	476.874	828.249	927.531	692.923	353.018	162.237	162.839	4.640.638
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	28.012	27.474	31.267	26.497	36.583	31.145	30.247	34.631	38.274	37.692	32.399	36.342	393.563
ΗΠΕΙΡΟΣ	47.221	38.981	40.061	59.546	70.818	86.150	131.955	156.081	94.581	63.586	49.045	52.310	890.345
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	72.797	72.461	76.293	106.342	145.105	180.820	287.432	328.292	204.235	97.150	77.628	86.963	1.715.516
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	23.320	23.884	34.792	134.843	703.275	1.072.175	1.301.507	1.491.165	1.090.075	443.019	25.918	16.516	6.360.489
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	55.348	50.361	61.060	88.664	119.661	138.301	172.931	218.189	153.980	100.797	48.808	60.989	1.269.089
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	58.968	54.781	57.415	99.067	120.776	122.864	248.203	289.060	179.217	78.797	44.220	61.397	1.412.875
ΑΤΤΙΚΗ	450.231	457.883	597.748	625.318	713.213	662.727	754.188	789.086	699.142	828.420	493.923	397.731	7.269.412
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	57.087	61.031	74.118	144.861	198.449	224.134	373.523	427.153	222.083	132.328	59.843	58.272	2.032.882
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	15.284	13.190	17.090	27.335	210.540	305.333	420.725	496.682	328.671	120.137	18.190	14.171	1.987.358
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	21.468	28.572	123.792	511.541	2.077.667	2.864.082	3.620.045	3.791.132	2.852.460	1.701.428	81.420	31.487	17.705.094
ΚΡΗΤΗ	48.313	51.256	124.201	732.287	1.688.975	2.022.301	2.335.732	2.577.546	2.021.762	1.387.953	79.229	46.971	13.116.526
ΣΥΝΟΛΟ	1.066.084	1.060.008	1.448.624	2.864.693	8.617.666	8.342.167	10.723.835	11.805.077	8.756.290	5.234.218	1.245.219	1.093.021	60.256.902

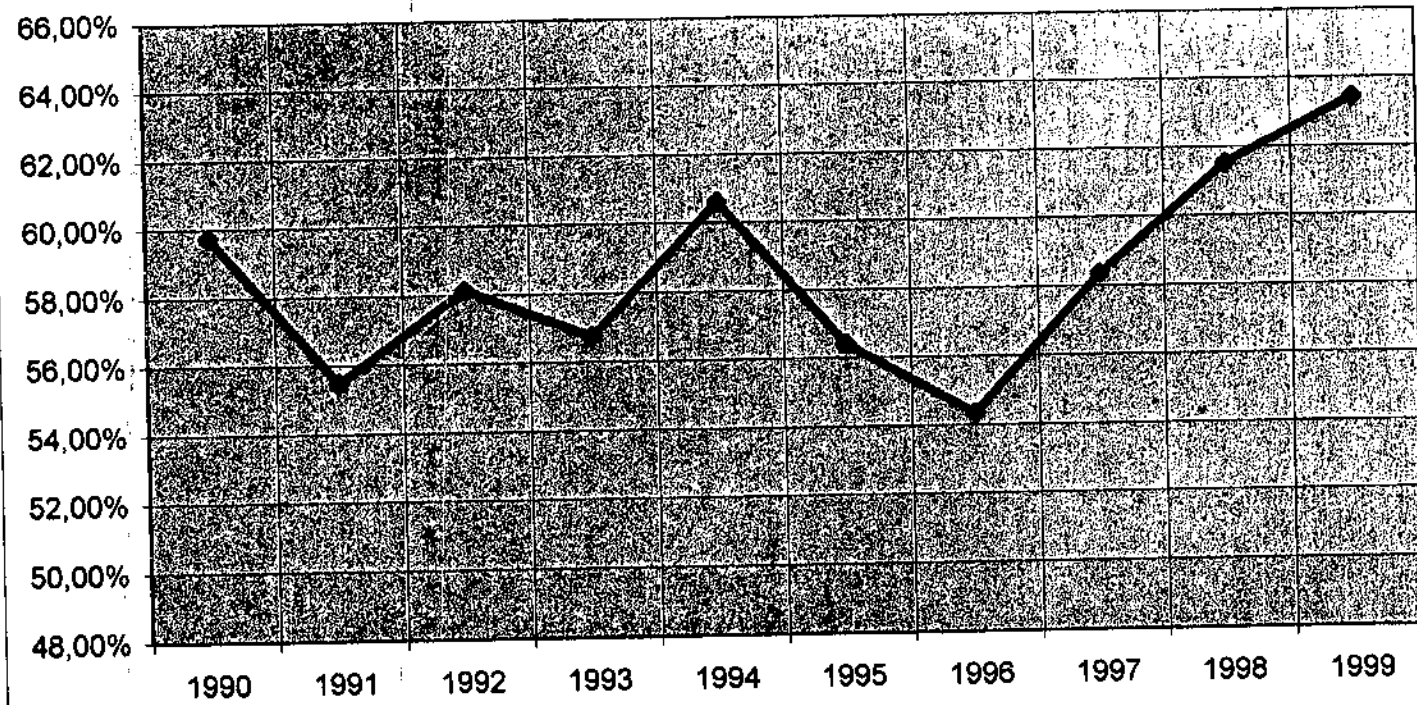

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ (ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ)

Περίοδος 1990 - 1999 Μέγεθος: Πληρότητα

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	47,75%	44,20%	46,99%	47,08%	40,37%	41,07%	43,76%	46,51%	43,70%	44,21%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	52,83%	49,53%	50,69%	50,85%	59,03%	54,37%	51,80%	58,87%	53,91%	58,61%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	37,18%	41,03%	38,70%	40,38%	38,84%	33,70%	39,15%	41,89%	40,82%	36,62%
ΗΠΕΙΡΟΣ	46,84%	46,58%	45,65%	45,00%	46,19%	44,63%	43,23%	43,17%	43,87%	43,80%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	47,71%	44,34%	43,20%	41,14%	43,16%	39,92%	39,72%	39,54%	41,06%	42,06%
ΚΥΚΛΟΠΗΓΟΙ	67,91%	67,15%	68,19%	64,62%	68,66%	69,20%	60,19%	66,14%	75,68%	76,42%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	44,08%	41,07%	41,08%	39,61%	43,08%	40,16%	38,67%	40,25%	43,61%	44,44%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	38,87%	35,07%	36,24%	33,14%	35,24%	34,62%	34,68%	34,61%	36,67%	34,53%
ΑΤΤΙΚΗ	46,91%	40,44%	44,71%	46,10%	46,82%	47,08%	47,72%	47,99%	53,30%	47,88%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	44,19%	40,18%	39,55%	36,99%	38,33%	36,66%	37,88%	37,23%	39,94%	37,58%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	48,75%	48,95%	53,95%	56,17%	58,22%	56,09%	52,54%	54,24%	54,69%	61,40%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	77,55%	72,89%	75,69%	72,42%	80,74%	70,96%	67,72%	75,14%	78,16%	82,32%
ΚΡΗΤΗ	86,55%	78,19%	79,93%	77,12%	82,51%	70,37%	64,65%	72,23%	76,69%	82,27%
ΕΥΒΟΑΙΟ	59,77%	55,49%	58,14%	56,76%	60,63%	56,42%	54,36%	58,37%	61,54%	63,45%

Ετήσια πληρότητα καταλυμάτων κατά τη περίοδο 1990-1999

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΛΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Οι διανυκτερεύσεις στα διάφορα τύπων καταλύματα, αποτελούν ένα σταθερό κριτήριο μελέτης της εξέλιξης, της προόδου και των προβλημάτων υποδομής του ελληνικού τουρισμού. Για να αποτελούν όμως αξιόπιστο κριτήριο τα στοιχεία αυτά, θα πρέπει να εξετασθεί ξεχωριστά ο εγχώριος τουρισμός καθώς παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες και τα στοιχεία που υπάρχουν, αν δεν ερμηνευθούν σωστά εξετάζοντας όλες τις παραμέτρους και την ψυχοσύνθεση του Έλληνα τουρίστα, μας οδηγούν σε λανθασμένα συμπεράσματα.

α) Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη των στοιχείων υπάρχει μία άνιση κατανομή των διανυκτερεύσεων στις επί μέρους τουριστικές περιφέρειες της Ελλάδας. Οι πιο "ευνοημένες" τουριστικές περιφέρειες είναι η Κρήτη, η Αττική, η Αθήνα, το νότιο Αιγαίο, τα Ιόνια νησιά και η κεντρική Μακεδονία, που συγκεντρώνουν ποσοστό που αγγίζει μέχρι και το 80% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στην ελληνική επικράτεια.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι στις περισσότερες περιφέρειες δεν υπάρχει σημαντική αύξηση του αριθμού του συνόλου των διανυκτερεύσεων, αντιθέτως σε ορισμένες από αυτές υπάρχει και μείωση από την αρχή της δεκαετίας. Εξαιρέση αποτελούν ορισμένες περιφέρειες που παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά αύξησης, γεγονός που οφείλεται στην αξιολογη τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης, της Χαλκιδικής, και κάποιων νησιών του Αιγαίου και του Ιονίου που είναι πρώτα στις προτιμήσεις των Ελλήνων, όσο και του συντριπτικού ποσοστού των αλλοδαπών υποψηφίων τουριστών.

Αυτά τα στοιχεία φανερώνουν αν μη τι άλλο την έλλειψη μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στην επαρχία, καθώς περιοχές με αξιόλογους τουριστικούς πόλους έλξης (αρχαιολογικούς, φυσικές καλλονές) έχουν μηδαμινή συμμετοχή στο σύνολο των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα. Ακόμη τονίζεται η ανυπαρξία οργάνωσης και προβολής των τουριστικών περιοχών του Βορρά που θα μπορούσαν να ενισχύσουν και οικονομικά τις ήδη υποβαθμισμένες ακριτικές περιοχές, αλλά ακόμη να αμβλύνουν την εποχικότητα του ελληνικού τουρισμού και να συμβάλλουν στην αποκέντρωση από τα μεγάλα αστικά κέντρα, προσφέροντας νέες προοπτικές απασχόλησης στην επαρχία.

Πάντως θετικό είναι το ότι υπάρχει τα τελευταία χρόνια μία συνεχής και σταθερή αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων στο σύνολο των περιφερειών, πράγμα που υποδηλώνει πρόοδο του ελληνικού τουρισμού παρά τα προβλήματα που προαναφέραμε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η

Πρόβλεψη του μεγέθους της πληρότητας του συνόλου των τουριστικών
περιφερειών της Ελλάδας

ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990-1999 ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ

Έχοντας πάρει μηνιαία δεδομένα πληρότητας όλων των τουριστικών καταλυμάτων στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας (13 τουριστικές περιφέρειες) μεταξύ Ιανουαρίου 1990 και Δεκεμβρίου 1999 και παίρνοντας τη μεθοδολογία Box-Jenkins θα προσπαθήσουμε να προσαρμόσουμε στα δεδομένα αυτά ένα κατάλληλο πρότυπο χρονοσειράς και να κάνουμε προβλέψεις για τα επόμενα 5 έτη (όπου αυτό είναι εφικτό).

Η μεθοδολογία Box-Jenkins αποτελείται από τα παρακάτω βήματα:

- Πρώτα αποφασίζουμε αν τα δεδομένα μας είναι στάσιμα, που σημαίνει ότι έχουν σταθερή μέση τιμή και διασπορά. Εξετάζοντας το time-plot (χρονοδιάγραμμα), βλέπουμε αν χρειάζεται να πάρουμε κάποιο μετασχηματισμό για να σταθεροποιήσουμε τη διασπορά. Επίσης με τη βοήθεια του time plot και του acf (αν υπάρχουν μεγάλες αυτοσυσχετίσεις που δεν αποσβήνουν γρήγορα), ελέγχουμε αν χρειάζεται να πάρουμε κάποιες διαφορές για να εξαλείψουμε την τάση.
- Έπειτα εξετάζουμε το acf (διάγραμμα αυτοσυσχετίσεων) και το pacf (διάγραμμα μερικών αυτοσυσχετίσεων) των μετασχηματισμένων δεδομένων (στάσιμων δεδομένων) για να δούμε αν τα δεδομένα μας έχουν εποχικότητα. Γενικά, διαπιστώνουμε την εμφάνιση εποχικότητας, όταν στο time plot παρουσιάζεται κάποια περιοδικότητα και στο acf έχουμε σημαντικές αυτοσυσχετίσεις στα lag 12, 24, 36, 48 κλπ.

Κατά τον έλεγχο των δύο διαγραμμάτων διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις:

- α) Αν οι αυτοσυσχετίσεις ελαττώνονται εκθετικά, ενώ οι μερικές αυτοσυσχετίσεις είναι σημαντικές μέχρι το lag και ασήμαντες από εκεί και μετά, τότε έχουμε μοντέλο AR(p). Αν διαπιστώσουμε εποχικότητα, τότε επιλέγουμε και εποχικούς MA και AR για το μοντέλο μας.
- β) Αν οι μερικές αυτοσυσχετίσεις ελαττώνονται εκθετικά, ενώ οι αυτοσυσχετίσεις είναι σημαντικές μέχρι το lag και ασήμαντες από εκεί και μετά, τότε έχουμε MA(q) μοντέλο.

γ) Αν και οι αυτοσυσχετίσεις και οι μερικές αυτοσυσχετίσεις ελαττώνονται εκθετικά, τότε οι παρατηρήσεις μας ταιριάζουν καλύτερα σε ένα ARMA(p,q) μοντέλο, όπου p οι σημαντικές μερικές αυτοσυσχετίσεις, ενώ q οι σημαντικές αυτοσυσχετίσεις.

- Προσαρμόζουμε τα πιθανά μοντέλα, ελέγχουμε την στατιστική σημαντικότητα των παραμέτρων και επιλέγουμε το μοντέλο που έχει την καλύτερη προσαρμογή. Επίσης, ελέγχουμε αν τα υπόλοιπα ακολουθούν κανονική κατανομή. Μπορούμε να εκτελέσουμε κάποιες δοκιμές για να βρούμε το καλύτερο μοντέλο. Όταν είμαστε ικανοποιημένοι με την προσαρμογή, τότε μπορούμε να κάνουμε προβλέψεις.
- Πρόβλεψη.

Από το time plot μπορούμε να διακρίνουμε ότι παρουσιάζεται έντονη εποχικότητα και ότι δεν υπάρχει τάση. Αυτό επιβεβαιώνεται από το acf, αφού οι αυτοσυσχετίσεις αποσβένουν σχετικά γρήγορα.

Από το acf μπορούμε να συμπεράνουμε ότι χρειαζόμαστε μάλλον δύο εποχικούς παράγοντες MA αφού οι αυτοσυσχετίσεις φθίνουν σταδιακά, ενώ θα πάρουμε και έναν εποχικό παράγοντα AR, αφού στο pacf βλέπουμε ότι υπάρχει μία σχετικά μεγάλη μερική συσχέτιση. Επίσης θα πάρουμε και έναν μη εποχικό παράγοντα MA και έναν AR γιατί για το πρώτο εξεταζόμενο έτος (lag 1-12) τόσο στο acf όσο και στο pacf, έχουμε κάποιες αποκλίνουσες τιμές.

Αφού επιλέξαμε τους πόσους παράγοντες θα έχουμε (εποχικούς και μη), είμαστε έτοιμοι να υπολογίσουμε τους συντελεστές τους.

ARIMA MODEL

Final Estimates of Parameters

Type	Coef	StDev	T	P
AR 1	0,8622	0,0669	12,88	0,000
SAR 12	0,9998	0,0034	292,58	0,000
MA 1	0,3816	0,1235	3,09	0,003
SMA 12	0,9383	0,0984	9,54	0,000
SMA 24	-0,0227	0,1006	-0,23	0,822

Number of observations: 119

Residuals: SS = 1371,05 (backforecasts excluded)
MS = 12,03 DF = 114

Modified Box-Pierce (Ljung-Box) Chi-Square statistic

Lag	12	24	36	48
Chi-Square	7,6	30,9	43,2	48,2
DF	7	19	31	43
P-Value	0,372	0,041	0,071	0,269

Παρατηρούμε ότι για τον δεύτερο εποχικό MA παράγοντα η p-value είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την τιμή 0,050, την οποία δεν πρέπει να ξεπερνά καμία p value των παραγόντων που έχουμε επιλέξει, για να μπορούμε να δεχτούμε ότι το μοντέλο που εξετάζουμε έχει την επιθυμητή προσαρμογή, εφόσον πληρούνται και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις (σελ. x). Αφαιρώντας λοιπόν τον δεύτερο εποχικό MA παράγοντα, παίρνουμε το παρακάτω μοντέλο:

Final Estimates of Parameters

Type	Coef	StDev	T	P
AR 1	0,8554	0,0676	12,66	0,000
SAR 12	1,0001	0,0030	338,97	0,000
MA 1	0,3690	0,1229	3,00	0,003
SMA 12	0,9319	0,0664	14,03	0,000

Number of observations: 119

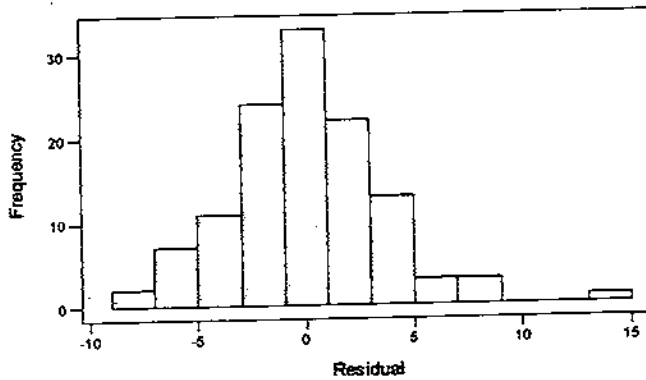
Residuals: SS = 1353,30 (backforecasts excluded)
MS = 11,77 DF = 115

Modified Box-Pierce (Ljung-Box) Chi-Square statistic

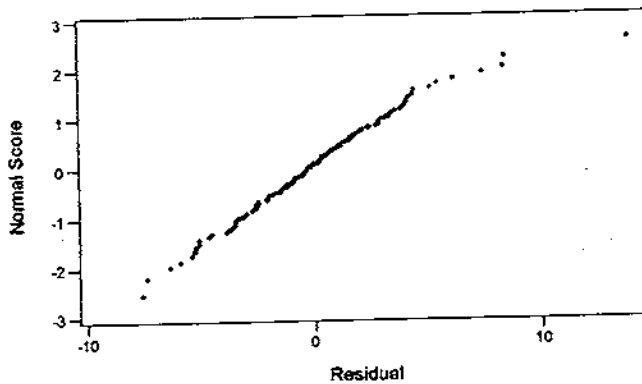
Lag	Chi-Square	DF	P-Value
12	7,2	8	0,519
24	29,3	20	0,082
36	39,3	32	0,176
48	43,8	44	0,480

Βλέπουμε ότι οι p-values των παραγόντων του νέου μοντέλου είναι όλες μηδέν ή κοντά στο μηδέν. Στη συνέχεια ελέγχουμε τη συμπεριφορά των υπολοίπων (residuals), τα οποία θα πρέπει να ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Histogram of the Residuals
(response is C1)

Normal Probability Plot of the Residuals
(response is C1)

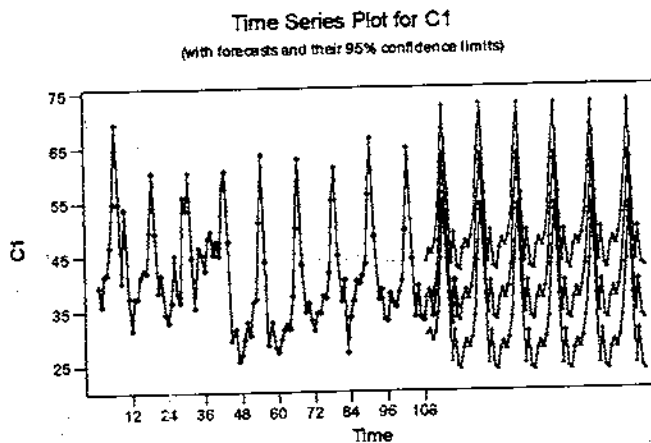
Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα υπόλοιπα ακολουθούν κανονική κατανομή. Όπως παρατηρούμε, το παραπάνω μοντέλο είναι αυτό που ταιριάζει καλύτερα στα δεδομένα μας. Όλοι οι συντελεστές του είναι στατιστικά σημαντικοί ενώ μπορούμε να δεχτούμε ότι τα υπόλοιπά του ακολουθούν κανονική κατανομή. Συνεπώς το μοντέλο αυτό θα χρησιμοποιηθεί για πρόβλεψη. Η πρόβλεψη μας θα αφορά την προσεχή πενταετία, ενώ θα προβλέψουμε και τις τελευταίες 12 γνωστές τιμές μας για να ελέγξουμε την ικανότητα πρόβλεψης του μοντέλου, επαληθεύοντας έτσι την επιλογή μας.

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	36,7965	30,0715	43,5215	36,8400
110	38,1947	30,7163	45,6731	38,1600
111	36,7999	28,8151	44,7847	33,8300
112	38,8172	30,4812	47,1531	37,7800
113	42,6679	34,0842	51,2516	41,2000
114	52,8725	44,1119	61,6331	52,4100
115	63,1761	54,2882	72,0639	62,8200
116	46,6394	37,6596	55,6191	46,7500
117	33,9494	24,9029	42,9958	32,4300
118	39,8460	30,7510	48,9409	40,3200
119	33,2501	24,1199	42,3804	35,2200
120	32,6579	23,5019	41,8139	
121	36,7145	27,4990	45,9301	
122	38,1252	28,8811	47,3692	
123	36,7408	27,4760	46,0057	
124	38,7673	29,4873	48,0474	
125	42,6262	33,3350	51,9173	
126	52,8383	43,5391	62,1376	
127	63,1485	53,8433	72,4537	
128	46,6151	37,3056	55,9246	
129	33,9281	24,6154	43,2408	
130	39,8288	30,5137	49,1438	
131	33,2354	23,9186	42,5521	
132	32,6456	23,3277	41,9636	
133	36,7049	27,3683	46,0414	
134	38,1176	28,7750	47,4601	
135	36,7347	27,3878	46,0816	
136	38,7628	29,4126	48,1129	
137	42,6232	33,2707	51,9756	
138	52,8373	43,4831	62,1915	
139	63,1493	53,7939	72,5048	
140	46,6151	37,2587	55,9715	
141	33,9275	24,5705	43,2845	
142	39,8293	30,4718	49,1868	
143	33,2357	23,8778	42,5936	
144	32,6463	23,2882	42,0045	
145	36,7063	27,3338	46,0788	
146	38,1194	28,7429	47,4960	
147	36,7367	27,3572	46,1162	
148	38,7652	29,3835	48,1468	
149	42,6261	33,2429	52,0093	
150	52,8413	43,4570	62,2257	

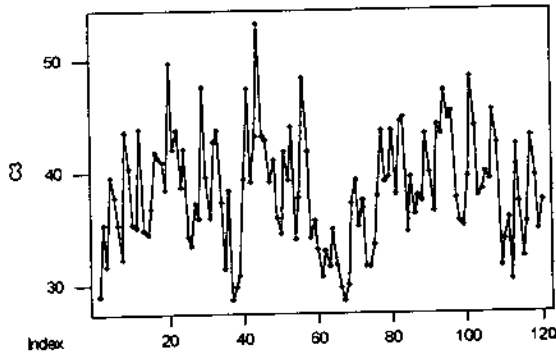
151	63,1545	53,7693	72,5397
152	46,6188	37,2330	56,0046
153	33,9301	24,5438	43,3164
154	39,8325	30,4459	49,2192
155	33,2384	23,8516	42,6253
156	32,6491	23,2620	42,0361
157	36,7094	27,3087	46,1102
158	38,1227	28,7182	47,5273
159	36,7399	27,3326	46,1472
160	38,7686	29,3593	48,1779
161	42,6299	33,2192	52,0407
162	52,8462	43,4344	62,2580
163	63,1603	53,7477	72,5729
164	46,6231	37,2099	56,0363
165	33,9332	24,5196	43,3468
166	39,8362	30,4223	49,2501
167	33,2415	23,8274	42,6556
168	32,6521	23,2378	42,0664
169	36,7128	27,2849	46,1407
170	38,1263	28,6947	47,5579
171	36,7433	27,3090	46,1776
172	38,7722	29,3359	48,2085
173	42,6339	33,1962	52,0716
174	52,8511	43,4123	62,2899
175	63,1662	53,7266	72,6058
176	46,6275	37,1873	56,0676
177	33,9364	24,4958	43,3769
178	39,8399	30,3991	49,2808
179	33,2446	23,8035	42,6857
180	32,6551	23,2139	42,0964

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα της πρόβλεψης, με μια πρώτη ματιά διαπιστώνουμε ότι είναι πολύ ακριβής, αφού οι τιμές της συμφωνούν με πολύ μικρές αποκλίσεις με τις πραγματικές τιμές που έχουμε για το τελευταίο έτος της εξεταζόμενης περιόδου, ενώ καμία τιμή δεν ξεφεύγει από τα διαστήματα εμπιστοσύνης (upper-lower limits, 95%).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Το time plot των δεδομένων για την περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, είναι:

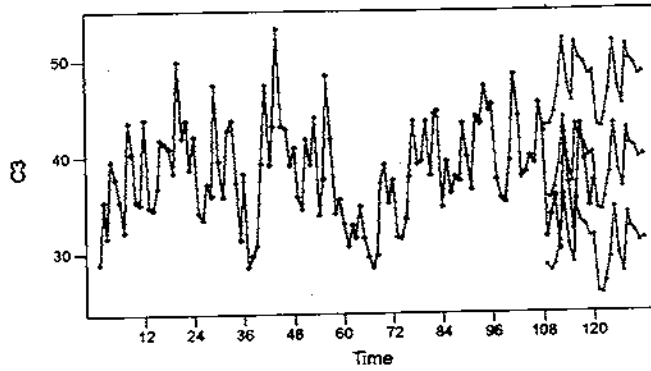
Ακολουθώντας τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins, βρήκαμε το κατάλληλο μοντέλο που θα μας βοηθήσει να προβλέψουμε με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια τις τιμές των ποσοστών πληρότητας των καταλυμάτων στην εξεταζόμενη περιφέρεια για τον επόμενο χρόνο. Προβλέψεις για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα δεν θα ήταν αρκετά ακριβείς, αφού η περιοχή δεν παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, όπως φαίνεται και στο χρονοδιάγραμμα, και η επέκταση των προβλέψεων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους, δεν θα μπορούσε να μας οδηγήσει στην εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της πρόβλεψης αυτής είναι τα ακόλουθα:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	35,6196	28,3889	42,8502	31,5300
110	35,3543	27,7667	42,9420	33,8300
111	36,4451	28,6043	44,2859	35,7200
112	38,8018	30,7792	46,8244	30,2200
113	43,8078	35,6536	51,9620	42,2900
114	38,9263	30,6763	47,1763	37,1100
115	37,0214	28,7013	45,3415	32,3100
116	43,0622	34,6908	51,4336	35,4100
117	41,4335	33,0244	49,8426	43,1100
118	41,0008	32,5640	49,4376	39,5100
119	39,7797	31,3224	48,2369	34,7100
120	40,0419	31,5696	48,5141	37,2600
121	34,2017	25,6045	42,7990	
122	34,1314	25,5058	42,7570	
123	35,3882	26,7418	44,0347	
124	37,8863	29,2244	46,5482	
125	43,0108	34,3375	51,6840	

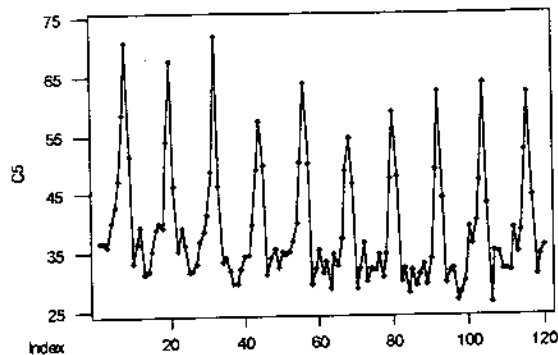
126	38,2402	29,5586	46,9218
127	36,4283	27,7405	45,1161
128	42,5414	33,8491	51,2337
129	40,9816	32,2859	49,6773
130	40,6072	31,9090	49,3054
131	39,4370	30,7370	48,1370
132	39,7416	31,0402	48,4429

Time Series Plot for C3
(with forecasts and their 95% confidence limits)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το time plot των δεδομένων της περιφέρειας αυτής είναι το ακόλουθο:

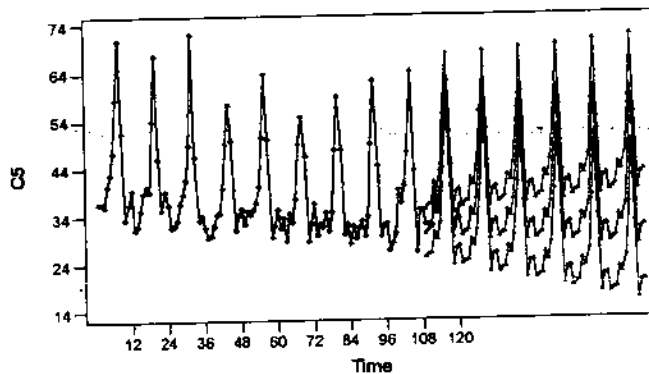
Από το χρονογράμμα διαπιστώνεται ότι η περιοχή παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, ενώ παρατηρείται μια μικρή πτωτική τάση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας, ενώ από τα μέσα της δεκαετίας και μετά υπάρχει μια σζετική άνοδος. Η εμφάνιση εποχικότητας μας επιτρέπει να κάνουμε πρόβλεψη για διάστημα πέντε ετών.

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	29,6467	24,5934	34,6999	31,8600
110	30,3131	25,1748	35,4514	31,9300
111	30,6842	25,4622	35,9063	31,6200
112	35,0893	29,7848	40,3938	38,9700
113	33,7997	28,4140	39,1855	34,7600
114	37,4206	31,9548	42,8864	38,5400
115	48,8613	43,3166	54,4060	52,2500
116	61,4495	55,8270	67,0721	61,8900
117	45,1229	39,4235	50,8223	44,3800
118	29,0058	23,2306	34,7810	30,8700
119	32,4371	26,5870	38,2872	34,2500
120	32,9265	27,0025	38,8506	35,7900
121	29,2659	23,1674	35,3644	
122	29,9323	23,7477	36,1170	
123	30,3034	24,0338	36,5730	
124	34,7085	28,3551	41,0619	
125	33,4188	26,9826	39,8550	
126	37,0397	30,5217	43,5577	
127	48,4807	41,8819	55,0795	
128	61,0693	54,3906	67,7479	
129	44,7421	37,9845	51,4996	
130	28,6243	21,7887	35,4600	
131	32,0557	25,1429	38,9685	
132	32,5451	25,5559	39,5343	
133	28,8843	21,7262	36,0424	
134	29,5506	22,3046	36,7967	
135	29,9216	22,5886	37,2547	
136	34,3268	26,9078	41,7458	

137	33,0370	25,5329	40,5410
138	36,6580	29,0698	44,2461
139	48,0992	40,4278	55,7706
140	60,6881	52,9344	68,4418
141	44,3603	36,5250	52,1956
142	28,2420	20,3260	36,1580
143	31,6734	23,6775	39,6693
144	32,1627	24,0876	40,2378
145	28,5017	20,2611	36,7423
146	29,1680	20,8371	37,4989
147	29,5389	21,1186	37,9593
148	33,9442	25,4354	42,4530
149	32,6542	24,0579	41,2506
150	36,2752	27,5921	44,9584
151	47,7168	38,9477	56,4858
152	60,3060	51,4518	69,1602
153	43,9776	35,0390	52,9162
154	27,8587	18,8366	36,8809
155	31,2901	22,1851	40,3951
156	31,7794	22,5922	40,9665
157	28,1182	18,7675	37,4689
158	28,7845	19,3409	38,2280
159	29,1553	19,6197	38,6909
160	33,5606	23,9339	43,1874
161	32,2706	22,5535	41,9877
162	35,8916	26,0850	45,6983
163	47,3334	37,4380	57,2288
164	59,9230	49,9395	69,9064
165	43,5940	33,5232	53,6647
166	27,4745	17,3172	37,6318
167	30,9060	20,6628	41,1491
168	31,3952	21,0668	41,7235
169	27,7338	17,2429	38,2246
170	28,4000	17,8136	38,9864
171	28,7708	18,0896	39,4520
172	33,1761	22,4010	43,9513
173	31,8860	21,0177	42,7543
174	35,5071	24,5463	46,4678
175	46,9491	35,8967	58,0016
176	59,5390	48,3956	70,6824
177	43,2094	31,9757	54,4431
178	27,0894	15,7661	38,4127
179	30,5209	19,1087	41,9331
180	31,0100	19,5095	42,5105

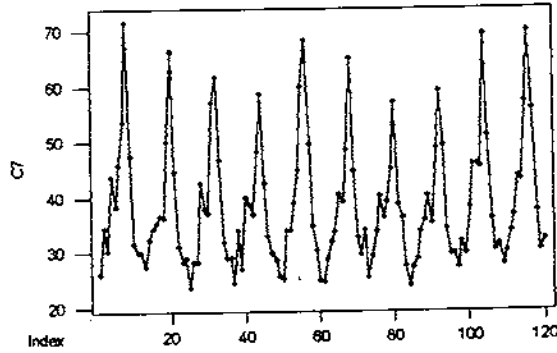
Time Series Plot for C5
(with forecasts and their 95% confidence limits)

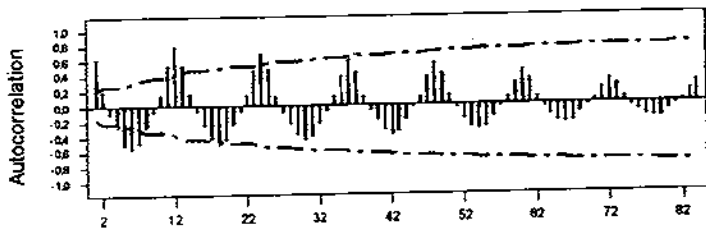

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το time plot, το acf και το pacf για την περιφέρεια αυτή είναι τα ακόλουθα :

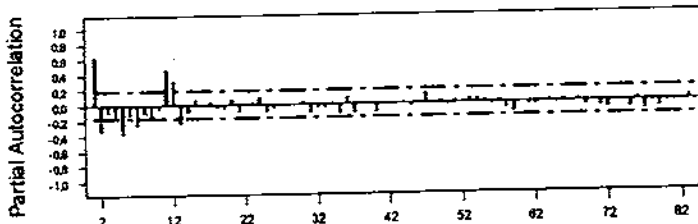

Autocorrelation Function for C7

Lag	Corr	T	LSB	Lag	Corr	T	LSB	Lag	Corr	T	LSB	Lag	Corr	T	LSB	Lag	Corr	T	LSB
1	0.64	7.01	50.45	16	-0.26	-1.12	368.37	31	0.41	-1.37	716.60	46	0.12	0.26	952.03				
2	0.21	1.63	55.73	17	-0.43	-1.95	395.10	32	-0.24	0.78	728.15	47	0.38	1.13	982.24				
3	-0.06	0.74	58.80	18	-0.51	-2.71	432.21	33	-0.07	0.24	737.07	48	0.56	1.95	1041.00				
4	-0.29	2.30	67.47	19	-0.45	-1.81	481.86	34	0.13	0.41	779.79	49	0.42	1.20	1083.42				
5	-0.51	3.84	100.15	20	-0.23	-0.98	471.08	35	0.39	1.27	759.01	50	0.13	0.39	1089.79				
6	-0.58	-3.52	140.78	21	-0.07	-0.28	471.88	36	0.81	1.95	820.38	51	-0.08	-0.18	1087.65				
7	0.63	-3.01	172.68	22	0.14	0.55	474.88	37	0.43	1.34	852.83	52	-0.20	-0.57	1098.59				
8	-0.29	-1.94	183.32	23	0.47	1.80	508.04	38	0.13	0.40	855.83	53	0.31	-0.87	1117.57				
9	-0.08	-0.45	184.17	24	0.09	2.50	581.83	39	-0.08	-0.24	858.80	54	-0.38	-0.96	1144.01				
10	0.16	0.89	187.58	25	0.49	1.73	577.97	40	-0.21	-0.85	865.21	55	-0.31	-0.86	1185.78				
11	0.55	3.00	221.58	26	0.14	0.49	621.05	41	-0.25	-1.06	887.47	56	-0.18	-0.49	1173.15				
12	0.78	4.06	312.48	27	-0.09	-0.31	622.34	42	-0.80	-1.20	917.08	57	-0.04	-0.11	1173.52				
13	0.55	2.51	354.27	28	-0.24	-0.83	631.58	43	-0.38	-1.07	941.44	58	0.10	0.28	1175.65				
14	0.18	0.71	357.95	29	0.39	-1.34	656.02	44	-0.21	-0.61	943.21	59	0.29	0.89	1195.95				
15	-0.08	-0.34	356.81	30	-0.45	-1.52	686.73	45	0.04	0.13	950.10	60	0.48	1.25	1247.30				

Partial Autocorrelation Function for C7

Lag	PAC	T	Lag	PAC	T	Lag	PAC	T	Lag	PAC	T	Lag	PAC	T
1	0.64	7.01	16	0.01	0.16	31	-0.11	-1.22	46	0.01	0.13	61	-0.03	-0.24
2	-0.35	-3.78	17	0.03	0.33	32	-0.08	-0.95	47	0.12	1.24	62	-0.04	-0.40
3	-0.09	-1.04	18	0.03	-0.24	33	-0.03	-0.35	48	0.01	0.14	63	0.00	-0.00
4	-0.18	-2.10	19	-0.06	-0.70	34	0.02	0.24	49	0.03	0.35	64	0.04	0.45
5	-0.38	-4.21	20	0.07	0.81	35	-0.13	-1.38	50	0.02	-0.17	65	-0.03	-0.30
6	0.14	-1.49	21	-0.08	-1.02	36	0.10	1.06	51	0.03	0.33	66	0.04	0.48
7	-0.21	-2.29	22	0.02	0.25	37	0.12	-1.11	52	0.02	0.20	67	-0.00	-0.01
8	0.10	-1.08	23	0.05	0.50	38	0.01	0.08	53	0.05	0.59	68	0.00	0.34
9	-0.21	-2.29	24	0.08	0.95	39	0.01	0.18	54	0.06	0.82	69	-0.08	-0.81
10	-0.05	-0.55	25	-0.02	-0.22	40	-0.11	-1.18	55	0.04	0.43	70	-0.01	-0.09
11	0.48	5.23	26	0.06	-0.82	41	0.01	0.07	56	-0.01	-0.12	71	-0.07	-0.81
12	0.31	3.45	27	-0.01	-0.10	42	0.01	-0.19	57	0.03	0.32	72	0.09	-0.95
13	0.24	2.67	28	-0.01	-0.12	43	0.00	0.04	58	-0.07	-0.80	73	0.01	0.10
14	-0.09	-0.94	29	0.01	-0.08	44	0.01	0.11	59	-0.13	-1.41	74	0.03	0.31
15	0.07	0.80	30	0.04	0.48	45	-0.03	-0.24	60	-0.01	-0.08	75	0.08	-1.00

Από το time plot μπορούμε να διακρίνουμε πως η περιφέρεια αυτή παρουσιάζει εποχικότητα και μάλιστα έντονη. Παρουσιάζεται δε μια τάση, πρώτα πτωτική και ακολούθως ανοδική. Εξετάζοντας παράλληλα και τα διαγράμματα των αυτοσυσχετίσεων παρατηρούμε να συγκεντρώνονται πολλές αποκλίνουσες αυτοσυσχετίσεις στο πρώτο έτος, πράγμα που μας υποδεικνύει να πάρουμε διαφορές. Μετά από μία σειρά δοκιμών για να βρούμε το μοντέλο που προσαρμόζεται καλύτερα στα δεδομένα μας, καταλήγουμε σε ένα μοντέλο που περιλαμβάνει έναν MA εποχικό παράγοντα, έναν MA μη εποχικό παράγοντα, και έναν σταθερό παράγοντα (constant). Επίσης παίρνουμε διαφορές, ,επειδή τόσο στο acf, όσο και στο pacf παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση έντονων και μερικών αυτοσυσχετίσεων για το πρώτο έτος της εξεταζόμενης περιόδου (lag 1-12):

ARIMA MODEL

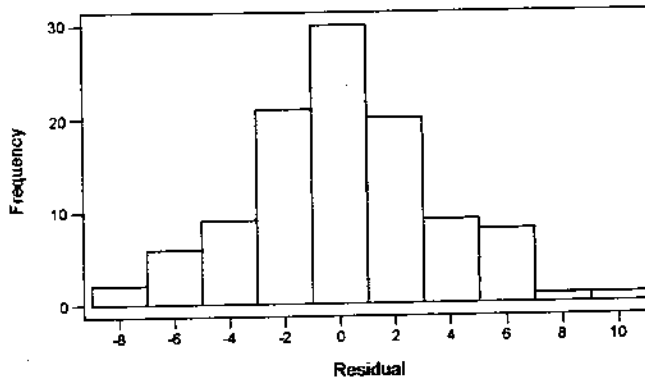
Final Estimates of Parameters				
Type	Coef	StDev	T	P
MA 1	0,9716	0,0358	27,12	0,000
SMA 12	0,8589	0,0813	10,56	0,000
Constant	0,025404	0,003358	7,57	0,000

Differencing: 1 regular, 1 seasonal of order 12
 Number of observations: Original series 120, after differencing 107
 Residuals: SS = 1240,34 (backforecasts excluded)
 MS = 11,93 DF = 104

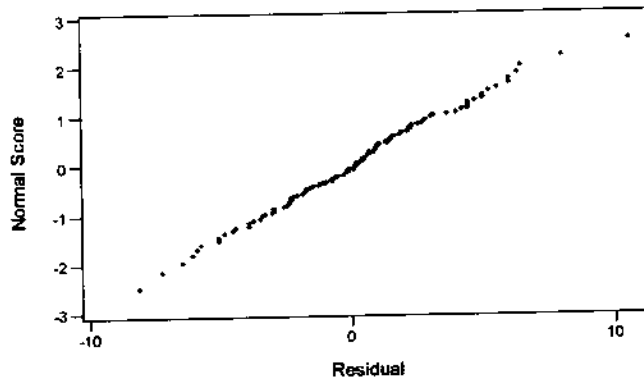
Modified Box-Pierce (Ljung-Box) Chi-Square statistic				
Lag	12	24	36	48
Chi-Square	10,4	16,9	31,0	42,7
DF	9	21	33	45
P-Value	0,322	0,717	0,565	0,571

Όπως βλέπουμε, οι p-values όλων των παραγόντων είναι μηδενικές, πράγμα που μας επιτρέπει να προχωρήσουμε στην μελέτη της κανονικότητας της κατανομής των υπολοίπων (residuals).

Histogram of the Residuals
(response is C7)

Normal Probability Plot of the Residuals
(response is C7)

Όπως παρατηρούμε, τα υπόλοιπα ακολουθούν κανονική κατανομή και για αυτό το λόγο καταλήγουμε στη χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου μοντέλου για την πρόβλεψή μας.

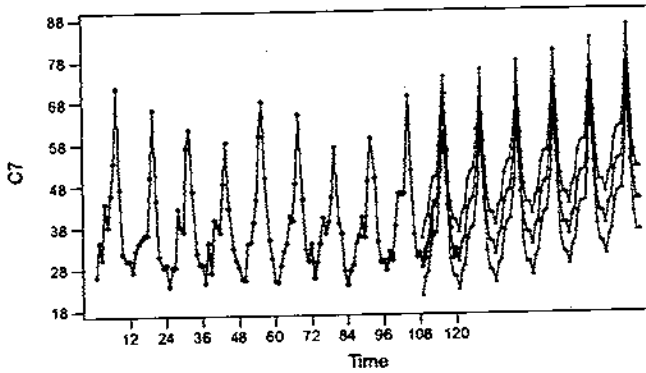
Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	27,6559	20,8858	34,4261	27,8600
110	32,0745	25,3016	38,8474	30,0200
111	33,3280	26,5524	40,1036	33,7700
112	39,8864	33,1080	46,6647	36,6000
113	42,1968	35,4157	48,9779	43,4600
114	42,7113	35,9275	49,4951	42,9800
115	52,0998	45,3133	58,8863	57,0600
116	66,6549	59,8656	73,4441	69,6300
117	49,1626	42,3706	55,9546	55,7900
118	36,5943	29,7996	43,3890	37,3500
119	32,2175	25,4201	39,0150	30,2500
120	31,9581	25,1579	38,7582	32,2100
121	29,0846	22,1883	35,9810	
122	33,5286	26,6288	40,4284	
123	34,8075	27,9041	41,7108	
124	41,3913	34,4844	48,2981	

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

125	43,7271	36,8168	50,6374
126	44,2670	37,3532	51,1808
127	53,6809	46,7636	60,5982
128	68,2614	61,3406	75,1822
129	50,7945	43,8703	57,7188
130	38,2516	31,3239	45,1794
131	33,9003	26,9690	40,8315
132	33,6662	26,7315	40,6009
133	30,8182	23,7846	37,8517
134	35,2875	28,2497	42,3254
135	36,5918	29,5496	43,6340
136	43,2010	36,1545	50,2475
137	45,5622	38,5114	52,6131
138	46,1275	39,0724	53,1826
139	55,5669	48,5074	62,6263
140	70,1727	63,1090	77,2365
141	52,7313	45,6632	59,7994
142	40,2138	33,1414	47,2862
143	35,8878	28,8112	42,9645
144	35,6792	28,5982	42,7601
145	32,8565	25,6743	40,0388
146	37,3513	30,1638	44,5388
147	38,6810	31,4883	45,8737
148	45,3156	38,1177	52,5135
149	47,7022	40,4991	54,9054
150	48,2929	41,0846	55,5013
151	57,7577	50,5441	64,9712
152	72,3889	65,1702	79,6077
153	54,9729	47,7490	62,1968
154	42,4808	35,2517	49,7099
155	38,1802	30,9459	45,4146
156	37,9970	30,7575	45,2365
157	35,1997	27,8566	42,5429
158	39,7199	32,3706	47,0692
159	41,0750	33,7196	48,4304
160	47,7350	40,3734	55,0966
161	50,1471	42,7793	57,5148
162	50,7631	43,3892	58,1371
163	60,2533	52,8732	67,6334
164	74,9100	67,5238	82,2962
165	57,5193	50,1270	64,9117
166	45,0526	37,6542	52,4511
167	40,7775	33,3729	48,1821
168	40,6196	33,2089	48,0303
169	37,8478	30,3314	45,3642
170	42,3934	34,8698	49,9170
171	43,7739	36,2431	51,3046
172	50,4593	42,9214	57,9972
173	52,8967	45,3517	60,4418
174	53,5382	45,9860	61,0904
175	63,0538	55,4945	70,6131
176	77,7359	70,1694	85,3023
177	60,3706	52,7971	67,9442
178	47,9293	40,3487	55,5100
179	43,6796	36,0918	51,2673
180	43,5471	35,9523	51,1420

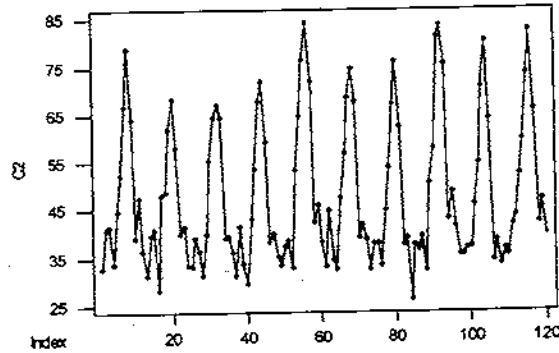
Time Series Plot for C7
(with forecasts and their 95% confidence limits)

Η ταύτιση των τιμών της πρόβλεψης με τις πραγματικές τιμές του τελευταίου εξεταζόμενου έτους επαληθεύει την ικανότητα πρόβλεψης του μοντέλου, ενώ όλες οι τιμές βρίσκονται μέσα στα διαστήματα εμπιστοσύνης. Παρατηρούμε επίσης ότι προβλέπεται μία σταθερή ανοδική τάση.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Το time plot των δεδομένων της περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας, είναι:

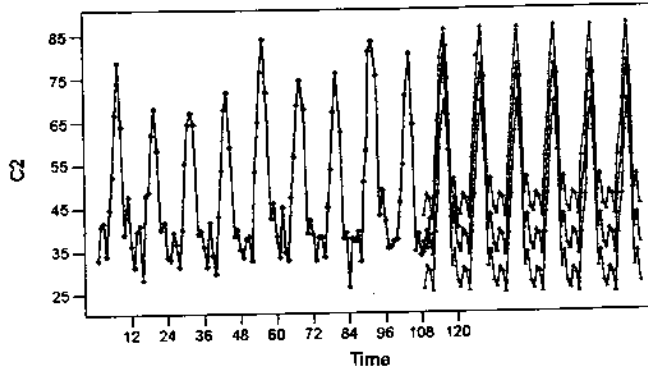
Από το χρονόγραμμα διαπιστώνεται ότι η περιοχή παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, ενώ δεν παρατηρούνται τάσεις. Μετά από σειρά δοκιμών καταλήγουμε σε ένα μοντέλο που μας επιτρέπει να κάνουμε ασφαλή πρόβλεψη για διάστημα πέντε ετών:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	34,0127	25,6196	42,4058	36,6700
110	38,7531	30,3600	47,1462	35,3500
111	37,8192	29,4261	46,2124	41,9400
112	33,2871	24,8940	41,6803	43,4800
113	46,9939	38,6008	55,3870	52,1800
114	55,8522	47,4591	64,2453	59,6000
115	70,7155	62,3224	79,1087	73,4600
116	77,4668	69,0737	85,8599	82,2100
117	66,1066	57,7135	74,4998	65,9600
118	39,0710	30,6779	47,4641	42,1500
119	42,5716	34,1785	50,9647	46,8700
120	35,5847	27,1916	43,9778	39,7700
121	34,0236	25,5003	42,5469	
122	38,7655	30,2421	47,2888	
123	37,8313	29,3080	46,3546	
124	33,2978	24,7744	41,8211	
125	47,0089	38,4856	55,5323	
126	55,8700	47,3467	64,3933	
127	70,7381	62,2148	79,2615	
128	77,4915	68,9682	86,0148	
129	66,1278	57,6044	74,6511	
130	39,0835	30,5601	47,6068	
131	42,5852	34,0619	51,1085	
132	35,5961	27,0728	44,1194	
133	34,0345	25,3828	42,6861	
134	38,7779	30,1262	47,4295	

135	37,8434	29,1917	46,4951
136	33,3084	24,6567	41,9601
137	47,0239	38,3723	55,6756
138	55,8879	47,2362	64,5395
139	70,7607	62,1091	79,4124
140	77,5163	68,8646	86,1679
141	66,1489	57,4972	74,8005
142	39,0960	30,4443	47,7476
143	42,5988	33,9471	51,2505
144	35,6075	26,9558	44,2591
145	34,0453	25,2671	42,8235
146	38,7902	30,0120	47,5684
147	37,8555	29,0773	46,6337
148	33,3190	24,5408	42,0972
149	47,0390	38,2607	55,8172
150	55,9057	47,1275	64,6839
151	70,7833	62,0051	79,5615
152	77,5410	68,7628	86,3192
153	66,1700	57,3918	74,9482
154	39,1084	30,3302	47,8866
155	42,6124	33,8342	51,3906
156	35,6188	26,8406	44,3970
157	34,0562	25,1532	42,9592
158	38,8026	29,8996	47,7056
159	37,8676	28,9645	46,7706
160	33,3297	24,4267	42,2327
161	47,0540	38,1509	55,9570
162	55,9236	47,0205	64,8266
163	70,8059	61,9029	79,7089
164	77,5658	68,6627	86,4688
165	66,1911	57,2881	75,0941
166	39,1209	30,2179	48,0240
167	42,6260	33,7230	51,5290
168	35,6302	26,7272	44,5332
169	34,0671	25,0409	43,0933
170	38,8150	29,7888	47,8412
171	37,8797	28,8535	46,9059
172	33,3403	24,3141	42,3665
173	47,0690	38,0428	56,0952
174	55,9414	46,9152	64,9676
175	70,8285	61,8023	79,8547
176	77,5905	68,5643	86,6167
177	66,2123	57,1861	75,2385
178	39,1334	30,1072	48,1596
179	42,6396	33,6134	51,6658
180	35,6416	26,6154	44,6678

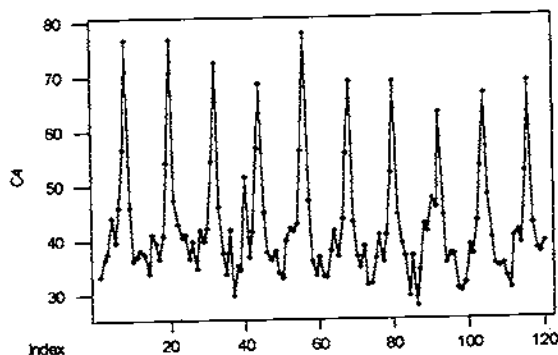
Time Series Plot for C2
(with forecasts and their 95% confidence limits)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Το time plot για την περιφέρεια της Ηπείρου είναι το ακόλουθο:

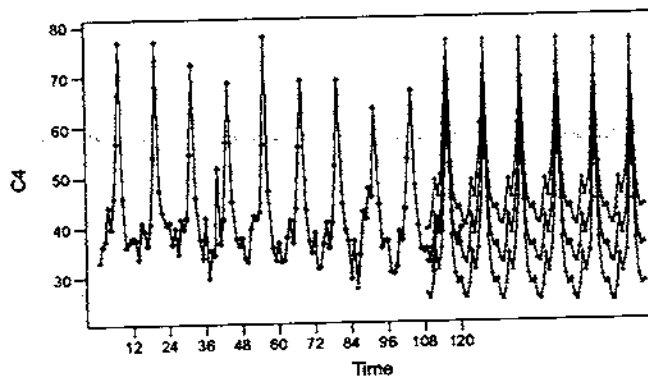
Από το time plot διαπιστώνουμε ότι εμφανίζεται έντονη εποχικότητα, ενώ δεν εμφανίζονται σημαντικές τάσεις. Βάσει του μοντέλου που επιλέχθηκε, η πρόβλεψη για την επόμενη πενταετία, είναι η εξής:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	32,3290	25,9589	38,6992	35,1400
110	32,0191	24,9675	39,0707	32,8600
111	34,9220	27,7234	42,1207	30,7300
112	41,3731	34,1400	48,6062	40,1700
113	37,9661	30,7242	45,2079	41,3200
114	42,2950	35,0507	49,5393	38,8200
115	52,6353	45,3901	59,8805	51,9900
116	69,3189	62,0734	76,5645	68,5600
117	44,7829	37,5371	52,0287	42,5000
118	37,3473	30,1013	44,5933	37,9900
119	35,4408	28,1946	42,6869	37,3700
120	36,0957	28,8494	43,3419	39,2300
121	32,9313	25,6314	40,2312	
122	32,2419	24,9287	39,5552	
123	34,9624	27,6455	42,2794	
124	41,3216	34,0033	48,6398	
125	37,8788	30,5600	45,1976	
126	42,1840	34,8648	49,5031	
127	52,5034	45,1840	59,8227	
128	69,1633	61,8438	76,4829	
129	44,6540	37,3343	51,9737	
130	37,2262	29,9063	44,5461	
131	35,3214	28,0014	42,6415	
132	35,9754	28,6552	43,2956	
133	32,8146	25,4408	40,1884	
134	32,1260	24,7387	39,5133	
135	34,8433	27,4521	42,2345	
136	41,1950	33,8025	48,5875	

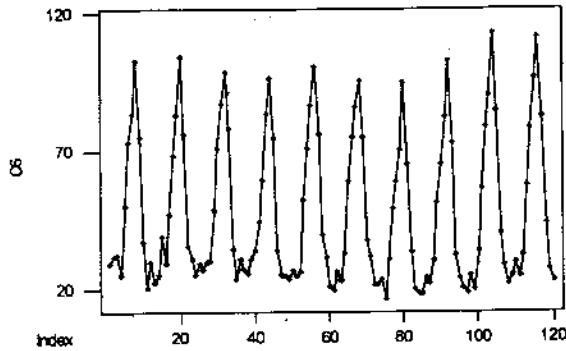
137	37,7563	30,3631	45,1494
138	42,0564	34,6629	49,4499
139	52,3637	44,9699	59,7575
140	69,0042	61,6102	76,3982
141	44,5235	37,1293	51,9177
142	37,1044	29,7100	44,4988
143	35,2019	27,8072	42,5965
144	35,8550	28,4602	43,2499
145	32,6980	25,2496	40,1464
146	32,0102	24,5480	39,4723
147	34,7243	27,2582	42,1904
148	41,0686	33,6010	48,5362
149	37,6338	30,1656	45,1021
150	41,9289	34,4602	49,3976
151	52,2242	44,7552	59,6932
152	68,8453	61,3760	76,3145
153	44,3932	36,9237	51,8627
154	36,9828	29,5130	44,4525
155	35,0824	27,6124	42,5525
156	35,7348	28,2646	43,2051
157	32,5815	25,0576	40,1054
158	31,8945	24,3567	39,4322
159	34,6054	27,0635	42,1473
160	40,9423	33,3989	48,4857
161	37,5116	29,9674	45,0558
162	41,8016	34,2570	49,3463
163	52,0849	44,5399	59,6299
164	68,6865	61,1412	76,2319
165	44,2630	36,7174	51,8087
166	36,8612	29,3153	44,4072
167	34,9631	27,4169	42,5094
168	35,6148	28,0683	43,1613
169	32,4651	24,8650	40,0653
170	31,7789	24,1647	39,3931
171	34,4867	26,8682	42,1052
172	40,8162	33,1960	48,4363
173	37,3894	29,7685	45,0104
174	41,6745	34,0530	49,2960
175	51,9457	44,3238	59,5676
176	68,5279	60,9057	76,1502
177	44,1330	36,5104	51,7556
178	36,7399	29,1169	44,3628
179	34,8440	27,2207	42,4673
180	35,4949	27,8712	43,1185

Time Series Plot for C4
(with forecasts and their 95% confidence limits)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Το time plot των δεδομένων της περιφέρειας των Ιονίων Νήσων, είναι το εξής:

Από το time plot διαπιστώνουμε ότι η περιοχή παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, ενώ παρατηρείται μία ανοδική τάση, τα τέσσερα τελευταία χρόνια της εξεταζόμενης περιόδου. Η πρόβλεψη που μας δίνει το επιλεγμένο μοντέλο είναι η εξής:

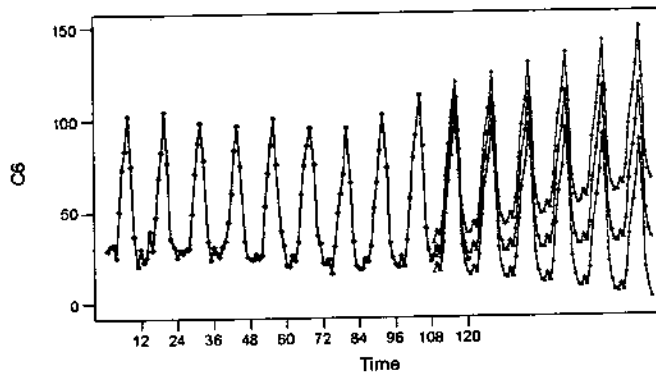
Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	23,632	15,105	32,160	25,320
110	29,027	19,686	38,367	30,090
111	25,813	16,193	35,433	25,030
112	36,104	26,313	45,894	32,600
113	57,663	47,731	67,594	57,530
114	75,262	65,200	85,324	78,570
115	88,877	78,688	99,065	96,870
116	108,809	98,497	119,122	111,020
117	81,426	70,991	91,861	82,600
118	40,958	30,402	51,514	44,180
119	30,801	20,126	41,477	27,410
120	25,796	15,002	36,590	23,500
121	25,769	13,963	37,575	
122	30,744	18,557	42,930	
123	27,387	14,956	39,818	
124	37,652	25,014	50,289	
125	59,234	46,403	72,064	
126	76,859	63,842	89,876	
127	90,495	77,295	103,696	
128	110,462	97,081	123,843	
129	83,031	69,473	96,590	
130	42,493	28,759	56,228	
131	32,319	18,412	46,227	
132	27,306	13,227	41,385	
133	27,278	12,205	42,352	
134	32,262	16,760	47,763	

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

135	28,899	13,100	44,698
136	39,181	23,123	55,240
137	60,801	44,498	77,103
138	78,456	61,916	94,997
139	92,116	75,342	108,890
140	112,117	95,113	129,121
141	84,639	67,408	101,870
142	44,032	26,577	61,486
143	33,840	16,164	51,516
144	28,818	10,924	46,712
145	28,791	9,921	47,660
146	33,782	14,447	53,117
147	30,414	10,737	50,090
148	40,714	20,734	60,694
149	62,370	42,101	82,639
150	80,056	59,505	100,608
151	93,739	72,911	114,568
152	113,775	92,673	134,877
153	86,250	64,878	107,621
154	45,573	23,935	67,210
155	35,364	13,463	57,264
156	30,332	8,172	52,493
157	30,305	7,185	53,426
158	35,306	11,689	58,923
159	31,931	7,935	55,928
160	42,249	17,910	66,588
161	63,943	39,275	88,610
162	81,659	56,671	106,647
163	95,366	70,062	120,670
164	115,436	89,820	141,051
165	87,863	61,939	113,787
166	47,116	20,888	73,344
167	36,890	10,361	63,418
168	31,850	5,023	58,676
169	31,823	4,048	59,597
170	36,831	8,533	65,130
171	33,451	4,740	62,163
172	43,787	14,698	72,875
173	65,518	36,066	94,969
174	83,265	53,457	113,072
175	96,995	66,836	127,153
176	117,099	86,594	147,604
177	89,480	58,632	120,327
178	48,662	17,476	79,848
179	38,418	6,897	69,939
180	33,370	1,517	65,222

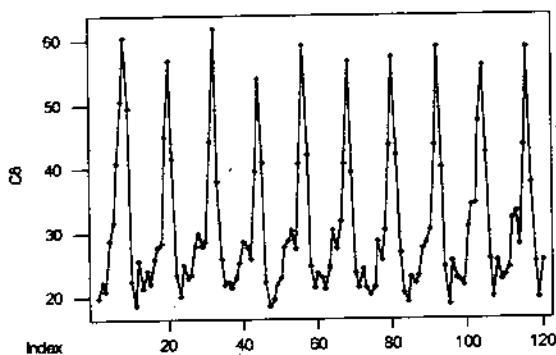
Time Series Plot for C6
(with forecasts and their 95% confidence limits)

Στο διάγραμμα της χρονοσειράς βλέπουμε πως η ανοδική τάση των τελευταίων ετών προβλέπεται να συνεχιστεί και για τα επόμενα πέντε έτη με μικρή ένταση.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το time plot της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, είναι το εξής:

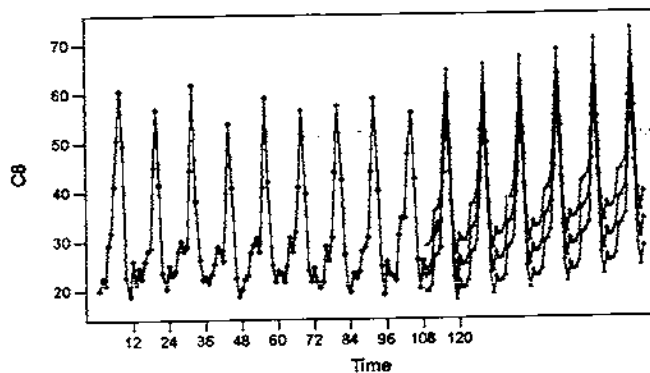
Μελετώντας το time plot διαπιστώνουμε μια έντονη εποχικότητα, ενώ δεν εμφανίζονται τάσεις. Οι προβλέψεις μας για την επόμενη πενταετία, έχουν ως εξής:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	23,4931	18,9048	28,0814	22,6500
110	23,7504	19,1570	28,3439	23,2800
111	25,0517	20,4532	29,6503	24,3300
112	30,6195	26,0158	35,2232	31,9900
113	31,1222	26,5134	35,7310	33,1000
114	32,8932	28,2793	37,5071	28,0600
115	45,8152	41,1962	50,4342	43,3700
116	59,3405	54,7164	63,9646	58,6800
117	43,4710	38,8419	48,1002	37,5300
118	26,5768	21,9426	31,2111	25,3300
119	22,0344	17,3950	26,6737	19,7100
120	25,7588	21,1144	30,4032	25,4300
121	24,4717	19,7455	29,1979	
122	24,7446	20,0118	29,4773	
123	26,0614	21,3222	30,8007	
124	31,6448	26,8991	36,3905	
125	32,1630	27,4108	36,9152	
126	33,9496	29,1909	38,7082	
127	46,8871	42,1220	51,6522	
128	60,4280	55,6564	65,1996	
129	44,5741	39,7961	49,3521	
130	27,6955	22,9110	32,4799	
131	23,1685	18,3777	27,9594	
132	26,9085	22,1112	31,7059	
133	25,6370	20,7547	30,5192	
134	25,9254	21,0352	30,8157	
135	27,2579	22,3597	32,1561	
136	32,8568	27,9506	37,7629	
137	33,3906	28,4765	38,3046	
138	35,1927	30,2707	40,1147	

139	48,1458	43,2159	53,0757
140	61,7023	56,7645	66,6401
141	45,8639	40,9182	50,8096
142	29,0009	24,0473	33,9544
143	24,4895	19,5280	29,4509
144	28,2451	23,2758	33,2144
145	26,9891	21,9320	32,0461
146	27,2931	22,2266	32,3596
147	28,6411	23,5651	33,7171
148	34,2555	29,1700	39,3411
149	34,8049	29,7099	39,8999
150	36,6226	31,5182	41,7270
151	49,5913	44,4774	54,7051
152	63,1633	58,0400	68,2866
153	47,3405	42,2079	52,4732
154	30,4930	25,3510	35,6350
155	25,9972	20,8458	31,1486
156	29,7683	24,6076	34,9291
157	28,5279	23,2770	33,7788
158	28,8475	23,5855	34,1095
159	30,2111	24,9380	35,4841
160	35,8411	30,5570	41,1252
161	36,4060	31,1109	41,7011
162	38,2393	32,9331	43,5454
163	51,2235	45,9064	56,5406
164	64,8111	59,4830	70,1392
165	49,0039	43,6649	54,3429
166	32,1719	26,8220	37,5218
167	27,6917	22,3309	33,0525
168	31,4784	26,1067	36,8501
169	30,2535	24,7895	35,7175
170	30,5887	25,1120	36,0653
171	31,9678	26,4784	37,4571
172	37,6134	32,1114	43,1153
173	38,1938	32,6793	43,7084
174	40,0427	34,5155	45,5698
175	53,0425	47,5028	58,5822
176	66,6456	61,0934	72,1979
177	50,8540	45,2893	56,4187
178	34,0376	28,4604	39,6148
179	29,5729	23,9833	35,1625
180	33,3752	27,7731	38,9772

Time Series Plot for C8
(with forecasts and their 95% confidence limits)

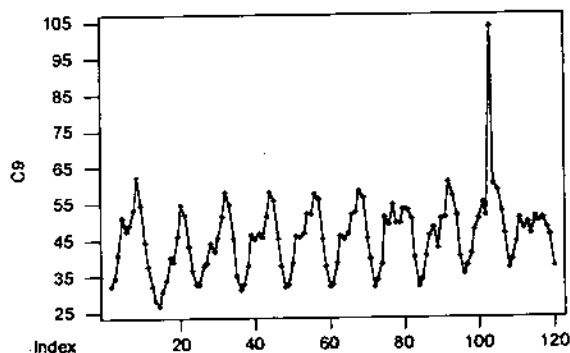

Παρατηρώντας τις προβλέψεις διαπιστώνουμε ότι η τιμή της πρόβλεψης για το μήνα Σεπτέμβριο, αποκλίνει πολύ από την πραγματική τιμή και μάλιστα βρίσκεται εκτός των διαστημάτων εμπιστοσύνης. Αυτό το γεγονός δεν επηρεάζει την ορθότητα της πρόβλεψης, αφού παίρνουμε 95% διάστημα εμπιστοσύνης, πράγμα που μας επιτρέπει να ξεφύγουμε από τα διαστήματα εμπιστοσύνης σε μία τιμή. Επίσης, παρατηρείται μία μικρή ανοδική τάση που αυξάνει με σταθερό ρυθμό κατά την πάροδο των ετών.

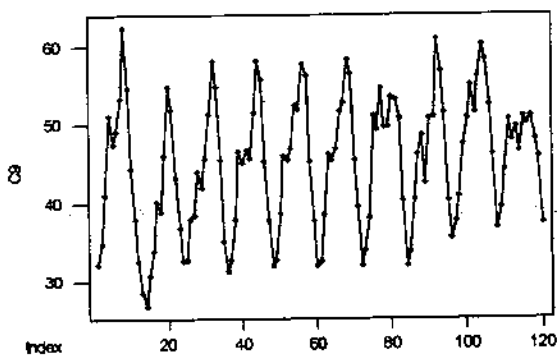

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Το time plot για την περιφέρεια της Αττικής είναι το εξής:

Όπως βλέπουμε, το time plot της περιφέρειας αυτής παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα. Λόγω κάποιου σημαντικού γεγονότος που συντελέστηκε στην περιοχή τον Ιούλιο του 1998, το μέγεθος της πληρότητας εκτινάχτηκε σε ασυνήθιστα για την εποχή επίπεδα. Στο σημείο λοιπόν 103 του time plot εμφανίζεται εξωκείμενο σημείο (outlier), το οποίο μας εμποδίζει να βρούμε ένα μοντέλο που να προσαρμόζεται ικανοποιητικά στα δεδομένα μας και συνεπώς πρέπει να απαλειφθεί για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε σε πρόβλεψη. Δημιουργούμε λοιπόν ένα νέο χρονόγραμμα με την αντικατάσταση της τιμής του σημείου αυτού με τη μέση τιμή όλων των αντίστοιχων σημείων της εξεταζόμενης περιόδου. Το νέο time plot έχει την παρακάτω μορφή:

Παρατηρώντας το διάγραμμα διαπιστώνουμε εμφάνιση εποχικότητας, ενώ δεν εμφανίζονται τάσεις. Τώρα πλέον έχουμε τη δυνατότητα να επιλέξουμε το καταλληλότερο μοντέλο για τα δεδομένα μας. Οι προβλέψεις του μοντέλου που επιλέχθηκε είναι οι εξής:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	37,8626	32,2334	43,4919	39,3800
110	42,7298	36,1728	49,2868	44,0800
111	50,7306	43,8458	57,6153	50,6700
112	51,0577	44,0331	58,0823	47,9500
113	51,1489	44,0532	58,2447	49,6900
114	53,3205	46,1816	60,4594	46,5800
115	54,0561	46,8866	61,2255	50,9600
116	60,2830	53,0890	67,4770	49,9400
117	58,2284	51,0130	65,4438	50,8900
118	52,4856	45,2504	59,7207	48,0200
119	43,4750	36,2210	50,7290	45,9000
120	36,8295	29,5571	44,1018	37,4600
121	38,6026	31,2413	45,9639	
122	43,2041	35,7897	50,6185	
123	50,6428	43,1912	58,0944	
124	52,1314	44,6503	59,6126	
125	52,8522	45,3454	60,3590	
126	53,7707	46,2403	61,3011	
127	55,5665	48,0137	63,1194	
128	61,3542	53,7795	68,9288	
129	59,2533	51,6572	66,8493	
130	53,8830	46,2657	61,5002	
131	45,5050	37,8667	53,1433	
132	38,2924	30,6332	45,9516	
133	39,8825	31,7866	47,9783	
134	44,3414	36,0492	52,6336	
135	51,6461	43,2475	60,0446	
136	53,0898	44,6228	61,5567	
137	53,7867	45,2687	62,3047	
138	54,6861	46,1257	63,2465	
139	56,4569	47,8586	65,0552	
140	62,1770	53,5433	70,8108	
141	60,0981	51,4303	68,7660	
142	54,7872	46,0861	63,4882	
143	46,5026	37,7687	55,2364	
144	39,3705	30,6043	48,1368	
145	40,9426	31,7441	50,1411	
146	45,3515	35,9451	54,7579	
147	52,5743	43,0476	62,1010	
148	54,0018	44,3928	63,6108	
149	54,6909	45,0177	64,3641	
150	55,5803	45,8520	65,3085	
151	57,3312	47,5528	67,1097	
152	62,9872	53,1613	72,8131	
153	60,9316	51,0598	70,8035	
154	55,6802	45,7633	65,5970	
155	47,4884	37,5272	57,4496	
156	40,4362	30,4311	50,4414	
157	41,9907	31,5605	52,4210	

Ανάπτυξης σε συνδυασμό με τους συναρμόδιους φορείς για θέματα τουρισμού, θα αποτελέσουν την βάση οργάνωσης της τουριστικής πολιτικής της χώρας μας για την ερχόμενη τριετία και συνοψίζονται στα εξής :

- Δίκτυο συμβουλευτικής και μελετητικής υποστήριξης των ΜΜΕ του Τουρισμού
- Αναβάθμιση καταλυμάτων και ενίσχυση μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων
- Προώθηση της επιχειρηματικής αριστείας σε τουριστικές επιχειρήσεις
- Ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής.
- Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)
- Ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού
- Τουριστικά αγκυροβόλια
- Τουριστική προβολή
- Προσέλκυση τουριστικής ζήτησης κατά τη χειμερινή περίοδο
- Εκπαίδευση και κατάρτιση στο χώρο του Τουρισμού
- Χρήση προηγμένων τεχνολογιών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας κ.λ.π.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Προβλήματα και κατευθύνσεις Τουριστικής Πολιτικής (Μιλτιάδης Λογοθετίδης)
- Εισαγωγή εις την θεωρίαν του Τουρισμού (Σταύρος Καλφιώτης)
- Εισαγωγή στον τουρισμό (Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας)
- Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality (S. Metlik)
- Τουριστικό Μάρκετινγκ (Ν. Ηγουμενάκης)
- Προβλήματα και κατευθύνσεις τουριστικής πολιτικής (Μιλτιάδης Λογοθέτης)
- Μορφές Τουρισμού: Οργάνωση – Ανάπτυξη – Προβολή – Λειτουργία (Πτυχακή, Οικονόμου Κατερίνα, Πατέρα Δέσποινα, Περγαντή Αναστασία)
- Έκθεση Vision 2020 (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού)
- Έκθεση Kandor ΑΕ (2000) – «Έρευνα για την πορεία του Ελληνικού Τουρισμού».
- Έκθεση τουριστικής πολιτικής 2002 – 2005 (Υπουργείο ανάπτυξης, Νοέμβριος 20001)
- Εφαρμοσμένη στατιστική (Ε. Μπόρα – Σέντα, Χ. Μουσιάης)

ΠΗΓΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
- Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού - Τμήμα ερευνών και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων (Αμερικής 4, Αθήνα)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

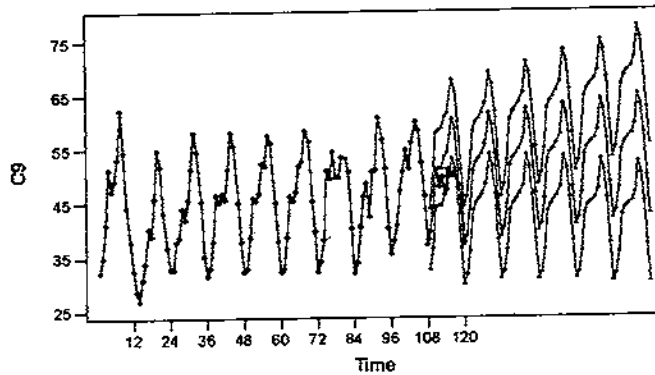
- Τουριστική Αγορά (τεύχος 108, Οκτώβριος 1998)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- www.gnto.gr (ΕΟΤ)
- www.government.gr (Υπουργείο Ανάπτυξης)

158	46,3502	35,7034	56,9970
159	53,4921	42,7128	64,2713
160	54,9036	44,0295	65,7776
161	55,5850	44,6344	66,5355
162	56,4644	45,4467	67,4820
163	58,1957	47,1161	69,2753
164	63,7883	52,6496	74,9271
165	61,7558	50,5596	72,9519
166	56,5631	45,3106	67,8156
167	48,4631	37,1550	59,7713
168	41,4900	30,1267	52,8533
169	43,0271	31,2468	54,8073
170	47,3377	35,3341	59,3413
171	54,3996	42,2531	66,5460
172	55,7953	43,5428	68,0478
173	56,4690	44,1287	68,8094
174	57,3386	44,9199	69,7572
175	59,0505	46,5588	71,5422
176	64,5805	52,0187	77,1423
177	62,5707	49,9406	75,2008
178	57,4362	44,7390	70,1335
179	49,4270	36,6633	62,1906
180	42,5319	29,7025	55,3614

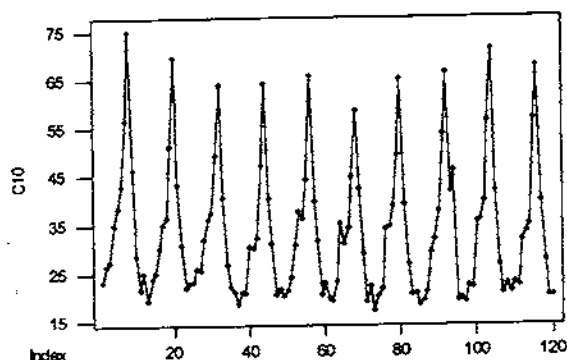
Time Series Plot for C9
(with forecasts and their 95% confidence limits)

Η πρόβλεψή μας δείχνει εξακολούθηση της εποχικότητας με αμείωτη ένταση, και εμφάνιση ανοδικής τάσης μικρής έντασης.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Το time plot της περιφέρειας Πελοποννήσου είναι το ακόλουθο:

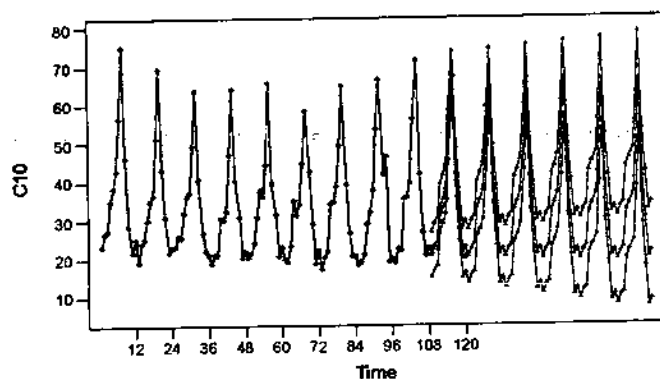
Από το time plot διαπιστώνουμε ότι παρουσιάζεται έντονη εποχικότητα, ενώ δεν εμφανίζονται σημαντικές τάσεις. Η πρόβλεψη για την περιφέρεια αυτή έχει ως εξής:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	20,2974	14,4175	26,1774	20,9000
110	22,5409	16,5787	28,5031	22,7600
111	23,5458	17,5024	29,5891	22,1200
112	32,8169	26,6935	38,9403	31,5300
113	34,7495	28,5471	40,9520	33,4800
114	37,4633	31,1829	43,7438	34,9400
115	51,5847	45,2272	57,9423	56,5600
116	66,9056	60,4719	73,3392	67,3600
117	41,7687	35,2597	48,2776	39,7500
118	30,9645	24,3811	37,5478	27,2600
119	21,0284	14,3715	27,6854	20,1500
120	22,4954	15,7658	29,2251	20,0300
121	20,0160	13,0906	26,9413	
122	22,2584	15,2469	29,2699	
123	23,2628	16,1662	30,3594	
124	32,5296	25,3489	39,7103	
125	34,4614	27,1976	41,7252	
126	37,1739	29,8279	44,5198	
127	51,2888	43,8615	58,7160	
128	66,6024	59,0948	74,1101	
129	41,4773	33,8901	49,0644	
130	30,6781	23,0122	38,3439	
131	20,7466	13,0029	28,4904	
132	22,2130	14,3921	30,0338	
133	19,7346	11,7219	27,7474	
134	21,9760	13,8732	30,0788	
135	22,9799	14,7882	31,1717	
136	32,2424	23,9626	40,5223	

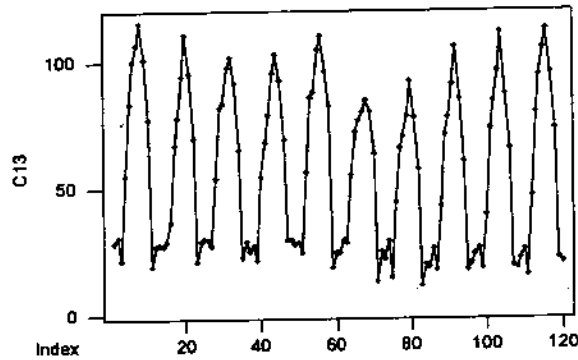
137	34,1733	25,8063	42,5403
138	36,8846	28,4314	45,3378
139	50,9929	42,4543	59,5315
140	66,2995	57,6764	74,9226
141	41,1860	32,4792	49,8927
142	30,3918	21,6021	39,1815
143	20,4650	11,5932	29,3368
144	21,9306	12,9774	30,8838
145	19,4534	10,3108	28,5960
146	21,6938	12,4574	30,9301
147	22,6972	13,3680	32,0265
148	31,9554	22,5343	41,3766
149	33,8854	24,3732	43,3976
150	36,5954	26,9930	46,1978
151	50,6972	41,0054	60,3889
152	65,9967	56,2164	75,7769
153	40,8948	31,0268	50,7628
154	30,1056	20,1507	40,0606
155	20,1834	10,1422	30,2246
156	21,6484	11,5217	31,7750
157	19,1723	8,8578	29,4869
158	21,4116	10,9996	31,8237
159	22,4147	11,9060	32,9233
160	31,6686	21,0642	42,2729
161	33,5976	22,8985	44,2968
162	36,3064	25,5132	47,0996
163	50,4016	39,5152	61,2880
164	65,6940	54,7151	76,6728
165	40,6038	29,5333	51,6742
166	29,8196	18,6583	40,9810
167	19,9020	8,6505	31,1535
168	21,3663	10,0253	32,7072
169	18,8914	7,3634	30,4194
170	21,1297	9,5006	32,7587
171	22,1322	10,4029	33,8615
172	31,3818	19,5532	43,2105
173	33,3100	21,3828	45,2372
174	36,0175	23,9926	48,0424
175	50,1062	37,9843	62,2280
176	65,3914	53,1734	77,6095
177	40,3129	27,9994	52,6263
178	29,5337	17,1256	41,9419
179	19,6207	7,1186	32,1229
180	21,0843	8,4889	33,6797

Time Series Plot for C10
(with forecasts and their 95% confidence limits)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Το time plot της περιφέρειας Κρήτης έχει ως εξής:

Παρατηρούμε ότι και στην περιοχή αυτή εμφανίζεται έντονη εποχικότητα, πλην όμως υπάρχει μια ιδιαιτερότητα. Στους μήνες τουριστικής έξαρσης της περιοχής, παρατηρούνται πρωτοφανή επίπεδα πληρότητας (άνω του 100%), δείγμα ότι στην περιφέρεια αυτή υπάρχει ιδανική εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων έλξης, καθώς και ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή. Η παρακάτω πρόβλεψη αφορά μόνο ένα έτος, λόγω της ιδιαίτερης εποχικής συμπεριφοράς της περιοχής:

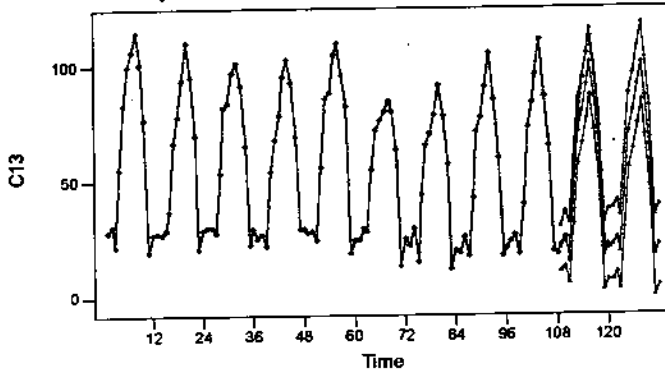
Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	19,739	9,945	29,534	21,970
110	23,596	11,699	35,494	25,310
111	17,588	4,718	30,458	15,110
112	44,215	30,800	57,631	46,500
113	70,646	56,875	84,417	79,380
114	79,160	65,128	93,193	93,980
115	90,578	76,334	104,822	104,760
116	100,435	86,008	114,862	112,230
117	85,708	71,114	100,302	94,930
118	64,415	49,665	79,166	72,970
119	16,580	1,679	31,481	21,850
120	21,164	6,117	36,211	20,650
121	21,456	6,093	36,820	
122	24,601	8,989	40,214	
123	18,172	2,348	33,996	
124	44,503	28,488	60,517	
125	70,739	54,548	86,931	
126	79,146	62,786	95,506	
127	90,490	73,967	107,013	
128	100,298	83,616	116,980	
129	85,570	68,732	102,408	
130	64,293	47,301	81,285	

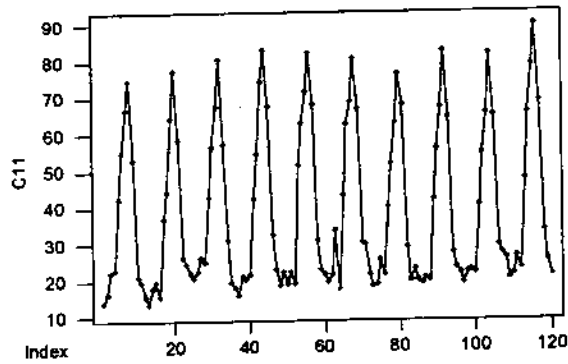
131	16,516	-0,629	33,660
132	21,088	3,793	38,383

Time Series Plot for C13
(with forecasts and their 95% confidence limits)

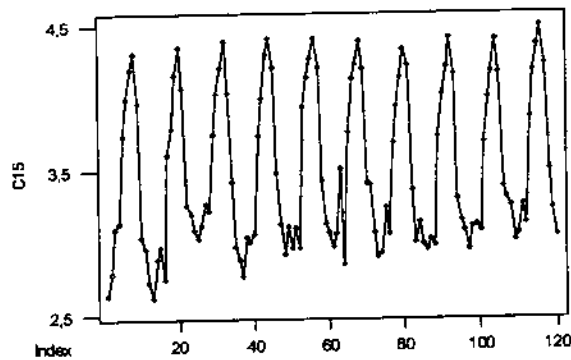

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το time plot της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, είναι το ακόλουθο:

Βλέπουμε μεγάλη μεταβλητότητα, άρα δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι η διασπορά είναι σταθερή. Για αυτό θα μετατρέψουμε τα δεδομένα παίρνοντας νεπέριο λογάριθμο για να μειωθεί η μεταβλητότητα και θα δουλέψουμε με τα νέα δεδομένα. Έπειτα, θα κάνουμε τις προβλέψεις και στη συνέχεια θα τις μετατρέψουμε χρησιμοποιώντας την αντίστροφη συνάρτηση του νεπέριου λογαρίθμου. Το νέο time plot έχει την παρακάτω μορφή:

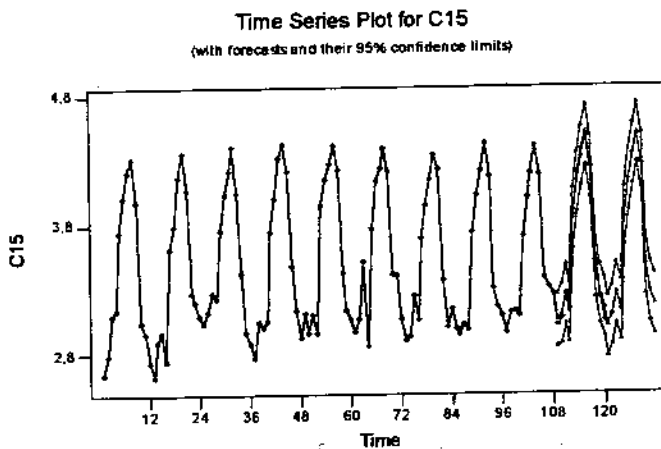

Όπως βλέπουμε, η μεταβλητότητα έχει μειωθεί αισθητά και μπορούμε να δεχτούμε πως η διασπορά είναι σταθερή. Οι προβλέψεις, χρησιμοποιώντας τα νέα δεδομένα, έχουν ως εξής:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	3,03396	2,83011	3,23781	3,01357
110	3,08201	2,85784	3,30618	3,06479
111	3,23828	3,00983	3,46672	3,25887
112	3,09554	2,86604	3,32504	3,12851
113	3,82226	3,59243	4,05208	3,85947
114	4,10473	3,87476	4,33469	4,18236
115	4,30271	4,07267	4,53275	4,36386
116	4,46278	4,23269	4,69288	4,49703
117	4,22072	3,99058	4,45086	4,22931
118	3,44619	3,21600	3,67637	3,50496
119	3,23676	3,00653	3,46699	3,22724
120	3,13829	2,90802	3,36857	3,03975
121	2,99267	2,76163	3,22371	
122	3,07331	2,84201	3,30461	
123	3,24411	3,01268	3,47553	
124	3,10783	2,87633	3,33933	
125	3,83747	3,60591	4,06903	
126	4,12125	3,88963	4,35286	
127	4,31982	4,08816	4,55148	
128	4,48015	4,24844	4,71186	
129	4,23819	4,00643	4,46995	
130	3,46366	3,23185	3,69546	
131	3,25424	3,02239	3,48610	
132	3,15578	2,92388	3,38768	

Οι τιμές μας συμφωνούν με τις γνωστές τιμές και βρίσκονται μέσα στα διαστήματα εμπιστοσύνης. Για να είναι αξιόπιστη η πρόβλεψη θα αφορά ένα μόνο έτος.

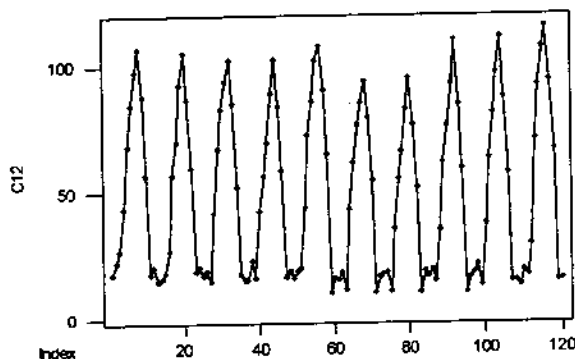
Στην συνέχεια παρατίθενται οι τιμές της πρόβλεψης μετά τη μετατροπή τους με την αντίστροφη συνάρτηση του νεπέριου λογάριθμου.

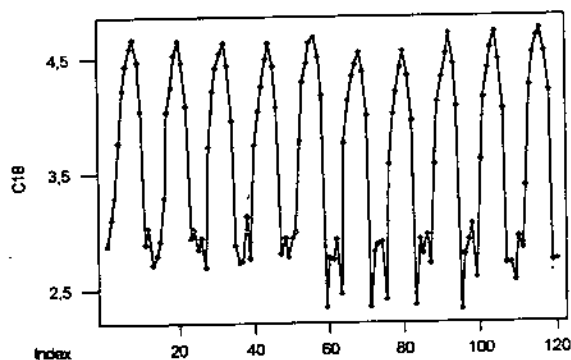
<i>Προβλέψεις</i>	<i>Πραγματικές</i>
20,7794	20,3600
21,8023	21,4300
25,4898	26,0200
22,0992	22,8400
45,7072	47,4400
60,6261	65,5200
73,9000	78,5600
86,7285	89,7500
68,0825	68,6700
31,3805	33,2800
25,4512	25,2100
23,0645	20,9000
19,9389	
21,6134	
25,6388	
22,3724	
46,4081	
61,6360	
75,1749	
88,2481	
69,2822	
31,9336	
25,9000	
23,4713	

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το time plot της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, είναι το εξής:

Και σε αυτή την περίπτωση, όπως και στο Βόρειο Αιγαίο, βλέπουμε μεγάλη μεταβλητότητα, άρα δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι η διασπορά είναι σταθερή. Ακολουθώντας την ίδια διαδικασία παίρνουμε το νέο time plot που έχει την παρακάτω μορφή:

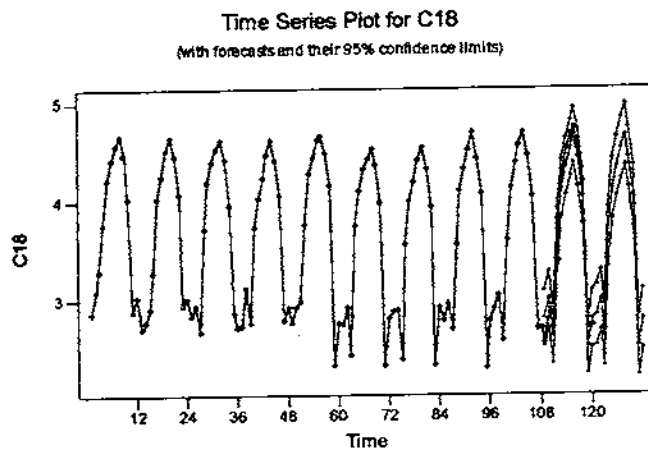
Όπως βλέπουμε, η μεταβλητότητα έχει μειωθεί αισθητά και μπορούμε να δεχτούμε πως η διασπορά είναι σταθερή. Προσαρμόζοντας τα νέα δεδομένα σε ένα κατάλληλο μοντέλο, παίρνουμε τις παρακάτω προβλέψεις:

Forecasts from period 108

Period	Forecast	95 Percent Limits		Actual
		Lower	Upper	
109	2,79971	2,52174	3,07768	2,56187
110	2,98337	2,69877	3,26798	2,93386
111	2,61996	2,33535	2,90456	2,83732

112	3,61680	3,33220	3,90140	3,38133
113	4,11552	3,83091	4,40012	4,25192
114	4,33610	4,05150	4,62070	4,51994
115	4,52114	4,23654	4,80575	4,66918
116	4,65466	4,37006	4,93926	4,73900
117	4,42866	4,14406	4,71326	4,53561
118	4,03630	3,75170	4,32090	4,19795
119	2,51830	2,23370	2,80290	2,71866
120	2,78527	2,50067	3,06988	2,73242
121	2,82609	2,52218	3,12999	
122	2,98264	2,67784	3,28745	
123	2,61932	2,31451	2,92412	
124	3,61592	3,31111	3,92073	
125	4,11451	3,80970	4,41932	
126	4,33504	4,03023	4,63985	
127	4,52004	4,21523	4,82485	
128	4,65352	4,34871	4,95833	
129	4,42758	4,12277	4,73239	
130	4,03531	3,73050	4,34012	
131	2,51769	2,21288	2,82249	
132	2,78459	2,47978	3,08940	

Οι τιμές μας συμφωνούν με τις γνωστές τιμές και βρίσκονται μέσα στα διαστήματα εμπιστοσύνης. Και σε αυτή την περίπτωση η πρόβλεψη θα αφορά ένα έτος.

Στην συνέχεια παρατίθενται οι τιμές της πρόβλεψης μετά τη μετατροπή τους με την αντίστροφη συνάρτηση του νεπέριου λογάριθμου.

<i>Προβλέψεις</i>	<i>Πραγματικές</i>
16,4400	12,9600
19,7540	18,8000
13,7350	17,0700
37,2180	29,4100
61,2840	70,2400
76,4090	91,8300
91,9410	106,610
105,073	114,320
83,8190	93,2800
56,6160	66,5500
12,4080	15,1600
16,2040	15,3700
16,8790	
19,7400	
13,7260	
37,1850	
61,2220	
76,3280	
91,8390	
104,954	
83,7280	
56,5610	
12,4000	
16,1930	

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής μας βοηθούν να εξάγουμε κάποια πολύ σημαντικά συμπεράσματα, τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον του ελληνικού τουρισμού. Στην πλειοψηφία τους, τα συμπεράσματα αυτά έρχονται να επιβεβαιώσουν την ύπαρξη πάγιων προβλημάτων του τουριστικού προϊόντος, προβλήματα τα οποία αφορούν τόσο στη ζήτηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, όσο και στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών. Το θετικό συμπέρασμα που απορρέει από την προσεκτική μελέτη των στατιστικών δεδομένων μας, είναι πως αν αναλογιστούμε τη γεωγραφική θέση της χώρας μας, την πολιτιστική μας κληρονομιά, τις φυσικές καλλονές, αλλά και τις διαρκείς εναλλαγές της μορφολογίας του φυσικού περιβάλλοντος, ο ελληνικός τουρισμός έχει απεριόριστες δυνατότητες εξέλιξης, αφού θεωρητικά τουλάχιστον μπορεί να συνδυάσει κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα και να ικανοποιήσει τις ανάγκες και του πιο απαιτητικού ταξιδιώτη.

Εξετάζοντας μία προς μία όλες τις τουριστικές περιφέρειες της επικρατείας, παρατηρούμε ότι συνολικά εμφανίζεται μια πολύ έντονη εποχική συμπεριφορά. Αυτό σημαίνει ότι το ελληνικό τουριστικό προϊόν είναι μονοδιάστατο (ήλιος-θάλασσα) και συνεπώς είναι πολύ εύκολο να υποκατασταθεί από το προϊόν οποιασδήποτε άλλης ανταγωνίστριας χώρας. Ακόμη, κατά τους θερινούς κυρίως μήνες, υπάρχει μία έντονη επιβάρυνση των υποδομών και υπολειτουργία τους εκτός της περιόδου αιχμής.

Η μοναδική ίσως περιφέρεια που δεν εμφανίζει έντονη εποχικότητα, είναι η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας η οποία, αν και αποτελεί αποκλειστικά θέρετρο χειμερινών διακοπών λόγω των κλιματολογικών συνθηκών της περιοχής, εμφανίζει σχετικά ικανοποιητικές πληρότητες σε μεγάλο διάστημα του έτους, επειδή έχει δοθεί έμφαση στην προώθηση και δημιουργία υποδομής εναλλακτικών μορφών τουριστικής δραστηριότητας, όπως συνεδριακό (συνεδριακό κέντρο Πρεσπών), επαγγελματικός, περιπέτειας. Αυτή η παράμετρος είναι πολύ σημαντική, καθώς υπάρχουν περιοχές των οποίων το φυσικό περιβάλλον προσφέρεται για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (περιπέτειας, κληρονομικού, παραδείσης), όπως η Ήπειρος, που παρ' όλα αυτά παρουσιάζει πολύ χαμηλές πληρότητες τους χειμερινούς μήνες και υψηλές τους μήνες αιχμής, λόγω της συσσώρευσης ταξιδιωτών στις δυτικές ακτές της.

Άλλη διαπίστωση που μπορεί να γίνει, είναι ότι υπάρχει μια άνιση κατανομή του τουριστικού προϊόντος. Ο μεγαλύτερος όγκος διανυκτερεύσεων συγκεντρώνεται σε τρεις τουριστικές περιφέρειες (Κρήτη, Ιόνια νησιά, Κυκλάδες), ενώ οι ηπειρωτικές περιφέρειες πάσχουν, με αποτέλεσμα να διαιωνίζονται τα γνωστά προβλήματα του ελληνικού τουρισμού και έτσι η χώρα μας, όχι μόνο δεν καταφέρνει να ανταγωνιστεί τις μητροπολιτικές αγορές της κεντρικής Ευρώπης, αλλά δεν έχει ακόμη καταφέρει να αποποιηθεί τον τίτλο του τόπου «αποκλειστικά θερινών διακοπών».

Ξεχωριστή αναφορά αξίζει να γίνει στη τουριστική περιφέρεια της Κρήτης, όπου όχι μόνο εξασφαλίζονται υψηλές πληρότητες για μεγάλη χρονική περίοδο (Απρίλιος - Οκτώβριος) με αποκορύφωμα τους τρεις καλοκαιρινούς μήνες (πληρότητες σταθερά άνω του 100%), αλλά πάνω από όλα υπάρχουν πολύ υψηλοί δείκτες ποιότητας του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Στην περιφέρεια αυτή έχουν καταφέρει να εκμεταλλευτούν στο έπακρο τις φυσικές ομορφιές και την πολιτιστική και αρχαιολογική κληρονομιά του νησιού, χωρίς να αλλοιωθούν τα ήθη και έθιμα και ο παραδοσιακός χαρακτήρας του τόπου καθώς και το φυσικό περιβάλλον. Θα ήταν λοιπόν άδικο να εστιάσουμε τα σχόλιά μας στην εποχικότητα που παρουσιάζει και αυτή η περιοχή, αφού η διάρκεια των «πεσμένων» τουριστικά μηνών είναι μικρή, ενώ και σ' αυτήν την περίοδο παρουσιάζεται κάποια τουριστική κινητικότητα.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της περιφέρειας της Αττικής. Η Αττική πάνω απ' όλα διαθέτει τέτοιας βαρύτητας αρχαιολογική κληρονομιά που γι' αυτό και μόνο το λόγο αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς του παγκόσμιου τουριστικού χάρτη. Όπως όμως μαρτυρούν οι αριθμοί, δεν διαθέτει τίποτε άλλο που θα κρατήσει τον ταξιδιώτη και θα εξασφαλίσει υψηλά ποσοστά πληρότητας στα καταλύματα της περιφέρειας αυτής. Αποτελεί τον κυριότερο σταθμό εισόδου της Ελλάδας, όπου οι τουρίστες έρχονται σε μια πρώτη επαφή με τη χώρα, επισκέπτονται τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά μνημεία και στη συνέχεια μεταβαίνουν στις δημοφιλέστερες περιοχές της επικράτειας όπου κάνουν διακοπές.

Αυτό βεβαίως οφείλεται σε κάποιους σπουδαίους παράγοντες. Η συγκεκριμένη περιφέρεια παρουσιάζει τεράστιο πρόβλημα ακαταλληλότητας των ξενοδοχείων. Μόλις το 10% των ξενοδοχείων της Αττικής είναι χαρακτηρισμένα ως Α κατηγορίας (1% Lux), ενώ το 50% περίπου των ξενοδοχείων είναι χαρακτηρισμένα

από Γ έως και Ε κατηγορίας. Παρουσιάζει δε, ελλιπές συγκοινωνιακό δίκτυο για τις απομακρυσμένες από το κέντρο της πρωτεύουσας περιοχές (παραλίες, βόρεια και νότια προάστια), εγκλωβίζοντας τον ταξιδιώτη στο κέντρο της Αθήνας, έναν πραγματικά υποβαθμισμένο χώρο, που είναι πολύ εύκολο να τον κουράσει. Άλλωστε μεγάλα είναι και τα προβλήματα τουριστικής υποδομής της Αθήνας, το κυκλοφοριακό καθώς και το μεγάλης σπουδαιότητας πρόβλημα της περιβαλλοντικής μόλυνσης που καθιστά την Αθήνα αφιλόξενη πόλη. Η Αττική τέλος δεν έχει μερίδιο από το ποσοστό των ημεδαπών τουριστών, αφού το μεγαλύτερο μέρος των ελλήνων που επισκέπτονται την Αθήνα φιλοξενούνται από συγγενείς ή φίλους, απολαμβάνοντας έτσι τις δυνατότητες της πρωτεύουσας χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί η διαμονή τους σε αυτήν τουριστική δραστηριότητα. Ανησυχητικές είναι και οι διαπιστώσεις για την τουριστική περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, αφού το φυσικό περιβάλλον επιτρέπει την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων που ανθούν όλο το χρόνο (βουνά, χιονοδρομικά κέντρα, παραλίες), ενώ η περιοχή παρουσιάζει έντονα εποχική συμπεριφορά με πολύ χαμηλές πληρότητες.

Φυσιολογική συνέπεια όλων των παραπάνω προβλημάτων είναι οι εκτιμήσεις για την πορεία και την εξέλιξη του ελληνικού τουρισμού τα επόμενα χρόνια να προβλέπουν μια στασιμότητα στην συντριπτική πλειοψηφία των τουριστικών μας περιφερειών. Όπου άλλωστε παρουσιάζεται μια ανοδική τάση, αυτή είναι μικρής έντασης και αμφιβόλου διάρκειας. Για να φτάσει η Ελλάδα στα επίπεδα ζήτησης του τουριστικού προϊόντος που της αρμόζουν, θα πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές τόσο στον τρόπο διαχείρισης και προσφοράς του προϊόντος, όσο και στον τρόπο προώθησης και προβολής του, κυρίως διεθνώς.

Για τον σκοπό αυτό θα μπορούσαν να προωθηθούν μια σειρά από μέτρα όπως:

- Η αναθεώρηση του μέτρου του «καθεστώτος κορεσμού» για πολλές περιφέρειες της χώρας, όπως η Αττική, που πάσχουν από την έλλειψη ξενοδοχειακής υποδομής υψηλών προδιαγραφών.
- Ο προσανατολισμός στην ανάπτυξη εναλλακτικών τουριστικών μορφών που θα κάνουν τη χώρα μας περισσότερο ανταγωνιστική τουριστικά. Καταλληλότερες ίσως μορφές για την Ελλάδα αποτελούν ο τουρισμός περιπέτειας, αγροτουρισμός και οικοτουρισμός, που ανταποκρίνονται στην ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου

- των μεγαλουπόλεων για επαφή με τη φύση, ενώ παράλληλα υπάρχουν ισχυρά κίνητρα για τους υποψήφιους επενδυτές (χρηματοδοτικά πακέτα Leader I και II).
- Οι επενδύσεις στην επαρχία και τις απομακρυσμένες περιφέρειες (έργα τουριστικής υποδομής και αναδόμησης), καθώς και η προώθηση κινήτρων για όσους αποφασίζουν να επενδύσουν στις περιοχές αυτές. Ίσως αυτός είναι και ο μοναδικός τρόπος για να επιτευχθεί δικαιότερη κατανομή του τουριστικού προϊόντος στις διάφορες περιφέρειες, που θα φέρει έξαρση των επενδύσεων στον τουρισμό, αφού περισσότερες περιοχές θα θεωρούνται πλέον οικονομικά αποδοτικές.
  - Αποσυμφόρηση του ΕΟΤ από τις τόσες αρμοδιότητες που έχει επιφορτιστεί, και ίδρυση νέων, εξίσου ικανών φορέων, με σκοπό να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή οργάνωση και διάρθρωση του ελληνικού τουρισμού, δίνοντάς του έτσι, νέες προοπτικές εξέλιξης.
  - Εισαγωγή όλων των νέων τεχνολογιών τόσο στους ελληνικούς τουριστικούς φορείς όσο και στο σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων.
  - Χάραξη νέας σύγχρονης και αποδοτικής τουριστικής πολιτικής και πολιτικής προώθησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, εναρμονισμένη με την σημερινή πραγματικότητα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς.

Πράγματι η τουριστική πολιτική που ακολουθούσε η Ελλάδα σταθερά την τελευταία εικοσαετία μπορεί να κριθεί ανεπιτυχής και αναχρονιστική. Τα μέτρα - κίνητρα που θεσπίστηκαν, δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα. Η τουριστική περίοδος δεν επιμηκύνθηκε και τα προβλήματα που προκαλεί η εποχικότητα δεν αμβλύνθηκαν. Αυτό μπορεί να σημαίνει ή ότι τα ίδια τα μέτρα ήταν ανεπαρκή, ή ότι δεν εφαρμόστηκαν με την απαραίτητη συνέπεια από τους αρμόδιους φορείς. Ότι όμως και να συμβαίνει, πρέπει να εντοπιστεί και να αντιμετωπιστεί κατάλληλα, έτσι ώστε ο τουρισμός, η σημαντικότερη ίσως πηγή συναλλάγματος της χώρας, να μην φτάσει στο σημείο να γίνει προβληματικός και μη αποδοτικός, γιατί είναι ένας τομέας που απασχολεί χιλιάδες Έλληνες εργαζομένους.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού

Μια προσεκτική μελέτη στα κύρια γνωρίσματα του τουρισμού στην Ελλάδα, όπως έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, αναδεικνύει τα χρόνια προβλήματα του τουρισμού μας, αλλά ταυτόχρονα και τις σπουδαίες προοπτικές για την περαιτέρω εξέλιξη και προώθησή του στα επόμενα χρόνια, με τις κατάλληλες οργανωτικές ενέργειες τόσο για την αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος, όσο και για την βελτίωση της προσφοράς των υπηρεσιών. Τα βασικά χαρακτηριστικά που διέπουν τον ελληνικό τουρισμό, καθώς και οι άμεσες συνέπειές τους συνοψίζονται στα εξής :

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών. Αυξάνεται το μερίδιο των αεροπορικών αφίξεων.
Συνέπεια : Κίνητρα δημιουργίας νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας.
2. Κυριαρχία μαζικού τουρισμού μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος.
Μείωση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης σε σταθερές τιμές.
Συνέπεια : Αυξανόμενη εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό.
3. Αύξηση του μεριδίου επισκεπτών από Ευρώπη. Σημαντική μείωση του μεριδίου αμερικανών τουριστών. Αύξηση τουριστών από Ανατολική Ευρώπη.
Συνέπεια : Απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος.
4. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού.
Συνέπεια : Δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.
5. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου.
Συνέπεια : Θερινή επιβάρυνση υποδομών, υπολειτουργία εκτός σεζόν.
6. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος - θάλασσα"
Συνέπεια : Εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες.
7. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα (φυσικό περιβάλλον, πολιτισμική κληρονομιά).
Συνέπεια: Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δόμηση νέων ανθρωπογενών πλεονεκτημάτων
8. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.
Συνέπεια : Άνιση ανάπτυξη της περιφέρειας

9. Ολιγοπωνιακή διάθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους tour- operators.
Συνέπεια : Ισχυρές πιέσεις για χαμηλές τιμές.
10. Ξενοδοχειακές μονάδες / καταλύματα:
- Μικρού μεγέθους και ενδιάμεσης / χαμηλής ποιότητας
- Μικρός βαθμός συγκέντρωσης και πολύ μικρή καθετοποίηση
Συνέπεια : Αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς tour-operators.
11. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές (κορεσμός).
Συνέπεια: Έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης, παράνομη λειτουργία καταλυμάτων.
12. Μικρό μέγεθος των μη - ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων.
Συνέπεια : Πληθώρα φορέων, προβλήματα βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα.

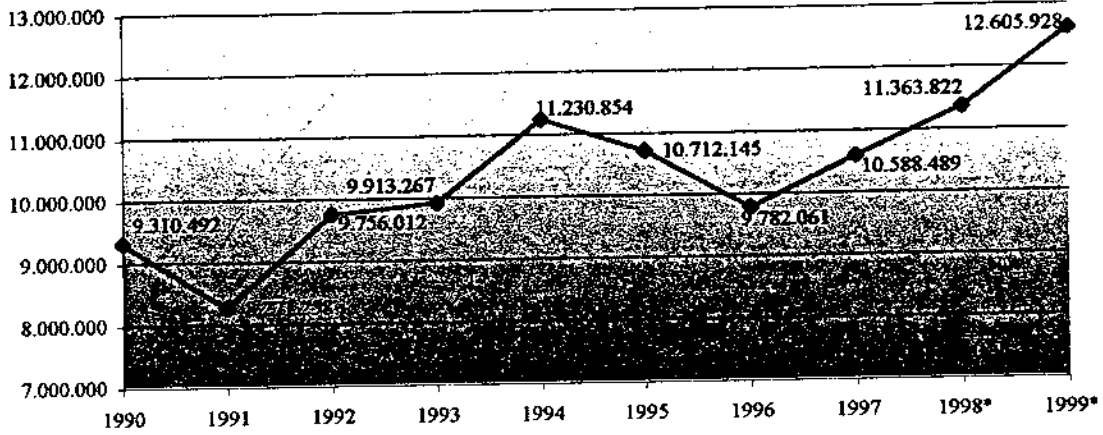
4.2. Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού

4.2.1. Αφίξεις τουριστών

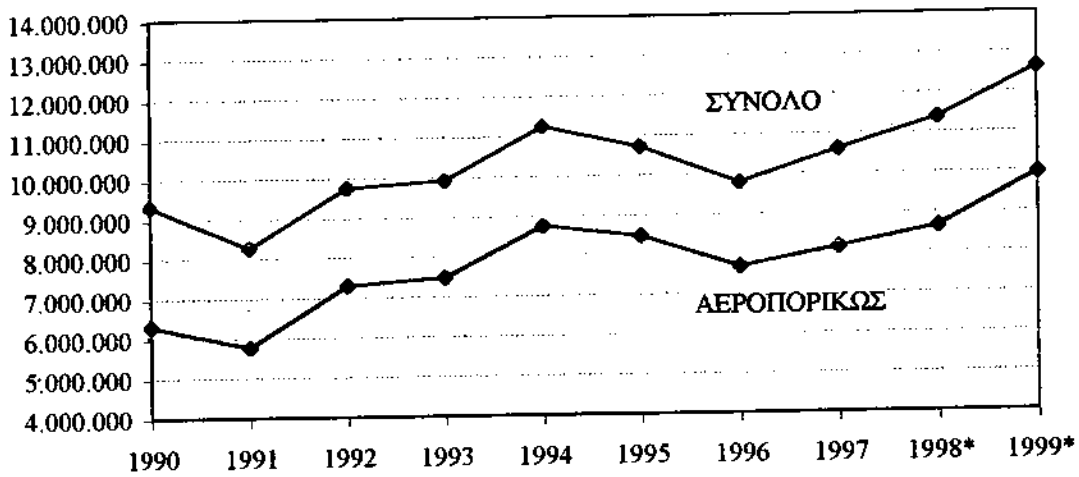
Το 1999 οι αφίξεις επισκεπτών στα σύνορα ήταν 12,6 εκατ. άτομα και σημείωσαν αύξηση 11% έναντι εκείνων του 1998, παρά την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο και το σεισμό του Σεπτεμβρίου 1999. Κατά τη 10ετία του 1990 οι αφίξεις τουριστών εμφάνισαν συνολική αύξηση 35%, ενώ την 10ετία του 1980 είχαν συνολική αύξηση 67%.

Το 1999 ποσοστό 82% του συνόλου έφθασε στη χώρα με αεροπλάνο έναντι 69% του 1981. Η συμμετοχή του αεροπλάνου αυξάνεται σταθερά λόγω και της απελευθέρωσης των αεροπορικών συγκοινωνιών και της μείωσης των ναύλων, ενώ μειώνεται αντίστοιχα η συμμετοχή των άλλων μέσων μεταφοράς. Η δραματική μείωση των σιδηροδρομικών και οδικών αφίξεων οφείλεται στην παρατεταμένη κρίση στη Γιουγκοσλαβία. Οι διερχόμενες κρουαζιέρες, εμφανίζουν τα τελευταία δύο χρόνια μείωση κατά 20% έναντι του 1996. Η φθίνουσα αυτή τάση οφείλεται κυρίως στην εξάρτηση από την αμερικάνικη αγορά.

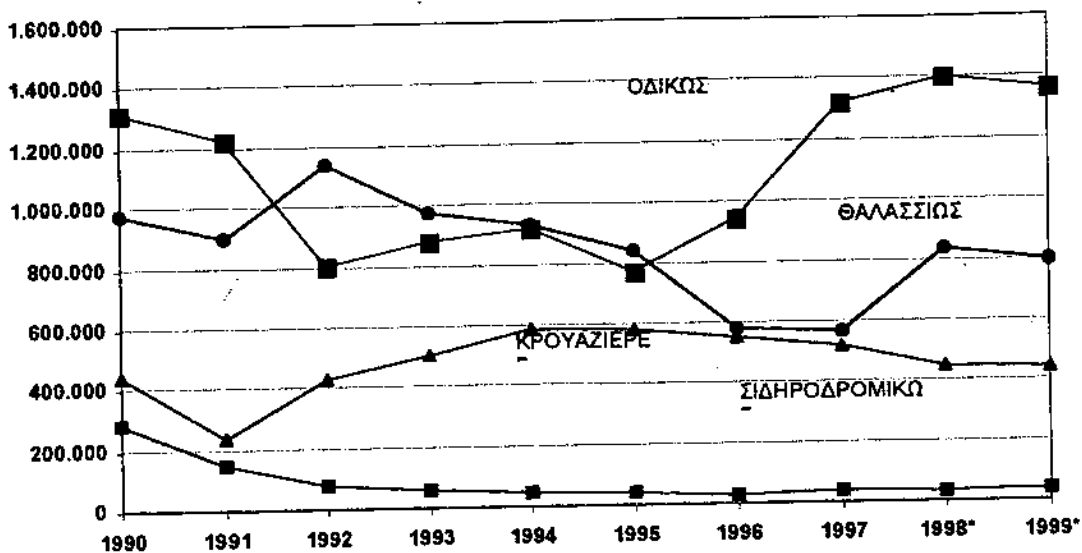
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(1990-1999)

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ Ι

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΙΙ

4.2.2. Κατά κεφαλή δαπάνη

Τα έσοδα από τουριστικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, έχουν σημειώσει θεαματική άνοδο τα τελευταία 30 χρόνια. Σε τρέχουσες τιμές η κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη έχει τριπλασιαστεί. Η μέση δαπάνη κατά κεφαλήν αφικνούμενου αλλοδαπού τουρίστα, σε τρέχουσες τιμές, κυμαινόταν γύρω στα 300 δολάρια ΗΠΑ στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, άρχισε να αυξάνεται όμως σημαντικά προς το τέλος της δεκαετίας του '90.

Ωστόσο, όταν λάβουμε υπ' όψιν μας πραγματικές τιμές, τότε βλέπουμε ότι τα πραγματικά κατά κεφαλήν έσοδα έχουν σημειώσει μείωση 30%. Αυτή οφείλεται, ασφαλώς, στην μεγάλη διεθνή ανατίμηση του αμερικανικού δολαρίου εκείνη την εποχή. Ωστόσο, σε σημαντικό βαθμό εξηγείται και από την σταδιακή αποχώρηση των Αμερικανών από την ελληνική αγορά μετά το 1980, οι οποίοι γενικά ταξιδεύουν πιο ανεξάρτητα και ξοδεύουν σημαντικά ποσά κατά τις διακοπές τους.

Η τουριστική δαπάνη αποτελείται από δαπάνες διαμονής, διατροφής, αναψυχής-διασκέδασης, μετακινήσεις, ψώνια και λοιπές τουριστικές δαπάνες. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης (40%), προορίζεται για διαμονή και τη διατροφή. Μετά το 1985 η κατάσταση σταδιακά εξομαλύνεται, καθώς γίνονται και οι πρώτες συστηματικές προσπάθειες για αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Ωστόσο, η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται χώρα φιλοξενίας τουριστών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης. Αυτό φαίνεται πολύ παραστατικά, από την σύγκριση με

την Ιταλία. Παρόλο που και η γειτονική μας χώρα έχει επενδύσει στο προϊόν του μαζικού τουρισμού, ωστόσο έχει καταφέρει να δώσει έναν ιδιαίτερο ποιοτικό χαρακτήρα στις παρεχόμενες υπηρεσίες της, με αποτέλεσμα και τη σημαντική αύξηση της κατά κεφαλήν δαπάνης σε πραγματικούς όρους. (Πίνακας 1)

Σύγκριση Κατά Κεφαλή Δαπάνης από εξωτερικό τουρισμό Ελλάδος/Ιταλίας
(Δαπάνη στην Ελλάδα ως % της δαπάνης στην Ιταλία)

1970	1975	1980	1985	1990	1995	1998
135%	116%	89%	66%	51%	44%	55%

Πηγή αρχικών στοιχείων: ΠΟΤ

4.2.3. Προέλευση τουριστικής ζήτησης

Ποσοστό 72% των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα πραγματοποιήθηκαν από πολίτες της ΕΕ, 21% από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ μόλις 2,5% πραγματοποιήθηκαν από την Αμερικανική Ήπειρο. Το 1981 η συμμετοχή της Ευρώπης στο σύνολο της ζήτησης ήταν 74%, ενώ της Αμερικής 8%. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ζήτησης είναι το υψηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters), που το καλοκαίρι του 1998 ήταν 55%.

Σημαντικό τμήμα της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών προέρχεται από την εσωτερική αγορά και μάλιστα βαίνει αυξανόμενο. Το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιούνται από ημεδαπούς, αλλά μόνο το 10% γίνεται από έλληνες τουρίστες που κάνουν διακοπές, και άλλο ένα 10% ταξιδεύει για επιχειρηματικούς σκοπούς. Ο εσωτερικός τουρισμός καλύπτει συχνά τα ελλείμματα σε περιόδους ύφεσης της κίνησης από το εξωτερικό.

4.2.4 Χαρακτηριστικά τουριστικής ζήτησης

✓ *Τουριστική μονοκαλλιέργεια:*

Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για «**Ήλιο και Θάλασσα**». Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα «αγορές-θύλακες», που διακινούν μικρά μεν πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης, μεγέθη.

✓ *Μέση διάρκεια παραμονής :*

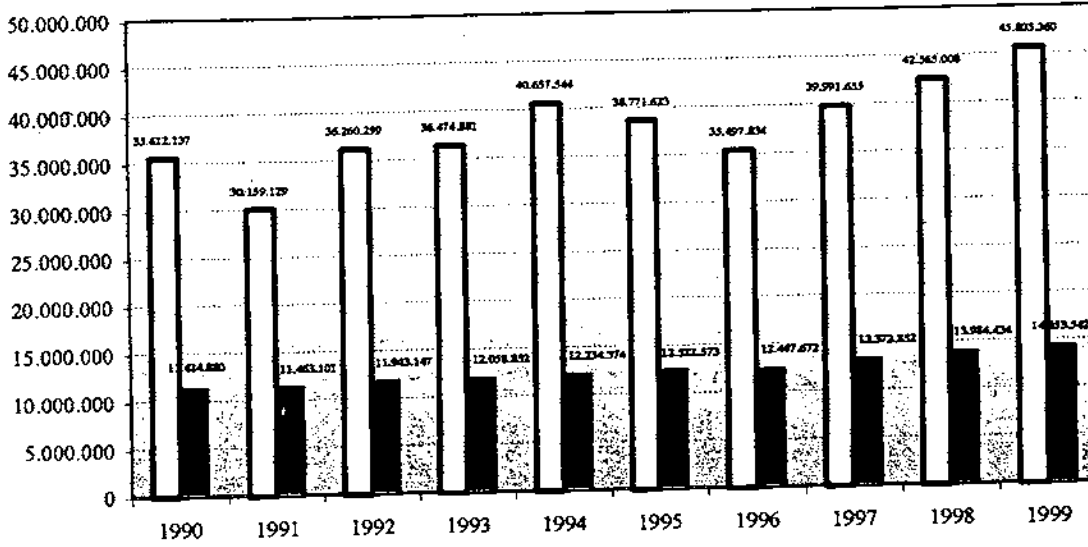
Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών αλλοδαπών στα ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.

✓ *Εποχικότητα ζήτησης :*

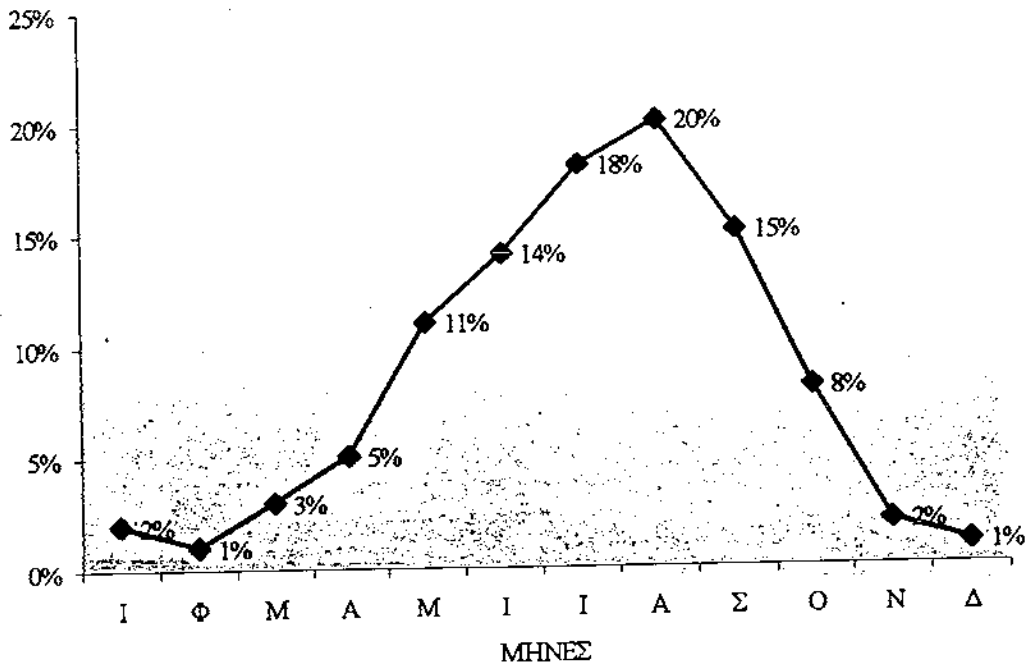
Η εξ αλλοδαπής τουριστική ζήτηση εμφανίζει υψηλό βαθμό χρονικής συγκέντρωσης και κατευθύνεται κυρίως σε προορισμούς στους οποίους κυριαρχεί η μορφή του μαζικού παραθεριστικού τουρισμού. Η τουριστική αιχμή ενισχύεται τα τελευταία χρόνια και αυτό οξύνει ακόμα περισσότερο τα προβλήματα ανταπόκρισης των υποδομών.

Η ζήτηση της παραδοσιακής 7μηνης τουριστικής περιόδου (Απρίλιος-Οκτώβριος) παρουσιάζει μία αυξανόμενη εποχικότητα. Με βάση τις συνολικές αφίξεις, το ποσοστό του επταμήνου ήταν 88% το 1981 και 90% το 1999. Το ίδιο ισχύει για το τετράμηνο, που αποτελεί την αιχμή της τουριστικής περιόδου (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), το οποίο ήταν 62% το 1981 και ανήλθε στο 65% το 1999.

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

4.2.5. Οργάνωση της διεθνούς αγοράς

Η διεθνής αγορά προς τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς χαρακτηρίζεται από έντονα φαινόμενα συγκέντρωσης και καθετοποίησης των ξένων ταξιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι συγχωνεύσεις μεγάλων τουριστικών ομίλων, οι αλληπάλληλες και εξελισσόμενες εξαγορές και συμμαχίες μεταξύ πιστωτικών συγκροτημάτων, αερομεταφορέων, και τουριστικών επιχειρήσεων μαζικών πωλήσεων-πακέτων (tour operators) έχουν αλλάξει ριζικά την αγορά. Εκτός από τον διεθνή ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς, ο ελληνικός τουρισμός έχει πλέον να αντιμετωπίσει και τις ολιγοπωλιακές έως και μονοπωλιακές καταστάσεις, που κατευθύνουν τις μαζικές τουριστικές ροές. Υπάρχει βεβαίως διαπιστωμένη και μια τάση ενός μικρού αλλά διευρυνόμενου τμήματος της διεθνούς αγοράς, που επιδιώκει την ανεξάρτητη μεταφορά σε επλεγμένους προορισμούς με αποφυγή του μαζικού τουρισμού και αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων.

Η διεθνής αγορά χαρακτηρίζεται πλέον από την ραγδαία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής, στην προβολή, ενημέρωση, και χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου, με τα συστήματα αυτόματων κρατήσεων και πωλήσεων. Η ένταξη των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων στην Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί αναγκαίο όρο και για την προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον διεθνή ανταγωνισμό.

4.2.6 Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία

Διαπιστώνεται σημαντική σταδιακή βελτίωση της συμμετοχής του Τουρισμού στα βασικά μεγέθη της Οικονομίας. Το 1999, η Τράπεζα της Ελλάδος κατέγραψε είσπραξη 8.784 εκ. δολαρίων ΗΠΑ από τουριστικές υπηρεσίες, με βάση τις οποίες η Ελλάδα, καταλαμβάνει την 10η θέση στη σχετική κατάταξη του Π.Ο.Τ. Οι τουριστικές υπηρεσίες καλύπτουν σήμερα το ήμισυ του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, από 28% το 1981. Η άμεση συμμετοχή του Τουρισμού στο ΑΕΠ σήμερα είναι 7%, από 4% το 1981. Στον τουριστικό τομέα απασχολείται περίπου το 10% του συνόλου των απασχολούμενων.

4.2.7 Εξερχόμενος Τουρισμός

Οι δαπάνες του εξερχόμενου τουρισμού καλύπτουν ήδη το 25% των επίσημων εισπράξεων από τον εισερχόμενο τουρισμό. Το 1999 οι εξερχόμενες δαπάνες

ανήλθαν σε 2,3 δις δολάρια ΗΠΑ, έναντι 1,6 δις δολάρια το 1991 σημειώνοντας αύξηση κατά 44%.

Οι ελληνικοί τουριστικοί προορισμοί αρχίζουν να δέχονται την πίεση από τον ανταγωνισμό προορισμών του εξωτερικού, με αξιοσημείωτο επακόλουθο και την αυξανόμενη διεύθυνση στην εσωτερική αγορά τουριστικών επιχειρήσεων του εξωτερικού που απευθύνονται στον έλληνα καταναλωτή. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων εξακολουθεί πάντως να προτιμά να κάνει διακοπές στην Ελλάδα, για περισσότερο από 5 ημέρες (62% των ταξιδιών διακοπών στο εσωτερικό). Σημαντικός είναι και ο αριθμός συνταξιούχων που κάνει διακοπές (16% του συνόλου).

4.3. Η προσφορά των παρεχόμενων υπηρεσιών

4.3.1. Τουριστικά Καταλύματα

Στη χώρα λειτουργούν νόμιμα 8.025 ξενοδοχειακές μονάδες, με 311.840 δωμάτια και 591.652 κλίνες. Η κατανομή των υφιστάμενων μονάδων σε τάξεις, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα, είναι «ανάποδη» από την κατανομή μίας ποιοτικής αγοράς. Έχει μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας (ΑΑ) και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες (Γ,Δ,Ε). Η αγορά χαρακτηρίζεται επίσης από το μικρό μέγεθος, αφού το ήμισυ σχεδόν των μονάδων έχει κάτω από 100 κλίνες. Η πληρότητα των ξενοδοχείων κυμαίνεται στο 55 – 60% της δυναμικότητας.

Υπάρχουν επίσης άλλες 414.916 κλίνες σε 27.435 μονάδες ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων καθώς και 30.354 θέσεις κατασκήνωσης σε 329 κάμπινγκ που μπορούν να φιλοξενήσουν περίπου 90.000 άτομα. Μαζί με τις ξενοδοχειακές κλίνες, το σύνολο των νομίμων τουριστικών καταλυμάτων κάθε κατηγορίας έχει δυναμικότητα ταυτόχρονης φιλοξενίας 1.100.000 ατόμων

4.3.2. Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής

Στη χώρα λειτουργούν οι εξής ειδικές υποδομές:

- ✓ συνεδριακά κέντρα με δυναμικότητα 2.400 συνέδρων που έχουν λάβει ειδικό σήμα του ΕΟΤ. 9 νέα Συνεδριακά Κέντρα έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο, άλλα 12 έχουν λάβει έγκριση αρχιτεκτονικών σχεδίων ΕΟΤ και τέλος άλλα 9 διαθέτουν έγκριση σκοπιμότητας υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο.
- ✓ 453 αίθουσες συνεδρίων και συσκέψεων δυναμικότητας 10 έως και πλέον των 1000 ατόμων σε 150 ξενοδοχεία, που λειτουργούν με ειδικό σήμα ΕΟΤ.

- ✓ 2 κέντρα θαλασσοθεραπείας με σήμα ΕΟΤ, άλλο ένα είναι υπό κατασκευήν και άλλα 5 έχουν έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- ✓ ένα σύγχρονο ιδιωτικό υδροθεραπευτήριο και άλλο ένα έχει έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- ✓ Κατασκευάζονται 4 ιδιωτικές μαρίνες και ξενοδοχειακοί λιμένες.

4.3.3. Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις

Υπάρχουν επίσης άλλες κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, ως εξής:

4.500 τουριστικά γραφεία,

738 Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών,

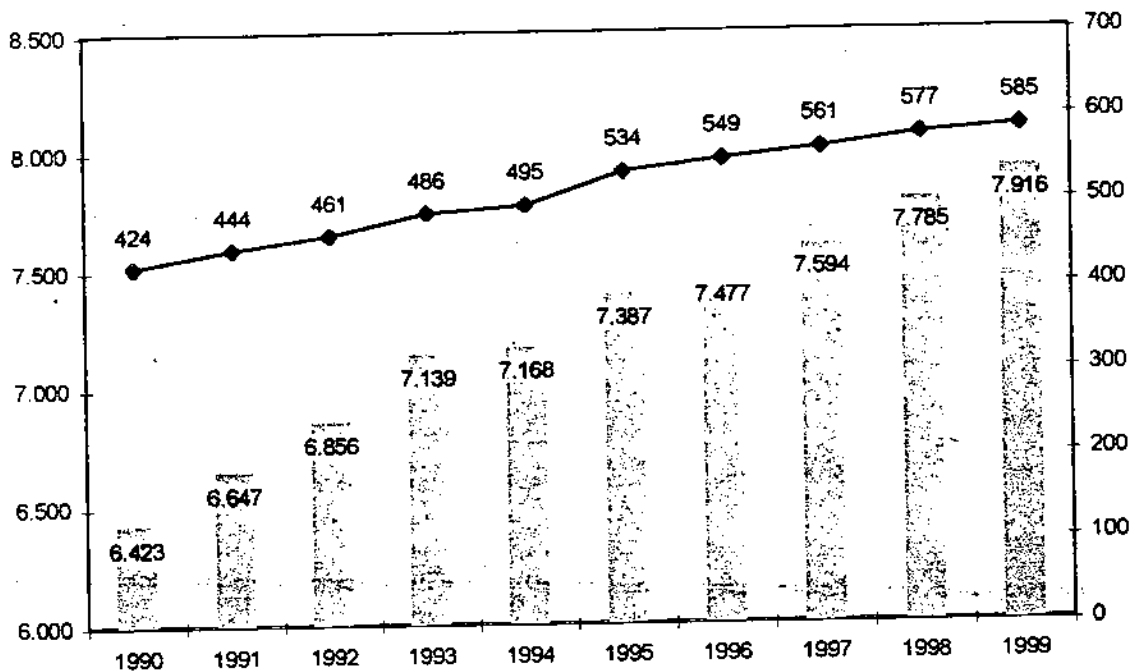
1.455 Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων

200 ναυλομεσιτικά γραφεία

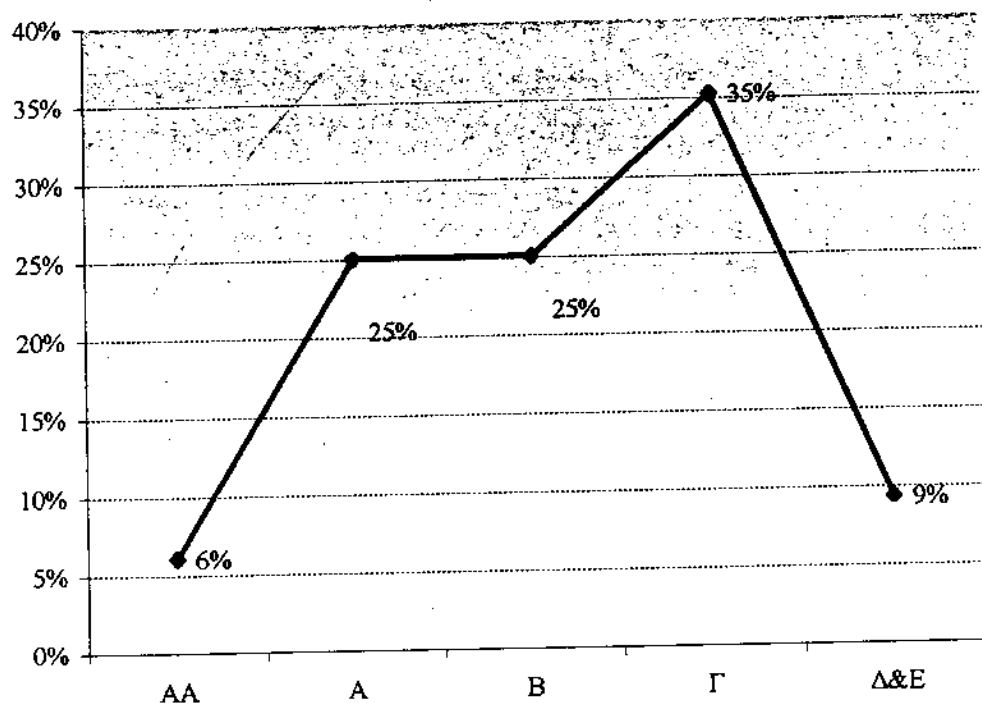
2000 περίπου διπλωματούχοι ξεναγοί ως ατομικοί επαγγελματίες.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ — ΚΛΙΝΕΣ (χιλ.)

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

4.3.4. Διάρθρωση τουριστικών επιχειρήσεων

- ✓ **Γεωγραφική κατανομή:** Με βάση τη γεωγραφική κατανομή των ξενοδοχείων, γύρω από τα οποία συγκεντρώνονται συνήθως οι λοιπές τουριστικές επιχειρήσεις, διαπιστώνεται μια έντονη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας σε λίγες περιοχές της χώρας. Πέντε από τις 13 Περιφέρειες συγκεντρώνουν το 75% των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας, ενώ παρουσιάζονται σημαντικές οι διαφορές συγκέντρωσης και εντός της περιφέρειας. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις σε κλίνες παρατηρούνται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (24% του συνόλου), την Κρήτη (19%), τα Ιόνια Νησιά (11%), την Αττική (11%) και την Κεντρική Μακεδονία (10%).
- ✓ **Συγκέντρωση και καθετοποίηση:** Το κύριο χαρακτηριστικό των μονάδων είναι το μικρό μέγεθος, το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά αδυναμιών και δυσλειτουργιών, όπως χαμηλή στάθμη προσφερομένων υπηρεσιών, αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς, αδυναμία επίτευξης οικονομιών κλίμακας κλπ.

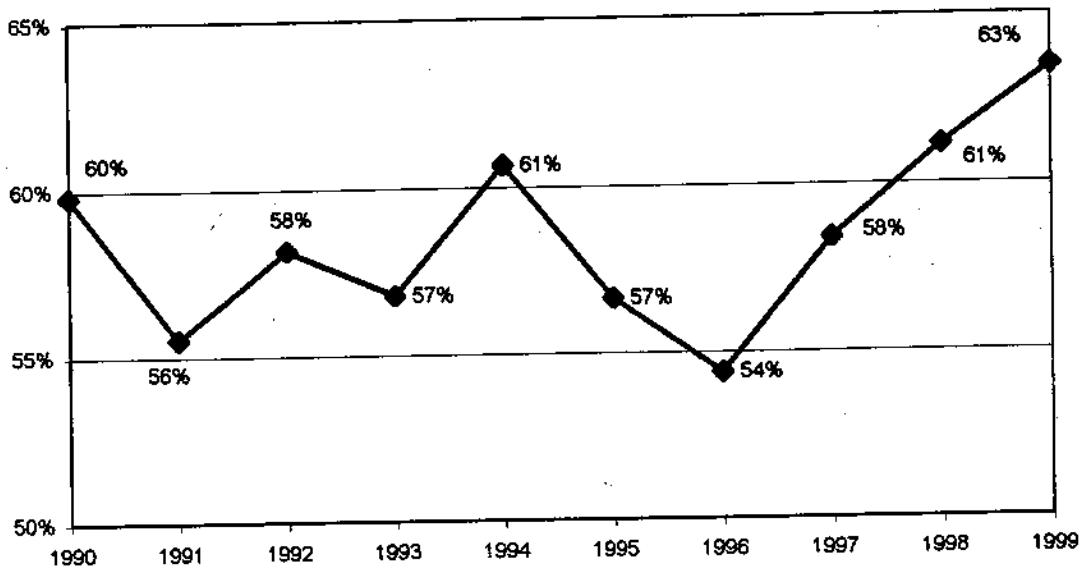
- ✓ Η τάση μεγέθυνσης των τουριστικών επιχειρήσεων είναι ασθενής. Υπάρχουν 47 μικρές αλυσίδες ξενοδοχείων οι οποίες όμως, δεν είναι ομοιογενείς και συγκρίσιμες γιατί περιλαμβάνουν ξενοδοχεία της αυτής ή διαφορετικής ιδιοκτησίας, αλυσίδες απλής διοίκησης (management), συνενώσεις σε επίπεδο μάρκετινγκ και πωλήσεων ή και διεθνή δίκτυα πωλήσεων.
- ✓ Καθετοποίηση με άλλα τμήματα της τουριστικής αλυσίδας παρατηρείται σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις (πχ κρουαζιερόπλοια, tour-operating, περιηγήσεις κλπ). Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η τάση εξαγοράς ελληνικών ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων από ξένους οίκους, με ιδιαίτερη παρουσία κυπριακών συμφερόντων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί η συμμετοχή τουριστικών επιχειρήσεων σε αεροπορικές εταιρείες και handling.
- ✓ **Εποχικότητα λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων:** Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της ελληνικής τουριστικής προσφοράς είναι η εποχική λειτουργία και εκμετάλλευση. Η εποχική λειτουργία χαρακτηρίζει και την υπόλοιπη τουριστική προσφορά των συμπληρωματικών τουριστικών επιχειρήσεων εστίασης, αναψυχής κλπ, οι οποίες όπως είναι φυσικό συγκεντρώνονται και λειτουργούν όπου και όταν υφίσταται σημαντική δυναμικότητα σε ξενοδοχειακές κλίνες. Στους παραδοσιακούς παραθεριστικούς προορισμούς, η εποχικότητα λειτουργίας εμφανίζεται ακόμα πιο έντονη με έντονη επίδραση στην ανεργία.

4.3.5. Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων: Καθεστώς «κορεσμού»

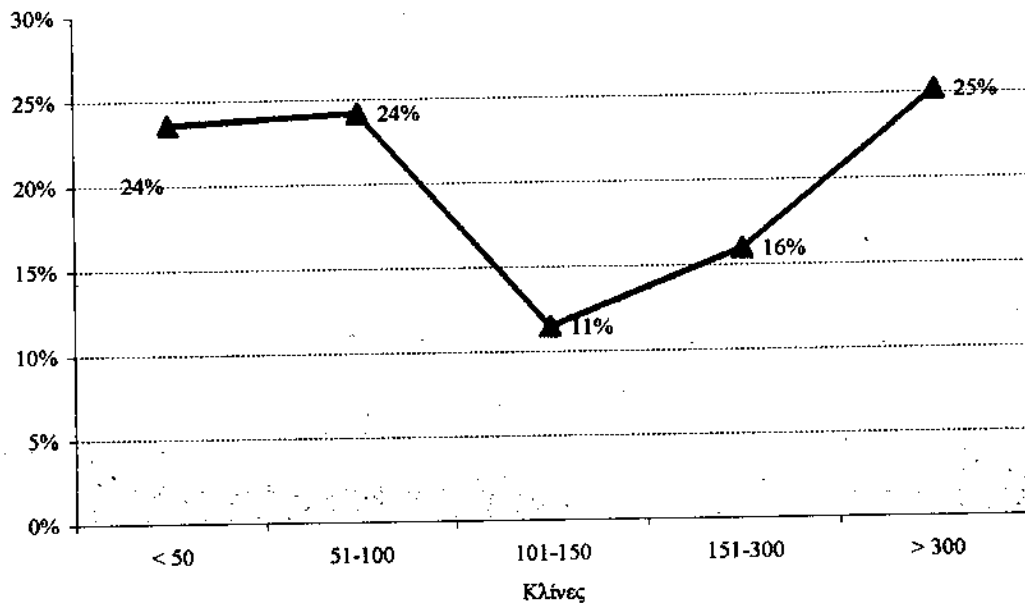
Με την Υπουργική Απόφαση 2647/86 ορισμένες περιοχές της χώρας χαρακτηρίστηκαν ως 'Περιοχές Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης'. Τμήματα των περιοχών αυτών που παρουσίαζαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ξενοδοχειακών κλινών, χαρακτηρίστηκαν ως «Κορεσμένες Τουριστικά Περιοχές», στις οποίες δεν επιτρέπεται η ανέγερση νέων ξενοδοχείων ή η επέκταση των λειτουργούντων.

Με την απόφαση αυτή πολλές περιοχές της χώρας έχουν κριθεί «τουριστικά κορεσμένες». Ο καθορισμός των κορεσμένων περιοχών βασίστηκε και κυρίως σε ευρύτερα χωροταξικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις παρακινήθηκε κυρίως από την πολιτική σταθεροποίησης της υφιστάμενης ξενοδοχειακής αγοράς, θέτοντας εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων.

ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΗΡΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(1990-1999)

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙΝΩΝ ΑΝΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

Το μέτρο ελήφθη με την επίκληση δύο λόγων: α) προστασία ή ανάσχεση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την υπερβολική τουριστική δόμηση και την υπέρβαση των αντοχών της υποδομής και β) διασφάλιση της βιωσιμότητας των ήδη λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων, σε περιοχές με εντόνωσ αρνητική εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης.

Το καθεστώς κορεσμού είναι δυνατόν να αρθεί ή να τροποποιηθεί μέσω του θεσμοθετημένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και σε αρκετές κορεσμένες περιοχές το καθεστώς αυτό έχει τροποποιηθεί μέσω μεταγενέστερου σχεδιασμού. Το αποτέλεσμα της επιβολής θεσμικών εμποδίων εισόδου στον ξενοδοχειακό κλάδο ήταν τα εξής:

- να προστατεύονται αδιακρίτως καλές και κακές επιχειρήσεις
- να μην επιτρέπεται η δημιουργία καλύτερων από τις υφιστάμενες μονάδων
- να εμποδίζεται η φυσική ανανέωση και αναβάθμιση των επιχειρήσεων του κλάδου
- να υπάρχουν ποιοτικά και ποσοτικά υποδεέστερες μονάδες τόσο από αυτές που απαιτεί το επίπεδο του ελληνικού τουρισμού, όσο και κατώτερες των δυνατοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων.
- να υποβαθμίζεται τελικά το τουριστικό προϊόν αφού η χαμηλότερη ποιότητα διαμορφώνει και υποβαθμισμένη κατανάλωση.

Υπάρχει βέβαια περίπτωση όπου η τουριστική ανάπτυξη δεν μπορεί να επεκταθεί πλέον χωρικά. Σημείο κορεσμού για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής δημιουργείται όταν ο αριθμός επισκεπτών ή ο όγκος των κατασκευών προσεγγίζει επίπεδα στα οποία προκαλείται αλλοίωση του φυσικού, πολιτισμικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι πριν χαρακτηριστεί μια περιοχή «κορεσμένη» πρέπει να προηγείται συγκεκριμένη μελέτη για την συγκεκριμένη «τουριστική ενότητα», (π.χ. παραλία, ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, παραδοσιακός οικισμός, αγροτική περιοχή κ.λ.π.)

Ειδικά για την Αθήνα το πρόβλημα κορεσμού με το κριτήριο αλλοίωσης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος υφίσταται μόνο για συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. Πλάκα), όχι όμως λόγω ξενοδοχείων. Πρόβλημα αλλοίωσης του τουριστικού περιβάλλοντος της Αθήνας από τα ξενοδοχεία δεν υφίσταται και πολύ περισσότερο δεν υφίσταται στην ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου. Σε μία σύγχρονη οικονομία, αυτό που χρειάζεται κρατική προστασία είναι το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και όχι οι επιχειρήσεις του κλάδου που θέλουν να περιορίσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και να «κλειδώσουν» τα μερίδια της αγοράς.

Ήδη, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (ΦΕΚ 1511/β/14.12.00) ο κορεσμός του ηπειρωτικού τμήματος της Αττικής αίρεται, προκειμένου, εντός χρονικού διαστήματος δύο μηνών από τη δημοσίευσή της, να υποβληθούν στον ΕΟΤ για έγκριση καταλληλότητας ξενοδοχειακών κλινών ΑΑ και Α τάξης, οι φάκελοι

υποψήφιων επενδυτών, που μέχρι σήμερα αντιμετώπιζαν το κώλυμα του κορεσμού. Της απόφασης αυτής προηγήθηκε διερεύνηση του υφιστάμενου επενδυτικού ενδιαφέροντος σε κορεσμένα και μη τμήματα της Αττικής, μέσω σχετικής προκήρυξης, και διαπιστώθηκε, ότι ικανός αριθμός κλινών υψηλών τάξεων θα δημιουργηθεί και σε μη κορεσμένα τμήματα, αλλά και με αναβάθμιση ήδη λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων. Αναμένεται, κατά συνέπεια, στο υφιστάμενο δυναμικό της Αττικής να προστεθούν συνολικά 9000 περίπου επί πλέον κλίνες ΑΑ και Α τάξης, εκ των οποίων οι 4.000 περίπου εντός κορεσμού.

Όσον αφορά στις λοιπές «κορεσμένες» τουριστικές περιοχές, οι Μελέτες Τουριστικής Ανάπτυξης των 13 Περιφερειών της Χώρας, που προκηρύχθηκαν πρόσφατα από τον ΕΟΤ, μεταξύ άλλων, θα προσεγγίσουν με επιστημονικά κριτήρια τη «φέρουσα ικανότητα» των αντίστοιχων περιοχών και θα περιλάβουν πορίσματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

4.4 Πολιτική ενίσχυσης της ζήτησης

4.4.1. Πελατοκεντρικός τουρισμός

Ο ελληνικός τουρισμός πρέπει να εξελιχθεί σταδιακά, από μαζικό σε επιλεκτικό, προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα του καταναλωτή, έτσι ώστε να περιοριστεί η δυνατότητα υποκατάστασης της Ελλάδας από άλλους μεσογειακούς προορισμούς, με την ανάδειξη της μοναδικότητας των πόρων της. Η εξέλιξη αυτή δεν συνεπάγεται καθόλου τον περιορισμό του οργανωμένου τουρισμού, αλλά την ποιοτική βελτίωσή του. Πρόκειται για μια συντονισμένη προσπάθεια για την ποιοτική αναβάθμιση, βελτίωση της εισοδηματικής διαστρωμάτωσης και χρονική επέκταση της τουριστικής ζήτησης. Προς τον σκοπό αυτό χρειάζεται να επιδιώξουμε τα εξής:

- α) αύξηση της ζήτησης ιδιαίτερα από τις υπερπόντιες αγορές και φυσικά από την Δυτική και Ανατολική Ευρώπη
- β) προσέλκυση ζήτησης ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων,
- γ) διαμόρφωση εμπλουτισμένων τουριστικών προϊόντων τα οποία θα συνεχίζουν μεν να αξιοποιούν το πρότυπο «ήλιος-θάλασσα», αλλά με παράλληλη ένταξη σε αυτό, του πολιτιστικού αποθέματος και των άλλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας

δ) βελτίωση των εναλλακτικών μορφών, όπως ο συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός, τουρισμός υγείας, οικοτουρισμός κλπ.

4.4.2. Τουρισμός Σαββατοκύριακου-Αστικός τουρισμός

Διεθνώς παρατηρείται αυξητική τάση στον αστικό τουρισμό, λόγω της διάδοσης των επαγγελματικών ταξιδιών και συνεδρίων, αναζήτηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, μείωση των αεροπορικών ναύλων, κατάργηση συνοριακών ελέγχων, καθιέρωση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, τεχνολογικές εξελίξεις (τρένα υψηλών ταχυτήτων, διαδίκτυο, κλπ.).

Η χώρα μας δεν έχει κατορθώσει να επωφεληθεί από τις εξελίξεις αυτές, που θα επέτρεπαν, μεταξύ άλλων, και την επέκταση της τουριστικής περιόδου κατά τη χειμερινή περίοδο. Η γεωγραφική της απόσταση από τις χώρες της Ε.Ε. της στερεί τη δυνατότητα επισκέψεων από όμορες χώρες χωρίς συνοριακό έλεγχο. Αντίθετα, η εσωτερική αγορά θα μπορούσε να προσφέρει εναλλακτική δυνατότητα, αν δεν προσέκρουε στην σημαντική έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποδοχής και πόλων έλξης κατά την εκτός αιχμής περίοδο. Απουσιάζουν οργανωμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις με κατάλληλο προγραμματισμό και έγκαιρη προβολή, οι δημοτικές τουριστικές υπηρεσίες υπολειπούνται, δεν έχουν αναπτυχθεί θεματικά πάρκα και χώροι αναψυχής.

Η πολιτική χρονικής επιμήκυνσης προϋποθέτει παρεμβάσεις σε όλα αυτά τα ζητήματα. Η πολιτική αυτή θα συνδυαστεί επίσης με μια συγκροτημένη προσπάθεια προσέλκυσης ζήτησης βραχυχρόνιων διακοπών στα μεγάλα αστικά κέντρα (αρχικά Αθήνα και Θεσσαλονίκη), με τη χορήγηση κινήτρων στους διοργανωτές τουριστικών προγραμμάτων και κατάλληλο μάρκετινγκ.

4.4.3. Ολυμπιακοί Αγώνες 2004

- ✓ Φιλοξενία 2004: Το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Οργανισμού Αθήνα 2004 και της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών έχει τεθεί σε εφαρμογή και στις αρχές Σεπτεμβρίου ο Οργανισμός είχε αναλάβει το 55% των σχετικών δεσμεύσεων. Ο ΕΟΤ βρίσκεται σε συνεννόηση με τις λίγες ξενοδοχειακές μονάδες, που μέχρι στιγμής δεν έχουν προβεί σε κρατήσεις με βάση τους όρους του Μνημονίου.
- ✓ Τουριστικό Ολυμπιακό Πακέτο: Η προοπτική των Ολυμπιακών Αγώνων και της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας προσφέρει μοναδική ευκαιρία για να σχεδιαστεί μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η προοπτική της Ολυμπιάδας του 2004 θα επιδιωχθεί να αξιοποιηθεί έτσι ώστε

να διαμορφωθεί αυξημένη κίνηση, ιδίως πολιτιστικού και αθλητικού τουρισμού πριν και μετά τους αγώνες, με τη μεγαλύτερη δυνατή διάρκεια. Σ' αυτό συμβάλουν:

- οι νέες αθλητικές υποδομές,
- τα μεγάλα προγράμματα στο χώρο του πολιτισμού (ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, Πολιτιστική Ολυμπιάδα, επιμήκυνση και αναβάθμιση του Φεστιβάλ)
- η νέα εικόνα της Αθήνας λόγω των μεγάλων έργων γενικής υποδομής (αεροδρόμιο, Μετρό, οδικό δίκτυο ταχείας κυκλοφορίας κλπ).
- οι νέες τουριστικές υποδομές της Αθήνας
- η αναβάθμιση και αύξηση των ξενοδοχειακών μονάδων

Η αξιοποίηση της Ολυμπιάδας προς όφελος του Τουρισμού θα επιτευχθεί μέσω ειδικά προσανατολισμένου προγράμματος διαφήμισης, που θα συντονίζεται με την γενική ετήσια καμπάνια του ΕΟΤ και τις πρωτοβουλίες του Οργανισμού «Αθήνα 2004». Ήδη ο ΕΟΤ προκηρύσσει την εκπόνηση ειδικού marketing plan 2001-2005 για την ευρύτερη περιοχή της Αττικής καθώς και το αναγκαίο πακέτο δημιουργικού και την αγορά των μέσων για την περίοδο εφαρμογής του 2001-2002.

4.4.4. Προβολή - Διαφήμιση

α) Στρατηγική Διαφήμισης-Marketing Plan: Η κύρια κατεύθυνση της επικοινωνιακής πολιτικής και διαφήμισης είναι η ανάδειξη της ιδιαιτερότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, ώστε να αντιμετωπιστεί η δυνατότητα υποκατάστασης. Σχεδιάστηκε και υλοποιείται ήδη μία ενιαία διαφημιστική εκστρατεία για όλες τις διεθνείς αγορές (14 χώρες) με δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες της κάθε επί μέρους αγοράς. Γενικός στόχος είναι η αύξηση της «ανταγωνιστικότητας» της Ελλάδας στις διεθνείς τουριστικές αγορές. Η προβολή περιλαμβάνει μία σειρά από ενημερωτικές αναφορές σε διάφορες παραμέτρους όπως:

Στο πεδίο του προϊόντος : Σημαντικές βελτιώσεις στις υποδομές και στην ποιότητα του προσφερόμενου προϊόντος καθώς και προστασία φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Στο πεδίο της πολιτικής marketing : Δημιουργία μίας σαφούς «τοποθέτησης» της χώρας, διακριτής από αυτή των ανταγωνιστών της, σε συνδυασμό με ένα σαφές ελκυστικό προφίλ του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

β) Διαφημιστική προβολή: Το έτος 1998 δεν πραγματοποιήθηκε διαφημιστικό πρόγραμμα στο εξωτερικό μέσω διαφημιστικής εταιρείας. Αντ' αυτού όμως αποφασίστηκε αυξημένος αριθμός σημαντικών έκτακτων διαφημιστικών ενεργειών

(εξωτερική διαφήμιση σε μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, τηλεόραση κλπ) καθώς και αυξημένη παρουσία σε διεθνή έντυπα με συνολικό κόστος 2 δις δραχμές. Το 1999 το κεντρικό διαφημιστικό πρόγραμμα του ΕΟΤ στο εξωτερικό ανατέθηκε μετά από διαγωνισμό σε διαφορετικές εταιρείες (κυρίως τοπικές), καθεμία από τις οποίες ανέλαβε την διαφημιστική προβολή σε μία ή περισσότερες χώρες. Το συνολικό κόστος του προγράμματος ανήλθε σε 3 δις δραχμές. Το 2000 η διαφημιστική εκστρατεία είναι ενιαία και υλοποιείται από την κοινοπραξία NOSTOS με συνολικό προϋπολογισμό 7 δις δραχμών περίπου.

4.5 Πολιτική ενίσχυσης της Προσφοράς

Η πολιτική προσέλκυσης ζήτησης υψηλότερων εισοδημάτων και με θεματικό προσανατολισμό πρέπει να είναι συντονισμένη με μια πολιτική παροχής τουριστικού προϊόντος, να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας ζήτησης. Τα μέτρα αναβάθμισης της ποιότητας, εμπλουτισμού και διαφοροποίησης της τουριστικής προσφοράς συνοψίζονται στα εξής:

4.5.1. Βελτίωση και έλεγχος υπηρεσιών

Τα κυριότερα μέτρα που ελήφθησαν κατά την τουριστική περίοδο 2000 εντάσσονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

✓ Δίκτυο Άμεσης Πληροφόρησης «ΕΣΤΙΑ»

Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με σκοπό την παροχή πληροφοριών, την άμεση διερεύνηση παραπόνων και καταγγελιών, καθώς και την επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια των διακοπών των ξένων και ελλήνων επισκεπτών. Η Διεύθυνση Επιθεώρησης του ΕΟΤ, συντονίζει τις ενέργειες 200 επιθεωρητών σε όλη την Ελλάδα για την άμεση και επιτόπου επίλυση των διαφορών θεμάτων. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος ΕΣΤΙΑ 2000 έγιναν 56.400 κλήσεις για γενικές πληροφορίες και καταγγελίες-πράπονα. Από αυτά, τα 12.000 παράπονα αφορούσαν καταγγελίες ως προς την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, την αισχροκέρδεια και την έλλειψη οργάνωσης και υποδομής των τουριστικών τόπων, και επιλύθηκαν άμεσα με την παρέμβαση των εποπτών του προγράμματος.

✓ Ελεγχοί ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών

Με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος συστήθηκε Κεντρική Ομάδα (Task force), με σκοπό τη διενέργεια ελέγχων σε τουριστικές επιχειρήσεις, με έμφαση στις περιοχές που παρουσιάζουν μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Με κλιμάκια 60 περίπου υπαλλήλων, ελέγχθηκαν συνολικά 1.837 τουριστικές επιχειρήσεις. Από τους ανωτέρω ελέγχους διαπιστώθηκε έλλειψη καθαριότητας, ανεπαρκής παροχή υπηρεσιών, και πλημμελής συντήρηση κτιρίων. Σε πολλές περιπτώσεις έγιναν συστάσεις και επιβλήθηκαν πρόστιμα. Η τράπεζα δεδομένων του ΕΟΤ ενημερώνεται με καταχωρήσεις των αποτελεσμάτων των επιθεωρήσεων για περαιτέρω παρακολούθηση και επεξεργασία.

✓ Φυσικές καταστροφές και ενημέρωση των ξένων αγορών

Στον ΕΟΤ έχει διαμορφωθεί μία «Ομάδα Ετοιμότητας» με στόχο την διαχείριση απρόβλεπτων κρίσεων που έχουν άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στον τουριστικό τομέα. Ο ΕΟΤ βρισκόταν σε διαρκή ετοιμότητα για την παρακολούθηση των πυρκαγιών που αφορούσαν τουριστικές περιοχές και προέβαινε σε άμεση ειδοποίηση προς όλα τα Γραφεία Εξωτερικού προκειμένου να ενημερώνονται έγκυρα και έγκαιρα διπλωματικές αντιπροσωπείες και τουριστικοί παράγοντες. Αντίστοιχη κινητοποίηση υπήρξε μετά το ναυάγιο του «Εξπρές Σάμινα», καθώς κλιμάκιο του ΕΟΤ ανέλαβε αμέσως την παροχή πληροφόρησης και βοήθειας στους ξένους επισκέπτες, καθώς επίσης και την παρακολούθηση και ενημέρωση του ξένου τύπου σχετικά με τις πραγματικές διαστάσεις των γεγονότων αυτών.

4.5.2. Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός σηματοδοτεί μια νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικής πολιτικής για τον Ευρωπαϊκό και Ελληνικό χώρο. Οι πρώτες προσπάθειες για εναλλακτικό τουρισμό που υπερβαίνει το παραδοσιακό μεσογειακό πρότυπο, ξεκίνησαν και στη χώρα μας από το τέλος της δεκαετίας του 1980. Ο αριθμός των ευρωπαϊκών πολιτών που στρέφεται και προς τον εναλλακτικό τουρισμό ξεπερνά τα 35.000.000 και αυξάνεται με ρυθμούς άνω του 20% κατά χρόνο. Τα στρώματα που συμμετέχουν σε αυτό τον τουρισμό είναι μέσης και άνω μόρφωσης και εισοδήματος. Στη χώρα μας ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να γίνει σημαντικός μοχλός μιας νέας φάσης τουριστικής επέκτασης. Η ανάπτυξη διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού αποτελεί προτεραιότητα, λόγω του ρόλου της στην άμβλυνση της χωρικής συγκέντρωσης τουριστικής δραστηριότητας, αλλά και για την

αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. Οι απαιτήσεις μιας επιθετικής πολιτικής για τον εναλλακτικό τουρισμό, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν:

- ✓ Καταγραφή και αξιολόγηση δυνατοτήτων ανάπτυξης σε Δήμους, Νομούς, Περιφέρειες. Στόχος είναι να αξιοποιηθούν εκείνοι οι τουριστικοί πόροι, που αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα των διαφόρων περιοχών ώστε να διαμορφωθούν εξειδικευμένα θεματικά προϊόντα, με βάση τα ενδιαφέροντα ειδικών ομάδων τουριστών (πολιτιστικά, οικολογικά, αθλητικά).
- ✓ Ευέλικτα τοπικά επιχειρηματικά σχήματα που ιδρύονται με απλές διαδικασίες και σύγχρονες προδιαγραφές.
- ✓ Δημιουργία νέων επαγγελματιών οικοτουρισμού (π.χ. οδηγοί βουνού, εκτροφείς και φροντιστές αλόγων κλπ) και εκπαίδευση στελεχών. Στην Γαλλία υπάρχουν σειρά ιδιωτικών σχολών που διδάσκουν τέτοιου είδους επαγγέλματα.

Όλα αυτά στοχεύουν στην δημιουργία πακέτων συνεργασίας ανάμεσα στο βουνό και στη θάλασσα, στον παραδοσιακό και νέο τουρισμό καθώς και στην στροφή της πολιτικής στο γεωργικό τομέα και γενικότερα την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και στην αναβίωση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Τα σχετικά προγράμματα και οι αντίστοιχες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις ενισχύονται από το Γ' ΚΠΣ (πρωτοβουλίες Interreg III και LeaderPlus). Τέλος, με χρηματοδότηση του Γ' ΚΠΣ, προωθούνται Μελέτες Τουριστικής Ανάπτυξης των 13 Περιφερειών, που θα υποδείξουν τους αξιοποιήσιμους τουριστικούς πόρους καθώς και τα ενδεδειγμένα μεγέθη ανάπτυξης και τις αναγκαίες υποδομές.

4.5.3 Ασφάλιση τουριστικών επιχειρήσεων έναντι εξωγενών κινδύνων

Το τουριστικό προϊόν, λόγω της φύσης του (μεγάλες συγκεντρώσεις ατόμων, διακίνηση σε ομάδες τουριστών, υψηλές καταναλωτικές απαιτήσεις, πολιτικές και οικονομικές διεθνείς συγκυρίες, φυσικές καταστροφές κλπ), εκτίθεται σε αυξημένους επιχειρηματικούς κινδύνους με αποτέλεσμα να καλούνται οι επιχειρηματίες όλων των κλάδων του τουρισμού και ιδιαίτερα οι μικρομεσαίοι, να αντιμετωπίζουν επιβαρύνσεις και υποχρεώσεις αστάθμητου οικονομικού ύψους και σύνθετου περιεχομένου. Οι κίνδυνοι έχουν διαχρονικά διαπιστωθεί από τη λειτουργία της ελληνικής αγοράς και μπορούν να ομαδοποιηθούν στις τρεις ακόλουθες κατηγορίες.

- α) *Κίνδυνοι από τις αυξημένες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων που οργανώνουν και πωλούν τουριστικά πακέτα, λόγω νομοθετικών ρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ενσωμάτωσής τους στο ελληνικό δίκαιο.*

Ο διοργανωτής ή και ο πωλητής έχουν ευθύνη έναντι του καταναλωτή για την άρτια διεκπεραίωση του συνόλου του ταξιδιού, ακόμη και για τις υπηρεσίες που παρέχονται από τρίτες επιχειρήσεις, εφόσον αυτές περιλαμβάνονται στη σύμβαση ως τμήμα του πακέτου. Επίσης, ο διοργανωτής ή και ο πωλητής οφείλει να έχει εξασφαλίσει με ειδική εγγύηση ή ασφάλιση τον επαναπατρισμό των τουριστών σε κάθε περίπτωση, ακόμη και σε περίπτωση πτώχευσης του ή παύσης πληρωμών, οπότε θα πρέπει να επιστραφούν και τα ήδη καταβληθέντα ποσά στους πελάτες που δεν έχουν ολοκληρώσει το ταξίδι τους. Οργανωτής ή και πωλητής, κατά την έννοια της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το πρόσωπο το οποίο κατά τρόπο μη ευκαιριακό διοργανώνει ταξίδια και τα πωλεί απ' ευθείας ή μέσω πωλητή. Επομένως διοργανωτές μπορούν να είναι οι τουριστικοί πράκτορες, οι ναυλομεσίτες, οι ιδιοκτήτες κρουαζιερόπλοιων, και οι ξενοδόχοι, όταν προσφέρουν τις υπηρεσίες της διαμονής ή μεταφοράς ή και άλλες τουριστικές υπηρεσίες μη συναφείς με αυτές.

β) Κίνδυνοι από διεθνείς ή εσωτερικές συγκυρίες, που επηρεάζουν τα δεδομένα της αγοράς (το εμπάρκο κατά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου το 1992, κρίση στο Κοσσυφοπέδιο το 1999), αλλά και από φυσικές καταστροφές (πυρκαγιές, σεισμοί, πλημμύρες κλπ) ή από αιφνίδιες και σημαντικές αλλαγές στην τιμολόγηση της τουριστικής αλυσίδας λόγω κρατικής παρέμβασης.

Στις περιπτώσεις αυτές, το κράτος καλείται να δαπανήσει σημαντικά κονδύλια είτε υπό μορφή ενίσχυσης των ελληνικών επιχειρηματιών (περίπτωση εμπάρκο το 1992), είτε και υπό μορφή κινήτρων προς τους Tour Operators (περίπτωση Κοσόβου, «επιστροφή σπατόσημου») κλπ.

4.6 Προβλέψεις για το μέλλον του ελληνικού τουρισμού σε σχέση με τις ανταγωνιστικές αγορές (Tourism Vision 2020 περίληψη μελέτης του ΠΟΤ)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) εξέδωσε πρόσφατα μια σειρά μελετών με τίτλο «Tourism 2020 Vision». Πρόκειται για μια έρευνα-μελέτη που σκοπεύει αρχικά να αναγνωρίσει τις κύριες τάσεις του διεθνούς τουρισμού και στη συνέχεια να εκτιμήσει ποσοτικά τις επιπτώσεις των τάσεων αυτών επί των τουριστικών προορισμών, παρουσιάζοντας παράλληλα και κάποιες εθνικές πολιτικές-στρατηγικές, όπως δηλώθηκαν στον ΠΟΤ. Η παρουσίαση της, προσανατολισμένης στην Ελλάδα, περίληψης χωρίζεται σε τρία μέρη:

- Το πρώτο αναφέρεται σε προβλέψεις για τους ρυθμούς αύξησης του εισερχόμενου τουρισμού γενικά, καθώς και στη μεταβολή μεριδίων αγοράς από τις κύριες χώρες – πηγές του τουρισμού μας, ειδικά.
- Το δεύτερο μέρος παρουσιάζει τα αντίστοιχα στοιχεία για μερικούς ανταγωνιστές μας (Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Αίγυπτο, Μαρόκο, Τυνησία).
- Το τρίτο μέρος, αναφέρεται σε διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις τάσεις της τουριστικής ζήτησης ανά περιοχή.

ΜΕΡΟΣ Α :

Ενώ η Ευρώπη θα εξακολουθήσει να έχει σε απόλυτους αριθμούς τις περισσότερες αφίξεις, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των αφίξεων είναι με διαφορά ο μικρότερος όλων των υπολοίπων περιοχών του κόσμου και το μερίδιο αγοράς της βαίνει συνεχώς μειούμενο. Εκτός όμως από τις τάσεις της Νότιας Ευρώπης, αξίζει να δούμε πώς αναμένεται να εξελιχθούν τα πράγματα στο επίπεδο της Μεσογείου, όπου στην ομάδα αυτή συμμετέχουν και χώρες που έχουν ενδιαφέρον και συνεχώς αναπτυσσόμενο τουριστικό προϊόν, αλλά επίσης είναι τιμολογιακά ελκυστικότερες από την Νότια Ευρώπη. Η Ελλάδα όχι μόνο θα παρουσιάσει ρυθμό ανάπτυξης μικρότερο από το μέσο όρο της περιοχής, αλλά και ότι οι περισσότερες από τις γειτονικές μας χώρες αναπτύσσονται με σαφώς ταχύτερους ρυθμούς, γεγονός που επιβεβαιώνεται και στο επίπεδο των Βαλκανίων.

Το 2020 η Γαλλία θα εξακολουθεί να είναι ο υπ' αριθμόν ένα ευρωπαϊκός προορισμός με περισσότερες από 100 εκ αφίξεις, ενώ την πρώτη θέση παγκόσμια θα καταλαμβάνει πλέον η Κίνα με 130 εκ αφίξεις. Τους μεγαλύτερους μέσους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης θα έχουν η Κροατία με 8,4%, η Ρωσία με 6,8%, η Σλοβενία με 6%, η Τουρκία με 5,5% και τέλος η Βουλγαρία και η Ρουμανία με 4,6%. Αν δούμε ξεχωριστά την περίπτωση της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι αν συνεχίσουμε την ίδια πολιτική, μέχρι το 2020 θα εξακολουθούμε να έχουμε (εξαρτώμεθα από) τους ίδιους πελάτες. Καμία χώρα από αυτές που αναπτύσσουν τον εξερχόμενο τουρισμό τους με μεγάλους ρυθμούς δεν θα είναι στο «top 10» των πελατών μας (και στο 80% του συνόλου των τουριστών που θα μας επισκέπτονται).

ΜΕΡΟΣ Β :

Το δεύτερο μέρος παρουσιάζει αντίστοιχα στοιχεία για μερικούς από τους τωρινούς και μελλοντικούς ανταγωνιστές μας. Η Ελλάδα, μαζί με Ισπανία, Ιταλία και

Γαλλία εμφανίζουν τους μικρότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι ο κύκλος του προϊόντος και των τεσσάρων αυτών χωρών βρίσκεται καθαρά στη φάση της ωρίμανσης, φάση η οποία φαίνεται να διαρκεί πολλά χρόνια. Παράλληλα, μια σειρά «νέων» τουριστικών προορισμών εμφανίζεται -ή επανεμφανίζεται- καταλαμβάνοντας σημαντικό τμήμα από τη πίττα της αγοράς. Οι «νέοι» αυτοί προορισμοί απευθύνονται κατά κύριο λόγο στο εισοδηματικά χαμηλό τμήμα της αγοράς.

Ας δούμε τώρα, τι προβλέπεται για τον εξερχόμενο τουρισμό από μια σειρά χωρών, που είναι παραδοσιακές αγορές για την Ελλάδα και μια - δύο άλλες που θα έπρεπε να αποτελούν παραδοσιακές αγορές για την χώρα μας .

Γερμανία

Η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη χώρα-πηγή τουριστών παγκόσμια. Όμως η ανάπτυξη του εξερχόμενου τουρισμού της θα είναι μικρότερη του ευρωπαϊκού μέσου (3.4%) και θα προσεγγίσει το 2.9% για το διάστημα 1995-2020. Η Γαλλία θα παίρνει πάντα τη μερίδα του λέοντος από τη γερμανική αγορά και οι ΗΠΑ αναμένεται να είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη αύξηση του μεριδίου αγοράς της με 4.8%.

Ηνωμένο Βασίλειο

Ο εξερχόμενος τουρισμός από τη Μεγάλη Βρετανία αναμένεται να αυξηθεί με ρυθμό 3.3%. Η Γαλλία , το Βέλγιο, η Ιρλανδία και οι ΗΠΑ θα αυξάνουν το μερίδιό τους με ρυθμούς 3.8%, πάντα στο διάστημα 1995-2020.

Γαλλία

Οι μεγαλύτεροι ρυθμοί ανάπτυξης αναμένονται για τους παραδοσιακούς προορισμούς Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Βέλγιο, ενώ η Τουρκία θα παρουσιάσει επίσης μεγάλη αύξηση ξεκινώντας όμως από χαμηλή βάση.

Ιταλία

Από τους καθιερωμένους προορισμούς της ιταλικής αγοράς, η Ελβετία και οι ΗΠΑ θα παρουσιάσουν σημαντικές αυξήσεις, ενώ από τους αναδυόμενους προορισμούς η Κροατία και η Αίγυπτος.

ΗΠΑ

Ο εξερχόμενος από τις ΗΠΑ τουρισμός θα αυξάνεται με ρυθμό 2.7% (έναντι 4.1% του παγκόσμιου μέσου), φθάνοντας τις 123 εκ. διεθνείς αφίξεις το 2020. Στην Ευρώπη, οι κύριοι προορισμοί θα παραμείνουν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία..

Ιαπωνία

Το 2020 θα σημειωθούν 141.5 εκ αφίξεις διεθνώς προερχόμενες από την Ιαπωνία. Τη σημαντικότερη μέση ετήσια αύξηση στην Ευρώπη θα σημειώσει η Ιταλία, φθάνοντας το 1,623 εκ το 2020 από 897 χιλιάδες το 1995), ενώ η Κίνα και η Ταϊλάνδη θα σημειώσουν τους μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης με 8.4% κατ' έτος.

ΜΕΡΟΣ Γ :

Στο τρίτο μέρος της έρευνας παρουσιάζονται συνολικά και κατά περιοχή οι παράγοντες οι οποίοι αναμένεται να επηρεάσουν τη τουριστική ζήτηση και ανάπτυξη των διάφορων περιοχών κατά την προσεχή εικοσαετία. Παρ ότι είναι προφανές ότι όλοι οι παράγοντες θα μπορούσαν να επηρεάζουν όλες τις περιοχές, υπάρχουν κάποιοι που αναμένεται να είναι οι σημαντικότεροι κατά περιοχή. Σε ορισμένες περιπτώσεις επίσης, είναι φανερό ότι η αρνητική πορεία ενός παράγοντα σε μια περιοχή (πχ. προβλήματα ασφάλειας) μπορεί να είναι θετική για μια άλλη περιοχή (με την έννοια ότι η ζήτηση θα εκτραπεί προς την ήρεμη / ασφαλή περιοχή).

Οι πολιτικές, στρατηγικές, τακτικές κλπ και η σοβαρή και υπεύθυνη ενασχόληση μιας χώρας με το τουρισμό, επιβάλλει τη συνεχή παρακολούθηση αυτών (τουλάχιστον) των παραγόντων, μαζί με την προϋπόθεση της ετοιμότητας και δυνατότητας προσαρμογής / αντίδρασης για την εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης και της επίτευξης των προκαθορισμένων στόχων.

Οι Συνέργιες, η Ασφάλεια, η Τεχνολογία και οι Οικονομικές κρίσεις είναι οι σημαντικότεροι -κοινοί, για όλους τους προορισμούς- παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουρισμού. Θρησκεία, Ευρώ, Νερό και Πετρέλαιο, επηρεάζουν κατά περίπτωση και κατά περιοχή, δεν θα πρέπει όμως να παραβλέπει κανείς τις αλληλεπιδράσεις. Από πλευράς τμημάτων της αγοράς και ειδικών μορφών τουρισμού οικοτουρισμός, θεματικά πάρκα, κρουαζιέρες και γάμοι στο εξωτερικό αναμένεται να

πρωταγωνιστήσουν. Ας δούμε στη συνέχεια μερικούς παράγοντες –άλλους σύντομα , άλλους τηλεγραφικά- και πώς επηρεάζουν ή θα επηρεάσουν τα του τουρισμού.

Συνέργιες

Η ολοένα αυξανόμενη ένταση του ανταγωνισμού οδηγεί στην ανάπτυξη συνεργασιών σε πολλά επίπεδα. Μετά τις συνέργιες του ιδιωτικού τομέα, η τάση γίνεται εμφανής στο επίπεδο δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και προεκτείνεται στις συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και δημόσιου σε υπερεθνικό επίπεδο. Η διαφήμιση και προβολή είναι η δράση η οποία συσπειρώνει τις περισσότερες δυνάμεις. Η συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σε εθνικό επίπεδο, διευρύνεται συνεχώς, με το ιδιωτικό τομέα να αυξάνει την λειτουργική και οικονομική συνεισφορά του. Αυτό όμως που ξεχωρίζει τα τελευταία χρόνια , είναι οι προσπάθειες κοινής προβολής υπερεθνικών προορισμών. Σε μία πρόσφατη διεθνή τουριστική έκθεση (World Travel Market), το Hong-Kong, η Σιγκαπούρη και η Ταϊλάνδη εμφανίστηκαν μαζί στο ίδιο περίπτερο με τίτλο "Together in Asia". Στην Αφρική, η Μοζαμβίκη, η Ζανζιβάρη και η Ουγκάντα εμφανίζονται μαζί στις μπροσούρες των tour operators. Η RETOSA (Regional Tourism Organization for Southern Africa) με 14 χώρες-μέλη, προχωρεί σε νέα συμφωνία για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Στη Νότια Ασία, το SAARC (South Asia Association for regional Cooperation) προχώρησε στη δημιουργία του South Asian Travel & Tourism Exchange (SATTE) για να προωθήσει ολόκληρη τη περιοχή σαν ένα προορισμό. Στη Μέση Ανατολή, έχουμε το παράδειγμα της Red Sea Riviera που προωθείται από κοινού από το Ισραήλ, την Ιορδανία και την Αίγυπτο. Τέλος, στην Αμερική, 28 κρατίδια της Καραϊβικής δημιούργησαν το Caribbean Coalition for Tourism, το δε Μεξικό και η Κούβα, εκτός από τη σημαντική βελτίωση των μεταξύ τους συγκοινωνιών , προβάλλονται από κοινού σε διαδικτυακά προγράμματα προβολής.

Ασφάλεια – Συνθήκες Υγιεινής

Την προφανή σπουδαιότητα αυτών των παραγόντων δεν χρειάζεται να την αναλύσει κανείς. Πρέπει όμως να σημειωθεί, σε ότι αφορά στην ασφάλεια, ότι τόσο τα προβλήματα που προκύπτουν ξαφνικά (πχ μεμονωμένες τρομοκρατικές ενέργειες, φυσικές καταστροφές), όσο και τα προβλήματα διαρκείας (κατάσταση στην Μέση Ανατολή) πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο τουριστικό σχεδιασμό μιας χώρας σαν προβλήματα καθημερινότητας. Ο πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας έστειλε 8 περίπου εκ.

τουρίστες σε άλλες χώρες, μερικές από τις οποίες επωφελήθηκαν παθητικά ενώ μερικές προσπάθησαν να μεγιστοποιήσουν αυτό το όφελος. Αντίστοιχα, η πιθανή μελλοντική εξομάλυνση του προβλήματος θα αναδιανείμει τα μερίδια αγοράς. Σε κάθε περίπτωση, οι τουριστικοί προορισμοί και οι φορείς τους -δημόσιοι και ιδιωτικοί- θα πρέπει να είναι έτοιμοι να αντιμετωπίζουν κάθε είδους κρίση, είτε μεγιστοποιώντας οφέλη, είτε ελαχιστοποιώντας αρνητικές επιπτώσεις.

Τεχνολογία

Ήδη αντιλαμβανόμαστε τις επιπτώσεις της τεχνολογίας στο τουρισμό, με ιδιαίτερη έμφαση στα κανάλια διανομής και το μάρκετινγκ γενικά. Η παγκοσμιοποίηση -από πλευράς δυνατοτήτων προσέγγισης του πελάτη- είναι πλέον πραγματικότητα και οι δυνατότητες τμηματοποίησης της αγοράς τεράστιες. Αντίστοιχα, η τεχνολογία αλλάζει πλέον την οργάνωση της παραγωγής και δημιουργεί διαφορετικές ανάγκες εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού. Οι σημαντικές επενδύσεις στη τεχνολογία είναι αναγκαίες για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να παραμείνουν ανταγωνιστικές.

Πολιτικές, Κοινωνικές και Οικονομικές συνθήκες (με έμφαση στην Ευρώπη)

Διευκόλυνση των μετακινήσεων και κοινό νόμισμα αναμένεται μακροπρόθεσμα να επιδράσουν θετικά στις ενδοευρωπαϊκές μετακινήσεις. Από πλευράς όμως κοινωνικών παραγόντων και κυρίως δημογραφικά, η Ευρώπη θα έχει ολοένα και περισσότερους πολίτες τρίτης ηλικίας, καθώς ο ρυθμός των διαζυγίων αυξάνεται, γάμοι και οικογένειες γίνονται σε μεγαλύτερες ηλικίες και τα «μονογονικά» (single parent) νοικοκυριά επίσης αυξάνουν.

Η περιβαλλοντική ευαισθησία μεγαλώνει και ταυτόχρονα είναι προσφιλέστερο θέμα των ΜΜΕ. Οι Ευρωπαίοι σε μεγάλο βαθμό κατοικούν σε περιοχές με υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, γεγονός που θα ευνοεί ολοένα και περισσότερο τις φυσιολατρικές διαφυγές, τις μικρής διάρκειας διακοπές, τις διακοπές δραστηριότητας.

Παγκοσμιοποίηση

Η παγκοσμιοποίηση στη ζήτηση είναι ήδη αισθητή εντείνοντας τον έτσι και αλλιώς πολυεπίπεδο ανταγωνισμό. Από την άλλη πλευρά, οι τουριστικοί προορισμοί και οι τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει να προσαρμόσουν τις στρατηγικές προσέλκυσης πελατείας στους παγκοσμιοποιημένους όρους του ανταγωνισμού,

δίδοντας έμφαση στα τοπικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε προορισμού και επιχείρησης, τα οποία πρέπει να διατηρήσουν την ταυτότητα τους , αν θέλουν να ξεχωρίζουν, δηλαδή να διαφοροποιούνται.

5. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΙΑΙΕΤΙΑ

5.1 ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.

5.1.1 Τουριστικά software

Η χρήση των νέων τεχνολογικών εφαρμογών της επιστήμης της πληροφορικής παίζει καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση της απόδοσης και της παραγωγικότητας στις σύγχρονες επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα αναβαθμίζει τον τρόπο διοίκησης και οργάνωσής τους. Από τη στιγμή λοιπόν που μία ξενοδοχειακή επιχείρηση ή ένα τουριστικό γραφείο, αποφασίσει να εκσυγχρονιστεί κάνοντας χρήση μηχανογράφησης, θα βρεθεί ενώπιον μιας ευρείας γκάμας υπολογιστικών συστημάτων (hardware) και μιας πληθώρας προγραμμάτων που τα πλαισιώνουν (software). Σε γενικές γραμμές το software που σχετίζεται με το χώρο του τουρισμού μπορεί να χωριστεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες, το software που απευθύνεται στα ξενοδοχεία και αυτό που απευθύνεται στα τουριστικά γραφεία.

α) Software ξενοδοχείων

Το software που απευθύνεται στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις προορίζεται για την κάλυψη πλήθους αναγκών. Σε ένα πρώτο επίπεδο οι ανάγκες αυτές εντοπίζονται στην επαφή της επιχείρησης με τον πελάτη, καθώς και στις σχέσεις της μαζί του. Ένα ξενοδοχειακό υπολογιστικό πρόγραμμα έχει τη δυνατότητα να συνεισφέρει δραστικά στην παροχή καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών στους πελάτες, διαχειριζόμενο με ταχύτητα και λειτουργική επάρκεια όλες τις διαδικασίες ελέγχου των οικονομικών δοσοληψιών ανάμεσα στον πελάτη και το ξενοδοχείο και καταγράφοντας με ακρίβεια όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο δεδομένου ότι στα ξενοδοχεία, αγαθά και υπηρεσίες καταναλώνονται προτού να εξοφληθούν καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη άμεσης και ακριβούς καταγραφής της οικονομικής δραστηριότητας των πελατών. Τα μέρη όπου οι πελάτες μπορούν να αγοράζουν αγαθά οποιουδήποτε είδους ονομάζονται πώλησης (Points Of Sales - POS). Ένα ισχυρό software μπορεί να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα καταγραφόμενα στοιχεία από όλα τα σημεία πώλησης ενός ξενοδοχείου.

Το software που απευθύνεται σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις διαχωρίζει τη δομή του ξενοδοχειακού περιβάλλοντος σε δύο μέρη. Το κριτήριο γι' αυτόν το διαχωρισμό προσδιορίζεται από το εάν στο συγκεκριμένο περιβάλλον υπάρχει επαφή

της επιχείρησης με τον πελάτη ή όχι. Έτσι, το Front Office Management (FOM) αναφέρεται στις σχέσεις της επιχείρησης με τους φιλοξενούμενους, ενώ το Back Office Management (BOM) σε επιχειρησιακές δραστηριότητες που δεν αφορούν άμεσα τους πελάτες.

Αναλυτικότερα, ως FOM ορίζεται η διαχείριση της υπηρεσίας υποδοχής του ξενοδοχείου. Μερικές από τις λειτουργίες του FOM είναι οι κρατήσεις θέσεων, οι δοσοληψίες στα σημεία πώλησης, οι διαδικασίες αναχώρησης, οι δραστηριότητες του Front Desk, η επιμέλεια των χώρων αναψυχής, η προώθηση και οι πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα, στο οποίο έχει ενσωματωθεί κατάλληλο software, είναι σε θέση να αυτοματοποιήσει και να απλουστεύσει όλες τις λειτουργίες του Front Office που προαναφέρθηκαν.

Από την άλλη μεριά το BOM, έχει πολλά κοινά σημεία με τη διαχείριση μιας επιχείρησης γενικότερου αντικειμένου. Οι λειτουργίες του κατά κύριο λόγο αφορούν λογιστικές εγγραφές, τη μισθοδοσία, τη συντήρηση και ασφάλεια των εγκαταστάσεων, τον έλεγχο της αποθήκης, κλπ. Και σε αυτή την περίπτωση, η χρησιμοποίηση του κατάλληλου πληροφοριακού συστήματος βοηθά αποτελεσματικά το χρήστη στη διαχείριση των παραπάνω λειτουργιών. Μερικά από τα σημαντικότερα software ξενοδοχείων που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά είναι τα παρακάτω:

- ✓ **XENOS**. Πρόκειται για ένα ελληνικό ξενοδοχειακό software που αφορά ένα ολοκληρωμένο παραμετρικό σύστημα για FOM, BOM και POS.
- ✓ **ΕΡΜΗΣ 2000 (Front Office), ΕΣΤΙΑ (Back Office)**. Μια ελληνική ολοκληρωμένη ξενοδοχειακή εφαρμογή για επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους που αφορά τη λειτουργία όλων των τομέων της επιχείρησης.
- ✓ **HOTELIA**. Ελληνικό, παρεμφερές του ΕΡΜΗΣ, με μοναδική διαφορά ότι δεν καλύπτει Back Office.
- ✓ **HOTEL MANAGER**. Ελληνικό, αγγίζει σε ποιότητα το ΕΡΜΗΣ 2000, καθώς και αυτό καλύπτει πλήρως τις ανάγκες πλήθους τμημάτων.
- ✓ **σ90/FASTAURANT**. Ελληνικό, είναι ένα σύστημα προγραμμάτων ειδικά σχεδιασμένο για να καλύπτει τις απαιτήσεις λειτουργίας μιας επισιτιστικής μονάδας.
- ✓ **XENIA**. Σύστημα μηχανοργάνωσης ξενοδοχείου.
- ✓ **FIDELIO, VINGCARD**. Γερμανικά. Το FIDELIO είναι σύστημα μηχανοργάνωσης ξενοδοχειακής μονάδας, ενώ το VINGCARD παρέχει ηλεκτρονικές καρτοκλειδαριές ασφαλείας.

β) Software τουριστικών γραφείων

Τα σύγχρονα τουριστικά γραφεία τόσο με τη διακίνηση ταξιδιωτών όσο με την οργάνωση συνεδρίων και τη σύνθεση τουριστικών πακέτων, χρειάζονται και αυτά μηχανοργάνωση προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού. Επόμενο ήταν λοιπόν να εξελιχθούν ραγδαία και στο χώρο αυτό τα κατάλληλα λογισμικά που έχουν σχέση με τον τρόπο οργάνωσης και τη λειτουργία των τουριστικών γραφείων.

Το software των τουριστικών γραφείων περιλαμβάνει το BOM, στο οποίο περιέχονται τόσο λειτουργίες λογιστικών εγγραφών και μισθοδοσίας όσο και λειτουργίες επικοινωνιακών μέσων και αυτοματισμού. Ωστόσο το κύριο βάρος των προδιαγραφών τέτοιου τύπου λογισμικών, είναι μετατοπισμένο στη σχέση του γραφείου με τους πελάτες και τους προμηθευτές. Καταχωρούνται σ' αυτό οι δοσοληψίες με Tour Operators, ταξιδιωτικούς πράκτορες, ξεναγούς, τιμολόγηση, allotments ξενοδοχείων, vouchers, ενουκιάσεις αυτοκινήτων, εισιτήρια, transfers, κλπ. Επιπρόσθετα τα λογισμικά αυτά έχουν τη δυνατότητα να διαχειρίζονται την οργάνωση συνεδρίων και τον προγραμματισμό οργανωμένων εκδρομών. Χαρακτηριστικά αναφέρονται ορισμένα software τουριστικών γραφείων:

- ✓ **TOURS.** Εκδρομές.
- ✓ **APPLEXC VER. 2.0.** Εκδρομές – Transfers.
- ✓ **TOURISM INFORMATION SYSTEM 2000.** Ολοκληρωμένο σύστημα τουριστικών πληροφοριών που καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες των τουριστικών γραφείων.
- ✓ **TRAVELPACK CRS.** Καλύπτει τις κρατήσεις και τις εκδόσεις αεροπορικών εισιτηρίων των εταιριών που διαχειρίζονται πτήσεις charter. Η ίδια εταιρία έχει αναπτύξει ένα λογισμικό το TRAVELPACK – GMIR, το οποίο μεταφέρει αυτόματα στο back office της επιχείρησης όλες τις κρατήσεις του πρακτορείου που γίνονται μέσω των διεθνών δικτύων SABRE και GALILEO.
- ✓ **CONFERENCE APPLICATION.** Αυτό το πρόγραμμα δημιουργήθηκε προκειμένου να καλύψει όλα τα στάδια οργάνωσης ενός συνεδρίου από την εγγραφή του συνέδρου έως και την τιμολόγησή του.

5.1.2 Ο ελληνικός τουρισμός στο δίκτυο

Πληθαίνουν συνεχώς οι ιστοσελίδες (websites) ξενοδοχείων, ταξιδιωτικών γραφείων, αεροπορικών και ακτοπλοϊκών εταιριών στο διαδίκτυο (internet) όπου ο καταναλωτής – τουρίστας εκτός από ελκυστικές φωτογραφίες μπορεί να βρει από τιμές εισιτηρίων μέχρι πλάνα κρατήσεων θέσεων και δωματίων. Το πιο ελπιδοφόρο μήνυμα είναι ότι το ελληνικό τουριστικό προϊόν άρχισε να προβάλλεται διεθνώς μέσω του διαδικτύου. Παρακάτω αναφέρονται μερικά από τις μεγαλύτερες ελληνικές και διεθνείς τουριστικές διαδικτυακές ιστοσελίδες:

- ✓ **Travelling Internet.** Το συγκεκριμένο site περιέχει μεγάλη ποικιλία πληροφοριών, που ξεκινούν από αεροπορικές εταιρίες και ξενοδοχεία και φτάνουν σε εταιρίες ενοικίασης σκαφών αναψυχής. Οι πληροφορίες δίνονται στον επισκέπτη σε μορφή αλφαβητικού καταλόγου για κάθε κατηγορία με όνομα, διευθύνσεις, τηλέφωνα και fax . Παρέχεται στον επισκέπτη η δυνατότητα να επιλέξει τον τόπο προορισμού του για διακοπές, ακόμη και να κάνει απ' ευθείας κράτηση σε ξενοδοχείο της επιλογής του, συμπληρώνοντας μια αίτηση με τα στοιχεία του, τις ακριβείς ημερομηνίες άφιξης και αναχώρησης, καθώς και τον αριθμό ατόμων που θα φιλοξενηθούν. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχουν διαθέσιμες φωτογραφίες .
- ✓ **The Aegean web server.** Το site αυτό αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους τουριστικούς οδηγούς στο διαδίκτυο, καθώς εκτός από το περιεχόμενο που αφορά στην παρουσίαση της Ελλάδας, περιλαμβάνει και μια σειρά γενικών πληροφοριών όπως γραφεία αεροπορικών εταιριών, ταξί, πρόγνωση καιρού και προγράμματα πτήσεων. Η σχεδίαση των διακοπών ξεκινάει από το χάρτη της Ελλάδας, απ' όπου ο χρήστης επιλέγει την περιοχή στην οποία έχει εστιάσει το ενδιαφέρον του.
- ✓ **Tourism in Greece.** Οι ενημερωτικές πληροφορίες στο Tourism in Greece, δεν παρουσιάζονται σε ενιαία μορφή αλλά διαιρούνται σε κατηγορίες ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους από το χρήστη. Κάθε κατηγορία είναι πλούσια σε εικόνες αλλά και κείμενο, το περιεχόμενο του οποίου είναι μεταφρασμένο σε τρεις γλώσσες (Ελληνική, Αγγλική, Γερμανική). Η πλοήγηση στο site ξεκινά από τον κλασικό χάρτη της Ελλάδας, ωστόσο υπάρχει και μια εύχρηστη μηχανή αναζήτησης για συγκεκριμένες υπηρεσίες (ξενοδοχεία), η οποία εκτός από τον τόπο προορισμού, δίνει τη δυνατότητα επιλογής παροχών (πισίνα, κλιματισμός, κλπ) που διαθέτει κάποια ξενοδοχειακή μονάδα

- ✓ **Ellada.com.** Η ιστοσελίδα αυτή χαρακτηρίζεται ως ο παράδεισος των γενικών πληροφοριών για τον τουρίστα. Δίνεται μεγάλη σημασία στην ενημέρωση του επισκέπτη και οι επιλογές περιλαμβάνουν από πληροφορίες για μουσική και συνταγές, μέχρι αναλυτικές περιγραφές για κάθε περιοχή και τις σημαντικότερες τοποθεσίες της.
- ✓ **All the Hotels in Greece.** Η ιστοσελίδα αυτή έχει δημιουργηθεί από την otenet και το ξενοδοχειακό επιμελητήριο της Ελλάδας και διαθέτει στον επισκέπτη πληροφορίες για 7500 ξενοδοχεία σε όλη την επικράτεια.
- ✓ **Internet Travel Network.** Πρόκειται για ένα διεθνές site που παρέχει τεράστιο όγκο ενημερωτικού υλικού, αλλά και μεγάλες δυνατότητες στον «on-line» ταξιδιώτη όσον αφορά τις κρατήσεις αεροπορικών εισιτηρίων. Το περιεχόμενο του καλύπτει όλες τις χώρες του κόσμου οι οποίες αντιμετωπίζονται ισότιμα. Για την Ελλάδα, στον τομέα των ξενοδοχειακών κρατήσεων περιλαμβάνονται πολλές εκατοντάδες ξενοδοχεία.

5.1.3 CRS (Ηλεκτρονικά συστήματα κρατήσεων).

Οι τελευταίες δεκαετίες σηματοδεύτηκαν από τη ραγδαία ανάπτυξη των δικτύων διαμεταγωγής δεδομένων. Γρήγορα επιβλήθηκε η παρουσία τους σε κάθε είδους εμπορική δραστηριότητα, έτσι και η τουριστική αγορά συγχρονίστηκε άμεσα με τα νέα δεδομένα, επιβεβαιώνοντας την καλή σχέση της με τη νέα τεχνολογία. Μία από τις πρώτες επιχειρηματικές χρήσεις του δικτύου αφορούσε στην επικοινωνία αμερικάνικης αεροπορικής εταιρίας με ταξιδιωτικούς πράκτορες. Την πρώτη αυτή καλωδιακή σύνδεση, η οποία στην ουσία αποτελούσε ένα εσωτερικό σύστημα επικοινωνίας, διαδέχτηκε η γενικευμένη χρήση του δικτύου που έχει αναβαθμίσει δραστικά τις σχέσεις των τουριστικών πρακτόρων με τους πελάτες τους. Η δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των τουριστικών και ταξιδιωτικών εταιριών, έχει ως αποτέλεσμα την ταχύτερη και φθηνότερη εξυπηρέτηση των καταναλωτών.

Τα CRS (Computerized Reservation Systems), είναι συστήματα αμφίδρομης επικοινωνίας των ταξιδιωτικών πρακτόρων με τις επιχειρήσεις ταξιδιών και τουρισμού. Συνιστούν στον επαναστατικό τρόπο διαχείρισης των αναγκών του καταναλωτή, καθώς μέσω μίας απλής τηλεφωνικής γραμμής, είναι δυνατή η άμεση ενημέρωση από τις βάσεις δεδομένων όλων των εταιριών, ακόμα και για την παραμικρή αλλαγή σε δρομολόγιο ή κάτι άλλο. Με τα αυτοματοποιημένα εργαλεία

που παρέχει η εκάστοτε εταιρεία ανάπτυξης του λογισμικού, διευκολύνεται η διαδικασία της ταξιδιωτικής σχεδίασης και επιτυγχάνεται η λήψη των σωστών αποφάσεων. Τα συστήματα αυτά, αποτελούν «ευφυή» συστήματα πληροφοριών που δεν παρέχουν μόνο απλές υπηρεσίες όπως κρατήσεις, αλλά συνεργάζονται με τους χρήστες και προτείνουν επιλογές δράσεων μέσα από «έξυπνες» κινήσεις, όπως είναι η ανίχνευση ευκαιριών και κατώτατων τιμών.

Η χρήση τους στα ελληνικά τουριστικά γραφεία ανέρχεται στο 80% και εξυπηρετούν κυρίως την έκδοση αεροπορικών και ακτοπλοϊκών εισιτηρίων. Η γενίκευση της χρήσης τους στην Ελλάδα οφείλεται κυρίως στην ανάγκη λειτουργίας της χώρας μας στα πλαίσια της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς, αλλά και στην εξοικείωση των ταξιδιωτικών πρακτόρων με την τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, καθώς τα προβλήματα προσαρμογής του παρελθόντος που είχαν προκαλέσει φόβο σε πολλούς έχουν πια ξεπεραστεί. Επίσης, επειδή τα CRS χρησιμοποιούν την τεχνολογία του internet δεν είναι αναγκαία η διαρκής σύνδεση με αυτά. Προσφέρεται έτσι η δυνατότητα οι συμβεβλημένοι να μπαίνουν στο σύστημα όποτε κρίνεται αναγκαίο από τους ρυθμούς της δουλειάς. Ακόμα μια σημαντική δυνατότητα που παρέχεται μέσω του internet για τους πράκτορες, είναι η δημιουργία δικής τους ιστοσελίδας (web site). Μ' αυτό τον τρόπο ελαχιστοποιούνται τα έξοδα του πράκτορα, αφού ο πελάτης κάνει όλη τη διερεύνηση και την ίδια την κράτηση, ενώ το πρακτορείο απλά εκδίδει το εισιτήριο για τον πελάτη, κάτι που αποτελεί σημαντικό κίνητρο ιδιαίτερα για μικρού μεγέθους πρακτορεία. Τα σπουδαιότερα συστήματα κρατήσεων είναι τα ακόλουθα :

α) Amadeus-start Hellas

Το σύστημα Amadeus ιδρύθηκε το 1987 από τις ευρωπαϊκές αεροπορικές εταιρίες Lufthansa, Air France, Iberia και SAS. Σήμερα έχει παρουσία σε περισσότερες από 150 χώρες, ενώ τα 2/3 των γραφείων τουρισμού στην Ευρώπη είναι χρήστες του συστήματος. Τον Οκτώβριο του 1992 ιδρύθηκε στην ελληνική αγορά η θυγατρική εταιρία Amadeus Hellas, με σκοπό τον εφοδιασμό της τουριστικής αγοράς της Ελλάδας με προϊόντα τα οποία ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες απαιτήσεις της. Το Amadeus χρησιμοποιεί το δίκτυο Start και λογισμικό διαμορφωμένο για ταξιδιωτικά γραφεία, που στηρίζει το marketing πωλήσεων και τις κρατήσεις, και καλύπτει τους εξής τομείς :

- ✓ **Αεροπορικές κρατήσεις :** Μέσω του δικτύου Start γίνονται κρατήσεις τακτικών πτήσεων σε περισσότερες από 120 αεροπορικές εταιρίες, ενώ υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων άνω των 400 εταιριών.
- ✓ **Κρατήσεις ξενοδοχείων και ενοικιάσεις αυτοκινήτων :** Προσφέρει δυνατότητα κρατήσεων σε 32000 ξενοδοχεία και ενοικιάσεις αυτοκινήτων από 43 εταιρίες.
- ✓ **Σιδηροδρομικές κρατήσεις :** Παρέχει δυνατότητα κρατήσεων στους ευρωπαϊκούς σιδηρόδρομους, καθώς και στα σιδηροδρομικά δίκτυα «Eurostar» και «Le Shuttle».
- ✓ **Κρατήσεις σε ferry boats :** Περισσότερες από 30 εταιρίες ferry με συνδέσεις στη Βαλτική, τη Βόρεια Θάλασσα και τη Μεσόγειο είναι συνδεδεμένες με το σύστημα Start.

β) Galileo Hellas SA

Η Galileo Hellas είναι η αποκλειστική αντιπρόσωπος της Galileo International στην Ελλάδα και την Κύπρο και αποτελεί θυγατρική εταιρία της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Αυτό το σύστημα χρησιμοποιείται για κρατήσεις σε πάνω από 100 χώρες του κόσμου και σε τουλάχιστον 200.000 τερματικά, αποτελεί δε, την μοναδική αντιπρόσωπο CRS και στις δύο χώρες. Η Galileo Hellas παρέχει μια πληθώρα προϊόντων στους πελάτες της.

- ✓ **NVS (National Vendor System) :** Προσαρμοσμένο στις ανάγκες της ελληνικής αγοράς παρέχει τη δυνατότητα για κρατήσεις σε charter, αεροπορικές εταιρίες, ακτοπλοϊκές εταιρίες, ξενοδοχεία, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, τρένα του ΟΣΕ ακόμη και την οργάνωση εκδρομικών πακέτων.
- ✓ **Υπολογισμός της χαμηλότερης τιμής** ανά κράτηση (best buy quotation)
- ✓ **Εγγυημένες κρατήσεις** με δυνατότητα αποζημίωσης των πελατών (guaranteed bookings)
- ✓ **Πρόγραμμα ηλεκτρονικών χαρτών** (Spectrum), με δυνατότητα για προβολή και εκτύπωση 1.800 χαρτών πόλεων
- ✓ **Τομέα παροχής προϊόντων Back Office** που προσφέρει τη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών του λογιστηρίου ενός ταξιδιωτικού γραφείου, καθώς και δυνατότητα επικοινωνίας μέσω modem σε fax ή e-mail.

γ) Sabre

Η Sabre ήταν η πρώτη εταιρία στη σχεδίαση και χρήση ηλεκτρονικών συστημάτων κρατήσεων και ξεκίνησε σαν ένα εσωτερικό σύστημα που δημιουργήθηκε από την American Airlines στη δεκαετία του '60. Οι ταξιδιωτικοί πράκτορες αναγνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα του αυτοματισμού την προσέγγισαν και στα μέσα της δεκαετίας του '80 εξάπλωσε το δίκτυό της και στην Ευρώπη. Το Planet Sabre, όπως ονομάζεται η πλατφόρμα εργασίας του αποτελείται από τέσσερα ξεχωριστά εργαλεία.

- ✓ *Εργαλεία αγορών* : Προσφέρουν γρήγορη και εύκολη πρόσβαση σε πλήθος ταξιδιωτικών πληροφοριών, καθώς και βάσεις δεδομένων κοστολόγησης για τον υπολογισμό του κόστους πολύπλοκων τουριστικών πακέτων
- ✓ *Εργαλεία προμηθειών* : Βοηθούν στις κρατήσεις αεροπορικών εισιτηρίων, ξενοδοχείων και αυτοκινήτων
- ✓ *Εργαλεία εντύπων* : Δίνεται γραφική μορφή στο PNR (Αρχείο Ονόματος Επιβάτη) και στην έκδοση εισιτηρίων, κάτι που επιτρέπει την εύκολη αλλαγή του αρχείου ενός πελάτη
- ✓ *Εργαλεία εξυπηρέτησης* : Αποσκοπούν στην αύξηση της παραγωγικότητας μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των χρηστών της πλατφόρμας εργασίας

5.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

5.2.1 Η τουριστική ανάπτυξη ως παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης

Ο τουρισμός, είναι μια οικονομική δραστηριότητα, που κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες αξιοποιούν και δραστηριοποιούν όλους τους διαθέσιμους εθνικούς τους πόρους, συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού, ο οποίος προσαρμόζεται για να ικανοποιήσει τις επιτακτικές ανάγκες που παρουσιάζονται στο πρώτο στάδιο της οικονομικής ανάπτυξης.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες ο τουρισμός, στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελεί μια σχετικά νέα οικονομική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε σε υψηλά επίπεδα σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, γεγονός το οποίο είχε σαν συνέπεια να χρησιμοποιηθούν υπέρμετρα, τόσο τα έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής

τους, όσο και οι ανθρώπινοι πόροι τους. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα, τα έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών δεν επαρκούν για να απορροφήσουν μεγάλους αριθμούς τουριστικών αφίξεων. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, ο σχετικά μικρός αριθμός των τουριστών μπορεί να είναι ανεπαρκής για μια πλήρη εκμετάλλευση των υπάρχόντων τουριστικών εγκαταστάσεων. Σε περιπτώσεις σαν τις τελευταίες ίσως κριθεί αναγκαίο να αυξηθούν οι τιμές χρήσης των εγκαταστάσεων για τις οποίες ο λόγος, ώστε να αντισταθμιστεί στο μέτρο του εφικτού το κόστος που συνεπάγεται η υποεκμετάλλευσή τους. Εξάλλου, η ανάπτυξη του τουρισμού είναι αναγκαία στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες έχουν παραδοσιακή κουλτούρα και διαφορετικό βιοτικό και κοινωνικοπολιτιστικό επίπεδο από αυτό των τουριστών με τους οποίους έρχονται σε επαφή. Αυτό και μόνο ευθύνεται για πολλές οικονομικές, φυσικές και κοινωνικές επιδράσεις, που κάθε άλλο παρά συνηθισμένες θα μπορούσαν να θεωρηθούν.

Έχει ευρύτατα υποστηριχτεί από επιστημονικούς κύκλους ότι για τη μετασχηματισμό μιας παραδοσιακής αγροτικής οικονομίας μιας αναπτυσσόμενης χώρας σε μια βιομηχανική οικονομία, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να επιδιώξει αυτή με κάθε τρόπο να αναπτυχθεί οικονομικά. Η οικονομική ανάπτυξη όμως μιας χώρας δεν είναι εύκολη υπόθεση και αυτό γιατί εκτός των άλλων απαιτεί τεράστια κεφάλαια, τα οποία, όπως είναι γνωστό, οι αναπτυσσόμενες χώρες συνήθως δεν διαθέτουν. Αυτό σημαίνει ότι αν θέλουν αυτές να αναπτυχθούν οικονομικά, θα πρέπει να προσφύγουν σε εσωτερικό και διεθνή δανεισμό. Πέρα από αυτό όμως η οικονομική ανάπτυξη απαιτεί μακριά περιθώρια αναμονής και υπομονής αφού η αναπτυξιακή διαδικασία είναι κατά κανόνα χρονοβόρα. Όλα αυτά αποτέλεσαν την κύρια αιτία που ανάγκασαν πολλές αναπτυσσόμενες χώρες να στραφούν προς τον τουρισμό με την προσδοκία ότι αναπτύσσοντάς τον θα εξασφαλίσουν τους απαραίτητους για την εκβιομηχάνισή τους οικονομικούς πόρους. Εκτός τούτου όμως ο τουρισμός, χρησιμοποιείται ευρύτατα σήμερα και στις ανεπτυγμένες χώρες σαν αποτελεσματικό μέσο για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια, αλλά και σε τοπικές οικονομίες όταν αυτές παρουσιάζουν εμφανή σημεία οικονομικής κάμψης.

Παρά τις όποιες αμφισβητήσεις που έχουν κατά καιρούς εκφραστεί από ορισμένους επιστημονικούς κύκλους για την ικανότητα του τουρισμού να εξασφαλίζει συναλλαγματικά έσοδα στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτοί που

τάσσονται ανεπιφύλακτα υπέρ της τουριστικής ανάπτυξης είναι κατηγορηματικοί σε ό,τι αφορά στα πλεονεκτήματα και οικονομικά οφέλη της τουριστικής ανάπτυξης. Έτσι λοιπόν πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του τουρισμού, σε μια αναπτυσσόμενη χώρα όχι μόνο μπορεί να της εξασφαλίσει τα συναλλαγματικά έσοδα που δεν διαθέτει και που η έλλειψή τους βάζει φραγμούς ή επιβραδύνει την προσπάθεια της οικονομικής ανάπτυξής της, αλλά μπορεί επίσης να την ανακουφίσει από τις επιπτώσεις που προκαλεί το πρόβλημα της ανεργίας κυρίως στα αστικά κέντρα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι παρά τις όποιες κριτικές που ασκούν αυτοί που δεν κρύβουν τις επιφυλάξεις τους για τις οικονομικές ωφέλειες που μπορούν να προκύψουν από την ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα ή έστω σε μια περιοχή της μόνο, οι επιφυλάξεις αυτές δεν αφορούν στις οικονομικές προοπτικές της τουριστικής ανάπτυξης, αλλά μάλλον στις μη οικονομικές αρνητικές επιδράσεις της. Με άλλα λόγια οι εκτεταμένες οικονομικές ωφέλειες της τουριστικής ανάπτυξης μπορεί να συνοδεύονται από διάφορα μη ποσοτικοποιημένα φυσικά και κοινωνικά κόστη που μπορούν να τεκμηριώνουν αντιθέσεις για μια παραπέρα ανάπτυξη του τουρισμού. Παρ'όλα αυτά όμως οι αρνητικές κριτικές για τις οποίες ο λόγος δεν είχαν μεγάλη επίδραση στους αρμόδιους για την τουριστική ανάπτυξη φορείς, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να συνεχίζει να θεωρείται από τους περισσότερους ακόμα σαν ένα σημαντικότατο συστατικό στοιχείο των προγραμμάτων που καταρτίζουν για οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο.

Η σημασία του τουρισμού για τις αναπτυσσόμενες χώρες, μπορούμε να πούμε ότι επιγραμματικά συνίσταται στα εξής: βελτιώνεται το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, δεν απαιτούνται σχετικά μεγάλες επενδύσεις, όπως συμβαίνει με τους άλλους κλάδους της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής, οι επενδύσεις του είδους αυτού έχουν άμεση απόδοση, αντιμετωπίζεται εν μέρει το πρόβλημα της ανεργίας και της εσωτερικής αλλά και κι εξωτερικής μετανάστευσης, ενισχύεται η περιφερειακή ανάπτυξη και προωθείται η ανάπτυξη της χώρας. Για τους παραπάνω λόγους ο τουρισμός έχει καταλάβει πρωταρχική θέση στην ιεράρχηση των επιδιώξεων των αναπτυσσόμενων χωρών.

Ένα μεγάλο μέρος των μελετών που διερευνούν τη σημασία της τουριστικής ανάπτυξης για τις αναπτυσσόμενες χώρες και όχι μόνο, προσπάθησαν να διερευνήσουν χωριστά τους διάφορους τρόπους με τους οποίους αυτοί μπορούν να συμβάλλουν θετικά στην όλη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης και προόδου μιας χώρας. Όλες μαζί αυτές οι μελέτες αναμφίβολα συνηγορούν ακράδαντα στην

ανάπτυξη του τουρισμού. Μερικές από αυτές όμως εξετάζουν τον τουρισμό σαν ένα ορθολογιστικό μέσο οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, τις επιτυχίες και τις αποτυχίες των χωρών που χρησιμοποιούν την τουριστική ανάπτυξη για αυτό τον σκοπό, καθώς επίσης τα προβλήματα που ενδέχεται να παρουσιαστούν κατά τον προγραμματισμό της τουριστικής ανάπτυξης και τα μέτρα που πρέπει να παίρνονται προκαταβολικά, προκειμένου να εξασφαλιστεί η επίτευξη των προγραμματισμένων στόχων.

Υπάρχουν εμπειρογνώμονες οι οποίοι υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικονομική δραστηριότητα και τα έργα υποδομής. Η άποψη αυτή όμως παρανοεί εντελώς τη βασική λειτουργία του τουρισμού, η οποία δεν εκτοπίζει τις άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά συμβάλλει στην ανάπτυξη των εθνικών πόρων μέσω της διαφοροποίησης της παραγωγής, της ορθολογικής ανάπτυξης των έργων υποδομής, της αύξησης της απασχόλησης, της εισροής ξένου συναλλάγματος κ.λ.π. Πρόκειται δηλαδή περί δραστηριότητας η οποία καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας. Δεν υπάρχει βιομηχανία ή επάγγελμα που να μην ωφελείται με έμμεσο ή άμεσο τρόπο από αυτή την καταναλωτική δραστηριότητα την οποία προκαλεί η συσσώρευση των ντόπιων και ξένων τουριστών σε ένα τόπο.

Όπως αναφέρθηκε, ένας από τους βασικούς σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης είναι και η εξασφάλιση παραγωγικής απασχόλησης σε όλους όσους θέλουν και μπορούν να εργαστούν. Όπως είναι γνωστό, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων χωρών είναι συνήθως το υψηλό ποσοστό της ανεργίας που εμφανίζουν. Σαν κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να απορροφήσει άμεσα ένα μεγάλο ποσοστό του άνεργου οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ εξαιτίας των ευεργετικών επιδράσεων που ασκεί η ανάπτυξη του τουρισμού σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, παρέχει τη δυνατότητα να απασχοληθούν παραγωγικά σε αυτούς πολλοί άνεργοι.

Όταν συγκρίνει κανείς τον τουρισμό με άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, θα διαπιστώσει ότι αυτός χρειάζεται ανθρώπινο δυναμικό με σχετικά χαμηλά επίπεδα εργασιακής εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν ενδέχεται να είναι εφικτή η απορρόφηση μεγάλων τμημάτων ανθρώπινων πόρων που ασχολούνται επαγγελματικά σε άλλους παραγωγικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Παρ'όλα αυτά όμως η δυνατότητα του τουρισμού να χρησιμοποιεί στην παραγωγική διαδικασία μεγάλες αναλογίες ανειδίκευτου ανθρώπινου δυναμικού, αποτελεί μόνο

μια παροδική φάση στην αναπτυξιακή πορεία του. Καθώς όμως ο κλάδος αυτός αναπτύσσεται, ενδέχεται να αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη εξάρτηση από ανθρώπινους πόρους με μεγαλύτερη ειδίκευση και περισσότερες δεξιότητες. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια έλλειψη εργατικού δυναμικού και κατ'επέκτασιν σε μια αύξηση του κόστους απασχόλησής του στην τουριστική βιομηχανία, αλλά παράλληλα και σε μια βελτίωση της ποιοτικής στάθμης των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Όσο οι άλλοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας διευρύνουν την παραγωγική τους δυνατότητα, τόσο αυξάνουν παράλληλα και τα μέσα επίπεδα των δεξιοτήτων που ζητούν οι εργοδότες από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό να διαθέτει. Αυτό όμως θα απαιτήσει οπωσδήποτε μεγαλύτερα κεφάλαια για να στηριχθούν τα διάφορα επίπεδα της επιχειρούμενης οικονομικής ανάπτυξης.

Ένας από τους λόγους που κάνουν τον τουρισμό ένα δημοφιλές μέσο οικονομικής ανάπτυξης και προόδου στις αναπτυσσόμενες χώρες, είναι από τη μια πλευρά η διαπίστωση ότι ο αριθμός των διεθνών τουριστών προέρχεται κατά κύριο λόγο από αναπτυγμένες χώρες και από την άλλη η προσδοκία τους ότι η αυξημένη ευημερία στις χώρες για τις οποίες ο λόγος, αντανακλάται μεταξύ άλλων και στους ταχύτερους ρυθμούς με τους οποίους θα αυξάνουν αριθμητικά οι τουρίστες που θα προέρχονται από αυτές. Καθώς ο τουρισμός για διακοπές και ευχαρίστηση ενδέχεται να αυξηθεί σαν αποτέλεσμα της αυξημένης ευημερίας στις χώρες προέλευσης των τουριστών, η δυνατότητα παροχής τουριστικών υπηρεσιών εκ μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τους ενδέχεται να είναι μικρότερη σε σχέση με τη συνολική ζήτησή τους και η αναλογία του διεθνούς τουρισμού σε σχέση με αυτήν του εσωτερικού τουρισμού να είναι αυξημένη.

Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί ότι η ύπαρξη ανεκμετάλλετων τουριστικών πόρων, η φύση της αγοράς εργασίας και η ανάπτυξη της διεθνούς τουριστικής αγοράς μπορεί να δώσει στις αναπτυσσόμενες χώρες μερικά πλεονεκτήματα έναντι των περισσότερο αναπτυγμένων, σε ότι αφορά στην ανάπτυξη του τουρισμού.

5.2.2 Κριτήρια αξιολόγησης της οικονομικής σημασίας του τουρισμού

Η οικονομική σημασία του τουρισμού και ειδικότερα η θέση του στις οικονομίες τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών πρέπει να εξετάζεται κάτω από το πρίσμα του βαθμού αποδοτικότητάς του, σαν κλάδου

οικονομικής δραστηριότητας, μέσα στο ευρύτερο φάσμα του οικονομικού και μη οικονομικού κόστους που δημιουργείται από την ανάπτυξή του.

Η αξιολόγηση της οικονομικής σημασίας του τουρισμού, που είναι συνυφασμένη με το κόστος και την αποδοτικότητα του κλάδου γενικότερα, θα πρέπει να γίνεται όχι μόνο από τη συναλλαγματική πλευρά, αλλά και από την ευρύτερη οικονομική πλευρά, διαφορετικά δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν αντικειμενική. Έτσι λοιπόν μπορεί να γίνει αυτή θετικά, με τη μέτρηση της αποδοτικότητας των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στην τουριστική οικονομία, σε ορισμένο τόπο και χρόνο και αρνητικά, με τον προσδιορισμό των δυσμενών επιδράσεων που προκαλούνται σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας εξαιτίας μιας υπερβολής ή και μονόπλευρης ανάπτυξης του τουρισμού. Τις αρνητικές αυτές επιδράσεις επικαλούνται μάλιστα ορισμένοι επιχειρηματικοί φορείς της μεταποιητικής δραστηριότητας για να θεμελιώσουν την αντίθετη άποψη που υποστηρίζουν, σύμφωνα με την οποία το κόστος του τουριστικού συναλλάγματος ισούται περίπου με τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν και τις θυσίες που έγιναν για την απόκτησή του. Αναμφίβολα η άποψη αυτή αγγίζει τα όρια της υπερβολής, γιατί ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η ανάπτυξη του τουρισμού προκαλεί σε ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις αρνητικές επιδράσεις, η συμβολή του κλάδου στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο κάθε άλλο παρά να υποτιμηθεί μπορεί και περισσότερο να παραγνωρισθεί. Ανεξάρτητα από αυτό όμως τόσο οι θετικές όσο και οι αρνητικές επιδράσεις του θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά την αξιολόγηση του κόστους και των αποτελεσμάτων των τουριστικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν, ώστε να αποφεύγεται η εκτέλεση αντιπαραγωγικών έργων στον τουρισμό, καθώς και οι αρνητικές τους επιδράσεις σε αυτόν. Αυτό μπορεί εύκολα να επιτευχθεί, αν η επιλογή των τουριστικών επενδύσεων γίνει με ορθολογιστικά κριτήρια και κυρίως αν προκαταβολικά διαπιστωθεί ότι αυτές πραγματικά προωθούν διαχρονικά την υπόθεση της ανάπτυξης του κλάδου και κατ'επέκτασιν της οικονομίας. Χωρίς να έχουν γίνει σχετικές μετρήσεις για να διαπιστωθεί η αποδοτικότητα των τουριστικών επενδύσεων, αποδεικνύεται από το αποτέλεσμα ότι ορισμένες από αυτές ήταν αντιοικονομικές γιατί κόστισαν περισσότερο από άλλες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και κυρίως γιατί τα αποτελέσματά τους υπήρξαν ανάξια λόγου, δηλαδή εντελώς ασήμαντα από οικονομικής άποψης. Όλα όσα αναπτύχθηκαν πιο πάνω, μπορούν χωρίς άλλο να προσδιοριστούν ποσοτικά, που

σημαίνει ότι είναι δυνατό να προσδιοριστεί εύκολα τόσο το κόστος όσο και το όφελος των τουριστικών επενδύσεων, δηλαδή η αποδοτικότητά τους.

Πέρα όμως από τα καθαρά οικονομικά κριτήρια, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ανάλυση του κόστους και της αποδοτικότητας των τουριστικών επενδύσεων που προγραμματίζονται στην τουριστική οικονομία και άλλα κριτήρια, ποιοτικής κυρίως υφής, που να ανταποκρίνονται περισσότερο στις σύγχρονες εξελίξεις και στη βαθύτερη έννοια της τουριστικής ανάπτυξης.

Κατόπιν όσων εκτέθηκαν πιο πάνω μπορεί να ειπωθεί ότι κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης από τους αρμόδιους φορείς και ειδικότερα των διαφόρων σχεδίων επενδύσεων, που αφορούν σε συγκεκριμένα έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής θα πρέπει απαραίτητα εκτός από οικονομικά κριτήρια να λαμβάνονται υπόψη και μη οικονομικά κριτήρια, όπως για παράδειγμα κοινωνικά, πολιτιστικά κ.λ.π., ώστε με αυτόν τον συνδυασμό να πετυχαίνεται πάντα το καλύτερο δυνατό τελικό αποτέλεσμα.

5.2.3 Η σημασία του τουρισμού σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας

Ο τουρισμός αποτελεί χωρίς άλλο ένα δυναμικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, η σημασία του οποίου τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες του πλανήτη μας έχει τύχει γενικής αναγνώρισης, παρά τις όποιες επιφυλάξεις έχουν διατυπωθεί, κατά καιρούς, από ορισμένους κύκλους. Η συμβολή της τουριστικής δραστηριότητας είναι ευεργετική για την οικονομία της χώρας, γιατί επηρεάζει σημαντικούς τομείς, οι σπουδαιότεροι των οποίων είναι οι εξής:

α. Συναλλαγματικός τομέας: Το τουριστικό συναλλαγματικό έσοδο μιας χώρας, εκτός από την ιδιότητα που έχει να συμβάλλει στην ανακατανομή του παγκοσμίου εισοδήματος μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, αποτελεί σπουδαία οικονομική ενίσχυση για μια χώρα, ιδίως όταν αυτή βρίσκεται στη διαδικασία της ανάπτυξης. Σε πολλές χώρες και ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες, ο τουρισμός αποτελεί, όπως είναι γνωστό, αν όχι την πλέον αξιόλογη πηγή συναλλάγματος, τουλάχιστον μία από τις σημαντικότερες. Το συνάλλαγμα που εισρέει σε αυτές κάθε χρόνο από τον τουρισμό καλύπτει σε πολλές περιπτώσεις ένα μεγάλο ποσοστό του παθητικού του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους.

β. Τομέας απασχόλησης: Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην τουριστική δραστηριότητα ως παράγοντα δημιουργίας ευκαιριών για απασχόληση. Η τουριστική

δραστηριότητα είναι σημαντική γιατί δεν απαιτεί μεγάλη εξειδίκευση κι έτσι μπορεί να χρησιμοποιήσει προσωπικό το οποίο άλλοι κλάδοι της παραγωγής αδυνατούν να απορροφήσουν. Το γεγονός άλλωστε ότι οι τουριστικές δραστηριότητες από τη φύση τους είναι κατανεμημένες σε πολλές γεωγραφικές περιοχές, δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην υπόθεση της απασχόλησης, γιατί έτσι προσφέρονται ευκαιρίες για απασχόληση στην περιφέρεια, με άμεση συνέπεια τη συγκράτηση του πληθυσμού σε αυτήν και τη μείωση της εσωτερικής αλλά και της εξωτερικής μετανάστευσης.

Εκτενέστερα, ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας εκεί που συνήθως άλλοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας αδυνατούν να δημιουργήσουν, για λόγους που έχουν σχέση με εξωτερικές οικονομίες του τόπου στον οποίο επιχειρείται η ανάπτυξη. Με αυτόν τον τρόπο ο τουρισμός συμβάλλει και στην εξομάλυνση του εισοδήματος, τόσο σε προσωπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ιδιαίτερα σε περιοχές που διακρίνονται για το χαμηλό δείκτη της οικονομικής τους δραστηριότητας και το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα των πληθυσμών τους. Η ανάπτυξη του τουρισμού στις περιοχές αυτές προκαλεί χωρίς άλλο σημαντικές εισροές. Συγκεκριμένα φέρνει, μεταξύ άλλων, και αξιόλογα χρήματα στους τόπους όπου πραγματοποιείται, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων κυκλοφορεί μέσα σε αυτούς, δημιουργώντας έτσι πρόσθετο εισόδημα για τους κατοίκους τους, καθώς επίσης έσοδα για την τοπική αυτοδιοίκηση και ειδικότερα για το κράτος.

γ. Επιχειρηματικός τομέας: Ο τουρισμός αποτελεί πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο αυξάνει τις ανάγκες στη χώρα όπου αναπτύσσεται, δηλαδή συμβάλλει στη εν γένει οικονομική δραστηριότητα της χώρας, σε όλους τους κλάδους. Έτσι, απαιτείται επέκταση της δραστηριότητας της βιομηχανικής και της γεωργικής παραγωγής, για να μπορέσουν να καλυφθούν οι πρόσθετες ανάγκες βιοτικής κυρίως σημασίας, που δημιουργούνται από την αυξημένη τουριστική κίνηση. Επίσης απαιτείται κινητοποίηση του εισαγωγικού και εσωτερικού γενικά εμπορίου, δραστηριοποίηση διαφόρων επιχειρήσεων προσφοράς υπηρεσιών (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, τράπεζες, ταξιδιωτικά γραφεία κ.λ.π.), καθώς και ανάπτυξη όλων των κλάδων οι οποίοι με οποιοδήποτε τρόπο συμβάλλουν στην ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών. Ακόμα προκαλείται εντατική απασχόληση στον τομέα των γενικότερων οικοδομικών εργασιών με την κατασκευή διαφόρων έργων τουριστικής υποδομής (δρόμων, ξενοδοχείων, τουριστικών εγκαταστάσεων κ.λ.π.). Τέλος, η τουριστική δραστηριότητα βοηθάει στις εξαγωγές εγχώριων προϊόντων, άμεσα με την αγορά βιοτεχνικών και χειροτεχνικών ειδών από τους τουρίστες και έμμεσα με τη διαφήμιση

την οποία οι ίδιοι οι τουρίστες πραγματοποιούν στο καταναλωτικό κοινό των χωρών προελεύσεώς τους. Εκτός από όλα αυτά θα πρέπει να τονιστεί ότι ο τουρισμός προκαλεί επιπτώσεις και σε επαγγέλματα πνευματικής υφής, όπως αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί, γιατροί, διακοσμητές, διαφημιστές κ.λ.π.

δ. Εισοδηματικός τομέας: Ο τουρισμός ενεργεί ως παράγοντας δημιουργίας εισοδήματος, με την προσέλκυση, σε μορφή συναλλάγματος, των αμοιβών οι οποίες αντιπροσωπεύουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι φορείς της τουριστικής διαδικασίας, και ως παράγοντας ανακατανομής του εγχώριου εισοδήματος, ενεργεί με την ευρύτερη κυκλοφορία του χρήματος. Η ανακατανομή του εισοδήματος επιτυγχάνεται κυρίως με τον εσωτερικό τουρισμό.

Το τουριστικό εισόδημα, εκτός από την ποσοτική του συμβολή στην αύξηση του γενικού εισοδήματος, αν εξεταστεί από την πλευρά των εισοδηματικών τάξεων στις οποίες κατευθύνεται, θα διαπιστωθεί ότι σε αντίθεση με άλλα εισοδήματα, κατανέμεται σε ένα ευρύτατο κύκλο προσώπων. Οι δυο αυτές ιδιότητες της τουριστικής δραστηριότητας, της ανακατανομής του εισοδήματος σε περιοχές και της ευρύτερης κατανομής του μέσα στις περιοχές αυτές, αποτελούν πολύ σημαντικούς παράγοντες ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης.

ε. Πολιτιστικός τομέας: Εκτός από τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των περιοχών που εμφανίζουν αυξημένη τουριστική κίνηση, παρατηρείται και αξιόλογη άνοδος του πολιτιστικού τους επιπέδου. Ιδιαίτερα έντονη είναι η επίδραση των σχέσεων με τους ξένους τουρίστες στο μορφωτικό και τον πολιτιστικό τομέα. Η επαφή με τους ξένους συμβάλλει επίσης και στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και διευρύνει τις εμπορικές συναλλαγές των τουριστικών περιφερειών με τις χώρες προέλευσης των ξένων τουριστών. Η ύπαρξη άλλωστε επιχειρηματικότητας σε μία περιφέρεια, σε συνδυασμό και με αυξημένη αγοραστική δυναμικότητα, αντιπροσωπεύουν βασική προϋπόθεση και παρέχουν τη δυνατότητα για την εκβιομηχάνιση της περιοχής.

στ. Δημοσιονομικός τομέας: Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ότι με την τουριστική δραστηριότητα προκαλούνται ευεργετικές επιπτώσεις τόσο στη δημόσια οικονομία γενικότερα, όσο και στην οικονομία των οργανισμών τοπικής διοίκησης. Υπολογίζεται ότι ένα ποσοστό 10% περίπου του τουριστικού εισοδήματος προέρχεται από τα δημόσια ταμεία με τη μορφή φόρων και τελών και ότι οι περισσότεροι δήμοι ή άλλου δημοσίου χαρακτήρα οργανισμοί που εδρεύουν σε τουριστικές περιοχές, αντιμετωπίζουν τις δαπάνες του προϋπολογισμού τους κυρίως από έσοδα που

προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από πάσης φύσεως τουριστικές επιχειρηματικές δραστηριότητες.

5.3 ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

5.3.1 Προβλήματα και προοπτικές του τουριστικού προϊόντος στην Ελλάδα

Ο ελληνικός τουρισμός εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα, τόσο στο επίπεδο της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και των τιμών, παρά τη μοναδικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος που συνδυάζει τις φυσικές καλλονές της χώρας, με το ήπιο κλίμα και 3000 χρόνων πολιτιστική κληρονομιά. Τα αποτελέσματα όλων των ερευνών – διεθνών και εγχώριων – συνηγορούν στο γεγονός ότι εξακολουθούν να στέκονται εμπόδιο στην ανάπτυξη του τουρισμού μας ο έντονα εποχιακός του χαρακτήρας, η άνιση γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, η χαμηλή κατά κεφαλή δαπάνη των εισερχόμενων ταξιδιωτών, η απουσία επαρκούς ξενοδοχειακής υποδομής, η ισχνότητα των κινήτρων για εσωτερικές επενδύσεις κ.α.

Το συντριπτικά μεγαλύτερο κομμάτι της τουριστικής κίνησης στον ελλαδικό χώρο πραγματοποιείται στο πεντάμηνο Μαΐου – Σεπτεμβρίου, στο οποίο περιλαμβάνεται το 86,6% της συνολικής ετήσιας μετακίνησης αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών στη χώρα μας. Αυτό οφείλεται κυρίως στην εσφαλμένη παγκόσμια κοινή γνώμη ότι η χώρα μας διαθέτει αξιόλογα τουριστικά θέρετρα μόνο για τους καλοκαιρινούς μήνες, άποψη που ενισχύεται από την ελλιπή διαφημιστική προβολή των χειμερινών τουριστικών προορισμών της χώρας μας.

Στη μικρή αύξηση της ζήτησης για το τουριστικό προϊόν συντελεί και η ένταση του ανταγωνισμού στο μεσογειακό χώρο, στον οποίο περιλαμβάνονται 20 χώρες. Αν και η Μεσόγειος εξακολουθεί να αποτελεί το δημοφιλέστερο διεθνή ταξιδιωτικό προορισμό, τα τελευταία χρόνια οι ρυθμοί ανάπτυξης της τουριστικής ζήτησης στη Μεσόγειο υπολείπονται του μέσου ρυθμού αύξησης της τουριστικής κίνησης παγκοσμίως. Πολλές μεσογειακές χώρες λιγότερο αναπτυγμένες τουριστικά από την Ελλάδα όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος, η Πορτογαλία, το Μαρόκο και η Τυνησία, έχουν επενδύσει στην κατασκευή σύγχρονων πολυτελών ξενοδοχειακών μονάδων, ενώ παράλληλα έχουν σχεδιάσει μακροχρόνιες διαφημιστικές εκστρατείες για τον τουρισμό τους, με αποτέλεσμα να προσελκύουν πολλούς πιθανούς τουρίστες

από την Ελλάδα. Παρά τη βαρύτητα του τουριστικού τομέα στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας, η φθίνουσα ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος επιβάλλει την προσπάθεια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η προώθηση αυτών των προϊόντων καθώς και η δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής υποδομής, μπορούν να συμβάλλουν τόσο στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, όσο και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

5.3.2 Η τουριστική αγορά και οι τάσεις προέλευσης τουριστών στην Ελλάδα

Το έτος που πέρασε ήταν καλή χρονιά για τον παγκόσμιο τουρισμό, αφού το συνάλλαγμα που δαπανήθηκε αυξήθηκε κατά 3%, ενώ 633 εκατομμύρια άνθρωποι πραγματοποίησαν έστω και μία διανυκτέρευση σε ξένη χώρα. Η Ελλάδα, αν και κατείχε την 15^η θέση ανάμεσα στους δημοφιλέστερους προορισμούς, βρισκόταν πίσω από χώρες όπως η Τσεχία και η Ουγγαρία. Το συνάλλαγμα που δαπανήθηκε για τον τουρισμό στη χώρα μας εκτινάχθηκε στα 9 δις δολάρια, παρουσιάζοντας αύξηση 42% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Ωστόσο, η Ελλάδα κατέχει μόλις το 1,67% της διεθνούς τουριστικής αγοράς.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ για το 2000 το 93,5% των αλλοδαπών τουριστών προέρχεται από την Ευρώπη με κυριότερες χώρες προέλευσης τη Μ.Βρετανία, τη Γερμανία, την Ιταλία και την Ολλανδία. Παρά τη μείωση αφίξεων τουριστών από την Ιαπωνία, που αποτελούσε τη μητρόπολη των αφίξεων από την Ασία, παρουσιάστηκε άνοδος των αφίξεων από την ασιατική ήπειρο κατά 21,7%. Όσον αφορά την Αμερική και την Αφρική είχαμε αύξηση του τουριστικού ρεύματος και από τις δύο ηπείρους κατά 4,3% και 34% αντίστοιχα. Το κυριότερο μέσο με το οποίο έρχονται οι αλλοδαποί τουρίστες στην Ελλάδα είναι το αεροπλάνο. Ο αριθμός των τουριστών που έρχονται αεροπορικώς έχει αυξηθεί κατά 12% την τελευταία δεκαετία, φθάνοντας σήμερα να αντιπροσωπεύει το 80% των συνολικών αφίξεων.

Το δηλωμένο ξενοδοχειακό δυναμικό της Ελλάδας ανέρχεται σε 8.025 μονάδες (311.840 δωμάτια με δυναμικότητα 591.652 κλινών). Η μεγαλύτερη συγκέντρωση ξενοδοχειακών μονάδων παρατηρείται στα νησιά του Ν.Αιγαίου, την Κρήτη και την Αττική. Οι μονάδες αυτές χωρίζονται σε κατηγορίες από τον ΕΟΤ με μοναδικό κριτήριο την κτιριακή τους υποδομή, και όχι με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών όπως γίνεται στις χώρες του εξωτερικού. Ποσοστό 50% των μονάδων αυτών συγκαταλέγονται στην κατηγορία Γ, ενώ μόλις το 10% ανήκει στην

Α κατηγορία ή σε μεγαλύτερη (Lux). Η μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχείων για τη χρονιά που μας πέρασε ήταν 64% και παρουσίασε αύξηση κατά 2,5%. Γενικά τα τελευταία χρόνια η μεταβολή της μέσης ετήσιας πληρότητας είναι θετική, αλλά με πτωτικούς ρυθμούς.

Τελειώνοντας αυτή την μικρή σύνοψη, να αναφέρουμε ότι οι μήνες κατά τους οποίους σημειώνονται μεγάλοι βαθμοί πληρότητας είναι οι τρεις καλοκαιρινοί μήνες και ο Σεπτέμβριος, ενώ τους χειμερινούς μήνες παραδοσιακά η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων πέφτει κατακόρυφα, καθιστώντας τη χώρα μας ως τόπο αποκλειστικά θερινών διακοπών.

5.3.3 Προτεραιότητες για την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος

α) Κατάταξη καταλυμάτων

Προωθείται η θεσμοθέτηση του νέου συστήματος κατάταξης των ξενοδοχείων σε κατηγορίες αστέρων, αντί των τάξεων που ισχύουν σήμερα. Το νέο σύστημα θα περιλαμβάνει για πρώτη φορά, εκτός από τις υποχρεωτικές τεχνικές προδιαγραφές, και λειτουργικά – ποιοτικά κριτήρια (π.χ. παρεχόμενες υπηρεσίες), με βάση τα οποία θα γίνεται η αξιολόγηση και κατάταξη των ξενοδοχειακών μονάδων. Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται η βελτίωση της συνολικής ποιότητας των ξενοδοχείων με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους ξένους καταναλωτές και επαγγελματίες του Τουρισμού. Το σύστημα αυτό θα αποτελέσει «εργαλείο ποιότητας» για την προετοιμασία της ξενοδοχειακής υποδομής της χώρας ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

β) Αναθεώρηση των κορεσμένων περιοχών

Μετά από 14 χρόνια εφαρμογής του μέτρου είναι αναγκαία η αποτίμηση των αποτελεσμάτων και ενδεχομένως η τροποποίηση με βάση τα νεότερα δεδομένα των τουριστικών περιοχών. Η αποτίμηση θα προκύψει από ειδικές μελέτες τουριστικής ανάπτυξης για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας, στα πλαίσια των οποίων θα διενεργηθεί εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των κορεσμένων περιοχών (carrying capacity assessment) με βάση τα σημερινά τουριστικά μεγέθη.

Σημαντικές πιέσεις καταγράφονται για την περιοχή της Αττικής, ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Με βάση τις ως τώρα εκτιμήσεις για τις ανάγκες σε

ξενοδοχειακές κλίνες, είναι αναγκαίο να επανεξεταστεί άμεσα το αποτιμημένο καθεστώς κορεσμού της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας.

Οποιαδήποτε τέτοια προσπάθεια βέβαια, απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό αφού μία γενική άρση του υφιστάμενου κορεσμού μπορεί να οδηγήσει στη μαζική δημιουργία κατώτερης ποιότητας μονάδων, πράγμα που θα οδηγήσει σε ποιοτική υποβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής του λεκανοπεδίου. Αυτό επιβάλλει την άρση του κορεσμού μόνο για μονάδες πολυτελείας και υψηλών προδιαγραφών, πράγμα που θα προκαλέσει βελτίωση της ποιότητας της ξενοδοχειακής υποδομής σε όλες τις κατηγορίες.

Ήδη το Υπουργείο Ανάπτυξης προέβη στην άρση του κορεσμού για την Αττική και δημοσιεύτηκε από τον ΕΟΤ πρόσκληση για την ανέγερση ξενοδοχειακών κλινών πολυτελείας στην Αττική.

γ) Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Οι συνολικοί πόροι που θα απορροφήσει ο Τουρισμός στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ υπολογίζονται σε 600 δις δρχ. περίπου, εκ των οποίων περίπου το ήμισυ θα είναι η ιδιωτική συμμετοχή. Για τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ Υπουργείου Ανάπτυξης και Περιφερειών βρίσκεται σε εξέλιξη η συνεργασία ΕΟΤ και Περιφερειών, σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων. Οι βασικές προτεραιότητες της υλοποιούμενης πολιτικής του Γ' Κ.Π.Σ. στον Τουρισμό έχουν διατυπωθεί ως εξής :

- ✓ **Τεχνολογική αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων :** Ο τουρισμός γίνεται πλέον ένας βασικός χρήστης των κυριότερων καινοτόμων τεχνολογιών, ενώ νέες εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών θα βελτιώσουν την κινητικότητα, την ασφάλεια και την άνεση των τουριστών που ταξιδεύουν με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς. Οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες της πληροφορίας θα αλλάξουν ριζικά τις εμπορικές στρατηγικές των τουριστικών θεσμών και επιχειρήσεων και θα προσφέρουν νέους τρόπους προβολής των τουριστικών προορισμών. Το Υπουργείο Ανάπτυξης παρέχει στήριξη και καθοδήγηση για την χρήση του Internet και άλλων ανάλογων τεχνολογιών σε οργανισμούς που ασχολούνται με το μάρκετινγκ τουριστικών προορισμών και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.
- ✓ **Αναβάθμιση της ποιότητας υπηρεσιών και διατήρηση του επιπέδου της ποιότητάς τους,** μέσω του ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού των αντίστοιχων

επιχειρήσεων. Τα κίνητρα επενδύσεων σε νέες ξενοδοχειακές κλίνες ισχύουν με βάση τα δεδομένα των φυσικών, περιβαλλοντικών, πολεοδομικών και κοινωνικών αντοχών των τουριστικών περιοχών σε όλες τις ελληνικές περιφέρειες. Σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά, περιοχές, οι οποίες εμφανίζουν επάρκεια τουριστικών κλινών δεν ενισχύονται για νέες κλίνες, αλλά μόνο για αναβάθμιση υφιστάμενων μονάδων.

- ✓ **Εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος με τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.** Τα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής αποτελούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές επενδύσεις.
- ✓ **Μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας.** Θα χρηματοδοτηθούν ολοκληρωμένα προγράμματα προσέλκυσης τουριστικής ζήτησης κατά τη χειμερινή περίοδο, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.
- ✓ **Προβολή της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού.** Στόχος είναι η εξασφάλιση ενός σταθερού προϋπολογισμού προβολής με έμφαση σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, η οποία στηρίζεται σε αξιόπιστη έρευνα αγοράς και προβλέπει συνεργασία με παράλληλες πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα. Η πρόσφατη μελέτη αγοράς και το σχέδιο προβολής καλύπτει το διάστημα 2000-2002, νέα έρευνα και ανάλυση των πλεονεκτημάτων και αδυναμιών του ελληνικού τουριστικού προϊόντος πρέπει να πραγματοποιηθεί για την περίοδο μετά το 2002, η οποία είναι κρίσιμης σημασίας ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.
- ✓ **Αναδιάρθρωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.** Η αναδιάρθρωση και αναθεώρηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει στόχο την καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς. Προβλέπονται νέες μορφές συνεργασίας για τον καθορισμό του περιεχομένου των σπουδών και της πρακτικής εξάσκησης κατά τη διάρκεια της κατάρτισης, όπως επίσης και πιο συμμετρική γεωγραφική κατανομή. Ενθαρρύνονται διεθνείς συνεργασίες μεταξύ κρατικών ή ιδιωτικών φορέων εκπαίδευσης και αξιολογών κέντρων άλλων χωρών. Οι δράσεις στο χώρο της κατάρτισης ενισχύονται ιδιαίτερα κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο.

Με βάση τις προτεραιότητες αυτές, τα Μέτρα Τουρισμού στο ενιαίο «Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας» (ΕΠΑΝ) τα οποία έχει εξαγγείλει το Υπουργείο

Ανάπτυξης σε συνδυασμό με τους συναρμόδιους φορείς για θέματα τουρισμού, θα αποτελέσουν την βάση οργάνωσης της τουριστικής πολιτικής της χώρας μας για την ερχόμενη τριετία και συνοψίζονται στα εξής :

- Δίκτυο συμβουλευτικής και μελετητικής υποστήριξης των ΜΜΕ του Τουρισμού
- Αναβάθμιση καταλυμάτων και ενίσχυση μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων
- Προώθηση της επιχειρηματικής αριστείας σε τουριστικές επιχειρήσεις
- Ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής.
- Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)
- Ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού
- Τουριστικά αγκυροβόλια
- Τουριστική προβολή
- Προσέλκυση τουριστικής ζήτησης κατά τη χειμερινή περίοδο
- Εκπαίδευση και κατάρτιση στο χώρο του Τουρισμού
- Χρήση προηγμένων τεχνολογιών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας κ.λ.π.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Προβλήματα και κατευθύνσεις Τουριστικής Πολιτικής (Μιλτιάδης Λογοθετίδης)
- Εισαγωγή εις την θεωρίαν του Τουρισμού (Σταύρος Καλφιώτης)
- Εισαγωγή στον τουρισμό (Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας)
- Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality (S. Metlik)
- Τουριστικό Μάρκετινγκ (Ν. Ηγουμενάκης)
- Προβλήματα και κατευθύνσεις τουριστικής πολιτικής (Μιλτιάδης Λογοθέτης)
- Μορφές Τουρισμού: Οργάνωση – Ανάπτυξη – Προβολή – Λειτουργία (Πτυχιακή, Οικονόμου Κατερίνα, Πατέρα Δέσποινα, Περγαντή Αναστασία)
- Έκθεση Vision 2020 (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού)
- Έκθεση Kandor ΑΕ (2000) – «Έρευνα για την πορεία του Ελληνικού Τουρισμού».
- Έκθεση τουριστικής πολιτικής 2002 – 2005 (Υπουργείο ανάπτυξης, Νοέμβριος 20001)
- Εφαρμοσμένη στατιστική (Ε. Μπόρα – Σέντα, Χ. Μουσιάης)

ΠΗΓΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
- Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού - Τμήμα ερευνών και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων (Αμερικής 4, Αθήνα)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

- Τουριστική Αγορά (τεύχος 108, Οκτώβριος 1998)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- www.gnto.gr (ΕΟΤ)
- www.government.gr (Υπουργείο Ανάπτυξης)